

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΑΡΙΘ. ΤΗΣ 'ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΙΝΟΒΙΑΣ'

“ ΝΕΟΣ ΠΟΙΜΗΝ ”

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Π Ν Ε Υ Μ Α *

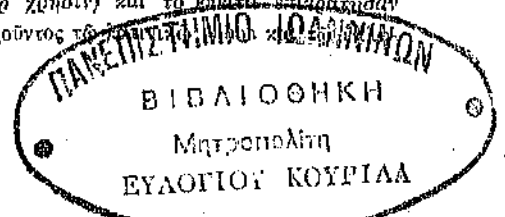
(Συνέχεια εκ του τελευταίου τεύχους)

§ 1. Ἡ λέξις αὕτη, κατ' ἔννοιαν ἀντίστοιχος τῷ Λατινικῷ spiritus καὶ τῷ ἑβραϊκῷ ruach, καίτερ διώρορον ἔχουσα ρίζαν, (1) σημαίνει ὅμως κατ' ἀρχὴν τὸ αὐτὸ ἕπερ καὶ ἡ ψυχὴ, (2) μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι ταύτης μὲν ἡ πρώτη σημασία, ὡς εἴρηται, σχεδὸν ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦ δὲ πνεύματος ἡ ἴδιος ὄλιχη σημασία (=φύσημα εἴτε τοῦ ἀνέμου, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸς ὁ ἀνεμος, εἴτε τοῦ ἐκ τῶν πνευμιόνων διὰ τοῦ στόματος ἢ τῆς ρινὸς ἐκπεμπομένου ἀέρος, καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀναπνοὴ αὐτῆ), οὐ μόνον δὲν ἐξηφανίσθη, ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ επικρατοῦσα παρὰ τοῖς θύραθεν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν

*) Τὸ διὰ * σηματοῦμενα εἶναι τῆς Συντάξεως.

1) Ἡ ρίζα pnel-ω, πνε, φαίνεται συγγενῆς τῇ λατινικῇ pa-re (ὄθεν τὸ πνεῦμα=pa-men' περὶ τῆς τροπῆς τοῦ ν εἰς λ πρβλ. πνεύμων καὶ πλεύμων λατ. pulmo) τῇ ἀγγλ. blow, τῇ γερμαν. blasen.

2) Ἀξιοσημειώτος ὁ ἐν τῇ Σλαωνικῇ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης (slay=φυσᾶ, ἀνεμίζω, καὶ ταύτης συγγενούς(;) τῇ ἑλληνικῇ θύω) σχηματισμὸς δύο ὀνομάτων, τοῦ μὲν ἀρσενικοῦ duch, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ λατινικὸν animus, spiritus, τὸ ἑλληνικὸν θυμὸς (κατὰ τὴν παρ' Ὀμήρω χρῆσιν) καὶ τὸ θῆλυ ἀπαιροῦσαν πνεῦμα, τοῦ δὲ θηλυκοῦ dusha ἀντιστοιχοῦντος τῷ ἑβραϊκῷ καὶ ἑλληνικῷ πνεῦμα καὶ ψυχῇ.

χρήσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, ἔνθα ἔξ ὑπεριετρακοσίων χωρίων, ἐν ποικίλαις ἐκδοχαῖς καὶ συνδέσεσι περιεχόντων τό τε οὐσιαστικὸν καὶ τὸ ἐπίθετον *πνευματικός*, δύο μόνα ἔχουσι τὴν ἀρχαίην σημασίαν (3), καὶ τούτων τὸ ἕτερον μεταφυσικῶς. (4) "Ὡστε εὐλόγως δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι, ὅπως οἱ ἀπὸ 'Ομήρου καὶ ἔντεῦθεν "Ἕλληνες *ψυχὴν* λέγοντες πᾶν ἄλλο ἐνόουν ἢ ὅτι ἡ λέξις κατ' ἀρχάς, ἴσως πρὸ 'Ομήρου, ἐσήμαινε, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης ὑπενόουν ὑπὸ τὸ *πνεῦμα* ἐννοίας· πολλῶ ὑψηλοτέρας ἢ ἀπλῆν τινα ὄλικήν προήν, μέρος μὲν κατ' ἑβραϊσμόν, μέρος δὲ ἔξ ἰδιαιτέρας τινὸς ἀντιλήψεως τῶν ἐξεταζομένων ζητημάτων.

Ὡσαύτως καὶ ἂν ἢ ἡ αἰτία τούτου, ἀπάσαις ταῖς ποικίλαις τῆς λέξεως ἐκδοχαῖς ἐν τῇ Κ. Δ. φαίνεται ὑποκαίμενη κοινῶς ἢ ἐννοια ὄντος *ἀπλοῦ μὲν καὶ ἀπλου τὴν οὐσίαν, ζῶντος δὲ καὶ λογικοῦ τὴν ἰδιότητα*. Ἐφαρμόζεται δὲ ἡ ἐννοια αὕτη εἰς τρία εἶδη ὄντων, διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τε τὴν ἰδιάζουσαν φύσιν καὶ τὸν διήφορον βαθμὸν τῆς τελειότητος, τὸν *ἄνθρωπον*, τοὺς *ἀγγέλους* καὶ τὸν *Θεόν*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων τάξεων, ἀμέσως τοῦ ἡμετέρου ζητήματος ἀπιεται μόνον ἡ πρώτη· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ λοιπαὶ δύο δὲν εἶναι ὅλως ἄσχετοι πρὸς τὸ προκαίμενον, διὰ τοῦτο καὶ ταύτας φέλομεν ἐξετάσει ἐφεξῆς μεθ' ὅσης ἐνεσι συντομίας ἄμα καὶ ἀκριβείας.

§ 2. Ἡ δοθεῖσα τοῦ ὀνόματος ἐννοια, εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐφαρμοζομένη, ἀνάγεται, ὡς εἰκός, εἰς μόνην τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τελειότεραν αὐτοῦ σύστασιν, καὶ δὴ οὐ μόνον *διαν αἴτη μετὰ θάνατον ἀπηλλαγμένη πάσης ὄλικῆς περιβολῆς διατελεῖ ὑπάρχουσα ὡς οὐσία αὐτοτελής καὶ ἀνυπόστατος* (5), ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον, συνδεδεμένη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ μετὰ τοῦ σώματος, *ζωογονεῖ τὸ νεκρὸν πλάσμα*, (6) παρέχει ἡμῖν τὴν ἰκανότητα καὶ δύναμιν τοῦ *ἀντικαμβάνεσθαι*

3) Περὶ *ἀνέμου* Ἰω. 3, 8 «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ» (Ὁθεὶ καὶ «πνοή» Πρ. 2, 2.) κατὰ τινος δὲ καὶ Ἐβρ. 1, 7.

4) Πρὸς δὴλῶσιν τῆς *ἀμάχου ἰσχύος* τοῦ Θεοῦ· 2 Θεσ. 2, 8 «τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ» (ὡς καὶ ἡμεῖς *δε' ἐνὸς φρονήματος*· διαφόρος ἐν Ψαλ. 32, 6 καὶ Ἠσαϊ. 55, 11).

5) Λουκ. 24, 37. 39. Ἐβρ. 12, 23. 1 Περ. 3, 19, εἰς ταῦτα καταλεκτέα καὶ Πραξ. 23, 8. 9. *Ὁν κατίνες ἐκαμβάνουσιν ἐνταῦθα τὴν λέξιν ὑπὸ ἐννοίαν ὅλως γενικήν.*

6) «Σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἔσται» Ἰακ. 2, 26. Λουκ. 8, 55. καὶ ἐπὶ τῶν

καὶ νοστῶν, (7) τοῦ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν (8) τοῦ βούλεσθαι καὶ *ἐνεργεῖν*, (9) καὶ καθ' ὅλου ἀποτελεῖ *τὴν ἐστίαν τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τὴν ὑπόστασιν παντὸς ἐκείνου τοῦ διανοητικοῦ, θερησκευτικοῦ καὶ ἡθ. κοῦ βίου, οὐτις, ὑπερῶν τὸν ἄνθρωπον ὑπέρ τὴν ἀπλῶς ἐξωτερικὴν, γεώδη, φθαρτὴν, φυσικὴν καὶ ζωικὴν ὑπαρξιν, ἀπεργάζεται τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ τοῦτο ἄνθρωπον* (10).

ἀποθησκόντων, τοῦ Στεφάνου Πρ. 7, 59, τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Λουκ. 23, 46. Ἰω. 19, 30 («*παράδειδ. τὸ πν.*») Ματ. 27, 50 («*ἔφηκε τὸ πν. παρά Ματ. ἐκπνεῖν.*») Παρὰ τοῖς θύραθεν ἐν χρήσει «*τὴν ψυχὴν ἀφίενται*» ὡς καὶ Γεν. 35, 18. ἀλλὰ πρβλ. Ἐβρ. Ἐκαστ. 571).

7) 1 Κορ. 2, 11. «*τίς γὰρ οἶδεν ἄνθρωπον τὰ τοῦ ἀνθ. εἰμὴ τὸ πνεῦμα τῷ ἀνθρ. τὸ ἐν αὐτῷ.*» Ματ. 2, 8. «*ἐπιγούς δ' Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ*» (πρβλ. πρὸς τοῦτο τὰ Ὁμήρ. «*γινώσκεις, εἰδέναι ἐνὶ φρεσίν, ἐνὶ θυμῷ*») ἐνταῦθα ἀνάγεται κατὰ τινος καὶ Ματ. 5, 8 «*πτωχοὶ τῷ πνεύματι*» = *πτωχοὶ τὴν διάνοιαν*· ἀλλ' ἴδε κατωτέρω σημ. 10.

8) «*Ἀναστενάζειν τῷ πνεύμ.*» Ματ. 8, 12. «*ταράττεσθαι τῷ πνεύμ.*» Ἰω. 13, 21. «*ἐπιφριμάσθαι τῷ πνεύμ.*» 11, 33. «*παροξύνεσθαι τῷ πνεύμ.*» Πρ. 17, 16. «*συνέχεσθαι τῷ πνεύμ.*» 18, 5 («*κατὰ τὴν κοι. ἐκδοσιν*»), «*ἀγαλλιῶσθαι τῷ πνεύμ.*» Λουκ. 10, 21. «*καὶ ἠγαλλίαςε τὸ πνεῦμα*» 1, 47. «*ἀνεσιν ἔχειν τῷ πνεύμ.*» 2 Κορ. 2, 12 (πρβλ. 7, 5 οὐδεμίαν ἄνεσιν ἐσχηκεν ἡ σὰρξ ἡμῶν» ἐνθα ἴδ. τὴν τὴν λ. σὰρξ § 3. σημ. 1.), «*ἀναπαύειν τὸ πνεῦμά τινος*» 1 Κορ. 16, 18, καὶ παθητικῶς τὸ αὐτό. 2 Κορ. 7, 13. (πρβλ. ἀναλόγους φράσεις Ὁμήρ. «*χολοῦσθαι*» «*ἀκάχησθαι*» «*νερεσάν*» «*τέρπεσθαι*» «*χαίρειν*» (ἐνὶ φρεσίν, ἐνὶ θυμῷ, καὶ ἄλλα πλεῖστα)

9) «*ζέειν τῷ πνεύματι*» (=ὑπὸ διακούς *κατέχεσθαι πόθον πρὸς τι εἶναι ζηλωτήν*, ἐπὶ καλοῦ) Πρ. 18, 25. Ῥωμ. 12, 11. «*τίθεσθαι ἐν τῷ πνεύμ.*» Πρ. 19, 21. (πρβλ. 5, 5 «*τίθεσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ*» καὶ τὰ ἡμερικὰ «*ἐνὶ φρεσίν, ἐνὶ θυμῷ τίθεσθαι, βάλλεσθαι*»).

10) Λουκ. 1, 80. 2, 40. Ματ. 5, 3 «*πτωχοὶ τῷ πνεύματι*» (=οἱ συναισθανόμενοι τὴν ἠθικὴν αὐτῶν πτωχείαν). Πρ. 20, 22 «*δεδεδεμένος τῷ πνεύμ.*» (=κατελημμένος καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὸ ἀναθέτου τινὸς *δερμῆς τῆς καρδίας*). Ῥωμ. 1, 9 «*ἢ λατρεῦν ἐν τῷ πνεύματι μου*» «*ἐννοεῖ τὴν λογικὴν λατρείαν*» 12, 2. τὴν ἐκδηλουμένην ἐν τῇ ἀγνότητι καὶ τελειοποιεῖ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου (πρβλ. 2 Τιμ. 1, 3 «*ἢ λατρεῦν ἐν καθαρῇ συνειδήσει*») Ἐφ. 6, 18, καὶ ἦτις ἐν Ἰω. 4, 23. 24. Φιλ. 3, 3 («*κατὰ τὴν κοιν. γραφὴν*) ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον καὶ τυπικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ τὰ τῆς Ἀποκαλ. 1, 10. 4, 2. 17, 3. 21, 10. «*ἔνθα ἐν πνεύματι γίνεσθαι*» σημαίνει τοιαύτην κατάστασιν, ἐν ἣ ὁ Ἰωάννης, *ὄσον ἐκτός τοῦ σώματος καὶ ἀπηλλαγ-*

§ 3. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐνοιᾷ, συνηθεστέρα ἢ λέξις παρὰ τῷ Παύλῳ ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις, διακρίνεται τοῦ θείου πνεύματος (11), καὶ κολλᾷται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *σῶμα* καὶ τὴν *σάρκα* (12), καὶ ὅπερ πολλῶ σπουδαιότερον, ἐν χωρίοις ἐπτὰ (Λουκ. 1, 46. Φιλ. 1, 27. 1 Θεσ. 5, 23. Ἐβρ. 4, 12. Ἰουδ. στζ. 19. 1 Κορ. 2, 14, 15, 44-46), φαίνεται διαστελλομένη καὶ τῆς *ψυχῆς*. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τελευταίου χωρίου ἐρρήθησαν ἤδη τὰ εἰκότα ἐν οἰκείῳ τόπῳ (13). Ὁμοίως δὲ ἡ δυσκολία τοῦ Ἰουδ. στζ. 19 καὶ 1 Κορ. 2, 14 εἶναι φαινομένη μᾶλλον ἢ πραγματική, ἐπειδὴ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις οἱ μὲν «*ψυχικοί*» εἶναι οἱ ἐν *φυσικῇ* καὶ οἶον ζῳῶδει καταστάσει εἰριστώμενοι (14), «*πνευματικοί*» δὲ οἱ «*πνεῦμα ἔχοντες*», *οἱ τῆς χάριτος καὶ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου πνεύματος ἠξιωμένοι*. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς δυοῖ πρώτοις χωρίοις ἀμφοτέρω αἱ λέξεις κείνται ἐκ παραλλήλου ἄνευ τινὸς διαφορᾶς (15). Ἄλλως ὅμως ἐν 1 Θεσ. 5, 23 («*ὀλόκληρον τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα*») καὶ Ἐβρ. 4, 12 («*ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος*»), ἐνθα ψυχὴ καὶ πνεῦμα οὕτω διαστέλλον-

μένος τῶν δεσμῶν αὐτοῦ, ἐνεργεῖ ὡς ἐάν ἦτο πνεῦμα μόνον, δηλ. ἐν καταστάσει ἐκστάσεως, (πρβλ. 2 Κορ. 12, 2-4. καὶ Πρ. 10, 10. 11, 5. 22, 17.). Ἀνάλογον κατάστασιν, ὑποθέτουσι καὶ τὰ 1 Κορ. 14, 2. 14, 15. 16. «*πνεύματι λαλεῖν*» «*τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται*» ἢ «*προσεύχεσθαι τῷ πνεύματι*» «*φράζειν τῷ πνεύματι*» «*εὐλογεῖν τῷ πνεύματι*», εἴτε ἐλάβῃ τις τὸ *πνεῦμα* ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἴτε ἄπλοστοτερον ὡς *πνευματικὴν ἐκινῶντα* ἐγγυφωμένην τῷ ἀνθρώπῳ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρβλ. κατωτέρω § 5, σημ. 15. Περὶ τοῦ χωρίου Ἐφεσ. 4, 23 ἴδε τὴν λέξιν *νοῦς*.

11) Ῥωμ. 8, 16.

12) Οὕτως ἀντιθέτως πρὸς τὸ *σῶμα* (ἴδε τὴν λ. § 2) Ῥωμ. 8, 10. 1 Κορ. 5, 3. 1. 6, 17. 20. 7, 34., τὴν *σάρκα* (ἴδε τὴν λ. § 2-4) Ματ. 26, 41. Μαρκ. 14, 38. Ἰω. 6, 63. 1 Κορ. 5, 5. 2 Κορ. 7, 1. Γαλ. 6, 8. Κολ. 2, 7. 1 Περ. 4, 6.— Οὕτω καὶ Ἐβρ. 12, 9 «*πατὴρ τῶν πνευματιῶν=πατὴρ, αἰτίος τῆς ἀνωτέρας πνευματικῆς ἡμῶν ζωῆς*. Εἰς ταῦτα ἀνάγονται κατὰ πολλοὺς τῶν ἐρμηνευτῶν καὶ τὰ χωρία Ῥωμ. 1, 3. 1 Τιμ. 3, 16. Ἐβρ. 2, 14. 1 Περ. 3, 18. ἐν οἷς ὁ λόγος περὶ τοῦ Κυρίου.

13) Ἰδε τὴν λ. *σῶμα* § 3.

14) Ἰδε τὴν λ. *ψυχὴ* § 2, α'.

15) Φιλ. 1, 27. «*ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ*». Λουκ. 1, 46 «*μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου*».

ταὶ ἀλλήλων, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐκληρωθῶσιν ὡς ἐκ παραλλήλου κείμεναι ἄνευ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς. Ἄλλ' εἶναι λαὸν κατεσκευασμένον καὶ ἐναντίον εἰς ἄλλα χωρία (1 Κορ. 6, 20. 7, 34. 2 Κορ. 7, 1. Περ. 2, 11), τὸ ἐντεῦθεν ἐξαγόμενον συμπέρασμα, ὅτι κατὰ τὸν Ἀπόστολον σύγκριται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τριῶν μερῶν σπουδαιῶν, *τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος*. Πᾶσα δυσκολία αἴρεται ἅμα ἀναλογισθῶμεν ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν περὶ τῆς ταπεινότητος ἐκδοχῆς τῆς *ψυχῆς* (ἴδ. τὴν λ. § 2, α), καὶ ὅτι πᾶσι μὲν *ψυχὴ λογικὴ* εἶναι καὶ *πνεῦμα*, οὐχὶ ὅμως καὶ *πᾶν πνεῦμα* εἶναι καὶ *ψυχὴ ἀπλῶς*, ἐπειδὴ τὰ ζῷα, στερούμενα λογικότητος, ἔχουσι μὲν ψυχὴν, δὲν ἔχουσι ὅμως πνεῦμα, κατὰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐννοίαν καὶ χωρὶς ἐν τῇ Ἁ. Γραφῇ (16). Κατὰ ταῦτα δὲ, ὡς πληρεστερα τῶν χωρίων τούτων ἀνάπτυξις ἐν οἰκείῳ τόπῳ δηλώσει, *διὰ μὲν τῆς ψυχῆς ἐκφράζεται τὸ ἄλογον, διὰ δὲ τοῦ πνεύματος τὸ λογικὸν μῖα καὶ τῆς αὐτῆς ἀδιαίρετου οὐσίας*, ἢν ὀνομάζομεν ψυχὴν.

§ 4. Μεταβαίνοντες δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς Ἄγγέλους καὶ τὸν Θεόν, περὶ μὲν τῶν πρώτων παρατηροῦμεν μόνον ὅτι ἡ λέξις *πνεῦμα* ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ εἶναι πολλῶ εὐχρηστοτέρα περὶ τῶν ποιητῶν (17) ἀγγέλων ἢ περὶ τῶν ἀγαθῶν (18). Ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐ

16) Προσέθεμεν τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ λέξις, δόξαται νὰ σημαίη καὶ ἄπλως *πνοὴν ζωῆς*, (σοφονίαν τῇ *ζωικῇ ψυχῇ*. Οὕτω «*πνεῦμα ζωῆς*» ἐπὶ ἀνθρώπου Γεν. 6, 17. Ἀπ. 11, 11. καὶ ἄπλως «*πνεῦμα*» Ἀπ. 13, 15. Ψαλ. 103, 29 «*ἀνταναεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι κτλ.*) ὡς καὶ «*πνοὴ ζωῆς*» ἐπὶ ἀνθρώπου Γεν. 2, 7. καὶ «*πνοὴ*» Παροιμ. 24, 13. πρβλ. καὶ Περ. 17, 25.

17) 1 Κορ. 2, 12 «*τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου*. (2 Κορ. 4, 4 ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου) Ἐφ. 2, 2 «*τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς αἰσῶσι τῆς ἀπειθείας*» καὶ 6, 12 «*τὰ πνευματικὰ τῆς σοφίας ἐν τοῖς ἔργοις*». 1 Ἰω. 4, 6 «*τὸ πνεῦμα τῆς ἀλήθειας*» «*πνεύματα ἀλόγους*» 1 Τιμ. 4, 1. Οὕτω καὶ Ῥωμ. 11, 8 «*πνεῦμα κατανόητος*» (πνεῦμα διανοητικόν) «*πνεῦμα δαιμονικόν, ἐνεργοῦν ἠθικὴν νάρκωσιν καὶ ἀναίσθησίαν*», Ἀπ. 16, 13. 14. 18, 2. Συναθεστέρον ἐν τοῖς ἱστορικῶς βιβλίοις, καὶ δὴ τοῖς συνοπτικῶς Εὐαγγελίοις (παρ' Ἰωάννη οὐδέποτε) περὶ τῶν τὰ σῶματα τῶν ἀνθρώπων ποικιλοτρόπως βασιταζόντων δαιμονίων, Ματ. 18, 16. 10, 1. 12, 43. 45. Μαρκ. 1, 23. 26. 3, 11. 30. 5, 2. 8, 13. 6, 7. 7, 25. 9, 17. 20. 25. Λουκ. 4, 33. 36. 6, 18. 7, 21. 8, 2. 29. 9, 39. 12, 10, 20. 11, 24. 26. 13, 11. Πρ. 5, 16. 8, 7. 16, 16. 18.

18) Ἐβρ. 1, 7. 14. Ἀπ. 1, 4. 3, 1. 4, 5. 6, 6.

μόνον ἢ θεία οὐσία χαρακτηρίζεται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν πνεῦμα (19), ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο διακρίνεται ἐν τῇ Θεῷ ἰδιαιτέρα τις προσωπικὴ ὑπόστασις (20), τὸ τρίτον μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ πρόσωπον (21), ὡς τοιαύτη δὲ ἀναφέρεται εἴτε ἀπὸ αὐτῶν ἀνευ τινὸς προσδιορισμοῦ, πνεῦμα, ἢ τὸ Πνεῦμα (22), εἴτε καὶ συνηθέστερον μετὰ προσδιορισμῶν δηλωτικῶν διαφόρων σχέσεων, οἶον.

α') *τῆς θείας αὐτοῦ μεγαλειότητος καὶ ἀγιοσύνης*, ὡς τὸ «ἅγιον Πνεῦμα» (23).

β') *τῆς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ ἐμπροσθέντος* (24) ὡς τὸ «Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» ἢ τοῦ «Κυρίου» (25).

γ') *τῆς μετὰ τοῦ Υἱοῦ κοινωνίας καὶ μεταδόσεως τοῖς πιστοῖς* ὡς τὸ «Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» ἢ τοῦ «Χριστοῦ» ἢ τοῦ «Κυρίου» (26).

δ') *τῶν διαφόρων ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐργειῶν αὐτοῦ*, ὧν ὡς

19) Ἰω. 4, 24 πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν κατ'.

20) Περὶ 1 Κορ. 2, 11 τὸ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη «τοῦ Θεοῦ» τις γὰρ οὐδὲν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰμὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

21) Ματ. 3, 16. 17. Ματ. 28, 19. 2 Κορ. 13, 14. 1 Κορ. 12, 6. Ἐφ. 4, 4-6.

22) Ματ. 4, 1, 12, 31, 22, 43. Ματ. 1, 10, 12. Λουκ. 1, 17, 2, 27, 4, 1, 14, 9, 55. Ἰω. 1, 32, 33, 3, 5, 6, 8, 31, 7, 39. Πρ. 2, 4, 6, 10, 8, 29, 10, 29, 11, 12, 28, 16, 7, 21, 4. Ῥωμ. 2, 29, 7, 6, 8, 1, 2, 5, 9, 13, 16, 23, 26, 27, 15, 30. 1 Κορ. 2, 4, 12, 4-13. 2 Κορ. 1, 22, 3, 6, 8, 5, 5, 11, 4, 12, 18. Γαλ. 3, 2, 3, 5, 14, 4, 23, 5, 5, 17, 22, 6, 8. Ἐφ. 2, 18, 22, 3, 5, 16, 4, 3, 4, 5, 9, 18, 6, 17, 18. Φιλ. 2, 1. Κολ. 1, 8. 2 Θεσ. 2, 13. 1 Τιμ. 4, 1, 12. (κοιν. γραφ.) 1 Περ. 1, 2. 1 Ἰω. 5, 6, 8. Ἰουδ. στζ. 19. Ἄρ. 2, 7, 11, 17, 29, 3, 6, 13, 22, 14, 13, 22, 17.

23) Συχνὰ ἐν ἅπασιν τοῖς βιβλίοις πλὴν τῆς Ἀποκαλ. καὶ τρισάκρων τοῦ Παύλου ἐπιστολῶν. Φιλιπ. 2 Θεσ. 1 Τιμ. καὶ Φιλιπ. — Περὶ 2 Π. Δ. Ψαλ. 50, 13. Ἰσαΐ. 63, 10. Σοφ. Σολ. 1, 5, 9, 17. ἀναστίζ. τῷ Ἐβρ. ruach qodesh.

24) Ἰωαν. 15, 26 καὶ 1 Κορ. 2, 15 «τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ».

25) Ματ. 3, 16, 10, 20, 12, 18, 28. Λουκ. 4, 18. Πρ. 2, 17, 18, 5, 9, 8, 49. Ῥωμ. 8, 9, 11, 14. 1 Κορ. 2, 10, 14. 3, 16, 6, 11, 2 Κορ. 3, 3. Ἐφ. 3, 16, 4, 30. 1 Θεσ. 4, 8. 1 Περ. 4, 14. 1 Ἰω. 3, 24. ἐν τῇ Π. Δ. ruach elohim, ruach yehovah, ruach qodesh yehovani.

αἴτιος καὶ χορηγὸς συντάσσεται καὶ γενιῆ· οὕτω «Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (27), «Πνεῦμα ζωῆς» (28), «Πνεῦμα δουλείας», «Πνεῦμα υἰοθεσίας» (29), «Πνεῦμα πίστεως» (30), «Πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως» (31), «Πνεῦμα δειλείας, δυνάμεως, ἀγάπης, σωφρονισμοῦ» (32), «Πνεῦμα προφητικῆς» (33), «Πνεῦμα προφητείας» (34).

§ 5. Αἱ διαφοροὶ δὲ αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἀποδιδόμενα ἐνέργεια κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον υπερβαίνουσαι τοὺς συνήθει· νόμους καὶ τὰ κοινὰ μέτρα τῆς φυσικῆς ὑπόψεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κινδύτητος, σκοπὸν ἔχουσιν ἕνα, *τὴν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀνάπτυξιν πάσης ὑψηλοτέρας ζωῆς, τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπισηράτησιν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας*. Καὶ ἐντεῦθεν πᾶσι πράξις καὶ πᾶν γεγονός, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων συντελοῦν, παρίσταται ὡς ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (35). Οὕτως οἱ τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν προα-

26) Γαλ. 4, 6. Ῥωμ. 8, 9. Φιλ. 1, 19. 1 Περ. 1, 11. καὶ 2 Κορ. 3, 17-18 (ἐνθα «ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι» δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ κατ' ὑπόστασιν, ἀλλ' ὡς ἡ σειρά τοῦ λόγου ἀπαιτεῖ, σημαίνει τὴν ταυτότητα τῆς ἐν τοῖς πιστοῖς ἐνεργείας ἀμφοτέρων. Ὁ γινόμενος δηλ. κοινωνὸς τοῦ Χριστοῦ γίνεται ἑαυτοχρόνως κοινωνὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως ἠρθόμασεν ὁ πατήρ ἵνα κατοικήσῃ ἐν τῷ Χριστῷ πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ἰω. 3, 34. πρὸς καὶ Κολ. 1, 19). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀδικρίτως ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ μὲν «Πνεῦμα Θεοῦ» λόγῳ ἐμπροσθέντος, διὰ δὲ «Πνεῦμα Χριστοῦ» λόγῳ τῆς θείας οἰκονομίας καὶ τῆς δι' αὐτοῦ μεταδόσεως τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς.

27) Ἰω. 15, 26, 16, 13. 1 Ἰω. 4, 6.

28) Ῥωμ. 8, 2.

29) Ῥωμ. 8, 15.

30) 2 Κορ. 4, 13.

31) Ἐφ. 1, 17.

32) 2 Τιμ. 1, 7.

33) 1 Κορ. 4, 21. Γαλ. 6, 1.

34) Ἀπ. 19, 10. Ἄλλως τὸ Ῥωμ. 1, 4 πνεῦμα ἀγιοσύνης (ἴδε τὴν λέξιν ἐν οἰκείῳ τόπῳ) τὸ Ἐφ. 1, 13. «τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαγγελίας» τὸ αὐτὸ καὶ «ἐπαγγελία τοῦ πνεύματος» Γαλ. 2, 14. «τὸ ἐπηγγελμένον Πνεῦμα» καὶ Ἐβρ. 10, 29. «τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος» (=τὸ θεὸς τῆς θ. χάριτος διδόμενον Πνεῦμα).

35) Κατὰ ταῦτα ἐξηγητέαι αἱ πλείους τῶν φράσεων, ἐν αἷς ὀνόματα δηλοῦνται γίνεσθαι τι, ποιεῖν ἢ πάσχειν τι, εἴρηνται προσδιορισμένα ὑπὸ «ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» ἢ «τοῦ Θεοῦ» Ματ. 12, 26. 1 Κορ. 12, 3. 1 Περ. 1, 12. Ἰουδ. στζ. 2,

καγγειλαντες, και προτυπώσαντες πάντες υιοί Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι και προεῖδον και προεῖπον (36). Ὁμοίως οὐ μόνον ἢ ἐκ Παρθένου γεννησις τοῦ Κυρίου(37), ἀλλὰ και πάσα ἢ ἐν ἔργοις και λόγοις θαυμασταίς ἐκδηλωθεῖσα ὑπεράνθρωπος ἐνέργεια αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀποδίδεται τῷ ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος πληρώσαντι αὐτὸν θεῖο Πνεύματι (38). Ὡσαύτως δὲ τὰ διάφορα θαύματα, ἢ ἐν τοῖς παθήμασι και διωγμοῖς ἀκατάβλητος πίστις και ἐγκαρτέρησις, ἢ ἰδιόζουσα τῆς διανοίας ἱκανότης πρὸς κατὰληψιν και ἐρμηγείαν τῶν αἰονίων τοῦ Ὑψίστου βουλῶν, τὸ γλώσσας λαλεῖν, τὸ προφητεῦειν, και ἐν γένει πάντα τοιαῦτα ἱκανότης και ἐνέργεια τῶν ἀποστόλων, κηρύκων, ποιμένων και διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, και ἁπλῶς τῶν πιστῶν, εἶναι χάρισμα τοῦ δοθέντος αὐτοῖς Πνεύματος Ἁγίου(39). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ δεσμεῖν και λύειν τὰς ἁμαρτίας, και αὐτὸν τὸν διορισμὸν τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεργεῖ

Φιλ. 3, 3. (κατὰ τὴν παρὰ Lachm. και Tischendorf γραφὴν ἀντὶ τῆς κοιν. γραφῆς πνεύματι θεῷ) και ἁπλῶς «ἐν τῷ Πνεύματι» Λουκ. 2, 27. 4, 1. (πρὸβλ. σελ. 14. «ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος»), και ἀνέκθροος ἐν πνεύματι ἢ πνεύματι· Ματ. 22, 43. (Λουκ. 1, 17. Πρ. 6, 9.) Ῥωμ. 8, 13. 14. Γαλ. 5, 5. 18. Ἐφ. 2, 22. 3, 5. 6, 18. Ἄλλως Ἄπ. 1, 10. 4, 2. 17, 3. 21, 10 (περὶ ὧν ἴδ. ἀνωτέρω § 2 σημ. 6) Οὕτω και οὐσιαστικά μετὰ τοῦ αὐτοῦ προσδιορισμοῦ. ἀγάπη ἐν Πνεύματι· Κολ. 1, 8 (=ἀγάπη τοῦ Πνεύματος) Ῥωμ. 15, 30=ἀγάπη δεῖν τοῦ Ἁ. Πνεύματος διεγερμένη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐκόμενος ἀγάπη καθαρὰ και ἀγνή, ἀπηλλαγμένη πύσης χαμαιζήλου ἀφορητῆς και παντός ὀλικοῦ ἐλατηρίου)· «δικαιοσύνη και εὐφροσύνη και χαρὰ ἐν Πνεύματι» Ῥωμ. 14, 17. Χαρὰ Πνεύμ. ἁγ. 1 Θεσ. 1, 6. Πρὸβλ. Γαλ. 5, 22 ὅ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐσιν ἀγάπη, χαρὰ, εὐφροσύνη, κτλ.)· «περικωμὴ καρδίας ἐν Πνεύματι» Ῥωμ. 2, 29 εἶναι ἢ ἐνεργεῖα τοῦ ἁγίου Πνεύματος γινόμενη καθάρσις και ἀπαλλαγὴ τοῦ ἕσω ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς Πρὸβλ. Κολ. 2, 10—14.

36) Ματ. 22, 43. Μαρκ. 12, 36. Λουκ. 1, 15. 41. 67. 2, 25—27. Πρ. 1, 16. 28. Ἐνταῦθα ἀνάγεται και 1 Κορ. 10, 3. 4. «βροῦμα, πόμα, πέτρα πνευματικὴ» και Ῥωμ. 7, 14 «νόμος πνευματικὸς».

37) Ματ. 1, 18. 20. Λουκ. 1, 35.

38) Ματ. 3, 16. 4, 1. 12, (18) 28. Μαρκ. 1, 10. 12. Λουκ. 3, 22. 4, 1. 14. 15. Ἰωαν. 1, 32. 33. 3, 34. Πρ. 1, 2. 10, 38.

39) Ματ. 10, 20. Μαρκ. 13, 11. Λουκ. 12, 12. Ἰω. 14, 17. 26, 16. 13. Συχνὰ ἐν ταῖς Πράξεσιν. Ῥωμ. 15, 19. 1 Κορ. 7, 40. 12, 4—11. 1 Τιμ. 4, 1. Ἐφ. 2, 14. 1 Περ. 1, 12. Οὕτω δὲ και πάντα τοιαῦτα διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐργεργαμένη τιμὴ ἔκτακτος ἱκανότης, εἴτε ἀληθινή, εἴτε δοκουσα, πράγματι δὲ

αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, αἱ δὲ ἀνθρώποι εἶναι ἁπλᾶ ὄργανα αὐτοῦ (40). Ὅσων ἐκτάκτων τούτων και ἰδιαιτέρων ἐνεργημάτων διακρίνονται αἱ συνήθειαι και γενικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Πνεύματος, ἐν τῷ βαπτίσματι μεταδιδόμενου μὲν τοῖς πιστοῖς και ἐνοικοῦντος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν (41), κατεργαζομένου δὲ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἀντίπλασιν και ἀνακατασκευασιν (42), τὴν

διαβολικὴν) καλεῖται ἐνίστα μετωνομασῶς «πνεῦμα» ἐνίστασ τε και πληθυντικῶς «ἐν Πνεύματι Ἰησοῦ» Λουκ. 1, 17. «τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυται» 1 Θεσ. 5, 19 μήτε θροεσθῆαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν» 2 Θεσ. 2, 2. «μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσιν κτλ.» 1 Ἰω. 4, 1—3 «διακρίσεις πνευμάτων» 1 Κορ. 12, 10. «ζηλωταὶ πνευμάτων» 14, 12. «πνεύματα προφητῶν προφηταῖς ὑποτάσσεται» σελ. 32. Οὕτως ἀπολόσιστα ἐξηγούνται και αἱ ἱδὴ ἀνωτέρω (§ 2, σημ. 6) σημειωθείσαι φράσεις τοῦ αὐτοῦ 14 Κορ. 2, 14. 15. 16. Κατὰ ταῦτα δὲ και ὁ ἔχων τοιαύτην ἱκανότητα λέγεται πνευματικὸς 1 Κορ. 14, 37, και τὰ τοιαῦτα χάρισμα πνευματικόν. 1 Κορ. 12, 1. 14, 1.

40) Ἰω. 2, 22. 23. Πρ. 20, 28. πρὸβλ. 1 Τιμ. 4, 14. 2 Τιμ. 1, 6.

41) Ματ. 3, 11. Μαρκ. 1, 8. Λουκ. 3, 16. 11, 16. συχνὰ ἐν ταῖς Πράξ. Ῥωμ. 5, 5. 8, 9—11. 1 Κορ. 3, 16. 6, 19. 2 Κορ. 14, 4. Γαλ. 3, 2—5. 14. Φιλ. 2, 1. 1 Θεσ. 4, 8. 2 Τιμ. 1, 14. Ἐφ. 6, 4. 1 Ἰω. 3, 24. 4, 13. Ἐκ τούτου δὲ και τὸ σύνολον τῶν πιστῶν παρίστανται ὡς ἀποτελοῦντες ἐν σώμα μυστικὸν μετὰ μῆς κεφαλῆς, τοῦ Χριστοῦ, και ἐνὸς Πνεύματος τοῦ Ἁγίου 1 Κορ. 12, 13. Ἐφ. 2, 18 τοῦθ' ὅπως παρὰ 1 Περ. 2, 5 χαρακτηρίζεται ὡς οὕτως πνευματικὸς. Ἀλλὰ και αἱ Χριστιανοὶ καλοῦνται ἁπλῶς πνευματικοί· ὡς ἔχοντες ἐνοικοῦν ἐν ἑαυτοῖς και ἐνεργῶν τὸ ἅγιον πνεῦμα. 1 Κορ. 2, 15. 3, 1. Γαλ. 6, 1.

42) Ἰω. 3, 5—8. ἀνακατασκευασ Πνεύματος, Τετ. 3, 6. ἁγιασμός πνεύμ. 2 Θεσ. 2, 13. 1 Περ. 1, 2. «κατανότης πνεύματος, παλαιότης γράμματος» Ῥωμ. 7, 6. πρὸβλ. και 2, 29, 2 Κορ. 3, 3—8.

43) Ἐφ. 3, 16. 5, 9. Φιλ. 1, 19. 1 Περ. 1, 23. και μάλιστα Ῥωμ. 8, 1—27 και Ραλ. 5, 16—25. Ἐνθα αἱ μὲν φράσεις «πνεύματι ἕγχεσθαι» Ῥωμ. 8, 14. Γαλ. 5, 18. πνεύματι ζεῖν 5, 25. «κατὰ πνεῦμα» «ἐν πνεύματι εἶναι» Ῥωμ. 8, 5. 9. ἔχουσι παθητικὴν σημασίαν (=ἐκρίσασθαι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πνεύματος κτλ.), αἱ δὲ ἄλλαι «κατὰ πνεῦμα» ἢ «ἐν πνεύματι σιωχεῖν, περιπατεῖν» ἐνεργητικὴν Ῥωμ. 8, 1. 4. Γαλ. 5, 16. 25. και 2 Κορ. 12, 18 (πρὸβλ. ἐν λ. σελ. 3 § 4) οὕτω και τὸ ἐπίθετον πνευματικὸς ἐπὶ πραγμάτων τῆ ἐνεργείᾳ και ἐκπνεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁφειλομένον, «ἐθλογία πνευματικὴ» Ἐφ. 1, 3. «σοφία και σύνεσις πνευμ.» Κολ. 1, 9. «χάρισμα πνευμ.» Ῥωμ. 1, 11. «ῥῆσαι πνευματικαί». Κολ. 3, 16. και ἁπλῶς «τὸ πνευματικόν» Ῥωμ. 15, 27. 1 Κορ. 2, 13. 11.

ἐν τῇ νέα ζωῇ αὐξήσιν καὶ τελειοποίησιν (43), σὺν τῇ βεβαίᾳ ἐλπίδι τῆς μελλούσης κληρονομίας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ (44).

Κ Α Ρ Δ Ι Α

§ 1. Ἡ *Καρδιά*, παρὰ ποιηταῖς δὲ καὶ *κραδίη* ἢ *κραδία*, πάντως εἶναι τῆς αὐτῆς ὀρίξης καὶ σημασίας πρὸς τὸ *κέαρ κῆρ* τῶν ποιητῶν, τὸ λατινικὸν *cor, cordis*, τὸ σλαβικὸν *cerd-tze*, τὸ γερμανικὸν *Herz*, τὸ ἀγγλικὸν *heart*, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ὁμώνυμα καὶ ὁμώνυμα τῶν συγγενῶν γλωσσῶν. Εἶναι σφόδρα ἀμυρίβολον ἂν ἔχη τινὰ σχέσιν καὶ πρὸς τὸ *κραδ-αίνω* τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ *cardo-inis* (στρόφυξι) τῶν Λατίνων, ὡς θέλουσι τινες, παρὰ τὸ ἐπαγωγὸν τῆς ὁμοιότητος καὶ τοῦ σημασινομένου αὐτῶν. Παρὰ τοῖς Ο΄. χρησιμεῖον πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος *לב* ἢ *לבב*, κατὰ τὴν τούτου χρῆσιν ἀπαντᾷ μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ πρὸς δήλωσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ γνωστοῦ κεντρικοῦ ὄργάνου τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος παρὰ τοῖς ζώοις καὶ τῆς καρδιομαρτυρίας αὐτῷ φυσικῆς ζωῆς, συνήθως ὅμως χρησιμοποιεῖται *μεταφορικῶς*, πρὸς δήλωσιν τοῦ κέντρου καὶ τῆς ἐστίας τῶν ἀνοιέρων ἐνεργειῶν τοῦ ψυχικοῦ βίου ἢ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ διὲν εὐρύτερον μὲν καὶ ποικιλώτερον ἢ ὅπως χρησιμοποιεῖται τὸ αὐτὸ ὄνομα παρ' ἡμῶν ἐν τῇ κοινῇ ἑμιλίᾳ, συμφωνιότερον δὲ πρὸς τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς καὶ μάλιστα παρ' Ὀμήρῳ χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλων συνωνύμων ὀνομάτων (*ἦτορ, στήθος, φρήν, θυμός*).

§ 2. Ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ καὶ ὅλως ἀδιακρίτῳ ἐκδοχῇ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐστίας καὶ πηγῆς τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, μετὰ ἢ ἀνευ τινὸς ὀριγῆς ἢ σιωπηλῆς ἀνιθέσεως πρὸς τὸν ἔσω ἀνθρώπον ἢ πρὸς τὰς οἰασθήκοις εἰς τὰ ἔξω ἐκδηλώσεις τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς (αισῆτις), πλὴν τῶν μικρῶν ἐπιστολῶν, εἶναι μᾶλλον ἢ ἦτον συντήτης λέξις καθ' ἅπασαν τὴν Κ. Διαθήκην ἐνικῶς τε καὶ πληθυντικῶς. *Ματ.* 9, 4. 15, 8. 17-18. *Μαρ.* 2, 6. 8. 7, 6. 11. 21. *Λουκ.* 2, 51. 5, 22. 8, 12. *Πρ.* 2, 32. 5, 3. 7, 51. *Ρωμ.* 2, 15. 19. 10, 8-10. 16, 18. 1 *Κορ.* 14, 25. 2 *Κορ.* 3, 2. *Γαλ.* 4, 6. *Ἐφ.* 5, 19. *Φιλ.* 4, 7. *Ἐβρ.* 8, 10. 10, 16. 1. *Πετ.* 3, 4, 15. *Ἀπ.* 2, 23. Οὕτω καὶ ἐν ταῖς φράσεσιν *ἐρευνᾶν τὰς καρδίας* *Ρωμ.* 8, 27. *Ἀποκ.* 2, 23. *δοκιμάζειν τὰς καρδίας* 1 *Θεσ.* 2, 4. *γι-*

44) *Ρωμ.* 8, 11. 23. *Γαλ.* 5, 5. 6, 8. 2 *Κορ.* 1, 22. 5, 5. *Ἐφ.* 1, 13. 14.

νώσειν τὰς καρδίας *Λουκ.* 16, 15. Ἦτον γενικῶς καὶ ἀορίστως ἐν τῇ φράσει *διανοίγειν τὴν καρδίαν* ἐν *Πραξ.* 16, 14. Ἐνθα προφανῶς ὁ λόγος περὶ ὀρισμένον τινῶν ψυχικῶν δυνάμεων, καὶ διὲν τοῦ *γνωστικοῦ* καὶ τοῦ *ἐπιθυμητικοῦ*, ἀμφοτέρων διεγειρομένων καὶ ἐνεργομένων διὰ τῆς ἀνοθεν χάριτος πρὸς εὐχερῆστέραν ἀντίληψιν καὶ πρόθυμον ἀποδοχὴν τοῦ κηρύγματος.

§ 3. Ἐν ἄλλοις χωρίοις ἔτι ἀκριβέστερον καθορίζεται ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας, πρὸς δήλωσιν τίνος ἰδιαιτέρας ψυχικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις τοῦ *νοητικοῦ* καὶ *λογιστικοῦ*, ἢ τοῦ *ἐπιθυμητικοῦ* καὶ *βουλευτικοῦ*, ἢ τοῦ *παθητικοῦ* καὶ *συναίσθητικοῦ*, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ τότε ὀμιλῶν ἢ γράφων οὐδεμίαν εἶχεν ἀριβῆ γνῶσιν καὶ διάγνωσιν τῶν τοιούτων ψυχολογικῶν διακρίσεων. Τῆς ἐν ἀπηνόσει ἔξηκριβωμένης καὶ καθωρισμένης θεωρίας προηγεῖται κατὰ κανόνα ἡ θυμοσύμφως ἢ ὑποσυνειδήτως ἐνεργοῦσα πράξις.

α) Περὶ τοῦ *νοητικοῦ* καὶ *λογιστικοῦ* τῆς ψυχῆς εἶναι προφανῶς ὁ λόγος ἔπου συνοδεύεται ἡ λέξις ὑπὸ ὀνομάτων ἢ θημάτων δηλωτικῶν *νοήσεως, ἐνθυμήσεως, σκέψεως, συσκέψεως, ἀμφιβολίας, συνέσεως* ἢ *ἀσυνεσίας, εὐχερείας* καὶ *δξύτητος* ἢ τοῦναντίον *ἀμβλυτητος* καὶ *νωθείας* περὶ τὴν ἀντίληψιν, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο *παρώσεως* ὡς τινος ἀποτυπώσεως διανοητικῆς (1). Οὕτω τὸ τοῦ Κυρίου παροιμιώδες 'ὄπου γὰρ ἔστιν ὁ θεσικὸς ὅμιλος, ἐκεῖ ἔστι καὶ ἡ καρδία (ὁ νοῦς, ὁ λογισμὸς, ἡ σκέψις) ὅμιλος». *Ματ.* 6, 21. 'Ὡσαύτως καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου 2 *Κορ.* 3, 14-15' ἀλλ' ἐπαρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν... *κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν* αὐτῶν κεῖται». Ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ *Λουκ.* 1, 51 «ὕπερηράνας διανοίᾳ (κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι) *καρδίας* αὐτῶν», καὶ αἱ ἑβραϊζουσαι φράσεις «τιθέναι ἐν τῇ καρδίᾳ» παρὰ τῷ αὐτῷ 1, 65 (πρὸβλ. 1 *Βασιλ.* 21, 12. *Ματ.* 2, 2. *Λαν.* 1, 8. καὶ τὸ ὀμιλ. τιθέναι ἐν τῇ στήθει ἢ ἐν φρεσίν), καὶ 'ἀναβαίνειν εἰς τὴν καρδίαν» 1 *Κορ.* 2, 9. (πρὸβλ. *Ἐφ.* 3, 16. *Ἦσ.* 65, 16) — Αἱ αὐταὶ ἢ ὅμοια ἑβραϊζουσαι φράσεις (*βάλλειν, διδόναι* εἰς τὴν καρδίαν ἢ τὰς καρδίας) ἐνέχουσι τὴν ἐννοίαν τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς σκέψεως ὡς *σοπῶν καὶ πρόθεσιν* εἰς τὸ ποιῆσαι τι (*Ἰωαν.* 13, 2. *Ἀποκ.* 17, 17. *Λουκ.* 21, 14. *Πρ.* 5, 4. 7, 23).

1) Πρὸβλ. *Ματ.* 9, 4. 13. 15. 24. 48. *Μαρ.* 2, 6. 8. 3, 5. 6, 52. 8, 15. 11, 23. *Λουκ.* 2, 19. 35. 3, 15. 5, 22. 12, 45. 24, 25. 38. *Ἰωαν.* 12, 40. *Πρ.* 28, 17. *Ρωμ.* 1, 21. 10, 6. 2 *Κορ.* 4, 6. *Ἐφ.* 1, 18. *Ἐβρ.* 4, 12. 2 *Πετ.* 1, 10. *Ἀποκ.* 18, 7.

β') Περὶ τοῦ **βουλευτικοῦ** ὡς ἰδιατέρως πηγῆς καὶ ἐστίας τῶν ἀγαθῶν ἢ ἐναντίων φρονημάτων, διαθέσεων καὶ προθέσεων τῆς ψυχῆς, ἐν ἧ ἐκδοχῇ συνοδεύεται συνήθως ἡ λέξις ὑπὸ ἀναλόγων προσδιορισμῶν εἴτε οὐσιαστικῶν (**βουλαί, ἐπιθυμίαι, ἐπίνοιαι, προαιρέσεις**), εἴτε ἐπιθετικῶν ἢ ὡς ἐπιθετικῶν (**ἀγαθός, καλός, ἀγνός, καθαρός, εὐθύς, ἀπλοῦς, ἀληθινός, ἀμεμπτος, πονηρός, ἀμετανόητος**), εἴτε ρηματικῶν (**ἀγίλλειν, καθαρῖζειν, ἁγιάζειν**), συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δηλωτικῶν **κρίσεως, στήριγμοῦ, βεβαιώσεως, ἐδραιώσεως** καὶ αὐτῆς ἐπι τῆς **σκληρόνσεως**. Οὕτω Ματ. 5, 8. Λουκ. 1, 17, 8, 15. Πρ. 2, 46, 7, 39, 8, 21-22, 13, 22, 15, 9. Ρωμ. 1, 24, 2, 5. 1 Κορ. 4, 5, 7, 37. 2 Κορ. 9, 7. Ἐφ. 6, 5. Κολ. 3, 22. 1 Θεσ. 3, 13. 1 Τιμ. 1, 5, 2 Τιμ. 2, 23. Ἐβρ. 3, 8, 12, 10, 22, 13, 9. Ἰακ. 4, 8, 5, 8. 1 Περ. 1, 22, 2 Περ. 2, 14. Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ ἡ φράσις ἡ δηλωτικὴ τῆς προθυμίας, «ἐν ὄλῃ τῇ καρδίᾳ» ἢ «ἐξ ὄλης τῆς καρδίας» Ματ. 22, 37. Ματ. 12, 30, 33. Λουκ. 10, 27, Πρ. 8, 37 (πρβλ. Λευτ. 6, 5, 26, 16. Ψαλ. 118, 34), καὶ δὴ καὶ ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ «ἐκ καρδίας» Ρωμ. 6, 17 ἢ «ἀπὸ τῶν καρδιῶν» Ματ. 18, 35.

γ') Περὶ τοῦ **παθητικοῦ** καὶ **συναισθητικοῦ** ὡς πηγῆς καὶ ἔδρας τῶν οἰονδήποτε εὐαρέστων ἢ δυσαρέστων, ἀνωτέρων ἢ κατωτέρων, σφοδρῶν καὶ ἑμπαθῶν ἢ ἠρέμων καὶ τρυφερῶν κινήσεων καὶ συναισθημάτων τῆς ψυχῆς (λύπης, χαρῆς, ὀργῆς, ἀγάπης, σιωγῆς, συντριβῆς, κατανύξεως), ὡς εἶναι τὰ τε ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰλημμένα, Λουκ. 4, 18, (Ἦσ. 61, 1.) Πραξ. 2, 26 (Ψαλ. 15, 9) καὶ τὰ ἀνεκμητήτως εἰς ἑκείνης εἰρημμένα Λουκ. 24, 32. Ἰωαν. 14, 1, 27, 16, 6, 22. Πρ. 2, 37, 7, 54, 14, 17, 21, 13. Ρωμ. 9, 2, 10, 1. 2 Κορ. 2, 4, 6, 11, 7, 3. Φιλ. 1, 7. Ἰω. 3, 14, 5, 5.

Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ 1 Ἰωαν. 3, 20-21. ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῆς καρδίας ὡς ἔδρας τῆς **ἠθικῆς συνεδήσεως** καὶ τοῦ **ἐλέγχου (καταγγνώσεως)** αὐτῆς, ὡς τρόπον ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ ἀπαντᾷ καὶ τὸ ἑβραϊκὸν *lebab* ἐν Ἰωβ 27, 6 (κατὰ τὴν ἐλευθέραν ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶν Ο'. εὐθὺς γὰρ **σύννοδα** ἑμαυτῷ ἄτοπα κρᾶξας, καὶ ἐν 1 Βασίλ. 24, 6. 2 Βασίλ. 24, 10 ἐν τοῖς τελευταίοις χωρίοις **ἐπὶ μεταμελείας**, «ἐπὶ πένθους ἢ καρδίας».

Ν Ο Υ Σ

§ 1. Παρὰ πάσας τὰς ὑπὸ τινῶν γενομένας ἀποπείρας πρὸς ἀσχετίαν τῆς ἕξις τοῦ ὀνόματος τούτου (νόος-νοῦς καὶ αἰτ. **νοῦν** καὶ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἐν ᾧ ἡ γεν. καὶ δοτικὴ **νοός, νοῦ**, ἀντὶ τοῦ δοκιμοτέρου **νοῦ, νῶ**) πρὸς ἄλλας (ἕξιας, καὶ δὴ τὸ **νόος** ἰσορρεῖται), ἀπλουστερῶς καὶ πιθανοτέρως φαίνεται ἡ συγγένει αὐτοῦ πρὸς τὸ **γνο** (γινώσκω), ἀποβολῇ τοῦ πρώτου γράμματος, ὡς συνέβη τοῦτο καὶ εἰς τὰ λατινικὰ *gno-sco* = *no-sco*, *gnabilis* = *no-bilis*. Κατὰ ταυτῶς παραγωγῆν θὰ σημαίη τὸ ὄνομα κυρίως τὸ **γενῶσκον**, αὐτὸ τὸ ἀνώτερον γνωστικὸν ἡμῶν, τὴν προσοῦσαν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ (= *animus*) δύναμιν ἢ ἰκανότητα τοῦ ἀιέσεως, ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθησέων γινώσκειν μὲν ἑαυτὸν (αὐτοσυνειδησία) καὶ ὅπωςδήποτε ἀντιλαμβάνεσθαι τὰ τὴν ἐξωτερικὴν αἴσθησιν ὑπερβαίνοντα καὶ ἀμέσῳ τινὶ τρόπῳ ἀντιληπτὰ καὶ γνώριμα τῷ ἀνθρώπῳ, θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα, ἠθικά τε καὶ ἰδεώδη, παραβιάζειν δὲ αὐτὰ πρὸς ἄλλα καὶ κρίνειν περὶ αὐτῶν καὶ συλλογίζεσθαι ἐξ αὐτῶν, καθ' ἣν ἀκριβῶς σημασίαν εἰσχηματοῦσι τὰ λατινικὰ *mens, ratio* (=λόγος, *raison*) *intellectus* ἢ *intelligentia*(1). Καθ' ὁμοιότητα τῶν ἄλλων ἡμῶν ἰκανοτήτων καὶ ἡ ἰκανότης αὕτη, καίπερ κοινὴ πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅμως δὲν εἶναι κατὰ πάντα ἢ αὐτὴ παρὰ πᾶσιν, οὐδὲ μένει πάντοτε ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ὑπαίρχουσα δευτικὴ ἀναπτύξεως ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ τροπῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς γίνεται μὲν καὶ τελειοῦται ὑπὸ εὐμενέως ἐπιμεργείας, ἄλλας τε καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, στρεβλοῦται δὲ καὶ διαστρέφεται ὑπὸ περιστάσεως καὶ ἐπιδράσεως ἀντιθέτου.

§ 2. Τῶν εἰρημμένων περιπτώσεων ὑπαίρχουσιν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἰκανὰ παραδείγματα διαφοριστικά, καίτοι ἄλλως δὲν ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ πολὺ συχνὰ τὸ ὄνομα (μόλις 50κις μετὰ καὶ τῶν συνθέσεων, καὶ τοῦ ῥήματος καὶ τῶν παραγῶγων αὐτοῦ), ὡς ἀναπληρούμενον συνήθως διὰ τοῦ ἑβραϊζόντος ὀνόματος **καρδία**. Οὕτω «διήνοιξεν αὐτῶν τὸν **νοῦν** τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς» Λουκ. 24, 45 (πρβλ. «διήνοιξεν αὐτῆς τὴν **καρδίαν** προσέχειν» Πραξ. 16, 14) «ἡ εἰρηνὴ τοῦ Θεοῦ ἢ **ὑπεργέουσα πάντα νοῦν**». Φιλ. 4, 7. (πρβλ. τὸ 1 Κορ. 2, 9 «ἢ ὀρθότατος οὐκ εἶδε καὶ οὗς οὐκ ἤκουσε καὶ **ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη**» — ἀδόκιμος νοῦς, Ρωμ. 1, 28 (πρβλ. «ἡ ἀσύνητος αὐτῶν καρδίας» αὐτόθι σελ. 21)—Οὕτω καὶ 1 Τιμ. 6, 5. 2 Τιμ. 3, 8. Τιτ. 1, 15. καὶ Ἐφεσ. 4, 17 («ἐν

1) Παρὰ τοῖς Ο' χρησιμοποιεῖται ὁ **νοῦς** πρὸς ἀπόδοσιν καὶ ἄλλων τινῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, μάλιστα δὲ τοῦ ἐξαισθητικού *לב*, *lebab* = **καρδία**.

ματαιότητα τοῦ νοῦς ἡμῶν») καὶ στχ. 23 «ἀνανεώσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ἡμῶν», ὡς ἐρητηγόμενον παραλλήλως πρὸς τὸ Ρωμ. 12, 2. «καὶ μὴ συζημαίεσθαι τῷ αἵωνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι εἰς ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ἡμῶν» ἐννοεῖ ἀνανεώσιν ἢ μεταμόρφωσιν, κατορθωμένην διὰ τῆς ἀνακαινώσεως τοῦ νοῦ, διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ ἀντιθέου πνεύματος τῆς ματαιότητος, τοῦ πνεύματος τοῦ αἵωνος τούτου, τοῦ πρὶν ἄγοντος τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ δι' ἄλλον πνεύματος, τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὡς καθερύεται τοῦ νοῦς ἡμῶν.—Δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν διάφορον τὸ 1 Κορ. 2, 16 «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν», ὡς, εἰρημένον κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον καὶ ἐν Ρωμ. 13, 34 («Ἦπ. 40, 13) «τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο», σημαίνει τοῦτο, ὅτι ὁ τοῖς μαθηταῖς τοῦ Χριστοῦ χειρωγοῦν νοῦς εἶναι μὲν ὁ ἴδιος αὐτῶν νοῦς, ἀλλὰ φερόμενος καὶ χειρωγοῦντος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ.—Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ χαμηλὰ καὶ φανταστικῆς ἀγόμενος καὶ φερόμενος σημαίνεται ἐν Κολ. 2, 18 διὰ τῆς φράσεως «νοῦς τῆς σαρκός» (πρὸς τὴν λέξιν *sārgē* § 4 σημ. 2.), ἐν ἧ ἐν Ρωμ. 7, 23 καὶ 25 ὁ λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπινου νοῦς ἀλλὰ νοουμένου ὡς ἀδιαφθόρου καὶ ἐνεργοῦντος ἀνεπηρέεστος ἀπὸ τῆς σαρκός, τῆς πρὸς τὰ ταπεινά καὶ φαντα κίσεως καὶ ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου (πρὸς τὴν λέξιν *sārgē* § 4). Περὶ τοῦ αὐτοῦ *κοινού* καὶ *ἀνθρώπινου νοῦ* εἶναι ὁ λόγος καὶ ἐν 1 Κορ. 14, 14-15, 19, γίνεται δὲ μόνον ἀντίθεσις τῆς *σαφοῦς* καὶ ἐνσυνειδήτου αὐτοῦ ἐνεργείας πρὸς τὴν ἡριον σαφῶς καὶ ἐνσυνειδήτως γενομένην ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπενέργειαν τοῦ *θείου* ἢ *προφητικοῦ πνεύματος* (πρὸς τὴν λέξιν νεφεῖμα § 2, δ. καὶ 5, 5). Περὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ εἶναι ὁ λόγος καὶ ἐν 2 Θεσ. 2, 22 καὶ Ρωμ. 14, 5, ἐκεῖ μὲν ὡς ἀτιμωμένου μένοντος καὶ μὴ ἐξισταμένου τῆς ἰδίας νηφαιότητος (μὴ σιλευθῆναι ἀπὸ τοῦ νοῦς), ἐνταῦθα δὲ ὡς ἀρκοιμένου καὶ ἐπαναπεινομένου ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἐαυτοῦ πληροφορίᾳ ἢ πεποιθήσει. Οὐδὲ ἐν 1 Κορ. 1, 10 «ἐν τῷ αὐτῷ νοί καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ» εἶναι ἀνάγκη ἢ λέξις νὰ ἐκληρωθῇ ὡς τὸ αὐτὸ καὶ *νόημα*, ἀλλὰ σημαίνει τὴν αὐτὴν μὲν ἰκανότητα, μόνον δὲ νοουμένην ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκήσει, ἐν τῷ *νοεῖν* καὶ *φρονεῖν τὸ αὐτό*, ὡς τρόπον καὶ ἡ *γνώμη* δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκληρωθῇ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *ἐγνωσμέου*, τῆς *κρίσεως*, ἀλλὰ σημαίνουσα καὶ αὐτὴ ἀρχικῶς τὴν *δύναμιν* καὶ *ἰκανότητα* τοῦ *γινώσκειν* καὶ *κρίνειν*, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐνταῦθα ὡς παραστατικὴ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, ὡς τὸ αὐτὸ καὶ *γινώσκειν* καὶ *ἀποφαίνεσθαι*.

Ἡ ἘΝΕΣΤΙΩΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΥ

Μετά μικρὴν διακοπὴν, ἕνεκα τῶν τελευταίων γεγονότων, τῶν συνταρασσόντων ἐπὶ τὸν κλάμον, ἀνεκώθησαν αἱ φιλικάι σχέσεις μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ὀρθοδόξων, διὰ τῆς συναντήσεως ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐν τῇ ἐσχάτῳ συγκροτηθείσῃ ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας Προκαταρκτικῆ Συνδιασκέψεως τοῦ Παγγρηστιανικοῦ Συνεδρίου. Ὅθεν εἶναι λίαν διαφέρον νὰ γνωσθῇ παρ' ἡμῶν τοῖς Ὀρθοδόξοις ὅποια τις εἶναι ἡ ἐνεσιῶσι κατὰστασις τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ.

Πρὸ παντὸς οὗτος ἐνισχύθη ἔξωτερικῶς ἐκ διαφορῶν ἀντιπαπικῶν κινήσεων, ὧν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σπουδαιότερα ὑπῆρξεν ἡ τῶν Μαριαβιτῶν τῆς Πολωνίας. Οἱ Μαριαβίται, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ μὴ ἔχοντες ἴδιαν Ἱεραρχίαν, ἀπέκτησαν Ἐπισκόπους παρὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, μετ' ὧν συνηρώθησαν. Τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1909 ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μαριαβιτῶν ἱερεὺς Ἰωάννης Κοββάσκης ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος ἐν Οὐτρέχτῃ τῆς Ὀλλανδίας παρ' Ὀλλανδῶν Παλαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων. Τὸ ἐπόμενον ἔτος μετ' ἄλλων δύο Παλαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων ὁ Κοββάσκης ἐχειροτόνησε καὶ ἑτέροισ Ἐπισκόπους Μαριαβίταις. Ἡ κίνησις δὲ τῶν Μαριαβιτῶν ἀρξάμενη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἵωνος ἐν Πολωνίᾳ καὶ τῇ νοτιοδυτικῇ Ρωσσίᾳ παρουσιάσθη ὡς ἀνορθωτικὴ τάσις λατίνων τινῶν κληρικῶν πρὸς ἡθικὴν ἐξύψωσιν τοῦ λατινικοῦ κλήρου καὶ θεοσκευτικὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινονίας. Ἡ κίνησις ἐνισχύθη μετὰ τὴν ἐν Βατικανῷ Σύνοδον τοῦ 1870, τὴν θεσπίσασιν τὸ παπικὸν ἀλάθητον, ἀλλὰ μολις μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν, τῷ 1893, ἀπέληξεν εἰς τὴν ἕδρυσιν τοῦ Συλλόγου τῶν «Μαριαβιτῶν» (Gesellschaft der Mariawiten) ἢ τῶν «Μυστικῶν Ἱερῶν». Ἡ ὀνομασία αὕτη ἀρξίεται εἰς τὸν τῷ 1887 ἰδρυθέντα ὑπὸ τῆς Μαρίης Φραγκίσκας Κοσλόβσκινας μικρὸν σὺνδεσμον τῶν νεαίδων, πρὸς τιμὴν τῆς Θεατάκου ὀνομασθέντα «Σύνδεσμον τῶν Μαριαβιτιδῶν», εἰς ὃν προσεχώρησαν καὶ τινες ἐνάετοι ἱερεῖς, διότι ἐξητέτο ὑπὸ τοῦ συνδέσμου ἐκείνου ἡ θεοσκευ-

τιζή τῆς κοινωνίας ἀναγέννησις καὶ ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διασπορᾶς, ἦν διὰ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ ὑπέβηλεν ὁ λατινικὸς Κληρὸς. Οἱ Μαριαβίται κληρικοί, φρονοῦντες ὅτι ἐμελλον νὰ ὠφελήσωσι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Πάπαν Ῥώμης Πιον Ὑ. ζητοῦντες νὰ ἐγκρίνη τὸν Σύλλογον τῶν Μαριαβιτῶν. Καὶ ὑπεσχέθη μὲν ὁ Πάπας νὰ παρίσχη τὴν ἐγκρίσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξηγήθησαν οἱ Οὐλτραμοντιῶνοι θορυβοῦντες καὶ διεσθίζοντες τὸν ὄχλον κατὰ τῶν Μαριαβιτῶν. Καίτοι δὲ μετὰ τὴν νέαν αὐτῆν αἴτησιν ὁ Πάπας ἐπανέλαβε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ εἰς ἀντιπροσώπους τῶν Μαριαβιτῶν μεταβάντας τῷ 1904 εἰς Ῥώμην, ἐν τέλει τοῦ ἔτους ἐκεῖνου ἐξέδωκε βουῖλαν, ἐπιτάσσουσαν τὴν διύλισιν τῶν Μαριαβιτῶν ὡς Συλλόγου γυναικείου καὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτοῦ ἐπὶ νέων βίβασων. Μάτην τῷ 1905 νέος ἀντιπρόσωπος τῶν Μαριαβιτῶν ὁ ἱερεὺς Σκαλιμάρσκις μεταβὰς εἰς Ῥώμην προσεπάθη νὰ πείσῃ τὸν Πάπαν καὶ τοὺς περὶ αὐτῶν ὅτι οἱ Μαριαβίται ἐπιδιώκουσι σκοποὺς καθαρῶς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ζητοῦσι νὰ ἐξυψώσωσι τὸ κῆρος τοῦ λατινικοῦ Κλήρου, καταπερὸν ἕνεκα τῆς κακῆς διαγωγῆς πολλῶν μελῶν αὐτοῦ ἐν Πολωνίᾳ καὶ ἀλλιοῦ, ὑπεβλήθησαν δὲ ἀποδοδειγμέναι καταγγελίαι κατὰ 1200 ἱερῶν καὶ 6 Ἐπισκόπων τῆς Πολωνίας ἀπὸ τοῦ εἰς Ῥώμην ὡσαύτως μεταβάντος Μαριαβίτου ἱερέως Προχνέβσκη. Τῇ ἐνεργείᾳ τῶν Οὐλτραμοντιῶνων ἀντὶ νὰ ἐξετάσῃ ὁ Πάπας τὰς φρικτάς περὶ τῆς αἰσχρᾶς διαγωγῆς τῶν κληρικῶν καταγγελίας διεβίβασεν αὐτάς πρὸς τοὺς ἐν Πολωνίᾳ Ἐπισκόπους, οἵτινες ἀνευ οἰαςδὲποτε διατυπώσεως, προσέβησαν εἰς τὴν καθάρσιν τῶν καταγγελλάντων.

Ἡ πρῶξις αὕτη προσέδιδεν ἀδόκητον στροφὴν εἰς τὴν κίνησιν τῶν Μαριαβιτῶν κατὰ τῆς ἐπισήμου λατινικῆς Ἐκκλησίας. Οὗχ ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς κινήσεως ἠλιζόν εἰσέτι ὅτι θὰ δικαιωθῶσιν ἐν Ῥώμῃ καὶ δὲν θὰ ἐξαναγκασθῶσιν εἰς τὴν δικαιοπῆν τῶν μετ' αὐτῆς δεσμῶν. Τῇ 30 Ἰανουαρίου 1906 συνελθόντες ἐν Πλότσκῃ ἀνεκήρυξαν τὸν σύνδεσμον αὐτῶν ὡς ἀνεξάρτητον Κοινότητα, ἐλέξαντες ἀρχηγὸν αὐτῆς τὸν ἱερεὶ Ἰωάννην Κοσβάλσκη, ὅστις αὐτοπροσώπως μετ' ἄλλων ὁμοφρόνων μετέβη εἰς Ῥώμην ἵνα δηλώσῃ ὅτι οἱ Μαριαβίται ἐπιθυμοῦσι νὰ μείνωσιν ἠνωμένοι μετ' αὐτῆς. Ἀλλὰ τῇ 5 Ἀπριλίου 1906 ἐξεδόθη παπικὴ βουῖλλα, ἐπιγούσα ἀφορισμὸν κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς κινήσεως, ὃν ἐπικολούθησε παρόμοιον ἐπίτιμον καὶ κατὰ τῶν ὀπαδῶν

αὐτῶν. Ἡ φήξις καθίστατο ἤδη ἀναπόφευκτος. Τριάκοντα καὶ τρεῖς ἱερεῖς Μαριαβίται μετὰ τοῦ ποιμνίου αὐτῶν συνελθόντες ἐν τοῖς ναοῖς ἀνεκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν καὶ διὰ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸν ἐχαιρέτησαν τὴν ἀπὸ τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ ἀπαλλαγὴν αὐτῶν.

Ἡρξάτο δὲ ἀμέσως ἐσωτερικὴ διοργάνωσις τῶν Μαριαβιτικῶν Κοινοτήτων, ὡς τῇ 10 Νοεμβρίου 1906 ἀνεγνώρισαν ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις, μετὰ τοιαύτης δραστηριότητος, ὥστε τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1907 συνεκοιτήθη ἐν Βαρσάβῃ Σύνοδος τῶν Μαριαβιτῶν Ἱερῶν μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, καθορισάντων ἐνιαῖον σύστημα ἐσωτερικῆς διοικήσεως καὶ ζωῆς τῶν Κοινοτήτων. Ἀπεκρούσθη τὸ δόγμα τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ Πάπα, ἐπετρέπη ὁ γάμος τῶν κληρικῶν, εἰσῆχθη ἡ λαϊκὴ γλώσσα εἰς τὴν θείαν λατρείαν καὶ μετεφράσθησαν εἰς αὐτὴν τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἐν τέλει τοῦ 1909 ἠριθμοῦντο 200.000 Μαριαβιτῶν, ἰδίως ἐκ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ὅο Ἱερεῖς καὶ 70 ἐνορίαί, παρ' ἑκάστη τῶν ὁποίων ἰδρύετο ἀμέσως λαϊκὴ Σχολή. Κέντρον τῶν Μαριαβιτῶν ἦτο ἡ πόλις Λόδζ, ἐν ἣ κατὰ τὸ ἔτος 1910—1911 ἠριθμοῦντο 45.000 Μαριαβιτῶν. Ἡ ἀπόκτησις Ἱεραρχίας διὰ τῆς χειροτονίας τοῦ Κυβάσκη ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν τὰ μάλιστα ἐνίσχυσε τὴν κίνησιν καὶ ἐν Πολωνίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Βραζιλίᾳ καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἐνθα ὑπάρχουσι νῦν τρεῖς Μαριαβίται Ἐπίσκοποι, συντηροῦντες ἴδιον Σεμινάριον πρὸς μόρφωσιν τοῦ Κλήρου. Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου οἱ Μαριαβίται ἠρθῆμον ὑπὲρ τὰς 500.000 ὀπαδῶν.

Οἱ Μαριαβίται, σκοποῦντες ν' ἀποκαταστήσωσιν ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν ἐν Πολωνίᾳ, ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ Πάπα Ῥώμης, ἐβρέθησαν τελείως σήμερον πρὸς τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς καὶ θεωροῦσι νῦν ἑαυτοὺς Παλαιοκαθολικοὺς, ὄντες ἠνωμένοι μετ' αὐτῶν. Διὰ τοιαύτης ἐνώσεως ἠδυνήθησαν νὰ ἐνισχύσωσι καὶ στηρίξωσι τὴν κίνησιν αὐτῶν, ἀλλ' οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ταυτοχρόνως ἐνίσχυσαν καὶ τὸν Παλαιοκαθολικισμόν, ὅστις σήμερον, λίαν εὐλόγως θεωρεῖ αὐτοὺς ὑρίστης σπουδαιότητος ἀπόκλιμα δι' ἑαυτὸν.

Ἄλλ' ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς, κατὰ τὰς παρεχόμενας ὑπὸ διαπρεπῶν παλαιοκαθολικῶν ἐπιστημόνων πληροφορίας, πολλαχῶς τοῦ κόσμου ἐνισχύθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἐν ταῖς ἠνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Β. Ἀμερικῆς ὑπάρχουσιν ἱκανοὶ Παλαιοκαθολικοὶ, ἔχοντες ἕνα Ἀρχιεπίσκοπον (W. H. Francis) ἐδρεύοντα ἐν Σικάγῳ καὶ δύο Ἐπισκό-

πους. Εἰς τὸν Παλαιοκαθολικισμὸν ἐν ταῖς Ἑνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικής κατ' ἀρχάς προσήλθον Γάλλοι ἄποικοι ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ προσεχώρησαν Ἀγγλοὶ καὶ Ὁλλανοὶ ἄποικοι. Ταυτοχρόνως ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς διεδόθη ἐν Μεξικῷ, ἐν Κεϊλόνη καὶ ἐν ταῖς Ἰνδίας μεταξὺ τῶν «Χριστιανῶν τοῦ Θωμᾶ» λεγομένων, καὶ ἐν ταῖς Φιλιππίναις νήσοις, ἐν αἷς ἀπὸ τοῦ 1899 ἤρξατο χωριστικὴ ἀπὸ τῆς Ρώμης κίνησις, «Los von Rom», ἧς ἀπέληξεν εἰς τὴν Ἱερουσὴν ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς Ρώμης Ἐκκλησίας ἀριθμοῦσις σήμερον ἐπέκεινα τῶν 20 Ἐπισκόπων, περὶ τοὺς 700 ναοὺς καὶ 12 Σεμινάρια. Ἐν Ἑυρώπῃ ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰσέδυσεν εἰς Ἀγγλίαν. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1908, λατῖνοι ἱερεῖς 17 τῶν ἀριθμῶν μετὰ τοῦ πομινίου αὐτῶν ἠνώθησαν μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἀλλὰ, δυστυχῶς, ὁ ἐκλεγεῖς ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐν Οὐτρέχτῃ χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος Arnold H. Mathew συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξασθένησιν μᾶλλον τῆς παλαιοκαθολικῆς κινήσεως ἐν Ἀγγλίᾳ. Ζητήσας γὰρ ἰδρύσῃ ὁρθόδοξον δυτικὴν Ἐκκλησίαν (Western Orthodox Catholic Church) καὶ ἄσπιτος ἐν τοῖς φρονήμασιν αὐτοῦ ἀποδειχθεὶς. Ἐν Ἰσπανίᾳ ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη ὑπάρχουσι Παλαιοκαθολικαὶ Κοινότητες, δι' ἃς τῷ 1897 ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικανοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δουβλίνου. Ἡ τελευταία αὕτη λεπτομέρεια ἀπομακρύνει πᾶς τὰς ἐν Ἰσπανίᾳ Παλαιοκαθ. Κοινότη. ἀπὸ τῶν λοιπῶν καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἐν Ὀλλανδίᾳ, μὴ ἀναγνωρίζοντων τὸ κῆρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονῶν. Ἐν Πορτογαλίᾳ ἡ παλαιοκαθολικὴ κίνησις παρουσιάσθη ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ 19' αἰῶνος διὰ τοῦ διαπρεποῦς θεολόγου Antonio Pereira de Figueiredo, ζητήσαντος τὴν Ἱερουσὴν ἀνεξαρτήτου λατινικῆς Ἐκκλησίας ἐν Πορτογαλίᾳ, κατὰ τὰς ἰδέας δὲ αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἐν Βιτικανῷ διαβόητον Σύναδον τοῦ 1870, ἰδρύθη ἐν Πορτογαλίᾳ Καθολικὴ Ἀποστολικὴ Ἐυαγγελικὴ Ἐκκλησία (Igreja Lusitana, Catholica, Apostolica, Evangelica), μεθ' ἧς συνηρώθησαν 11 ἕτεραι Κοινότητες. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Πορτογαλικῆς ταύτης Ἐκκλησίας ἐβηται ὁ ἱερεὺς Angel-Herberos de Mora, φέρων τὸν τίτλον Ἐπισκόπου, χωρὶς ὅμως γὰρ χειροτονηθῆ ἔτι ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν ὁποίων ἐβηται καὶ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, οὐχὶ ὅμως ἐν αἰφβαθμῷ ἢ ἐν Ἰσπανίᾳ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ ἡ παλαιοκαθολικὴ κίνησις ἰκανῶς προώδευσε. Τῇ πρωτο-

βουλία τοῦ τέως ἐρημερίου τοῦ ἐν Ρώμῃ ναοῦ τοῦ ἁγίου Πέτρου Enrico di Campello ἰδρύθη τῷ 1881 ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Πάπα λατινικὴ Ἐκκλησία, ἧς τελεῖσαι ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν Ed. Herzog ἀπεδέχθη τὸ τελετουργικὸν καὶ τὴν Κατήχησιν τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῆς Ἑλβετίας. Δυστυχῶς ὁ Campello τῷ 1902 ἐξήτησε γὰρ ἰδρύσῃ Παλαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ἰδίως ἀνεξάρτητον καὶ ἀπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῆς Ἑλβετίας, μεταγνοὺς δ' ἐπανήλθεν εἰς τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν θέαν αὐτοῦ κατέλαβε ὁ ἐν Μιλάνῳ Καθηγητὴς Filippo Ciecchetti-Suriani, ὅστις ἀντιθέτως ἔβηκε τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Παλαιοκαθολικοῖς ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦτο δυσηρέστησέ τινος τῶν Ἰταλῶν Παλαιοκαθολικῶν. Ὁ Καθηγητὴς Don Paolo Miraglia, χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος ὑπὸ τῶν Παλαιοκαθολικῶν τῆς Ἑλβετίας, ἔδρυσεν ἀνεξάρτητον Παλαιοκαθολικὴν Κοινότητα ἐν Πιασέντση, ἀλλὰ ταχέως ἔνεκα πολιτικῶν λόγων ἠναγκάσθη γὰρ φύγη ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἀμερικήν. Τῷ 1889 ἰδρύθη Παλαιοκαθολικὴ Κοινότης ἐν Σάν Ρέμο ὑπὸ τὸν Ugo Janni, χειροτονηθέντι Ἐπίσκοπον ὑπὸ τοῦ Ed. Herzog. Ταυτοχρόνως δὲ Παλαιοκαθολικαὶ Κοινότητες ἰδρύοντο ἐν Γαλλίᾳ, ἰδίως μετὰ τὸν χωρισμὸν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1905, σήμερον δ' ἐκ 200 περίπου Κοινοτήτων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τῆς Ρώμης, ὑπάρχουσι ἱκαναὶ ἠνωμένοι μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Ἐν Αὐστρίᾳ ἡ ἀρξαμένη τῷ 1898 κίνησις «Los von Rom» παρήγαγεν, ἰδίως μεταξὺ τῶν Σλαβῶν, τὴν τάσιν πρὸς Ἱερουσὴν λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς Ρώμης. Εἰς τὴν τάσιν δὲ ταύτην ὁρεῖται ἡ Ἱερουσὴν ἰκανῶν Παλαιοκαθολικῶν Κοινοτήτων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Παλαιοκαθολικοῦ ἱερέως Φραγκίσκου Ἰσκα, ὅστις βραδύτερον ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως γὰρ φύγη, μεταβὰς εἰς Ἀμερικήν. Ἀλλὰ μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐν τῷ Ἱερουθέντι Κράτει τῆς Τσεχοσλοβακίας ἡ τάσις πρὸς Ἱερουσὴν Ἐκκλησίας ἀνεξαρτήτου ἀπὸ τῆς Ρώμης προσέλαβε μεγίστας διαστάσεις. Οἱ Τσεχοὶ ἱερεῖς ἐξήτησαν παρὰ τοῦ Πάπα τὴν εἰσαγωγὴν τῆς τσεχικῆς γλώσσης εἰς τὴν θείαν λατρείαν, τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐπισκόπων ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τὴν κατάργησιν τῆς ἀγαμίας τοῦ Κλήρου καὶ τινα ἄλλα. Ἀλλ' ὁ Πάπας ἠρνήθη. Ὅθεν οἱ Τσεχοὶ, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκοπιανῶν

Ἀμερικανῶν, ἀπειράτισαν νὰ ἰδρῦσωσιν ἀνεξάρτητον Παλαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ σχετικὴ κίνησις δὲν ἔληξεν ἔτι, προεβλήθη δ' ἐξ αὐτῆς σχίσμα μετὰ τῶν Σλαβικῶν καὶ Τσέχων, ἔξ οὗ κινδυνεῖ καὶ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἐνότης τοῦ νέου Κράτους. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι 52 καλῶς ὀργανωμένα Παλαιοκαθολικὰ Κοινότητες καὶ ἱερατικοὶ περίτροποι ἐν Ἑλβετίᾳ, ὧν προέστηται ὁ Ἐπίσκοπος Ed. Herzog. Ὀλιγότερα τῶν ἀριθμῶν ἀλλ' ἄριστα ὀργανωμένα εἶναι αἱ Κοινότητες τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ὀλλανδίᾳ, τεταγμένα ὑπὸ τρεῖς Ἐπισκόπους.

Πνευματικὸν κέντρον τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν εἶναι ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης Θεολογικὴ Σχολή, ἐν ἣ διδάσκει καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Herzog, δικαίως κωμικῶς τελευταίος ἐν τῇ ἐν Γενεύῃ Προκαταρκτικῇ Συνδιασκέψει τοῦ Παγγρηστιανικοῦ Συνεδρίου, ὅτι μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῇ εἰρημένῃ Θεολογικῇ Σχολῇ ἠγάπησε καὶ ὀρθοδόξους. Κέντρον πνευματικῶν τῶν Γερμανῶν Παλαιοκαθολικῶν εἶναι ἡ παρὰ τῷ ἐν Βόννῃ Πανεπιστημίῳ Θεολογικῇ Σχολῇ, τῶν δὲ Ὀλλανδῶν τὸ ἐν Ἀμστερφορτ Σεμινάριον, οὗτινος προέστηται σήμερον ὁ Cornelis Wyker, ὁ μετὰ τοῦ Ὀλλανδοῦ Παλαιοκαθολικοῦ Ἐπισκόπου Henricus Van Vlijmen παραστάς ἐν τῇ εἰρημένῃ Προκαταρκτικῇ Συνδιασκέψει τοῦ Παγγρηστιανικοῦ Συνεδρίου. Χάριν τῶν ἱεροσπουδαστῶν παρὰ τοῖς Γερμανοῖς Καθολικοῖς ὑπάρχουσιν ἰδιαιτέρη χρηματικὰ ποσὰ κατατεθειμένα (Seminar Konvict Stiftung καὶ Heidelberger Stipendienstiftung). Εἰδικώτερον τοῦ 1907 ὑπὸ τοῦ M. Langenmantel) κατετέθη ἐν Μονάχῳ κεφάλαιον 20.000 μάρκων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τέκνων τῶν παλαιοκαθολικῶν ἱερέων.

Πρὸς διδασκίαν τῶν ἰδεῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ ὑφίσταται ἐν Βόννῃ Σύλλογος Cheruscia ἐργαζόμενος διὰ διαλέξεων καὶ ὁ Σύλλογος Press-und Schriftenverein διὰ διαφόρων δημοσιευμάτων. Ἐν Ἑλβετίᾳ εἰδικὸν κεφάλαιον 33.000 μάρκων εἶναι κατατεθειμένον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου (Fonds die Katholisch theologische Fakultät). Δι' αὐτοῦ μισθοδοτοῦνται οἱ διδάσκοντες Καθηγηταί. Προσῆλθε δὲ ἐπίκουρος καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Καντονίου Βέρνης διὰ προσφορᾶς 112.000 φράγκων, ἐκτὸς ἄλλων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἢ ὑπὸ ἰδιωτῶν καθορισθεῖσάν ἡποτροφίαν διὰ τοῖς φοιτητάς. Παρόμοια ὑποτροφία ὑφίσταται καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ. Ἄριστον μέσον διαδόσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ εἶναι αἱ

Βιβλιοθήκαι καὶ τ' Ἀναγνωστήρια τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ, ὡσαύτως δὲ τὰ πολυάριθμα αὐτῶν Περιοδικά, Ἐφημερίδες καὶ ἄλλα δημοσιεύματα, τὰ φιλιανθρωπικὰ αὐτῶν καθιδρύματα καὶ οἱ λαϊκοὶ Σχολαί, οἱ διάφοροι Σύλλογοι. Ἐν παντὶ σπουδαίῳ κέντρῳ τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ βλέπει τις ὁμοίους ναοὺς, χρησιμεύοντας οὐχὶ μόνον ὡς τόπος προσευχῆς τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἀλλὰ καὶ διαδόσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ. Συνήθως δὲ παρὰ τοὺς ναοὺς ἰδρῦνται καὶ κατωκίαι διὰ τοὺς ἱερεῖς.

Ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἢ ἐκ λατινικῶν κύκλων προερχομένη διὰδόσις περὶ ἀποσυνθέσεως τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ καὶ τελείας ἀποτυχίας αὐτοῦ, ὡς ἐκκλησιαστικῆς καὶ θρησκευτικῆς κινήσεως δὲν εἶναι ἀληθῆς. Ἀκριβῶς δὲ σημαντικότερα ἀποβαίνει ἡ πρόοδος αὐτοῦ διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸν Παλαιοκαθολικισμὸν καταπολεμεῖ οὐ μόνον ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Προτεσταντισμός. Διότι ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς, παρουσιασθεὶς ὡς ἔντονος διαμετρυμία κατὰ τοῦ Παπισμοῦ δὲν προσεχώρησεν εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν, ἀλλὰ, παρὰ τῆς δικωμιάσεως, σταθερῶς νῦν μένει ἐν μέσῳ αὐτῶν ζητῶν ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἀποκρούσεως ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων τοῦ τε Παπισμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ὡς οἱ Παλαιοκαθολικοὶ Θεολόγοι ἀποδεικνύουσιν ἡ μόνη Ἐκκλησία μεθ' ἧς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνωθῇ ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Τοῦτο ἐτόνισεν ἐσχάτως ἐν Γενεύῃ καὶ ὁ γηραιὸς Ἐπίσκοπος Ed. Herzog ἐν εἰδικῇ συνελεύσει τῶν ἐν τῇ Προκαταρκτικῇ Συνδιασκέψει τοῦ Παγγρηστιανικοῦ Συνεδρίου ὀρθοδόξων καὶ παλαιοκαθολικῶν ἀντιπροσώπων. Εἰς ἡμετέρας ἐρωτήσεις ἐπὶ ζητημάτων χωριζόντων ἔτι τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ παλαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος ἀπήντησεν κατὰ τρόπον ἐμφαινόντα, ὅτι, μετὰ τῆς ἐπὶ τῶν ζητημάτων ἐκείνων διεξαχθείσας πρὸ τινῶν ἐνῶν συζητήσεως ὀρθοδόξων καὶ παλαιοκαθολικῶν θεολόγων, οἱ παλαιοκαθολικοὶ ἀποδέχονται μᾶλλον τὰς ὀρθοδόξους ἀπόψεις, προσπειδηλώσας δὲ ὅτι οἱ παλαιοκαθολικοὶ μόνην Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀναγνωρίζουσι τὴν Ἀνατολικὴν καὶ μετ' αὐτῆς ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐνωθῶσι. Τὰ αὐτὰ ἐπανελάβον καὶ οἱ παριστάμενοι μετὰ τοῦ Herzog παλαιοκαθολικοὶ ἀντιπρόσωποι, ὁ Ἐπίσκοπος Henricus Von Vlijmen καὶ οἱ ἱερεῖς Cornelis Wyker καὶ Pierre Alphonse

Crétien, οἱ διακρέποντες μεταξὺ τῶν παλαιοκαθολικῶν θεολόγων τῆς Ἑλβετίας καὶ Ὀλλανδίας. Εἶναι δὲ γνωστὸν καὶ ἐκ σχετικῶν δημοσιευμάτων ἑτέρων παλαιοκαθολικῶν θεολόγων, ὅτι πάλλας γνώμας αὐτῶν οὗτοι, ἃς ἄλλοτε προέβλελλον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τῶν ὀρθοδόξων, δὲν ὑποστηρίζουσι σήμερον. Ἰσπαντα ἐγγύτατα πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἡ δ' ἀπὸ μέρους τῶν ὀρθοδόξων διαφώτισις ὑπολειπομένων τινῶν ἀσημάντων διαφορῶν ἠδύνατο νὰ πραγματικοποιήσῃ εὐχερέστατα τὴν ἔνωσιν τῶν Παλαιοκαθολικῶν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν Ἀθήναις.

† Δοξίμ. Χρυσόστομος Α. Παπαδόπουλος

Τοῦ δόλου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου μοναχοῦ
καὶ πρεσβυτέρου τοῦ Λαμασκηνοῦ

Λ Ο Γ Ο Σ ¹⁾

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὅταν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ, τὰ τῶν σωμάτων στοιχεία πρὸς καιρισμὸν παλινδρομοῦσι· τότε καὶ πάντες ἄνθρωποι πρὸς εὐκрасίαν ἐρχόμενοι εὐρωστίαν τοῦ σώματος δέχονται. Τότε καὶ ἡ γῆ ἐξανθοῦσα σπερμάτων κάλλιη καὶ παντοῖα βότανων ἀνθὴ ἐγκαλιπτιζομένη (2) πρὸς εὐτραπισμὸν ἑαυτῆς φέρει καὶ κτήνη (3) τότε χλοερὰν πᾶν τῆς νομῆς εὐρηγέστα εὐθαλὲς τὸ σῶμα προσφέρουσι. Τότε καὶ τὰ τῶν ἐρνείων γένη ἱππικώτατα πρὸς τὴν τοῦ ὕψους ἀνάθασιν κελαῦδιαν πλείστην ποιοῦσι, καὶ ἀηδῶν καὶ χελιδῶν τὰ χεῖλη δονοῦσι τῇ γοργογλυκοτρέπτῳ φωνῇ, καὶ δονοῦσιν (4) ὄρη καὶ νάπιας καὶ δένδρα, καὶ ταῖς κλαγγαῖς τὸ γλυκὺ ἔαρ ἠδυγλώσσοις φωναῖς δηλοῦσι τερπύ.

ΣΗΜ.—Τὸν παρόντα λόγον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Λαμασκηνοῦ ἀπεώρησα καθήκον διὰ δύο λόγους νὰ φέρω εἰς φῶς· διὰ τὸ κάλλος τοῦ λόγου καὶ τῆς ποιήσεως, καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ παράδοξον ἱστορίαν τῶν μάγων. Ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς Δύσεως δύο μόνον ἀπόγραφα τοῦ λόγου ἐγνώρισται ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἕτερον τῆς Μαδρίτης (Codd. Matrit. p. 138 XXXV, 101 18. καὶ Fabr. II. IX p. 740,5)· πλείονα δὲ ἐν ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἐν τῷ θαυμασίῳ τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος. Τὸ κείμενον κατηγετίθη ἐπὶ τῇ βίβλῳ τριῶν Κωδίκων, τοῦ ἐμοῦ ἐν σημειῷ διὰ τοῦ Σ, τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθ. M 15 Sup. φύλλ. 1518, ἐν σημειῷ διὰ τοῦ M, καὶ τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ὑπ' ἀριθ. 6 φύλλ. 878, ἐν σημειῷ διὰ τοῦ Π. 878, 932, *λογος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τοῦ Σωτήρος* X/Vol.

1) Λόγος ἱστορικὸς Π. 2) παντοίων βοτανῶν ἀνθὴ ἐγκαλιπτιζομένη Π. 3) τότε καὶ κτήνη M. καὶ κτήνη — προσφέρουσι] ἄλλοι. ἐν Π. 4) δονοῦσιν] ἐλ-

μενα (5). Τότε και ποιμένες τὰ τῶν ὀρνίθων γένη ἱμοῦμενοι πυριγγό πλοκον τραγωδῶν ἀναλαθόντες πρὸς γλόην τερπνὴν τὸ πόμινιον ἐννομεύουσι. Τότε και ἥλιος ἐπιπολεύων τῇ γῆ λαμπρὸς (6) ταῖς κοιλῆσαι και λειμῶσαι και ἀγραῖς τὴν τῶν κρῖνων (7) και παντοίων ρόδων εὐπρεπεστάτην χροῖαν ἐγκαλλωπίζει και ὄμματις ἡδονῆσι τὰς ἀσφρήσεις πάντων ἐμυρῖζειν παρασκευάζει (8), και δένδρων καρπίμων και ἀκάρπων κλάδους (9) αἰζει, και ἀνθη τερπνὰ παντοδαπὰ ποιεται φυτῶν. Τότε και γεωργοὶ (10) πρὸς εὐτρεπισμὸν τοῦ ἰδίου καμάτου γενόμενοι τὸν ἀμητῶν (11) δοκοῦσιν ἀμειψασθαι τοῦ ἑαυτῶν κόπυ και μόχλου. Τότε και ἀμπελος κλαδενομένη βλαστῶς και βότρυας ἐπκνύθουσα τὴν ἑαυτῆς γύμνωσιν εὐτρεπίζει (12). Τότε και ὄρη φυλλοβλαστοῦντα τῇ τοῦ δρυμοῦ πυκνοπλόκῃ δοκούτηι (13) τὰ τῶν ἀγρίων ζώων φυλάσσει γένη (14). Τότε και θάλασσα σὺν πλωτήροισι καταγαληνωῖσα (15) τοῖς νευτιλίαν ποιούσιν ἀπρόσκοπον και ἀτάραχον (16) τὴν πλοῦν δίδωσιν. Ὄψτω τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σήμερον (17) γεννηθέντος ἐκ Παρθένου Μαρίας, ὡς ἔαρ εὐφρόσυνον τῇ οἰκουμένῃ (18) ἀνέτειλε και πρὸς καινισμόν (19) ἐπανήγαγε.

Σήμερον γὰρ γεννάται ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς υἱός, τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, ὁ χαρακτήρ τῆς ἀβιδιότητος αὐτοῦ και τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως (20), ὁ τοῦ πατρὸς ἔρος και λόγος, δι' οὗ και τοὺς αἰῶνας ἐπέλησε, δι' οὗ τὰ πάντα (21) ἐγένετο, ὁρατὰ τε και ἀόρατα· ὁ Λόγος γὰρ ὁ τοῦ πατρὸς σὰρξ ἀτρέπτως ἐγένετο ἐκ Πνεύματος ἁγίου και ἐκ τῆς Παρθένου (22) και Θεοτόκου και μεσίτης Θεοῦ και ἀνθρώπων χρηματίζει ὁ μόνος (23) φιλόανθρωπος, οὐκ ἐκ θελήματος ἢ ἐπιθυμίας ἢ συναφείας ἀνδρὸς ἐν τῇ ἀχράντῳ μήτρῃ τῆς Παρθένου συλληφθεὶς, ἀλλ' ἐκ Πνεύματος ἁγίου και τῆς πρώτης τοῦ Ἀδάμ διαπλάσεως (24) και γίνεται ὑπὸ κατὰ τῆν πατρί, τῆν καθ' ἡμᾶς (25) και ἐξ ἡμῶν προσλήμματα, τῆν ἡμετέραν παρακοὴν ἰώμενος. Ἐδὲ γὰρ Πνεῦμα τὸ ἅγιον

λεῖπ. ἐν Μ. νάκαις και δένδρα ταῖς κλαγγαῖς Μ. 5) τερπόμενοι Μ. 6) λαμπρὸς Π. 7) τὰ τῶν κρῖνων Μ. 8) παρασκευάζεται Π. παρασκευάζουσι Μ. 9) δένδρων παντοίων καρπῶς Μ. καρπίμων και κλάδῃ ἀκάρπων Σ. 10) και γεωργοὶ τότε Σ. 11) τῶ ἀμητῶ Π. 12) εὐτρ. τὴν ε. γύμνωσιν ΜΣ. 13) δοκούτηι] δρόση Σ. ἐράσει Μ. 14) γένη φυλάττει ΠΜ. 15) τὰ νηκτὰ γαληνωῖσα Σ. σὺν πλωτῆρα νηκτὰ γαλ. Μ. 16) ἀταρ. και ἀτρ. Π. 17) σήμερον] ἔλλειπ. ἐν Σ. 18) τῇ οἰκ. πάση Μ. 19) και πάντας πρὸς καιν. Π. 20) τῆς ὑποστάσεως και τῆς ἀβιδιότητος αὐτοῦ Π. 21) κατὰ πάντα Π. 22) και τῆς Παρθένου Π. 23) χρημ. μόνος Μ. 24) διαπλάσεως] γεννήσεως ΠΜ. 25) τὸ καθ' ἡμᾶς Μ. 26) καθαῖρον αὐτὴν και] ἐλ-

ἐπήλθεν ἐπ' αὐτὴν καθαῖρον αὐτὴν (26) και δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως (27) παρῆχον αὐτῇ, ἅμα δὲ και γεννητικὴν· και τότε ἐπεσκέασεν αὐτὴν (28) ἢ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐνυπόστατος σοφία και δύναμις, ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός (29), ὁ τῆν πατρί ἑμοῦσιος, εἰσὶν Θεός σπέρως και συνέπηξεν ἑαυτῇ (30) ἐκ τῶν ἀγνῶν αὐτῆς και καθαρωτάτων αἱμάτων σάρκα ἐμψυχωμένην, ψυχὴν λογικὴν τε και νοερὰν (31), ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος, οὐ σπερματικῶς, ἀλλὰ δημοουργικῶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐ ταῖς κατὰ μικρὸν προσθήκαις ἀπαρτιζομένου τοῦ σώματος (32), ἀλλ' ὑφ' ἐν τελειωθέντος, αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος χρηματίζας ὑπόστασις· οὐ γὰρ προϋποτάσσει καθ' ἑαυτὴν ἡνώθη ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἐνωκῆσαι· τῇ γαστρί τῆς Παρθένου ἀπεριγράπτως ἐν τῇ αὐτοῦ (33) ὑποτάσσει, ἐκ τῶν ἀγνῶν τῆς ἀειπαρθένου αἱμάτων (34) σάρκα ἐμψυχωμένην, λογικὴν τε και νοερὰν (35) ὑπεστήσαστο, ἀπαρχὴν προσλαβόμενος τοῦ ἀνθρωπέου φυράματος, αὐτὸς ὁ Λόγος γενόμενος τῇ σαρκὶ ὑπόστασις, ὡστε ἅμα σὰρξ ἐμψυχος, ψυχὴ λογικὴ τε και νοερὰ (36) διὸ οὐκ ἀνθρώπων ἀπαθεωθέντα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνωκρωπήσαντα ὁμολογοῦμεν· ὦν γὰρ φῶσει τέλειος Θεός, γέγονε φύσει τέλειος ἀνθρώπος (36), οὐ τραπέλι τὴν φύσιν, οὐδὲ φαντάσας τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ τῇ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου ληρηθείσῃ λογικῶς τε και νοερῶς ἐμψυχωμένην σαρκὶ και τὸ εἶναι λαβούσῃ (37) ἐνωκῆσαι καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως και ἀναλλοιώτως, ἀδικαρέτως, Θεὸν τέλειον και ἀνθρώπων τέλειον και εἶναι και λέγεσθαι. Ὅθεν εὐσεβῶς ἐκ δύο τε και ἐν δυοῖ (38) ταῖς φύσεσιν ἐπιδηλώσει τῆς διαφορᾶς τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντες, οὔτε τὴν ἕνωσιν σύγχυσιν ἐργαζόμεθα, οὔτε διαίρεσιν τὴν διαφορὰν ποιούμεθα. Ὅθεν ἀληθῶς Θεοτόκον ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν (39) Παρθένον· ὡς γὰρ Θεὸς ἀληθῆς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθεὶς (40), οὕτως (41) ἀληθῆς Θεοτόκος ἢ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐξ αὐτῆς σασαρκωμένον γεννήσασα· γεννηθεὶς γὰρ ὁ Κύριος και Θεὸς ἡμῶν, ἐκ τοῦ τῆς πλάνης χειμῶνος και τοῦ τῆς ἀπά-

λεῖπ. ἐν Σ. 27) σαρκώσεως] θεότητος Π. 28) ἐπεσκέασεν αὐτῇ ἢ τοῦ ὑψίστου Π. 29) ὁ υἱός τοῦ Θεοῦ Π. 30) ἑαυτὸν Σ. αὐτὸν Μ. 31) ψυχὴ λογικὴ τε και νοερὰ Π. 32) τοῦ σώματος] τοῦ σχήματος ΣΜ. 33) ἑαυτοῦ Γ. 34) ἐκ τῶν ἀγνῶν τῆς ἀειπ. αἱμάτων] ἔλλειπ. ἐν Π. 35) ψυχὴ λογικὴ τε και νοερὰ Π. ψυχὴν λογικὴν τε και νοερὰν Μ. ψυχῇ] ἔλλειπ. ἐν Σ. 36) ἀνθρώπος ὁ αὐτός ΠΜ. 37) τὸ εἶναι λαβούσῃ ΜΜ. 38) ἐν δύο τε και ἐν δυοῖ Μ. εὐσεβῶς ἐν δυοῖ Σ. 39) τῆν παναγίαν ΜΠ. 40) ὁ γεννηθεὶς ἐξ αὐτῆς Μ. 41) οὕτως] ἔλλειπ. ἐν ΜΠ.

της κρύους ρυσάμενος, πρὸς ἀγαλλιάσεως ἔαρ (42) ἐπανήγαγεν ἡμᾶς ἀναλαβὼν τὴν ἡμετέραν μορφήν καὶ καινίσας αὐτὴν ἐν τῇ τῆς σαρκὸς προσλήψει αὐτοῦ· ἔλον γὰρ φερέσας (43) τὸ ἡμέτερον, πλὴν (44) χωρὶς ἁμαρτίας, θέσει ἡμᾶς τοῦ ἰδίου πατρὸς υἱὸς (45) καὶ συγκληρονόμους τῆς αὐτοῦ βασιλείας κακοίηκεν.

Ἔπει οὖν τὸν λόγον πρὸς τὸ θεάτρον ἐκαθέσθαιεν (45α), δεῦρο (46) καὶ ἡμεῖς ὡσερ παντοίων βόδων τὰ ἀνθή συλλέξαντες (47) ταῖς ἀκοαῖς ἐνηχῆσωμεν· φέρε τοίνυν τὴν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον εἰς μέσον ἀγάγωμεν ἵνα τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καλῶς ἐναρξάμενοι κατὰ μέρος λέξωμεν (48). «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῇ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συναλθεῖν αὐτούς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύμου· ἀγ. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὢν (49) καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν· ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐπέστη αὐτῷ λέγων (50). Ἰωσήφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἔστιν ἁγίου».

Ἄκουσον (51) τοίνυν σαφῶς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκδοσιν ἐντεῦθεν κατὰ μέρος ἐρμηνευομένων· οὐ γὰρ ἀπλῶς καὶ εἰκῆ γέγονε τὰ ἐπὶ τῇ ἀνθρωπότητι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πράγματα, ἀλλὰ πάντα διὰ τι καὶ πρὸς τι καὶ αἰνιγματώδη. Ἄκουε τοίνυν σαφῶς συμπλοκὴν αἰνιγμάτων μνηστεύεται Ἰωσήφ τὴν Μαρτὴν ὡς ἀνὴρ, ἵνα μαθῶν ὁ διάβολος τὴν μνηστειάν (52) καὶ τὴν ἀνάνδρως ἐκ Παρθένου γέννησιν (53) ὡς τὸ τυχόν (54) τοῦ σκοποῦ ἀποφύγη. Ἦκουσας ἀρτίως (55) τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ λέγοντος· «ἔξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Λυγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηναίου· ἀπεγράφοντο (56) οὖν πάντες ἀνθρώποι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν· ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν

ἀληθῶς Θεοτόκος Μ. 42) πρὸς ἔαρ ἀγαλλιάσεως Π. 43) φερέσας γὰρ ἔλον Π. 44) πλὴν) ἄλλεῖπ. ἐν ΜΠ. 45) θέσει υἱὸς ἡμᾶς Μ. 45α) πρὸς τὸ θεάτρον ἀπηγάγωμεν Π. 46) δεῦρο τοίνυν ΣΜ. 47) συλλέξαντες καὶ συμπλέξαντες Π. 48) κατὰ μέρος ἐναρξάμενοι καλῶς λέξωμεν· τοῦ γὰρ Ἰησοῦ Μ. κατὰ μέρος λέγωμεν Σ. 49) ὁ δὲ Ἰωσήφ δίκαιος ὢν Π. 50) ἐπέστη αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ λέγων Π. 51) ἄκουε Π. 52) ὁ διάβολος τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐκ παρθένου γέννησιν Μ. 53) ὁ διάβολος τὴν ἀνάνδρως γενομένην ἐκ παρθένου τοῦ Χριστοῦ γέννησιν Π. 54) ὡς ἀποτυχόν Π. 55) ἀρτίως Π. 56) Κυρηναίου, ἀπογράφεσθαι

Δαυὶδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὸς Δαυὶδ, ἀπογράφεσθαι (57) σὺν Μαρτᾷ τῇ μνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὕση ἐγκύη». Σκόπει οὖν ἐντεῦθεν (58) δεσπότητος φιλοφροσῖαν ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἀναπόγραφον ἔχων Θεὸς καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς εἰρηκῶς «ἐν ταύτῃ χαίρετε μᾶλλον ἔτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς» τοῖς μικροῖς ρωμαϊκαῖς κώδικεσιν ἐναπόγραφον τὴν ἑαυτοῦ μητέρα γενέσθαι κατεδέξατο, ἵνα ἡμᾶς τοὺς δουλώσαντας ἑαυτοῦς (60) ἐκουσίως τοῖς κτίσμασιν ἐλευθερίαν χαρίσῃται καὶ εἰς οὐρανοῦς ἀπογραφῆται ἡμῶν τὰ ἐνόνματα ὡς οἰκειῶν δούλων καταξιώση (61), ἵνα ἡ ἀπογραφὴ τῆς οἰκουμένης εὐταξίας ἀρραβῶν γέννηται· εἶδεν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐναπόγραφον γενέσθαι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ παρεχώρησε πρὸς βεβαίωσιν τῶν θεσπιζομένων νόμων· τότε γὰρ βασιλεὺς νόμος κρατεῖ, οἷοις ὁ νομοθετῶν βασιλεὺς πρῶτος πληρώσει τὸν νόμον (62)· καὶ πληραῦται τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· «ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνατελεῖ δικαιοσύνη καὶ πλήθος εἰρήνης». Προπορευομένων δὲ αὐτῶν ἀπογράφεσθαι, δύο φασὶ λαοὺς θεωρεῖν τὴν Παρθένον, ἕνα ἐν τοῖς δεξιῖς χαριέντως ἴντα (63), τὰ τῶν δικαίων (64) πνεύματα καὶ ἁγίων τῇ τοῦ Χριστοῦ γεννήσει σκιρτῶντα καὶ ἀγαλλόμενα, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων (65) ἐν πένθει καὶ κλαυθμῷ ὄντα, τὰ τῶν δαιμόνων (66) σίφη φηροῦντα τὴν ἑαυτῶν ἀπώλειαν καὶ μάλα εἰκότως.

Καὶ ἄκουε (67) πάλιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ λέγοντος· «καὶ ἐγένετο (68) ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον». «Ὁ τῶν παραδόξων πραγμάτων! ὁ τῶν χρόνων ποιητῆς ἐνναμηνῶν (69) χρόνον ὁρισμένον φυσικῶς περιέμεινεν (70), ἵνα μὴ φαντασίαν (71) τις τὴν οἰκονομίαν ὑπολάβῃ. «Καὶ ἐγένετο, φησὶν, ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἔσπαρ-

ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν Σ. ἡ δὲ τῶν Πατριαρχῶν ἐπίσημος ἐκδοσις οὕτω· καὶ ἀπορεῖντο πάντες ἀπογράφεσθαι. 57) ἀπογράφεσθαι ΣΜ. 58) ἐντεῦθα Μ. 59) τοῖς μακροῖς Σ. 60) δουλώσαντας ἑκουσίως Σ. 61) ὡς οἰκειῶς δούλους ἐνθήσεται Σ. 62) νόμων· τότε γὰρ βασιλεὺς — τὸν νόμον] ἄλλεῖπ. ἐν Σ. 63) ἕνα μὲν ἐν τοῖς δεξιῖς ἴντα χαρίεντα ὡς ἡντίετο τὰ τῶν προφητῶν καὶ ἁγίων πνεύματα Π. 64) τὰ τῶν προφητῶν καὶ ἁγίων Μ. 65) καὶ ἐξ εὐωνύμων ἕνα Π. 66) ὄντα, ὡς ὑπεδήλου τὰ τῶν δαιμόνων Π. 67) ἀλλὰ ἄκουε. 68) τὸ πατριαρχικὸν καίμενον· ἐγένετο δέ. 69) ἐννέα μηνῶν Μ. 70) περιέμεινεν Π. 71) ἵνα μὴ δόκησιν ἢ φαντασίαν τὴν οἰκονομίαν τις ΠΜ. 72) ἦν ὁ τόπος Σ.

γάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῇ καταλύματι». Ἐρημος γὰρ ὁ τόπος (72) καὶ ἡ ὄρα πρὸς ἐσπέραν καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ (73) εἰμὴ σμικρότατον σπήλαιον· καὶ γὰρ τοῦτο εὐδοκία (74) ἐν γὰρ σπηλαίῳ σμικρῷ (75) τεχθῆναι καταδέξατο ὁ Δεσπότης, ὁ μηδαμῶς χωρητός, ὁ ἔχων θρόνον οὐρανῶν καὶ ὑποπόδιον τῆν γῆν, ἵνα τὸν πεσόντα ἀνθρώπον ἐν μεγάλῃ τῇ πτώματι (76) καὶ σπήλαιον ληστών γεγόντα (77) τῇ τροπῇ (78) τῆς εἰκόνος, τῇ θεϊκῇ συνεργίᾳ πρὸς λαμπροτέραν κάλλους εὐπρέπειαν ἀναστλιβῶσθαι (79) καὶ σπαργανοῦται ῥάκει ὑπὸ τῆς οὐκείας (80) μητρὸς, ὅπως ὡς ἱμάτιον ἀναβαλλόμενος (81) θεϊκῶς, ἵνα τὰς σειρὰς λύση τῶν πολυσφικτιῶν (82) ἡμῶν ἁμαρτιῶν (83). Βλέπε τὴν μυστικὴν τῆς Παρθένου γέννησιν· τὴν γὰρ λοχείαν οὐκ ἔγνω καὶ τὰ μητέρων (84) ἀπέδρα· ἅπας γὰρ τόκος τὴν παρθενίαν λυμάνεται καὶ ὠδίνας ὑφίσταται διὰ τὸ τῆς κατάρσεως εὐχρισστον (85) ἐπιτίμιον τὸ ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα· αὕτη δὲ πρὸ τόκου μένει παρθένος καὶ μετὰ γέννησιν παρθένος. Θεὸς γὰρ ἦν τὸ τιμωρόμενον· αὕτη ἀπονος (86) μήτηρ καὶ θεραπευτικὴ τοῦ τόκου (87) καὶ ἀδίδακτος ματα καθίσταται (88) καὶ γεγέννηται ὑπερφυῶς (89), τὸν ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ αὐτῆς ἀνευ ὠδίνων τεκοῦσα, σπαργανοῦσά τε καὶ ἐν φάτνῃ (90) ἀνακλίνουσα. Βαβαὶ τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου! ἐν φάτνῃ ἀλόγων ἀνακλίνεται ὁ Θεός, ὁ ἐπὶ θρόνου χερουβικῶ ἐποχούμενος (91) ἐξ ἀλογίας τοῦ βρατοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν (92) θεϊκὴν ἐπαγόμενος· κτήνη γὰρ ἀπεικάζουσι τῷ Δεσπότη χερουβικὴν παράστασιν, ὡς ἐμοὶ γε δοκεῖ καὶ τοῖς ἐφ' φρονούσι (93), τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀλογίαν τυπούμενα, τὴν πρὸς τὰ κτιστὰ λατρείαν ἀνωφελεῖ καὶ ἐπώδυνον (94) καὶ πρὸς θεϊκὴν γνῶσιν καὶ εὐταξίαν ἀγγελικὴν τῇ Δεσπότη προσοικειωμένην (95), τὴν κλήσιν τῶν ἔθνῶν προσημαί-

73) οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς Σ. 74) εὐδοκία πατρικῆ Π. 75) μικρῶ ΠΜ. 76) ἐν μεγάλῃ πτώματι Π. 77) γεγόντα ληστών Π. 78) ἐν τῇ τροπῇ Μ. 79) ἀνασπηλώσθαι Μ. 80) ὑπὸ τῆς οὐκείας μητρὸς Μ. 81) περιβαλλόμενος Μ. 82) τῶν πολυσφικτιῶν ἡμῶν] τῶν ἡμαρτιῶν Π. 83) παθῶν καὶ ἁμαρτιῶν Μ. 84) τὰ τῶν μητέρων Μ. 85) εὐχρισστον] λείπει. ἐν Π. 86) ἀπονος] μήτηρ ΣΜ. 87) τοῦ τόκου γίνεται Π. αὕτη μήτηρ ἀπόγονος καὶ θεραπευτικὴ τοῦ τόκου Μ. 88) ματα γεγέννηται, τὸν ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ αὐτῆς ὑπερφυῶς Π. 89) ὑπερφυῶς] ἔλλαται. ἐν Μ. 90) ἐν φάτνῃ ἀλόγων Μ. 91) ὁ ἐποχούμενος ἐπὶ θρόνου χερουβικῶ Σ. 92) εἰς ἐπίγνωσιν Μ. 93) τῶν ἐφ' φρονούντων Μ. 94) ἐκ τῆς πρὸς τὰ κτιστὰ λατρείας ἀνωφελοῦς καὶ ἐπώδυνου Π. 95) ἀγγελικὴν μεθισταμένην Π. προσοικειούμενοι

νοντα (96). Ἰσαίᾳς γὰρ προφητεύων περὶ αὐτῶν (97) ἔλεγεν· «ἔγνω δοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου (98) οὐ συνήκε». Ματα δὲ ἡ ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησία ἀπεικασταί, ὡς τὴν Δεσπότην ὑποδεξαμένην τεχθῆναι, ὡσπερ νυμφίον εὐχρισστον, ἀντὶ Σαλώμης Σιών κληθεῖσα ἐρυθροδαυνομένη ἐκ Βηθλεέμ (99), ἀντὶ Ἐβέρ, ἐξ ἄγνων καὶ καθαρωτάτων αἱμάτων τῆς Παρθένου, ἧτις τὸ ἐρῶθημα (100) τῶν ἱματίων ἐξ ἀμπέλου Βοσῖρ, ἐκ τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τῷ τιμίῳ καὶ ἀχράντι αἵματι ἐθέσπατο (101). Μεγάλην δὲ χαρὰν τοῖς ποιμέσιν εὐαγγελίζεται ὁ ἄγγελος (102) λέγων αὐτοῖς· «μὴ φοβηθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν [μεγάλην] ἧτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ἔτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει· Δαυὶδ· ποιμὴν ποιμένων καὶ ἀγελάρχης καὶ ποιμενάρχης (103) καὶ βασιλεὺς καὶ πρῶτανς, ὅστις ποιμνία λογικὰ συστησάμενος ποιμένας οἰκέλους καὶ σοφοὺς (104) καὶ ἀληθινούς ἐνοστήσεται (105), εἴτινες τὴν ψυχὴν αὐτῶν θήσουσι (106) καλῶς ὑπὲρ τῶν προβάτων, καθὼς ὁ ἀρχιποιμὴν Χριστὸς ὑπὲρ πάντων τίθειαι (107) καὶ πρὸς πᾶσας νοητὰς τῆς οὐρανῶν βασιλείας τὴν ποιμνὴν ἐγκαθορμήσουσι, τοὺς λύκους τῆς μάνδρας ἐξωθῶσιντες καὶ ἀπελευθύνοντες τῇ ράβδῳ τῇ σιδηρᾷ, τῇ σταυρικῇ ἑπιπῶν τούτους (108) συντρίβοντες, ἐν ᾗ Χριστὸς ἔθνη κληρονομίαν (109) καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἐπεσπάσαστο.

Τούτοις τοῦ ἀγγέλου τοῖς ποιμέσιν εὐαγγελισαμένου καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀπελευθύνοντος, ἄλλη στρατιὰ ἐπέστη (110) ἀγγέλων ἐν τῇ σπηλαίῳ χορείαν τινα κροτήσασα «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» ἔλεγε (111) δόξα τῷ τῷ ἄνω τοῖς κάτω παραδόξως ἐνώσαντι· δὶξεν τῷ ὀλικοῖς ἀύλους εὐωχεῖν ἐφραμδῶσαντι (112). Τούτων οὕτω τελοῦμένων καὶ πάσης ἀοράτου τε καὶ ὁρατῆς κτίσεως χορευούσης, ἐξ ἀνατολῆς κατήστραψεν ἀστὴρ ὑπερθαύμιστος, τοῦ

Μ. προσοικειούμενον Σ. 96) καὶ τῶν ἔθνῶν τὴν κλήσιν προσημ. Π. 97) περὶ αὐτοῦ Σ. 98) καὶ ὁ λαός μου Π. 99) ἀντὶ σπητῶν ἀληθεῖσα ἐρυθροδαυνομένη ἐκ Βηθ. Μ. 100) τῷ ἐρυθρήματι τῶν ἱματίων αὐτοῦ Π. 101) ἐθέσπατο ΣΜ. 102) λέγων αὐτοῖς — χαρὰν μεγάλην] ἔλλαται. ἐν Σ. 103) καὶ ποιμενάρχης καὶ ἀγελάρχης Π. 104) οἰκέλους σοφοὺς Π. σοφοὺς οἰκέλους Μ. 105) ἐνοστήσεται Μ. 106) θήσουσι Μ. ὑπὲρ τῶν προβάτων καλῶς θήσουσι Π. 107) ἐθήκει Σ. 108) τούτου Π. 109) κληρονομίαν] ἔλλαται. ἐν Π. 110) ἐπέστη] ἔλλαται. ἐν Π. ἀγγέλων ἐπέστη Μ. 111) ἔλεγε] ἔλλαται. ἐν ΣΜ. 112) τῷ ὀλικοῖς ἀλλήλοισ συνευχεῖν Μ. τῷ ὀλι-

τεχθέντος (113) ἐπουρανίου βασιλέως τὴν γέννησιν μηνύων, ἐν γῆ τελευτουμένου φρικτὰ τεράστια· ὃν ἰδόντες οἱ μάγοι (114), οἱ Περσῶν βασιλεῖς ἀστρονόμοι, τοῦ Βαλαάμ ἀπόγονοι ἐκπλαγέντες τῇ τοῦ ἀστέρος φαιδρωτῆτι ἐκλάμψαι, τὴν τοῦ Βαλαάμ προφητείαν ἀναλαβόντες, τὸ «ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ καὶ ἀναστήσεται ἀνθρώπος ἐξ Ἰσραήλ καὶ ἔρχεται τοὺς ἀρχηγούς Μωάβ (115)» ὡς ἅτε βασιλεῖα μίγαν ὑπονεήσαντες, τῇ τοῦ ἀσυνήτου ἀστέρος μεγαλοπρεπεστάτη ἐκλάψει, κύριον αὐτὸν εἶναι καὶ κρατεῖν πάσης γῆς (116) καὶ τῆς οἰκουμένης ἐθέσεισαν. Ὁ δὲ μόνον δὲ ἐκ τῆς τοῦ Βαλαάμ προφητείας τοῦτο νοήσαντες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοθεν τὴν ἀκριβείαν τοῦ τεχθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν τῇ κατ' αὐτῶν (117) χώρᾳ θεάματος φρικτοῦ γεγονότος ἐπέγνωσαν (118).

Κάσσανδρος γὰρ τελευτῆ καταλέψας ἀδελφὴν Δωριίδα Πελλάδου (119), τοῦ εἰς Ἑλλάδα (120) ἀναιρεθέντος, ἦντινα ἐπόθησεν Ἄταλλος, ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ καθευδῆσαι μετ' αὐτῆς (121), ἔχουσα μάχαιραν ἐπηξεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τοῦτον σφάζασα κατεῖχε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ (122) τοῦτου δὲ γενομένου φόβον ἐκτήσαντο πολλοὶ (123)· ὁ δὲ ἀδελφός (124) τοῦ ἀναιρεθέντος, ὀνόματι Φίλιππος, φοβηθεὶς τὴν Δωριίδα (124) τοὺς Ἀχαιοὺς κατέλαθε· κἀκεῖ λαβὼν (125) γυναῖκα Καλλιόπου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν (126), καλουμένην Ἀλσιβίδα (127), ἐξῆι τοῦ πολεμήσαι τὴν Δωριίδα (128) καὶ τὸ ἔθνος αὐτῆς καὶ ἐφοβοῦντο· ἦν γὰρ πολλοῖς (129) προσβαλοῦσα καὶ πάντας ὀλέσασα· πάντα γὰρ τὰ κύκλιον αὐτῆς ἔθνη (130) ἀρρακόμενα τοῦ κάλλους αὐτῆς ἦν (131), ὅπως τῇ

κοῖς ἐθαύμαζον συναρμύσαντι· δεῖα τοῖς ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ σαρκὸς ὀμιλήσαντι. Π. 113) τὴν γέννησιν τοῦ τεχθέντος Π. 114) ἰδόντες μάγοι Περσῶν Π. 115) τοὺς ἀρχηγούς Μωάβ Μ. 116) μεγαλ. ἐκλάμψαι κυριῶν αὐτῶν κρατεῖν μεγάλην πάσης τῆς γῆς Σ. 117) ἐν τῇ κατ' αὐτοῦ Μ. 118) τὴν ἀκριβείαν τῆς κατὰ σάρκα γέννησεως τοῦ τεχθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ θεάματος φρικτοῦ γεγονότος ἐπέστησαν τῇ Βηθλεὲμ Π. 119) Δωριίδα Πιλάτου Μ. καταλιπὼν Δωριίδα Πολέδου Π. 120) εἰς Ἑλλάδα Π. 121) καὶ εἰσελθὼν ἐπ' αὐτῆς τοῦ καθευδῆσαι ΣΜ. μετ' αὐτῆς ἐν παίγνι Μ. 122) κατεῖχε τὴν β. αὐτοῦ Π. καὶ τοῦτον σφάζασα — τὴν βασιλ. αὐτοῦ] ἔλλε(π. ἐν Μ. 123) πολλὸν Σ. 124) ὁ ἀδελφός οὖν Π. 124) Δωριίδα Μ. Δωριίδα Π. 125) κἀκεῖ ἔλαβε Π. 126) αὐτοῦ Μ. 127) Ἀλσιβίδα Μ. Ἀλσιβίδα Π. 128) καὶ ἐξῆι τοῦ πολεμήσαι τὴν Δωριίδα Π. 129) πολλοῖς Μ. 130) ἔθνη αὐτῆς Μ. 131) ἀρρακόμενα ὑπὸ τὸν αὐτῶν Μ. ἀρρακόμενα τῇ κάλλει αὐτῆς ὑποῦργουν αὐτῆς

τυχόντι αὐτῶν παρὰ δὴ ἐαυτὴν εἰς γάμον φόβον οὖν εἶχον πάντες ἀπὸ προσώπου αὐτῆς. Ἰδοῦσε τῶν τοῖς Ἀχαιοῖς (132) πέμψαι εἰς Δελφούς κἀκεῖ λαβεῖν χρησμὸν περὶ τοῦ πολέμου· ἀπελθόντες δὲ ἐλθόντες πρὸς Ἡδραπίαν τὴν Ἰέρειαν (133) εἰς τὸ Κάσταλον (134) ὕδαρ ἡρώτων γυνῶν αὐτῆς ἐφ' ἣ παρέειν (135)· ἦτις γευσασμένη τοῦ πηγαίου μαντικῶ ὕδατος προεφήτευσεν οὕτως· «ὀψέποτέ τις, φησὶν, ἐπὶ τὴν πολυλυσεῖδῃ ταύτην ἐλάσει γῆν, καὶ εἶχα σφάλματος· γενήσεται σάρξ, ἀκαμάτοις δὲ θεότητος ἔροις ἀνιάτων καλῶν λύση φθοράν, καὶ τούτῃ φθόνος γενήσεται ὑπὸ ἀπίστου (136) λαοῦ, καὶ πρὸς ὕψος κραιμασθήσεται ὡς θανάτου κατάδικος· ταῦτα δὲ πάντα ἐκὼν προσπαίσεται φέρων (137)· θανάτων δὲ εἰς ζωὴν αἰώνιον ἄρτου. Οἱ δὲ καταγελάσαντες καὶ καταρχασάμενοι (138) εἶπον· «μὴ γὰρ περὶ ἀνδρός σοι τί εἶπαμεν; (139)» ἡ δὲ λέγει αὐτοῖς (140)· «ἀήτητοι καιροὶ ἤρξαντο ἀνίστασθαι. καὶ αὐτὴ γὰρ κἀκεῖνος καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἄνδρες νικήσουσιν (141)». Οἱ δὲ ἀπέστησαν ἀτιμάσαντες τὴν προφητίαν καὶ μετήλθον εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν· ἱστοῦ δὲ ὑφαινομένου ἱερατικοῦ καὶ πορφύρας ἐν αὐτῇ ἐπισήμου (142) θαλλομένης, αὐτομιλήσαντες εἰσεπήδησαν· ἡ δὲ Ἰέρεια Ξανθίππη ἀγανακίσασα ἔφη αὐτοῖς· «κακῆ ὥρα ἦλθατε (143) ὡς προπετεῖς ἀνακόλουθοι (144)»· ὕβρισαν δὲ καὶ ταύτην (145) λέγοντες· «ἀναξία πάσης τιμῆς, ἀλλοτριᾶ (146) τοῦ ἱερατικοῦ ἔθους, ὕβριζεις τὴν πορφύραν, ἣν περ οἱ Θεοὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐχαρίσαντο· δι' ἧς τιμὴν καὶ δόξαν κέκτηνται (147) οἱ φαρῶντες αὐτὴν· παῦσαι (148) ἀλλόκοτα λαλοῦσα ὑπερήφανε καὶ ἀλαζών»· ἡ δὲ λέγει αὐτοῖς· «ταῦτα οὐκ ἐμοί, ἀλλὰ τοῖς ἀνυβρίστοις Θεοῖς (149) προσηγάγετε· πλὴν κληθόνα (150) ἀσφαλῆ λαβόντες παρεῦθε· ἀνδρὸς γὰρ τῆς ἡμῶν εὐνῆς (151) μιγάδος ἐνεργῆς ὢν κύημα, πρώτανος Θεοῦ ἀγνότητος, ἀήτητον ρώμην ἔχων, τὸν ἀτέρμονα κόσμον ὡς ὢν κυκλῶν

ὅπως Π. 132) ἰδοῦσε δὲ τότε τοὺς Ἀχαιοὺς Σ. 133) Ἡδραπίαν τὴν Ἰέρειαν Μ. 134) Κάσταλλον Μ. πρὸς τὸ Καστάλιον Π. 135) ἐφ' ἣ παρήσαν ΠΜ. 136) ἐξ ἀπίστου λαοῦ Π. 137) προσπαίσεται φέρειν Μ. παίσεται φέρειν Π. φέρειν· θανεῖς δὲ Σ. 138) καὶ καταρχασάμενοι αὐτὴν Π. 139) εἶπον· τρισκατάρατα, περὶ γυναικὸς ἡρωτήσαμεν, μὴ γὰρ περὶ ἀνδρός; Π. 140) ἡ δὲ ἔφη· ἔτι τι καιροὶ Μ. 141) καὶ αὐτοὶ γὰρ καὶ οἱ μετ' αὐτῶν αὐτοῦ ἄνδρες πάντας νικήσαντες Μ. πάντας νικήσουσιν Π. 142) ἐπισήμου ἐν αὐτῇ Π. 143) εἰσεπήδησε ὡς Π. 144) προπετεῖς ἀνακόλουθοι Μ. 145) καὶ αὐτοὶ ταύτην Μ. 146) καὶ ἀλλοτριᾶ Π. 147) τὴν τιμὴν κέκτηνται Μ. 148) παῦσαι ἀλλόκοτα Μ. 149) τοῖς ἀνυβρίστοις πως προσηγ. Σ. 150) κληθόνα Μ. 151) ἀνδρὸς γὰρ τῆς σε-

(152) πάντας δόρατι δλεί(153): Οί δὲ ἐμψυσήσαντες αὐτήν(154) ἀνεχώρησαν· οἵτινες λέγουσιν· «οὐ χρῆσιμεύομεν ἑαυτοῖς (155), εἰμὴ πρὸς Ἀπόλλωνα πορευθῶμεν (156) τὸν φοῖβον καὶ μέγαν». Ἐλθόντες δὲ ἐν τῇ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῇ εἶπον δεόμενοι· «νικηταί, καθαροί (157), ἀρεστοὶ θεοί, ἕνα τί τοῦτο, (158) ποιεῖτε τοῖς ἑαυτῶν δούλοις; πόλεμον γυναικεῖον νικῶν αἰτοῦντας(159) ἀντὶ πολέμου πόλεμον εἰσάγετε ἡμῖν μὴ οὕτως(160) ἀθάνατοι θεοί, ἀληθινοὶ δεσπότες,» καὶ ἐξαίφνης ἐξήλθει(161) φωνὴ ἀράτιος οὐτιῶ, στραφέντος τοῦ τρίποδος τρίτην στραφήν.(162) Ἡ προφήτης ἐφειμεύει· τριτάτη γύρω λυκάβαντος· εὐσφόρος τις οὐρανοπεμπής πάρεστι, νηδὺν ὑλαίαν οἰκῶν σάρκα βροτείαν δι' οἴκτον ἑαυτῆ διαπλάττων.(163) ὄνομα δὲ αὐτῆς δις ἑβδομήκοντα ἔξ' ὅς τὰς τυραννίδας καὶ πᾶν ἱερὸν ἡμῶν σέβασμα(164) καθελὼν ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς πανελβίου σοφίας(165) μετᾶξει παντὸς κλέους τὸ γέρας.» Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες ἀνεχώρησαν μετὰ λύπης(166).

Κῆρος δὲ ἔ βασιλεύς τῶν Περσῶν κατεσκευάσασεν ναὺν(167) καὶ ἐπέθηκεν ἐν αὐτῇ(168) θεῶν ἀνδριάντας χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς καὶ ἐκόσμησεν αὐτὴν λίθοις πολυτελέσι· κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας, ὡς αἱ γεγραμμέναί περὶ τῆς(169) διδάσκουσι, εἰσαελθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἱερῇ λύσειν οὐκ εὐρατόν διεξκαθαίρει, ἐφη αὐτῇ ὁ ἱερεὺς Προόπιπτος(170)· «συγχάριμαι σοὶ βασιλεῦ, ἡ Ἥρα (171) ἐν γαστρὶ ἔλαβεν.» ὁ δὲ βασιλεὺς μειδιάσας λέγει αὐτῇ· «ἡ θανούσα ἐν γαστρὶ ἔχει;» ὁ φησὶ(172)· καί· ἡ θανούσα ἀνέζησε καὶ ζῶν ἔγεννησεν· «ἐδὲ βασιλεύς· τί τοῦτο, σαφῆνισόν μου;» ὁ δὲ «ἀληθῶς, δέσποτα, κυρίως(173) ἐφίθασας τὰ ἐνταθῆ· πάσαν γὰρ τὴν νύκτα τὰ ἀγάλματα ἔμειναν λωρεύοντα(174) τὰ τε ἀνδρική καὶ γυναικεῖα(175) λέγοντα ἀλλή-

βῶν ἀλλή· Σ. τὴν ἀφῶν ἀφῆς Μ. 152) τὸν ἀτεράμονα ὡς ὡοὶ κυκλοῦντα Σ. 153) πάντας δ. ἄλλοις Σ. τοῖς πάντα δ. ἄλει Π. 154) ἐμψυσήσαντες εἰς αὐτήν Π. 155) οὐ χρῆσι συμβαίνειν ἑαυτοῖς Μ. 156) προσευθῶμεν πρὸς Ἀπόλλωνα Π.Μ. 157) καὶ καθαροί Μ. 158) ἕνα τί οὕτω Π.Μ. 159) νικῶν ἀπειλοῦντας Π. 160) μὴ ἀθάνατοι θεοί Π. 161) ἤλθε φωνὴ Μ. 162) στραφεῖς ὁ τρίπους τριτὴν στραφήν προφήτης πομπεύει Σ. 163) οὐρανοπεμ. πάρεστιν ἰδὼν ἑλῶν ἡμεῖς διοίκω δεσπῶ ἑαυτῆ διαπλάττων Σ. ἰδὼν ἑλῶν οἰκῶν δι' οἰκοδομῆς ἑαυτῶν διαπλάττων Μ. 164) ἡμῶν σέβας Σ.Μ. 165) σοφίας Σ.Μ. 166) οἱ δὲ — μετὰ λύπης ἐλλείπει ἐν Σ. 167) Κῆρος δὲ ἀπόγονος Κῆρου τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως καὶ οὐ κατεσκευάσασεν Π. 168) ἐπέθηκεν ἐν αὐτῇ Μ. ἐπέθε. ἑαυτῆ Σ. 169) περὶ τῆς Μ. περὶ τῆς Σ. 170) Προόπιπτος Μ. Προόπιπτος Π. 171) ἡ ἱερὰ ἐν γαστρὶ Μ. 172) ὁ δὲ φησὶ Π. 173) κυρίως Μ. 174) ἔμειναν ὀλοῦντα Π. 175)

λοις· δεῦτε συγχάρωμεν τῇ Ἥρᾳ, ὅτι ἐφιλήθη(176)· ἐγὼ δὲ εἶπον· τίνα(177) εἶχε φιληθῆναι ἢ μὴ οὕσα(178)· ἅτινα λέγουσιν(179), μέγας ἦλιος(180) ἐφιλήσεν αὐτήν· αἱ δὲ θήλειαι πρὸς τοὺς ἀνδράς(181) ἔλεγον, ὡς διήθεν τὸ πρᾶγμα ἐξουτελιζούσαι(182). Πηγῆ ἔστιν ἡ φιληθεῖσα, μὴ γὰρ ἡ Ἥρα(183)· ὅτι μὲν Πηγῆ δικαίως εἴρηται ἀποδεχόμεθα. Μαρία δὲ αὐτῆς τοῦνομα(184) ἦτις ἐν μήτρᾳ ὡς πελάγει(185) μυριάγωγον ἐλαδὸν φέρει· ἡ δὲ Πηγῆ αὕτη(186) οὕτως καλεῖσθαι πηγῆ γὰρ ὕδατος, πηγῆν πνεύματος· οὐκ αἴξει(187) ἕνα μόνον ἰχθῆν ἔχουσα τῇ τῆς θεότητος· ἀγκίστρι λαμβανόμενον, τὸν πάντα κόσμον, ὡς ἐν θαλάσῃ, διαγενόμενον ἰβία(188) σαρκαί τρέφειν καλῶς ἔφη· τέκτονα ἔχει ἐκείνη, ἀλλ' οὐκ ἐκ στελέχους(189) ὅν τίκει τέκτονα· οὗτος(190) γὰρ ὁ τοῦ τεκτονάρχου τέκτων γενόμενος παῖς(191) τὸν τριούρκιον τοῦ οὐρανοῦ(192) ὄροφον ἐτεκτόνησε(193) πανσόφοις τέχναις τὴν τρικάτοικον ταύτην στεγάσθαι(194) λόγῳ πῆξας».

Ἐμειναν οὖν τὰ ἀγάλματα φιλονεικῶντα περὶ Ἥρας καὶ Πηγῆς καὶ ἑμοφώνως· εἶπον· «πὶ ηρουμένης τῆς ἡμέρας(195) τὸ σαρῆς ἔπαντες καὶ ἄπασαι γνωσόμεθα». Νῦν παρέμεινον, δέσποτα, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας· ἔλωσ γὰρ ἔξει τὸ πρᾶγμα τελείαν δῆλωσιν· τὸ γὰρ ἀνακύψαν οὐκ ἔστιν ὡς τὸ τοχόν(196)». Μείναντες δὲ ἐκεῖ τοῦ βασιλέως καὶ θεωροῦντος τὰ ἀγάλματα, αὐτομάτως αἱ κυριόστραι(197) ἤρξαντο κρούειν τὰς κυρίους καὶ αἱ μούσαι ἄδουσαι ὅσα ἔνδον τετράποδα καὶ πετεινὰ ἀργυρόχρυσά(198) ἕκαστον τὴν ἰδίαν ἀποτελεῖν(199) φωνήν. Ὁ δὲ

τὰ τε γυναικεῖα Μ. 176) δεῦτε προσκινῶμεν τῇ οὐρανῇ καὶ λέγουσὶ μοι θεῶρο προφήτα καὶ προσκινῶσιν τῇ οὐρανῇ ὅτι ἐφιλήθη Π. δεῦτε συγχάρωσιν τῇ Ἥρᾳ καὶ λέγει μοι θεῶρο προφήτα καὶ συγχάρητι τῇ Ἥρᾳ ὅτι ἐφιλήθη Μ. 177) τί εἶχε Σ. τίς εἶχε Π. 178) φιληθῆναι ὅτι εἰμὴ ἔστιν Σ. 179) τὰ δὲ λέγουσιν Π. 180) μέγας γὰρ ἦλιος Π. 181) πρὸς τὰς ἀνδρείας Π. 182) οὐτελιζούσαι Π. τὰ ἀπὸ τοῦ «ἐξουτελιζούσαι» μέχρι τοῦ «ἡ δὲ γένους μὲν βασιλικῆ καὶ ἱερατικῆ» οἶος εἰρηγεται ἐν τῇ Μ. 183) μὴ γὰρ οὐρανια τέκτονα ἐμνηστεύσαστο καὶ λέγουσι τὰ ἀνδρείαι· ὅτι μὲν πηγῆ δικαίως εἴρηται Π. 184) τὸ ὄνομα Π. 185) ἐν πελάγει Π. 186) ἡ δὲ καὶ πηγῆ ἡ αὕτη Π. 187) πνεύματος ἀενάου Π. 188) οἰκαῖς Π. 189) ἀλλ' οὐ λέγους Π. 190) γὰρ ὁ γεννημένος τέκτων Π. 191) τέκτων γενόμενος ἐλλείπει ἐν Π. 192) οὐρανοῦ Π. 193) ἐτεκτόνησε Π. 194) ταύτην στεγάσθαι Π. 195) πληρομένης ἡμέρας Π. 196) οὐκ ἔστι τὸ τοχόν Π. 197) αἱ κυριόστραι Π. 198) ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ Π. 199)

βασιλεὺς φρικίᾶσας καὶ φόβου πλησθεὶς (201) ἐμελλεν ἀναχωρεῖν οὐκ ἔφερε γὰρ τῷ αὐτοματισμῷ τὸν τράχον· λέγει δὲ αὐτῷ ὁ ἱερὸς Προύπιπιος (201) ἀνάμεινον βασιλεὺ πάρεστι γὰρ τελεία ἀποκάλυψις, ἦν Θεός (202) σαφηνῆσαι ἡμῖν ἠρετίσαστο». Τούτων δὲ οὕτω λεχθέντων (203) διήγοιοτο ὁ θρονος τοῦ καοῦ καὶ κατήλθεν ἀστὴρ λαμπρὸς καὶ ἔστη ἐπάνω τῆς στήλης τῆς Πηγῆς καὶ φωνή ἠκούσθη τοιαύτη· «Δέσποινα Πηγῆ, ἥλιος (204) ἀπέστειλέ με μνηθεῖσαι σοὶ ἅμα καὶ διακινῆσαι τὰ πρὸς τόκον, ἀμίαντον γάμον ποιούμενις πρὸς σέ, μήτηρ τοῦ πρώτου (205) πάντων τῶν ταχυμάτων γενεμένη (206), νύμφη τριωνύμου (207) μονοκρατορίας οὐσα· καλεῖται δὲ τὸ ἄσπερον βρέφος ἀρχὴ καὶ τέλος· ἀρχὴ μὲν σωτηρίας (208), τέλος δὲ ἀπολείας». Καὶ ταύτης τῆς φωνῆς δευθεύσης, ἅπαντα τὰ ἀγάλματα ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον καὶ ἐλεπτόνθησαν, μόνης τῆς Πηγῆς ἱσταμένης ἐν ἣ κηρύττει παγὲν (210) διὰ δῆγμα βασιλικῶν, ἔχον ἐπάνω αὐτοῦ ἐξ ἀνθρακος καὶ σμαράγδου λιθοκολλῆ του (210) ἀστέρα, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἵστατο ἀστὴρ. Ταχὺ δὲ προσάττει· ὁ βασιλεὺς ἐνεχθῆναι πάντας τοὺς σοφοὺς σημειοφόρους (111) ἔσαι ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἦσαν (212) τῶν δὲ κηρύκων ταῖς σάλπιγγιν ἐπισπευδόντων, παρεγένοντο ἅπαντες ἐπὶ τὸ ἱερόν (113) ὡς δὲ εἶδον τὸν ἀστέρα ἐπάνω τῆς Πηγῆς καὶ τὸ διὰ δῆμα τῷ ἀστερωτῷ λίθῳ (214) τὰ τε εἰδιώλα ἐπ' ἐδάφους συντριβέντα εἶπον· «βασιλεὺ ρίζα ἔνθεος καὶ βασιλικὴ ἀνέτειλεν οὐρανόσ (215) καὶ ἐπιγεῖου βασιλείας χαρακτηρα ἔχουσα (216) ἡ γὰρ Πηγῆ Μαρίας τῆς Βηθλεεμιτιδῆς ἐστὶ θυγάτηρ, τὸ δὲ διὰ δῆμα βασιλικὸς τύπος, ὁ δὲ ἀστὴρ οὐρανόσ ἐστὶ μῆνυμα ἐπὶ γῆς τερατευόμενον· ἐξ Ἰούδα ἀνέστη βασιλεία, ἥτις πάντα ἔξαρει τὰ τῶν Ἰουδαίων μνημόσυνα (217). Τὸ δὲ τοὺς Θεοὺς ἐδαφισθῆναι, τέλος τῆς αὐτῶν τιμῆς ἐφύλασεν (218)· Ὁ γὰρ ἐλθὼν πρεσβυτέρας ἀξίας ὄν, πῶς τοὺς νεάζοντας ἐν αὐτῇ ἔασει· ὦν ὄν,

ἀπετέλουσιν Π. 200) φρικὴ ληψθεὶς μεγάλη καὶ βλος φόβου πλησθεὶς Π. 201) λέγει αὐτῷ ὁ ἱερὸς ἀνάμεινον Π. 202) ἦν Θεός Θεῶν Π. 203) οὕτω τελουμένων Π. 203) οὕτω τελουμένων Π. 204) ὁ μέγας ἥλιος Π. 205) μήτηρ τοῦ πειρητοῦ πάντων Π. 206) γινόμενη Π. 207) τριώνυμος Σ. 208) ἀρχὴ σωτηρίας δεύτερον δὲ τέλος ἀπολείας Π. 209) ἐν ἣ εὐρατο τὸ παγὲν διὰ δῆμα Π. 210) σμαράγδων λιθοκολλῆτον Π. 211) σοφοὺς σημειολόγους Π. 212) ἔσαι ἐπὶ τῆς βασιλείας Π. 213) ἐν τῷ ἱερῷ Σ. 214) τὸ διὰ δῆμα μετὰ τοῦ ἀστερός τοῦ διαλιθοῦ Π. 215) ἀνέτειλεν οὐρανόσ Π. 216) χαρακτηρα φέρουσα Π. 217) ἥτις πάντα ἔξαρει, πάντα γῆμι τὰ τῶν Ἰουδαίων μνημόσυνα Σ. 218) ἐδαφισθῆναι

βασιλεὺς, πέμφον εἰς Ἱεροσόλυμα· εὐρήσεις γὰρ τὸν υἱὸν τοῦ πατρός· νακτος ἀγκάλαις γυναικαίς σωματικῶς φερόμενον (219)».

Ἔμεινε δὲ ὁ ἀστὴρ ἐπάνω τῆς Πηγῆς, τῆς καλουμένης Οὐρανόσ, ἀχρις οὐ ἐξηλθον αἱ μάροι καὶ μετ' ἐκείνων ἐπορεύθη· ὁ οὖν βασιλεὺς Περσῶν (220) οὕδεν μελήτης μηδ' ἄλλως ἀναμείνας, προσκαλεσάμενος τοὺς ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ βασιλεῖς (221) μέγας ἐπεμφε μετ' ἐδώρων πρὸς προσκύνησιν (222) τοῦ τεχθέντος βασιλεὺς ἔθνων ἀπαρχῆ· εἰσαγομῆνους (223). Οἱ δὲ ἐν ἔδοιπορίαν ποιούμενοι χρόνον μετρητῶν ἡμερῶν τὰ Ἱεροσόλυμα ἐφύλασεν (224) καὶ ἡρώτων λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεγεθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἰς γὰρ ἐκεῖνου προσκύνησιν ἤκαμεν (225)· εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὴν ἀστὴρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ· ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἡρώδης (226) ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, καὶ προσκαλεσάμενος (227) πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται· οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου καὶ οὐ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμίσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ μοι (228) ἐξελεύσεται ἡγεύμενος (229), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. Τότε Ἡρώδης λάθρα κηλεύσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστερός. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χρόνον ἡμερῶν σήμερον ἔχομεν (230). Τὸν ἀστέρα θεωροῦντες, ἀχρις (231) οὐ τὴν ἔδοιπορίαν ποιούμεθα (232) μέχρι τῶν ὄψε (233) ὑπ' αὐτοῦ ἔδηγοῦμενοι· ἐξήτει γὰρ Ἡρώδης τὸν κειρὸν μαθεῖν τῆς γεννήσεως (234) τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ὡς τιμῆται· ἰθέλων, ἀλλ' ἀνελεῖν τοῖσιν βουλόμενος· καὶ ἐξήτουν αἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τῶν μάγων τὸ ἐσόμενον μαθεῖν (235)

δηλοὶ ὅτι τέλος τῆς τιμῆς αὐτῶν ἐφύλασεν Π. 219) σωματικῶς ἀγκάλαις γυναικαίς φερόμενον Π. 220) Περσῶν) ἐλλείπει ἐν Π. 221) βασιλεῖς) ἐλλείπει ἐν Π. 222) εἰς προσκύνησιν Μ. ἐν τῷ κωδ. Μ. τὰ ἀπὸ τῶν λέξεων «ἀγκάλαις γυναικαίς σωματικῶς φερόμενον» καὶ ἐπεξῆς εὐρήνεται μετὰ τῆς κατωτέρου λέξεως «καὶ αἱ πόλεις Βενιαμὴν πλησιάζουσιν ἀλλήλας» 223) εἰσαγομῆνους Μ. 224) τὰ Ἱερ. κατέλαβον Π. 225) Τὸ χωρίον ἐλόκληρον ἐλλείπει ἐν τῇ Πατριαρχικῇ ἐκδόσει. 226) Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὸ ἐπισημον κείμενον. 227) καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς τὸ κατριοραχικὸν κείμενον. 228) γὰρ ἐξελεύσεται τὸ κείμενον. 229) ἡγεύμενος τῶν ἔθνων διὰ σαρκόσ Μ. 230) ἔχομεν σήμερον Π. 231) καὶ ἀχρις Π.Μ. 232) ποιούμεθα Σ. 233) ποιούμεθα ἕως τῶν ὄψε Μ. ἐπιούμεθα ἕως τῶν ὄψε Π. 234) τῆς γεννήσεως μαθεῖν Μ. 235)

καὶ δι' ὃ πάρεστι καὶ εἶπον οἱ μάγοι ἔν λέγετε Μεσσίαν ἐτέχθη· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐθαρρήθησαν καὶ ἀντιστήναι αὐτοῖς οὐκ ἐτόλμων· λέγουσι πρὸς αὐτούς· τὴν οὐράνιον δίκην εἶπατε ἡμῖν τί ἐγνώτες· οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς· ἀπιστίαν νοσεῖτε καὶ οὐτε μεθ' ὄρκου πιστεῦετε (236). Ὁ Χρῆστος ὁ τοῦ ὕψιστου παῖς ἐγενήθη καταλύων τὸν νόμον ὁμίων (237) καὶ τὰς συναγωγάς· οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι παρεκάλεσαν (238) αὐτοὺς δεξαμένους δῶρα τὸ τοιοῦτον σιωπῆσαι ἐν τῇ χώρῃ αὐτῶν (239), ἵνα μὴ ἀποστασία γένηται (240) ἐν αὐτοῖς· οἱ δὲ εἶπον ἡμεῖς (241) πρὸς τμήν αὐτοῦ δῶρα ἠνέγκαμεν πρὸς τὸ κηρύξαι ἐν τῇ χώρῃ ὁμίων (242) ὃ γέγονε θαυμάσια μεγάλα ἐν τῇ γεννήσει αὐτοῦ, καὶ λέγετε λαβόντας ἡμᾶς δῶρα (243) παρ' ὁμίων, τὰ ὑπ' οὐρανόθεν (244) θεοτότου δημοσιεύοντα κρύψαι καὶ τὰ τοῦ ἰδίου βασιλείου ἐντέλλματα περιδεῖν, οἱ δὲ ἐξεληθέντες καὶ κάμπολλα παρακαλέσαντες αὐτούς ἀπέλυσαν· οἱ δὲ ἐξεληθέντες τῶν Ἱεροσολύμων (245) ἦλθον ἐνθά ἀπεστάλησαν τοῦ ἀστέρος αὐτοῖς δεικνύοντος τὸ θεοποικὸν βρέφος, καὶ εἶδον (246) τὴν γεννήσασαν καὶ τὴν γεννηθῆντα· ἀνυψάντες δὲ (247) τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, κλιθέντες πρὸς γῆν, ἤνεγκον (248) αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν ὡς βασιλεῖ, λίθων ὡς θεῷ καὶ σμύρναν ὡς θνητῷ. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου (249)· «βασιλεῖς θαρσεῖ· καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσι· βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβὰ δῶρα προσάξουσι (250)· καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἀραβίας».

Ἐἶπον δὲ οἱ μάγοι τῇ Παρθένῳ· «τίς κλή (151) περίφημη Παρθένε;» ἢ δὲ λέγει «Μαρία»· οἱ δὲ (252) «πόθεν ὀρμωμένη; ἐκ ταύτης, φησί, τῆς Βηθλεεμείδος χώρας»· οἱ δὲ (253) «οὐκ ἔσχεσ ὄν ἄνδρα τινα; οὐφῆσαι μεμνήσασθαι μόνον (254), προγαμιαίων γενομένων

μαθεῖν] ἄλλεπ. ἐν Σ. 236) οὔτε μεθ' ὄρκου εἴτε χωρὶς ὄρκου πιστεῦετε Μ. 237) ὁμίων τὸν νόμον ΠΜ. 238) παρεκάλου Π παρεκάλεσαν αὐτοῖς τὸ τοιοῦτον σιωπῆσαι ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν καὶ δῶρα ἐδίδου αὐτοῖς Μ. 239) ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν Σ. 240) ἵνα ἀποστασία μὴ γένηται Σ. 241) ἡμεῖς] ἄλλεπ. ἐν Σ. 242) πρὸς τὸ κηρύξαι ἢ γέγονε ἐν τῇ χώρῃ ἡμῶν μεγάλα θαυμάσια ἐν τῇ γενέσει αὐτοῦ Π. 243) λαβόντας δῶρα ἡμᾶς, τὰ ὑπὸ οὐρανόθεν Π. 244) ὑπὸ τῆς οὐρανόθεν Μ. 245) ἐξεληθέντες τὰ Ἱεροσόλυμα ΣΜ. 246) εἶδοντες Π. 247) δὲ] ἄλλεπ. ἐν Π. 248) τοὺς θησ. αὐτῶν προήνεγκον αὐτῷ δῶρα χρυσὸν καὶ λίθων καὶ σμύρναν χρυσὸν ὡς β. Π. 249) ὑπὸ τοῦ προφήτου Μ. 250) βασιλεῖς Ἀράβων — προσοίσουσι, βασιλεῖς Θαρσεῖς — προσάξουσι ΠΜ. 251) τίς κλήσε σε Μ. 252) οἱ δὲ] ἄλλεπ. ἐν Π. 253) οἱ δὲ] ἄλλεπ. ἐν Π. 254)

συμβελαίων (255)»· οἱ δὲ μάγοι πρὸς αὐτὴν· «τίνος (256) γένους ὑπάρχεις, εἴ τοιοῦτον ἀπεκύησας;» ἢ δὲ «γένους (257) μὲν βασιλικοῦ καὶ ἱερατικοῦ, τοῦ τε Δαυὶδ καὶ Ἀαρὼν ἐγὼ ὑπάρχω (258), ρῆξίς τε τοῦ Ἰούδα· θυγάτηρ μὲν τοῦ Ἰωανῆμ, γέννημα δὲ τῆς Ἀννης»· οἱ δὲ προσηνάς πρὸς αὐτὴν εἶπον· «μήτηρ (259) μήτερον, πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν (260) ἐμακάρισάν σε. Ἐὐκαύχημά σου μέγα ὑπερηφας γὰρ πάσας τὰς ἐνδόξους γυναίκας· πασῶν βασιλέων βασιλικιώτερα ἐφάνης». Ἐὐ καὶ παῖδιον ἐκάθητο ἐπὶ τῆς γῆς δευτέρον ἐναρξάμενον ἔτος (261)· μερικὸν δὲ (262) τῆς τεκοῦσης χαρὰ κήρα ἔφερεν· ἦν γὰρ αὕτη μικρὸν τῷ μήκει (263) ἀνανεύουσα, τῇ δὲ σώματι (264) τρυφερά, σιτοχρυσῶσά πως (265) τριχῶμά τε κάλλιπτον (266) τὴν κεφαλὴν δεδεμένη (267)· ἔχοντες δὲ μεθ' ἑαυτῶν παῖδα ζωγράφον τὴν ἐμοῖωτιν ἀμφοτέρων (268) τῇ ἰδίᾳ χώρῃ (269) ἀπήγαγον (270) καὶ ἐν τῇ ἱερῇ αὐτῶν ἔστησαν προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων (271), γράψαντες οὕτως ἐν χρυσοῖς πετάλοις (272). «Ἐν τῇ διοπετεῖ ἱερῇ διηλίψι θεῷ μεγάλῃ βασιλεῖ Ἰησοῦ (273), τὸ Περσικὸν κράτος ἀνέθηκον». Ἄρχοντες δὲ οἱ μάγοι τὸ παιδίον Ἰησοῦν ἐν ἀγκάλαις αὐτῶν εἰς ἕκαστος (274) καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν (275) εἶπον· «σεὶ τὰ σὰ φιλοτιμοῦμεν, οὐρανοδύναμι (276) Ἰησοῦ· οὐ καλῶς ἐδιοικεῖντο τὰ ἀδίκαια ἐν μὴ παρήξ (277)· οὐκ ἐτέρως ἐμίγητο (278) τὰ ἄνω τοῖς κάτω, εἰμὴ αὐτὸς (279) κατέβης· ἔπρεπε (280) τοῦτο τῇ σοφῇ σου μεθόδῳ (281) τοὺς ἀνάρτας τοιαύτη ἐν σώματι μεθόδουσαι τῇ σῇ γεννήσει». Ἐὐ καὶ παιδίον ἐγένετο καὶ ἐσκήρα τῇ κολακείᾳ τῶν μάγων· εἴτε συνταξάμενοι τῇ

μὲν μόνον Μ. 255) προγαμιαίων γενομένων συμβελαίων Σ. 256) τίνος γένους — πρὸς αὐτὴν εἶπον] ἄλλεπ. ἐν Π. 257) ὁ Μ μάγοι τοῦ γένους» εἴτε μεταπηδᾷ εἰς τὸ «τίτος ἀπληρόθη τὸ ρηθὲν διὰ Ἱερμίου» 258) ὑπάρχουσι Μ. 259) προσηνάς εἶπον μήτηρ Μ. 260) οἱ θεοὶ τῶν Περσῶν ἐμακάρισαν σε Π. 261) δευτέρου ἐναρξ. ἔτους Π. 262) μερικὸν τῆς τεκ. χαρακτηρισῶ ἔχον Π. φέρων Μ. 263) τὸ μήκει Σ. αὐτῇ μακρᾷ τῷ μ. Μ. 264) τὸ δὲ σῶμα Π. 265) σιτοχρυσῶς Π. σιτοχρυσῶς ἔπος Μ. 266) τριχῶματι κάλλιπτον Π. 267) δεδεμένην Μ. 268) ἀμφοτέρων τῶν ἐμοῖωτιν ΠΜ. 269) τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ ΠΜ. 270) ἀπήγαγον Π. 271) ἐν τῇ ἱ. ἔστησαν τὰς εἰκ. αὐτῶν ὑπὸ τὸ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων Π. 272) πετάλοις Μ. 273) ἱερῇ διὰ τῆς ἡλείου ταύτης θεῆ μεγάλης τῇ βασιλεῖ Ἰησοῦ ΠΜ. 274) ἀσπασάμενοι καὶ προσκυν. Π. 275) αὐτῷ ΣΜ. 276) μεγαλοδύναμι Π. 277) οὐ καλῶς διοικεῖντο τὰ τὸ κόσμου πράγματα εἰμὴ παρήξ Π. 278) ἐμίγητο Π. 279) αὐτὸς ἄλλεπ. ἐν Π. 280) ἔπρεπε γὰρ Π. 281) μεθόδῳ δέσποτα Π. προνοῖα καὶ μεθόδῳ Μ. 282)

μητρί, καὶ αὐτῆς αὐτοῦ; τιμησάσης (282) καὶ αὐταὶ αὐτὴν δοξάσαντες (283), ὡς ἔδει, ἦλθον ἐν τῇ τόπῃ (284) ἢ κατίλιον καὶ διηγούντο πρὸς ἀλλήλους τὰ (285) περὶ τοῦ παιδίου καὶ πῶς (286) ἄρα ἐφαίνετο αὐτοῖς· ὁ πρῶτος αὐτῶν (287) εἶπεν· «ἐγὼ ἤπιον αὐτὸ (288) ἐπιθεῶρα», ὁ δεῦτερος «ἐγὼ, φησι, νεώτερον τριακονταετῆ εἶδον», ὁ δὲ τρίτος «ἐγὼ γέροντα πεπαλαιωμένον αὐτὸ ἔβλεπον (289)». Θαυμαζόντων δὲ αὐτῶν (290) τὴν ἐναλλαγὴν τῆς θέας τοῦ θρίψους, ἐσπέρας καταλαβούσης, ἐπέστη αὐτοῖς (291) ἄγγελος ἐξαστράπτων· (292) φοβερὸς τῆ ὄρασει λέγων αὐτοῖς· «τὸ τάχος· ἐξέλθετε τῶν ὄψε· μὴ τινὰ ἐπιβουλὴν ὑποστήτε»· ἰκίνοι δὲ μετὰ θειλίας εἶπον· «καὶ τίς ὁ ἐπιβουλεύων τηλικαύτης πρεσβείας θεοὶ ἄγγελοι»· (293) ὁ δὲ εἶπεν· Ἡρώδης (294). Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες (295) οἱ μάγοι, χρηματιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου (296), εὐσθενεῖς ἕπτους (297) ἐπιβάντες εἰς ἄλλης ἐξοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν μάγων, ὄψθη ἄγγελος Κυρίου τῇ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό· ἀναστὰς δὲ Ἰωσήφ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατέβη εἰς Αἴγυπτον πανοικί, κατὰ τὸ ρῆμα τοῦ ἀγγέλου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου· «εἰς Αἴγυπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου». Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἀποστείλας σατράπης ἀνεῖλε πάντας τοὺς παιδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτοῖς (298) ἀπὸ διατοῦ καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἤκαρβωσε παρὰ τῶν μάγων. Ἐλθόντες δὲ εἰς Γαδρὰ καὶ εἰς Ραμὲθ (299) καὶ εἰς Ραχὴλ, πόλεις φυλῆς Βενιαμὴν ἀπέκτειναν πάντας τοὺς παιδας αὐτῶν· ἢ γὰρ φυλὴ Βενιαμὴν (300) ἐν κλήρῳ γῆς ἔγγιστα τῆς Ἰούδα (301) ἐπέλαχε καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ὁμοίως ἦτε Βηθλεὲμ καὶ

καὶ αὐτὴ αὐτοῦς τιμήσασα ΣΜ. 282) καὶ οὕτως αὐτὴν δοξ. Π. καὶ οὕτως ταῦτα δοξ. Μ. 284) δοξάσαντες ἀνεχώρησαν ὡς δὲ ἦλθον ἐν τῇ τόπῃ κατ. Π. 285) τὰ | ἐλλείπ. ἐν Π. 286) τὸ πῶς ἄρα Π. 287) αὐτὸν Π. 288) αὐτὸν Π. 289) αὐτὸν εἶδον Π. 290) δὲ τὴν ἐναλλαγὴν Μ. 291) αὐτοῖς κατ' ἕνα Π. 292) φοβερὸς ἄγγελος ἐξαστράπτων Μ. 293) θεοὶ ἀρχιστρατῆγε Π. θεοὶ στρατηγῆ Μ. 294) Ἡρώδης ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Π. 295) ταῦτα ἀκούσαντες ΠΜ. 296) χρημ. ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου | ἐλλείπ. ἐν Π. 297) εὐσθενεῖς ἕπτων Π. 298) καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτῆς | ἐλλείπ. ἐν Π. 299) Γαδρὰ καὶ εἰς Ραμὲθ Μ. 300) ἀπέκτειναν — ἢ γὰρ φυλὴ Βενιαμὴν | ἐλλείπ. ἐν Σ. 301) ἐν κλήρῳ

Ἰεβοῦς, αὐτῆ ἐστὶν Ἰερουσαλήμ, ὁμοίως καὶ αἱ πόλεις Βενιαμὴν (304) πλησιάζουσαι ἀλλήλαις. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ Ἰερემίου τοῦ προφήτου λέγοντος· «φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ῥῦγμός· πολὺς Ῥαχὴλ κλαίοντα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἶσιν».

Ἰδομεν οὖν (305) ἐντεθεῖεν τὸν λόγον καὶ τῇ λογισμῇ ἐρευνησόμενοι καὶ τὸ σκοπὸν ἐξετάσωμεν δι' ὃν ὁ Ἰδοαγγελιστῆς ἐνταῦθα μέμνηται τοῦ προφήτου λέγοντος· «φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ῥυγμὸς πολὺς Ῥαχὴλ κλαίοντα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἶσιν». Ἰσθε γὰρ πάντες ὑμεῖς τὸν Ἰακώβ δώδεκα υἱοὺς ἐσχήμενα· ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Λείας ἕξ· Ρουβὴν, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδα, Ἰσάακ καὶ Ζαβουλὼν· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας γυναικὸς αὐτοῦ Ραχὴλ δύο· Ἰωσήφ καὶ Βενιαμὴν· ἐκ δὲ τῆς Βαλλὰ (306), παιδίσκης Ῥαχὴλ, δύο· Δάν καὶ Νεφθαλεμ· ἐκ δὲ τῆς Ζελφᾶ (307), παιδίσκης Λείας, δύο· Γὰδ καὶ Ἀσῆρ, ἕξ ὧν γεγονάσιν καὶ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, κατὰ τριμήνιν τούτων τῶν δώδεκα πατριαρχῶν τὰς ἐπινομίας λαβούσαι (308).

Ἰγένετο δὲ (309) ἀνὴρ τις λευίτης παροικῶν ἐν μηροῖς ὄρους Εβραΐμ καὶ ἔλαβεν ἑαυτῇ γυναῖκα παλλακὴν ἀπὸ Βηθλεὲμ γῆς Ἰούδα (310), ἐπορεύθη οὖν ἡ παλλακὴ (311) ἀπ' αὐτοῦ εἰς οἶκον πατρὸς αὐτῆς εἰς Βηθλεὲμ (312) Ἰούδα καὶ τὴν ἐκεῖ ἡμέρας μνηθῶν τεσσαρῶν καὶ ἐπέστη (313) ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀπὸ τῶν μηρῶν ὄρους Εβραΐμ καὶ ἦλθεν εἰς Βηθλεὲμ Ἰούδα (314) τοῦ ἀνατρέψαι τὴν παλλακὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν καὶ ἐνέκαρβωσε εἰς τὸν οἶκον (315) πατρὸς γυναικὸς (316) αὐτοῦ ἡμέρας πέντε, πρὸς μεσημβρίαν ἀναστὰς (317) ἀνέστρεψε πάλιν τὴν ἰδὸν αὐτοῦ καὶ ἦλθεν ἕως ἐξέναντι (318) Ἰεβοῦς, αὐτῆ ἐστὶν Ἰερουσαλήμ μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ζεῦγος (319) ὄνων ἐπισσαγγμένιον (320) καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ (321) ἢ δὲ ἡμέρα προβέβηκε σφόδρα καὶ ἐπορεύθη-

ἢς Ἰούδα ἐπέλαχε Π. 302) καὶ πόλεις αὐτῶν Σ. 303) ἦτε — ὁμοίως | ἐλλείπ. ἐν Π. 304) Βενιαμὴν Γαδρὰ καὶ Ῥαμὰ καὶ Ῥαχὴλ ἀμφοτέραι πόλεις τοῦ τε Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν πλησιάζουσαι ἀλλήλαις Π. 305) Ἰδομεν οὖν — παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἶσιν | ἐλλείπ. ἐν Σ. 306) Βάλας Π. Βαλλὰ Μ. 307) Ζελφᾶς Π. Ζελὶ Μ. 308) κληθεῖσαι Μ. 309) ἐγένετο γὰρ Π. 310) Βηθλεὲμ Ἰούδα ΣΜ. 11) ἡπαλλακὴ αὐτοῦ Π. 312) ἐν Βηθλεὲμ γῆν Ἰούδα Π. 313) ἀπέστη οὖν Π. 14) γῆν Ἰούδα Π. 315) ἐν τῇ οἴκῃ Π. 316) τῆς γυναικὸς Π. 317) διανατέξ μετὰ τῆς παλλακῆς Π. 318) ἐξ ἐναντίας Π. 319) καὶ μετ' αὐτοῦ ζεῦγος Π. 320) ἐπισσαγγμένιον Π. 321) καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ ἡ γυναῖκα αὐτοῦ

σαν, και ἔδω· ὁ ἥλιος αὐταῖς ἐχόμενα τῆ Γαβαᾶ (322), ἡ ἔστι κληρος Βενιαμίν, και ἐξέκλιαν ἐκεῖ τοῦ ἀβλισθῆναι εἰς Γαβαᾶ (323), και εἰσῆλθον και ἐκάθησαν ἐν τῇ πλατείᾳ (324) τῆς πόλεως, και οὐκ ἦν τις ὁ δεχόμενος αὐτοῦ; εἰς οἶκον αὐτοῦ· και ἰδοὺ ἀνὴρ τις πρεσβύτερος ἐρχόμενος ἐξ ἔργου αὐτοῦ (325) πρὸς ἐσπέραν, και ὁ ἀνὴρ ἐξ ὄρους Ἐφραΐμ και αὐτὸς (326) περὶκει ἐν Γαβαᾶ, και οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου υἱοὶ (327) Βενιαμίν· και ἤρε τοὺς ὀφθαλμοῦς αὐτοῦ και εἶδε τὸν ἐδοκίμορον ἄνδρα ἐν τῇ πλατείᾳ (328) τῆς πόλεως και εἶπεν αὐτῷ· πῶθεν ἐρχῃ και ποῦ πορεύῃ; ὁ δὲ εἶπε (429) παραπορευόμεθα ἡμεῖς ἀπὸ Βηθλεέμ Ἰούδα (330), εἰς μηρῶν ὄρου; Ἐφραΐμ· ἐκαίμεν ἐγὼ εἰμι (331) και ἤλθον ἐνταῦθα καταλύσαι (332) ἐκ τῆς δόου, και οὐκ ἔστι τις ὁ ξενοδοχῶν ἡμῶν· καιγε ἄχυρα και χορτάσματα εἰσι (333) ἐν τοῖς ὄνοις ἡμῶν, και ἄρτος και οἶνος εἰσὶ μοι και τῇ παλλακῇ μου και τῇ νεανίσκῃ· εἰς κῆρον, (334) και οὐκ ἔστι μετὰ τῶν παιδῶν σου ἐνδεια (335) πικρῆς πράγματιος· και εἶπεν αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος· εἰρήνη σοι· πλὴν ἐν τῇ πλατείᾳ (336) οὐ μὴ ἀβλισθῆσῃ (337) και εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ και ἐποίησε τόπον τοῖς ὄνοις αὐτοῦ (338) και αὐτοὶ ἐνυψαν (339) τοὺς πόδας αὐτῶν και ἔφαγον· και ἔπιον. Αὐτῶν δὲ εὐφρανθέντων (340) ἰδοὺ ἄνδρες τῆς πόλεως, υἱοὶ παρανόμων ἐκύκλωσαν τὴν οἰκίαν κρούοντες ἐπὶ τὴν θύραν (341) και λέγοντες τῷ πρεσβύτῃ· ἐξένεγκε τὸν ἄνδρα, ὃν ἔχεις αὐτοῦ (342) ἵνα γνῶμεν αὐτόν· και ἐξῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀνὴρ (343), ὁ κύριος τοῦ οἴκου και εἶπεν· ἀδελφοί, μὴ κακοποιήσητε δὴ τὸν ἄνδρα τὸν εἰσελθόντα (344) εἰς τὴν οἰκίαν μου, μηδὲ ποιήσητε ἐν αὐτῷ (345) τὴν ἀφροσύνην ταύτην· ἴδε ἡ θυγάτηρ μου παρθένος και ἡ παλλακὴ αὐτοῦ, ἐξάξω αὐτὰς και ταπεινώσω αὐτάς, και ποιήσωτε ἐν αὐταῖς τὸ ἀγαθόν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν (346) και ἐπελάβετε ὁ ἀνὴρ ὁ δόκιμος τὴν παλλα-

ματ' αὐτοῦ Π. 322) τοῖς Γαβαᾶ Σ. 323) εἰς Γαβαᾶ] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 324) ἐν τῇ πολιτείᾳ Σ. 325) ἐρχόμενος πρὸς ἐσπέραν ἐξ ἄγροῦ Π. 326) και οὗτος Π. 327) υἱοῦ Σ. 328) ἐν τῇ πολιτείᾳ Σ. 329) και εἶπε ΣΜ. 330) γῆς Ἰούδα Π. 331) ἐγὼ εἰμι] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 332) ἤλωμεν καταλύσαι ἐνταῦθα Π. 333) εἰσὶ] ἀλλεῖπ. ἐν Σ. 334) πρὸς κῆρον Π. 335) ἐνδεια] ἀλλεῖπ. ἐν Μ. ὑστερημα Π. 336) ἐν τῇ πολιτείᾳ Σ. 337) οὐ μὴ ἀβλισθῆσῃ Μ. 338) και ἐποίησαν — αὐτοῦ] ἀλλεῖπ. ἐν Σ. 339) και ἐνυψε Π. 340) αὐτῶν δὲ εὐφρανθέντων] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 341) κρούοντες τὴν θύραν Π. 342) ὃν ἔχεις αὐτοῦ] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 343) πρὸς αὐτοὺς ὁ κύριος Π. 344) τῷ ἀνδρὶ τῷ εἰσελθόντι Μ. 345) ἐν αὐτῷ] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 346) και ποιήσωτε — ὑμῶν] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 347) τῆς παλλακῆς Π. 348)

κὴν (347) αὐτοῦ και ἐξήγαγεν αὐτὴν (548) πρὸς αὐτοὺς ἔξω, και ἔγνωσαν αὐτὴν και ἐνέπαιξαν (349) αὐτὴν ὄλην τὴν νύκτα ἕως πρωῆ και ἐξάπεστειλαν αὐτὴν και ἤλθεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ὄρθρον και ἔπεσε παρὰ τὰς θύρας τοῦ οἴκου, οὐ ἦν καταλύσας (350) ὁ ἀνὴρ αὐτῆς και ἀπέθανε· και ἀνέστη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τῷ πρωῆ και ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ οἴκου και ἐξῆλθε τοῦ πορευθῆναι τὴν δόον αὐτοῦ και ἰδοὺ (351) ἡ γυνὴ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ παρὰ τὰς θύρας τοῦ οἴκου πεπτωκυῖα (352), και εἶπε (353) πρὸς αὐτὴν· ἀνάστα και ἀπέλιθωμεν· και οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ φωνὴ οὔτε ἀκρόασις (354)· και ἔλαθεν αὐτὴν (355) ἐπὶ τὴν ὄνον και ἐπορεύθη εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, και ἔλαβε (356) τὴν ρομφαίαν αὐτοῦ και ἐμέλισεν αὐτὴν εἰς δώδεκα (357) μέλη και ἀπέστειλεν αὐτὰ ἐν παντὶ ὄρει Ἰσραὴλ· και ἐγένετο πᾶς ὁ βλέπων αὐτὰ ἐν κλαυθμῷ· και ἀνάστησαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ Ἰσραὴλ (358) κατὰ τῆς φυλῆς Βενιαμίν ζητούντες (359) τοὺς πικρὰν ἄνδρας ἀποκτείνειν· οἱ δὲ οὐκ ἠνέσχοντο· ἀλλ' ἐξελεθόντες ἐκ Γαβαᾶ γυροπετίθησαν πρὸς παράταξιν και συνέβαλον πᾶσαι αἱ φυλαὶ κατὰ τῆς φυλῆς Βενιαμίν και ἔπεσον τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ χιλιάδες· εἴκοσι δύο· και μετὰ ταῦτα ἔκριναν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μὴ παραβλέψαι τὴν ἀδικίαν ταύτην, και συνάγονται πάλιν εἰς μάχην ἐπὶ τὸ αὐτό· και ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Βενιαμίν (360) εἰς συνάντησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς Γαβαᾶ ἐν τῇ (361) ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ, και ἔπεσον ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἑπτὰ χιλιάδες δέκα ὀκτώ· και ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς Βηθλεέμ ἐνώπιον Κυρίου και ἔκλαυσαν ἐνώπιον αὐτοῦ κλαυθμῶν μέγαν σφόδρα (362)· και ἤκουσε τῆς φωνῆς αὐτῶν ὁ Κύριος και εἶπεν αὐτοῖς· ἀνάστητε ἔτι (363) ἄπαξ, ὅτι αὐριοὺς δώσω αὐτοῖς εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν· και ἀναστάντες (364) οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῇ τρίτῃ πρὸς τοὺς υἱοὺς Βενιαμίν συνήψαν (365) πόλεμον (366) ἐν τῇ Γαβαᾶ, ὡς ἄπαξ και ἄπαξ (467), και ἐποίησαν ἐνεδραν

και ἐξήγαγεν αὐτὴν] ἀλλεῖπ. ἐν ΣΜ. 349) ἐνέπαιζον Π. 350) τὰ ἀπὸ τοῦ «καταλύσας» μέχρι τοῦ «και ἐπορεύθησαν» οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ και ἐπορεύθησαν» ἀλλ. ἐν Μ. 351) ἀναστὰς ἐπὶ πρωῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ οἴκου και ἰδοὺ ἡ γυνὴ Π. 352) καιμένη παρὰ τὰς θ. τοῦ οἴκου Π. 353) και λέγει Π. 354) και οὐκ ἦν ἀκρόασις Π. 355) ἔλαθεν ὄνον αὐτὴν ἐπὶ τὸν ὄνον Π. 356) ἔλαθεν ὄνον τὴν ρομφαίαν Π. 357) εἰς δέκα μέλη Σ. 358) Ἰσραὴλ] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 359) ζητούντες — κατὰ τῆς φυλῆς Βενιαμίν] ἀλλεῖπ. ἐν Σ. 360) Βενιαμίν] ἀλλεῖπ. ἐν Σ. 361) Γαβαᾶ τῇ ἡμέρᾳ Π. 362) μέγαν και ἰσχυρὸν σφόδρα Π. 363) ἔτι] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 364) και ἀνέστησαν Π. 365) και συνήψαν Π. 366) πόλεμον] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 367) ὡς ἄπαξ και ἄπαξ] ἀλλεῖπ. ἐν Π. 368) και κρο-

κύκλω αὐτῆς, καὶ κροτηθέντος μεγίστου πολέμου (368), τρέπονται οἱ υἱοὶ Βενιαμὶν καὶ ἐξαιλείφονται τελείως ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν καὶ ἐπολιόρκησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπόρθησαν (369) τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ κατέκυσαν αὐτὰς πυρὶ καὶ ἐξαιλοθρεύθη ἡ φυλὴ Βενιαμίν, υἱοῦ Ραχὴλ, τελείως ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ. Διὰ τοῦτο οὖν ἐνταῦθα μέμνηται ὁ Εὐαγγελιστῆς (370) τῆς Ραχὴλ κλαιούσης τὰ τέκνα αὐτῆς, τὴν προφ. ταίαν ἐμφαίνων· καθάπερ γὰρ τῷ τότε χρόνῳ (371) ἐξήλειπται (372) ἡ φυλὴ Βενιαμίν, υἱοῦ Ραχὴλ, οὕτω (373) γέγονε καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐξηλείφθη πᾶν τὸ ἀνάστημα (374) τῶν βρεφῶν, τῶν (375) ἀπὸ διαιτοῦ· καὶ κκτωτέρω, καθῶς (376) φησιν ὁ Εὐαγγελιστῆς «καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἶσι». Τὸ γὰρ «φωνὴ ἐν Ραμα ἠκούσθη», ἐν ὑψηλῇ κηρύγματι ἠκούσθη λέλεκται (378). Τὸ γὰρ Ραμα ὑψηλὸν τι ἐρημιάζεται ὥστε τί, «φωνὴ ἐν Ραμα ἠκούσθη» ἀντὶ τοῦ φωνῆ ἐν ὑψηλῇ κηρύγματι ἠκούσθη λέλεκται καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῆ τοῦ ἀποστόλου φωνῆ, ἐν ὑψηλῇ τῇ κηρύγματι ἡ ἀναίρεσις διεδονήθη τῶν βρεφῶν, καὶ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης ἠκουσται (379).

Ἡμεῖς οὖν τὰ εἰκότα ἑορτάσωμεν σήμερον καὶ τιμήσωμεν τὴν τοῦ Χριστοῦ γένναν, καὶ παιδρῶς ἀλαλάξωμεν, μετὰ ποιμένων ὑμνήσωμεν μετ' ἀγγέλων χορεύσωμεν, μετὰ μάγων προσκυνήσωμεν τὴν τεχθέντα Θεοῦ (380) ἡμῶν καὶ χάρις τῷ εἰς τὰ ἴδια ἐλθόντι ἀλλοτρίως, ὅτι τὸν ξένον ἐδέξασαν αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ (381) Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

† ὁ πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος

τηθέντος τοῦ πολέμου Π. 369) οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπόρθησαν] ἐλλείπει. ἐν Π. 370) ὁ εὐαγ. ἐνταῦθα μέμνηται ΠΜ. 371) ἐν τῷ τότε καιρῷ Μ. 372) ἐξήλειπται Π. 373) τοῦτο γέγονε Μ. 374) καὶ ἐξηλείπται τὸ ἀνάστημα Π. 375) τὸ ἀπὸ διαιτοῦ; Π. 376) καὶ κκτωτέρω Σ. 377) τὰ ἀπὸ τοῦ «ἐν ὑψηλῇ κηρύγματι» μέχρι τοῦ κατωτέρω «ἐν ὑψηλῇ κηρύγματι» ἐλλείπει. ἐν Σ. 378) λέγεται Π. 379) ἠκούσθη Μ. 380) τῷ τεχθέντι Θεῷ ΠΜ. 381) καὶ τῷ ἀρχῷ καὶ ζωοποιῷ. . . νῦν καὶ εἰς καὶ εἰς τοὺς Π.

ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΜΠΕΘ ΠΑΛΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Λιδυμοταίχου ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

Φρονοῦντες ὅτι πολλὰ τῶν πολλαπλῶν καὶ ποικίλων ἐντυπώσεων, ἃς ἀπεκόμισεν ἡ ἐν Λάμπεθ Πάλας Πατριαρχικὴ ἀποστολή, οὐ μόνον δὲν εἶναι ὅλως ἀδιάφοροι, ἀλλ' ἔντισι καὶ πολὺ διαφέρουσαι καὶ διδασκτικαί, χαράσσομεν τῆς γραμμῆς ταύτας, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς διὰ τῆς Βενετίας διελεύσεως καὶ διαμονῆς ἡμῶν.

1. Ἡ Πατριαρχικὴ Ἀποστολή, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Λιδυμοταίχου Φιλαρέτου Βικρείου καὶ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας Π. Κορνηλιοῦ, μελλόντων νὰ συμμετάσχουν εἰς αὐτὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κ. Παγώνη ἐν Λονδίῳ καὶ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Κ. Καλλιπικοῦ ἐν Μαγαστρῖα, καθορισθέντων τῶν τοῦ ταξιδίου, εἰς ὃ πολὺ συνετέλεσεν ὁ ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὑπάτη Ἀγγλικῇ Ἀρμοστείᾳ ναυτικῶς ἀκόλουθος εὐγενῆς καὶ λόγιος Commandant κ. Ρυκτοῦ, ἀπῆρεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 6/14 Ἰουνίου ἡμέρᾳ Σαββάτου, διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου *Καρινθία* καὶ ἀφίκετο εἰς Βενετίαν τῇ 11 1/2 π. μ. τῆς Πέμπτης 11 Ἰουνίου. Τὸ ταξίδιον ἦτο κατὰ πάντα εὐχάριστον, πλην μικροῦ τινοῦ φόβου ἕνεκα τῶν ἐπιπεουσῶν τορπιλλῶν κατὰ τὸ Βρινδῆσιον, δι' ὅπερ ἠναγκάσθημεν νὰ διαφυκτερεύσωμεν πρὸ τῆς Πόλεως, ἥτις ὁμοῦς ἱκανοποίησεν ἡμῶς τελείως διὰ τῆς ὥρας αὐτῆς θέας καὶ τῶν πολλῶν καὶ πλουσίων αὐτῆς θαλασσίων ὀχυρωμάτων καὶ πύργων. Ἐν Βενετίᾳ ἐγνωρίσθημεν μετὰ τοῦ ἐκεῖ προσέξενου τῆς Ἑλλάδος κ. Φορέστη, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς κοινότητος κ. Θεοφίλου Σπυροπούλου, τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Λαγουδάκη καὶ ἄλλων. Ἡ πρώτη ἡμῶν ἐπιθυμία ἦν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν μεγαλάνυμον ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μεγαλοπρεπῆ καὶ λαμπρὸν, ὅστις ὑπέμνησεν ἡμῖν τὸν πρῶτον αὐτῆς ἐπίσκοπον *Φιλαδέλφειος Ταβριχὴλ τὸν Σευτή-*

ρον, (1575) φέροντα τὸν τίτλον τοῦ *Ἐπισκόπου καὶ Ἐξάρχου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*, ὡς καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ τὸν πρῶτον Κωνσταντινουπόλεως *Μεθόδιον τὸν Μαζώνην (1677)*, τὸν *Σπυρίδωνα Μήλιαν (1758)*, *Νικηφόρον τὸν Μόρμορην (1768)*, *Σωφρόνιον τὸν Κουτούβαλην (1780)*, *Γεράσιμον τὸν Ζύγουραν (1790)*, κτλ. χωρὶς νὰ ἐπιληθῶμεν καὶ τῶν κακῇ τῇ μοίρᾳ τοιοῦτων καπολαιτῶν, *Μελετίου τοῦ Τυπάλδου † (1731)* καὶ *Γεωργίου τοῦ Φατοῦα † (1768)*. Ἐν τῇ αἰλῇ τοῦ ναοῦ διασώζονται ἔτι ὁ *ὄμιος τῶν καλογραιῶν*, ὑφιστάμενος ἀπὸ Γαβριὴλ τοῦ Σωήρου καὶ τῷ 1846 μετασκευασθεὶς εἰς *πρωχοχομεῖον*, τὸ *Φλαγγινιανὸν Γυμνάσιον* λειτουργήσαν μέχρι τοῦ 1824 καὶ γενόμενον φρουρὸς τοῦ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἱεροῦ πυρός, τὸ *νοσοκομεῖον*, ἡ *καιοικία τοῦ ἱερέως*, λαμπρὸν λιθόκτιστον οἰκοδόμημα μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ *βιβλιοθήκης*, ἣν δυστυχῶς δὲν εἶδομεν, διότι ἔλιπεν ὁ κατέχων τὰς κλεῖς αὐτῆς καὶ τὸ τοῦ ναοῦ *σκειυοφυλάκιον*, ἐνθα διασώζονται διάφοροι *παλαιαὶ ἀρχιερατικαὶ καὶ ἱερατικαὶ στολαὶ*. Δυστυχῶς ὁ ναὸς καὶ τὰ περὶ αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ ταῦτα κτίρια, τὰ μαρτυροῦντα τὸ μεγαλεῖον τῆς μεγαλονόμου ταύτης κοινότητος καὶ αὐτῇ αὐτῇ ἡ κοινότης διατελοῦσι σήμερον ἐν παραλίπῳ καὶ ἀποσυνθέσει ἢ κατὰστασις αἰνῆ χρονολογουμένη ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας (1797) συνετελέσθη σὺν τῷ χρόνῳ, τῷ δὲ 1907 ἕνεκα ἐρίδων τῶν ἐφημερίων τῆς κοινότητος καὶ τοῦ συμβουλίου αὐτῆς ἔδωκε πρόσφορον ἀφορμὴν εἰς τὴν Ἰταλικὴν κυβέρνησιν, ἵνα κατάσχη τὴν ἐπιποιεῖν-σαν περιουσίαν τῆς κοινότητος καὶ ἐποπτεῖν καὶ ἐξελέγχει αὐτὴν διὰ βασιλικῶν Ἐπιτρόπων. Ἰωακείμ δ' Γ' καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος πολ- λάκις παρενέβη παρὰ τῇ Ἰταλικῇ κυβερνήσει πρὸς διόρθωσιν τῶν κα- κῶς κειμένων, ἀπέστειλε μάλιστα καὶ ἔξαρχον τὸν νῦν Μητροπολίτην Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε. Σήμερον, ἡ με- γαλόνομος ἄλλοτε κοινότης, ἔξ ὀλίγων προσώπων ἀποτελουμένη καὶ τούτων ἑξιταλισθέντων καὶ τῶν πλείστον διατρεπομένων εἰς βίβλος αὐτῆς, διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ γερουσιαστοῦ δικηγόρου Σφιστια- νοῦ Γέκη, φόβος δ' ἐπίκειται πιθανὸς μὴ ἔξωτωθῇ τέλεον, ἐὰν μὴ ληφθῶσι παρὰ τῶν ἄρμοδίων κατάλληλα μέτρα.

2. ἕνεκα ἀπεργίας τῶν ἰταλικῶν σιδηροδρόμων, ἀναγκασθέντες

νὰ παρατείνωμεν τὴν ἐν Βενετίᾳ διαμονὴν ἡμῶν, ἐπεσκέφθημεν τὰ μῦλλον ἀξιοθέατα καὶ ἱστορικά αὐτῆς μέρη. Ἐπεσκέφθημεν τὴν με- γάλην πλατείαν τοῦ *Ἁγίου Μάρκου*, τετράγωνον, ἣς τινος αἱ τρεῖς πλευραὶ καλύπτονται ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν στοῶν, ἐν αἷς πλουσιώτατα καταστήματα ἀμπορικῶς παντὸς εἴδους καὶ κερφεῖα ὑπάρχοντα· μετὰ τῆς μεγάλης ταύτης πλατείας συνδέεται ἡ μικροτέρα πλατεία τοῦ Ἁγίου Μάρκου εἰς τὸ ἴδιον μέρος τῆς ἀπείρας ὑφαιδνται δύο στήλαι ἐκ γρα- νίτου, ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ἀπείρων ἱσταται περσσοτὸς λέων ἔξ ὀρειχάλκου, ὁ λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τὰ μαρμαρίνον ἀγάλματα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, τοῦ ἀρχαιότερου πάτρωνος τῆς Βενετίας. Ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἵστανται καὶ τρεῖς ἱστοὶ μετὰ χαλκῶν βάσεων ἀπὸ τοῦ 1505 πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀλώσεως τῶν βασιλείων τῆς Κύπρου, Κρήτης καὶ τοῦ Μωρέως. Ἀπέναντι τῆς τεταύτης πλευρᾶς κέῖται ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἐκ τῶν 99 ναῶς τοῦ *Ἁγίου Μάρκου* (976 — 1071) ὀρθοῦν βυζαντινοῦ καὶ ὁμοιωτικοῦ, κατὰ τὸν 14 αἰῶνα ἐπαν- ἤρθεῖς διὰ γοθθικῶν προσθηκῶν. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐν αὐτῷ ἀπό- κειται τὸ λαίψανον τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου. μετενεχθέν ἐνταῦθα τῷ 828 ἔξ Ἀλεξανδρείας. Ὁ ναὸς ἔχει μεγαλοπρεπῆ πρόπυλιν μετὰ πέντε μεγάλων πυλῶν καὶ ποικίλων κεχρυσωμένων μωσαϊκῶν, γάρθηκα μετὰ μωσαϊκῶν καὶ τῶν διαφόρων δόρηθων, πολλὰ ἐκ μωσαϊκοῦ ἀγάλματα καὶ πέντε μεγάλους θόλους μετὰ ἐπιστροφίμου μωσαϊκοῦ. Ὑπερ τὴν κυρίως πύλιν ἀπαστραπτουσιν οἱ τέσσαρες ἀρχαῖοι ἱστοὶ ἐκ κεχρυσωμένου χαλκοῦ, οἵτινες κοσμήσαντες τὸν θρόνον τοῦ Νέρονος καὶ τοῦ Τραϊανοῦ, ὡς λέγεται, μετηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς τὸν ἱαπόδρομον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν μετὰ τὴν ἀλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐκβλήθησαν εἰς τὴν Βενε- τίαν, ὑπὸ τῶν Γάλλων δὲ τῷ 1797 εἰς Παρισίους καὶ τῷ 1815 αὐθις εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῶν θέσιν. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου εἶναι πλουσιώτατος ἐν πλουσίαις καὶ πολυτίμοις κειμηλίοις, εἰκόσι, στήλαις ἀγάλματι, μωσαϊκοῖς ὡς πολλὰ μαρτυροῦσι τὴν Βυζαντινὴν αὐτῶν προέλευσιν· μεγίστης ἀξίας ἰδίως εἶναι τὸ σκειυοφυλάκιον καὶ τὸ θη- σιαυροφυλάκιον, περιέχον μαργαρίτας, λίθους πολυτίμους ποικίλους, χρυσόν, ἄργυρον, ποτήρια, δυσκέραι, μωσαϊκογραφικὰ εἰκόνας κτλ. ὄν πολλὰ ὁμοίως ἐκ Βυζαντίου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ἀξιοθέατων

οικοδομῶν τῆς Βενετίας πρώτην κατέχει θέσιν τὸ *μέγαρον τῶν Δόγηδων*, ἰδρυθὲν τῷ 809, ὑπερ πενταίαις πυρποληθέν, ἐν τῇ σημερινῇ αὐτοῦ μορφῇ ἀναποδομηθῆναι κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα, τῆς οἰκοδομῆς συνεχισθείσης κατὰ τὸν 15 καὶ 16. Ἐκ τῶν ἔνδοξοι μεγάλων αὐτοῦ αἰθουσῶν, αἵτινες πᾶσαι εἶναι κεκοσμημέναι διὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἰταλικῆς ζωγραφικῆς τέχνης σημαντικώτεροι εἶναι αἱ αἰθουσαι τῶν διαφόρων συμβουλίων καὶ μάλιστα τὸ δικαστικὸν τμήμα· ἐπιδιατηροῦνται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δημοκρατίας αἱ περιήρητοι φυλακαὶ καὶ ἡ οὖτω λεγομένη *γέφυρα τῶν στεναγμῶν* (ponte dei sospirì) ἣτις ἀπὸ τοῦ παλατίου τῶν Δόγηδων, χωριζομένη διὰ τῆς διώρυγος, φέρει εἰς τὴν φυλακὴν δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐπισκευθῶμεν τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ μεγάρου, κελειομένην αὖσαν διότι αἱ ἐν αὐτῇ εἰκόνες εἶχον μετενεχθῆ ἄλλαχοῦ, ἕνεκα τοῦ πολέμου, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην. Ἐπισκέφθημεν ὅμως τὸν πύργον τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἔξ οὗ βλέπει τις καὶ θαυμάζει τὸ πανόραμα τῆς Βενετίας, ἣτις κειμένη ἐπὶ λιμνοθαλασσῶν, τέσσαρα χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ γεφύρας, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μεγάλων καὶ 114 μικρῶν νήσων, συνδεομένων δι' 157 διαυρῶν καὶ 380 γεφυρῶν, δι' ὧν, ὡς καὶ τῶν λεγομένων *γονδουλῶν*, γίνεται ἡ συγκοινωνία.

3. Ἀρθείσης εὐτυχῶς τῆς σιδηροδρομικῆς ἀπεργίας ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Βενετίας τῇ 10 μ. μ. τοῦ Σαββάτου 13)26 Ἰουνίου, λαβόντες τὴν εἰς Βρυξέλλας ἀγούσαν γραμμὴν διὰ Μιλάνου Chiasso, Φινέλεν Λυκέρνης, Βασιλείας, Στρασβούργου καὶ Κλάινβέττιγκεν. Βίσηχωρήσαντες μετὰ τὸ Chiasso εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἐλαμβάνομεν πάντοτε ἀφορμὴν, ἕκαστος τῆς τάξεως καὶ τῆς προθυρίας τῶν ὁδηγῶν τῶν Ἑλβετικῶν σιδηροδρόμων, νὰ θαυμάζωμεν καὶ τὴν Ἑλβετικὴν χώραν διὰ τὸ μαγευτικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς· ἰδίως μεγάλην χάριν ἔχει ἡ περὶ τὸ Λουκάνον καὶ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἐνθα ἀμύλλεται ἡ τέχνη πρὸς τὴν φύσιν· ῥόδη, κῆποι, δάση κανονικά, χωρία εὐπρεπέη, γέφυραι, ρυάκια καὶ ποταμοὶ προσδίδουσι εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς· ἀλλ' ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ Φινέλεν ἡ χώρα ἔχει εἰς τὸ ἄγριον μεγαλοπρεπὲς σκηνὰ ἀλλεπαλλήλων ὄρεων καὶ συρῶν, ποταμοὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι χωρία ἐγκατεστημένα ἐν ταῖς χαράδραις, ἐργοστάσια διάφορα καὶ

ὁμίχλη, ἰδοὺ εἰ συναντᾷ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ταξιδιούτου, ἐνῶ μετὰ τὸ Φινέλεν ἡ φύσις πάλιν εἶναι ὁραιοτέρα· πικρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐκτείνεται ἡ λίμνη τῆς Λυκέρνης μέχρι τοῦ ὁραίου χωρίου Brunnen, παρέχουσα εἰς τὸν θεατὴν μαγευτικὸν θέαμα. Διὰ Βασιλείας διελθόντες νυκτός, τὴν πρωΐαν 15)28 Ἰουνίου Δευτέρα διὰ Λουξεμβούργου εἰσῆλθομεν εἰς Βελγίαν· καὶ ἐνταῦθα ἡ χώρα ἔχει πολλὰς χάριτας φυσικὰς καὶ τεχνικὰς, λαμπρὰ δὲ εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ Μείσουσ κειμένη πόλις Νιμεὺρ πρὸ τῶν Βρυξέλλων, ἐνθα ἐφθάσαμεν τῇ 11 π. μ. τῆς αὐτῆς Δευτέρας. Αἱ Βρυξέλλαι εἶναι πόλις ὁραία διακρινομένη διὰ τοὺς ὁραίους δρόμους καὶ τοὺς λεωφόρους, τὰ ἔξαισια οἰκοδομήματα καὶ τὰ διάφορα μνημεῖα· ἐπ' ὀλίγον μείναντες ἐν αὐτῇ ἐπισκευθῆμεν τὴν μεγάλην καθεδρικὴν ἐκκλησίαν, εἶδους ἀρχαίας βασιλικῆς, τὸ βίσιλικὸν καλὸν καὶ ἄλλα καὶ ἀνεχωρήσαμεν δι' Ὁσσίνδην ὅπου ἐμείναμεν ἐπὶ δύο ἡμέρας· ἡ πόλις καίτοι μικρά, εἶναι ὁραία, συχνάζουσα δὲ τόρῳ ὑπὸ πολλῶν διὰ τὰ θαλάσσια αὐτῆς λουτρά· ἀξιοθέατον εἶναι ἐνταῦθα τὸ φυσικὸν φαινόμενον τῆς παλιροῦς καὶ ἀμπώειδος ἔταν λαμβανόμενον κατ' ἐλάχιστην ὡς καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς νυκτός ἀπὸ τῆς 10 καὶ ἡμισείας μ. μ. Ἐξ Ὁσσίνδης ἀνεχωρήσαντες δι' ἀγγλικὸν ἀριστοκροῦν τῇ 18 Ἰουλίου εἰς Λούβρην ἐφθάσαμεν αὐτόθι μετὰ εὐχάριστον πλοῦν 3 1)2 ὥρων καὶ ἐκεῖ ἐπιβάντες τῆς ἀμαξοστοιχίας ἀφικόμεθα εἰς Λονδίνον τῇ 6 1)2 μ. μ. Ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ σταθμῷ τῆς Βιτωρίας ἀνέμενον ἡμᾶς πρὸς προῦπάντησιν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ὁ Ἐπίσκοπος Γλῶστερ, ὁ εὐγενέστατος Ἀδελφὸς Ράλεϋ ὁ αἰδεσιμώτατος Φάινσ Κλίντον καὶ Θεόδωρος Δουγλᾶς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κωνσταντῖνος Παγώνης, πάντες δ' ὁμοῦ καθηυθύνθημεν εἰς τὸ ὄρισθὲν ἡμῶν κατάλυμα ἐν τῇ θεολογικῇ Σερναρίῳ τοῦ King's College.

4. Δύσκολον εἶναι μὴ ἀδύνατον θὰ ἦτο, εἰν ἠθέλομεν ἐνταῦθα, ἐπὶ 40 καὶ 5 μόνον ἡμέρας διαμείναντες ἐν Λονδίνο καὶ ἔχοντες μάλιστα ἰδίαν ἀποστολήν, ἀπορροφῶσαν τὸν χρόνον, νὰ ἐκθέσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβεῖ τὰς διαφόρους ἐντυπώσεις ἃς ἀπεκομίσσαμεν ἐκ τῆς μεγαλόπολεως ταύτης. Πόλις, οἷα ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους, ἔχουσι πληθυσμὸν πλέον τῶν 7 ἑκατομμυρίων ψυχῶν, πόλις τὴν ὁποίαν

διασχίζει δίκτυον πλέον τῶν 10000 ὁδῶν καὶ ἀπειρῶν λεωφόρων καὶ πλατειῶν, πόλις τὴν ἁσπίαν κοσμοῦσι μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὀγκώδεις γέφυραι, συνδέουσαι τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ Τομέσεως τμήματα αὐτῆς, γλοιοφόρα καὶ πλήρη μεγάλων δένδρων, πύργη καὶ κήποι, οἱ πνεύμονες, ὡς λέγουσι τῆς πόλεως, πόλις ἐπίσημος διὰ τὰς πολλὰς καὶ λαμπρὰς αὐτῆς Ἐκκλησίας, τὰ μεγαλοπρεπῆ παλάτια, τὰ ὑπουργεῖα, τὰ μουσεῖα, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἑμπορικὰ καταστήματα, τὴν καταπληκτικὴν ἑμπορικὴν καὶ λοιπὴν ζήνησιν, πόλις χρησιμεύουσα ὡς πρότυπον διὰ τὸ νομοθετῆσαι τῶν κατοίκων καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῶν ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ιδιότητας, πόλις τοιαύτη καὶ τηλικαύτη, ἕνα γέννημα ἀντικείμενον, ἔσσω καὶ ἀτελεστάτης περιγραφῆς τὸν κατ' αὐτὴν καὶ τῶν ἐντεθῆεν ποικίλων καὶ θαυμασίων ἀντιπώσεων τοῦ ἐπισκεπτομένου αὐτῆν, ἀπαιτῆ ἀναμφιβόλως καὶ χρόνον μακρὸν καὶ ἰδιότητα ἰδιάζουσαν πρὸς τοῦτο. Ἡμεῖς ἐνταῦθα θέλομεν περιορισθῆ χρονολογικῶς εἰς τὰς διαφορὰς ἐντελώσεις, ἃς ἀπεκομίσαιμεν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῶν μάλλον ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως, τῆς συναντιστροφῆς μετὰ διαφόρων ὑπερόχων προσώπων, τοῦ βίου αὐτῶν καθόλου τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἠθικοθρησκευτικοῦ, προστιθέντες ὀλίγα καὶ ἐκ τῶν θεολογικῶν διαλέξεων ἐπὶ διαφόρων θρησκευτικῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια συνῆξήθημεν μετὰ ἐπιφανῶν ἄγγλων θεολόγων καὶ ἐπισκόπων, καθ' ἣν εἶχαμεν ἐντολήν.

δ. Ὁ διαπρεπὴς Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας καὶ ποιμὴς πάσης τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κίριως *Pánδall Δάβιττων*, μὴ δυνάμενος ἀμέσως νὰ δεχθῆ ἡμᾶς εἰς ἀκρόασιν, ἕνεκα τοῦ πολυμνηστοῦ αὐτοῦ διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ συνεδρίου καὶ τὴν ἔξοικονόμησιν 250 καὶ πλέον ἐπισκόπων Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν, ὤρισεν ὡς ἡμέραν παραστάσεως ἡμῶν τὴν μεθεπομένην τῆς ἐλευσεως ἡμῶν, Σάββατον εἶχε δ' ἅμα τὴν εὐγενῆ διάθεσιν, ἵνα ὄρισῃ ὡς συνοδοῦς τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς τὸν κ. Ἀδελστον Ράλεθ καὶ τοὺς ἀδελαιοποιήτους κ. κ. Φάινς Κλίντσαν καὶ Θεόδωρον Δουγλᾶς· τῇ ἐπομένῃ τῆς ἐλευσεως ἡμῶν Παρασκευῇ (19)2 Ἰουλίου, ἀφοῦ τὴν πρῶτον ἐδέχθημεν διαφόρους ἐπισκέπτας, ἐξήλθομεν μετὰ τοῦ Φάινς Κλίντσαν ἐπὶ αὐτοκινήτων καὶ περιεργασθημεν τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς πόλεως κτίρια, τὰ καλλιτεία, τὰ ὑπουργεῖα, τὸ δημαρχεῖον, τὰς τραπέζας κλ. μετὰ μεσημι-

βρίαν δὲ πάλιν συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκέφθημεν τὸ *μουσεῖον τῆς Παλαιστίνης*, ἐν ᾧ ἀναπαρίσταντο διάφορα γεγονότα τοῦ βίου... τῆς Παλαιστίνης ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς διαθήκης, καὶ τὸν *ναὸν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Ὀδεσμίστερ*. Ἐν Λονδίῳ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπῆρχε πληθὺς μεγάλη Ἐκκλησιῶν, τὰ δύο δὲ τρίτα τοῦ τμήματος City ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν οἰκοδομημάτων, πάντες δὲ οἱ ἐπίσκοποι τῆς χώρας, ὡς καὶ πολλοὶ ἡγούμενοι μοναστηρίων εἶχον ἐν Λονδίῳ τὰ μέγαρά τῆς κατοικίας αὐτῶν. Πολλὰ ὑπὸ *Ἐρρίκου τοῦ Η'* κατεσχέθησαν, ἡ δὲ πυρκαϊὰ τοῦ 1666 κατέστρεψεν ἄλλας 85 ἐκκλησίας, οὕτως ὥστε σήμερον ἐν Λονδίῳ διατηροῦνται μόνον 25 Ἐκκλησίαι καὶ παρεκκλήσια τῆς ἐποχῆς τῆς Μεταρρυθμίσεως. Τὴν πρώτην μεταξὺ αὐτῶν θέειν κατέχει ὁ καθεδρικὸς ναὸς, τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Ὀδεσμίστερ· εἶναι σχήματος σκαυροῦ λατινικοῦ μήκους 161 μέτρων, πλάτους 61 καὶ ὕψους 31· ὁ χορὸς καὶ τὸ πλάγιον κλίτος ἐκτίσθησαν τῷ 1245-69, μέχρι δὲ τῆς μέσης τοῦ ἔτελειώθη τῷ 1307· ἡ δυτικὴ ὕψις τοῦ ναοῦ, ἡ περιλαμβάνουσα τοὺς δύο πύργους 68 μέτρων ἐκτίσθη τῷ 1483—1508 ἐν ἑυθυμῷ Γοτθικῷ ὀπισθεν τοῦ βήματος κεῖται ἡ καπέλλα *Ἐδουάρδου τοῦ Ὁμολογητοῦ*, τὸν χορὸν δὲ περιβάλλει στέφανος ἐκ καπέλλων, πρὸς ἀνατολὰς τῶν ὀπισθῶν προσκολλᾶται ἡ καπέλλα *Ἐρρίκου τοῦ Ζ'*, ἀριστοτέρημα ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν τῷ κυρίῳ κλίτει τῆς καπέλλης ταύτης κεῖται ὁ τάφος τοῦ βασιλέως τούτου, ἐν τοῖς πλαγίοις δὲ ὁ τῆς *Μαργίας Στούαρτ* καὶ ὁ τῆς ἐχθρῆς αὐτῆς *Ἐλισάβετ*. Μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ναῷ διαφόρων μνημείων, ἀναμνηστικῶν τοὺς μεγάλους ναυάρχους, στρατηγούς, πολιτικούς, ἱστορικούς, φιλοσόφους, θεολόγους, νομοθέτας, ζωγράφους, γλύπτας καὶ μουσικούς τῆς Ἀγγλίας. Ἐν τῇ λεγομένῃ *γωνίᾳ τῶν ποιητῶν*, εὐρίσκει τις μνημεῖον τῶν μεγάλων ποιητῶν, ἀλλαχοῦ δὲ τὰ οἰκόσημα τῶν βασιλέων, διαφόρους σημαίας κτλ. ὡς καὶ τὸν λίθον ἐφ' οὗ ἐκοιμήθη *Ἰάκωβος δ' Α'* ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει θρόνος, ἐφ' οὗ κάθηται ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας στερόμενος.

6. Τῷ Σαββάτῳ 20)3 Ἰουλίου, ἐδέχθημεν ἐπισκέψεις διαφόρων, ἐν οἷς καὶ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ πρώην ἐπισκόπου Ὁξφόρδης Gore καὶ τὸ ἐσπέρας συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ κ. Ράλεθ ἔχοντες δὲ μετ'

ἡμῶν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κ. Παγώνην μετέβημεν εἰς Λάμπρο Πάλας πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Καντουαρίας Ἀρχιεπισκόπου. Ἡ προσγενομένη ἡμῖν τιμὴ ἦν ἔκτακτος, ὁ γεγαρὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐποίησε τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν μετὰ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, ἐκαιρέτησε τὰ λοιπὰ αὐτῆς μέλη καὶ μετὰ προσφώνησιν, μεταρρασθεῖσαν Ἀγγλιστὶ καὶ ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Ράλεϊ, παρέλαβε τὴν ἐπιτροπὴν περὶ τοῦ γραφείου αὐτοῦ καὶ διελέχθη γαλλιστὶ περὶ πολλῶν, ἐκφράσας τὴν μεγάλην αὐτοῦ χαρὰν, διότι συναντᾶται μετὰ μελῶν τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐλπίζει ὅτι αἱ στενωτέρων συνατόμεναι σχέσεις θὰ ἐπιφέρωσι τὴν ποθητὴν τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἔνωσιν· μείζον ἐξεδηλώθη ἡ χαρὰ τοῦ Σ. Ἀρχιεπισκόπου, ὅτε παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Παγώνη ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπαθε πολλὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ ὅτι ἐξημίτησεν αὐτὸς τε, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου μαθηταὶ αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ. Ὁ Καντουαρίας Ράνδαλλ, εἶναι μὲν ἡλικίας 75 ἐτῶν, ἀλλ' ἕγις καὶ σφριγῶν, σοφὸς θεολόγος καὶ ἔξοχος δικλωμάτης. Ἡ κατοικία αὐτοῦ εἶναι τὸ λεγόμενον *Λάμπρο Πάλας*, ἐπὶ τῆς νοτίου ἡχθῆς τοῦ Ταμέως κείμενον καὶ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ πολιτικῷ τμήματι τῆς πόλεως *Λάμπρο*, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Εἶναι ἀληθῆς μέγαρον μεγαλοπρεπές, μετ' αἰθουσῶν ἐδρεῖων, κήπων καὶ ἀνδρῶν. Ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Βέλλ καὶ ὁ βιβλιοθηκάρχος τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ κ. Ζέγκινς εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ μῖς περιαγάγωσιν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπιδείξωσι τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα. Τὸ μέγαρον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 13 αἰῶνος, ὑπέστη ἡμῶς κατὰ καιροὺς διαφόρους προσθήκας. Ἔχει λαμπρὰν καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἐν ἣ ὑπεδείχθησαν ἡμῖν διάφορα ἀρχαῖα χειρόγραφα ἀγγλικὰ καὶ σερρικὰ, ἕτερα βιβλία μετ' ἐκτάκτων μικρογραφιῶν καὶ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ὠρκήσθη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος δ' Ε' τῷ 1911, ὅπερ ἐπὶ ἐκάστου βασιλείως μεταλλάσσεται. Ἐν τῷ παλατίῳ ὑπάρχει καὶ ἰδιαιτέρα καπέλλα (1244--70), ἐν ἣ τελεῖται καθ' ἐκάστην ἡ πρωτὴν καὶ ἑσπερινὴν προσευχὴ πάντων τῶν ἐν τῷ μέγαρῳ οἰκούντων καὶ τῆς ὑποίας αἱ θεολογικαὶ ἀνεξωγραφῆθησαν ἐπὶ τῇ βῆσσει τῶν προικτικῶν, δι' ὧν ὁ διάσημος καγκελάριος Ἐρρίκου τοῦ Η' *Θωμάς δ' Μῶρος* καταδικάσθη εἰς τὸν διὰ πλεῖστος θάνατον, ὡς εἰδωλολάτρης (1535). Ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει καὶ ἡ κοί-

πη τοῦ Παλατίου, ἥεις ἄλλοτε κατοικήθησα ὑπὸ τοῦ Ταμέως ἀνεκαίνισθη ὑπὸ τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου, ὡς καὶ ὁ πύργος τῶν *Δολλάρδων* ἢ *Βικλεφριτῶν*, ἐν ᾧ ἦσαν οὗτοι ἐγκαθηρκοί, ἀνάγων τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸν 15 αἰῶνα.

7. Τῇ Κυριακῇ 21/4 Ἰουλίου προῦκειτο νὰ τελεσθῇ κίνδημος λειτουργία ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Οὐεστμίνστερ συμπαραστατούμετων καὶ πάντων τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν, πρὸς καθύγιαιν τοῦ μέλλοντος νὰ συνέλθῃ τῇ ἐπομένῃ *Δαμπεθελου συνέδριου*. Εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτὴν προσεκήληθ' ἐπισήμως καὶ ἡ Πατριαρχεικὴ Ἀποστολή, κατ' ἀπαιτήσιν δὲ τῶν Ἀγγλῶν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔδει νὰ παραστῇ φέρων τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ τὴν ποιμαντορικὴν ἡβήδον μετὰ τὴν παρασκευὴν ἡμῶν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, ἔνθα συντηρήθημεν μετὰ τοῦ Καντουαρίας, τοῦ ἐπισκόπου καὶ δεκάνου τοῦ Οὐεστμίνστερ κ. Ryle, τοῦ μαρκησίου Σαλισβουρῆ καὶ ἄλλων, ὠδηγήθημεν ὑπὸ ἀκολουθίαν θαυδοφόρον εἰς τὸν κατάμεστον πλῆθος ναόν, ἐπευλογοῦντος τοῦ προέδρου αὐτὸ καὶ ἐτοποθετήθημεν, οὗτος μὲν εἰς τὸ πρῶν τὸ βασιλικὸν στασιδίον δευτέρου τοιοῦτο, ἐν ᾧ ἴσταται μόνος ὁ ἐπίσκοπος δεκάνος τοῦ ναοῦ, ὁ δὲ συνοδεύων αὐτὸν καθηγητῆς κ. Κομηνῆς ἐν τῷ ἐπομένῳ ἡ τιμὴ αὐτὴ ἡ προσγενομένη ἡμῖν ἦν ἔκτακτος καὶ πρωτοφανής. Κατόπιν ἐν μέσῳ ἡσμάτων μελωδικῶν ψαλλομένων ὑπὸ χοροῦ παιδῶν ὑπερτεσσαράκοντα, τῇ συνοδίᾳ τοῦ δργάνου, ἤμξατο ἐν μεγαλοπρεπεστάτῃ λιτανείᾳ, ἡγουμένου τοῦ δεκάνου καὶ ἐπομένων τοῦ μαρκησίου Σαλισβουρῆ, τοῦ λόρδου μεγάλου Οἰκονόμου, τοῦ Μούιερ Μάκενζιν, τοῦ γενικοῦ ταμίου τῆς μονῆς, τοῦ χοροῦ τῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, πλέον τῶν 250 καὶ τοῦ Καντουαρίας τελευταίου, πάντων ἐν ταῖς ἀρχιερατικαῖς αὐτῶν στολαῖς· πάντες οἱ ἐπίσκοποι, ἐν οἷς καὶ τρεῖς μαῦροι κατέλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ χορῷ, μόνον δὲ οἱ Μητροπολιταὶ περὶ τοὺς 8 καὶ ὁ Καντουαρίας ἔστησαν πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, ὅστις συμπαραστατούμενος ὑπὸ ἱερῶν καὶ διακόνων ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν· τὸ θέημα ἦν μεγαλοπρεπὲς ἅμα καὶ κατανακτικόν· χιλιάδες λαοῦ ἐν τῷ ναῷ ἐπὶ τῶν ἐδρῶν αὐτῶν ἤφρωσαν μετ' εὐλαβείας, οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν ἔψαλλον μελωδικότατα, ἔξυψοῦντες τὴν ψυχὴν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ φρονὴ τοῦ τελεταρχοῦντος

Ἀρχιεπισκόπου σεμνὴ καὶ σοβαρὰ μετέδιδεν ἐν ταῖς ἐκφωνήσεσιν αὐτοῦ ἄφαιτον ἱερὸν μεγαλοπρέπειαν. Τὸν Ἀπόστολον ἀνέγνωσεν ὁ Ἐπίσκοπος Καλοῦτης, τὸ δὲ Εὐαγγέλιον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης, τὸν λόγον δὲ ἐξερρόνησεν ὁ Ἐπίσκοπος Δεκάτος, μνησθεῖς καὶ τῆς παρουσίας τῆς Πατριαρχικῆς Ἀποστολῆς καὶ προτείνας, ἵνα ἐν τῷ ἐννάτῳ ἄρθρῳ τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας προστεθῆ ἡ ἐκπεσοῦσα λέξις *ἀγία*. Κατόπιν ἐνάλῃ μελωδικῶς δοξολογία, μετέλαβον τῆς εὐχαριστίας ὑπ' ἀμφοτέρω τὰ εἶδη πάντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ μητροπολίται, οἱτοὶ μὲν ὑπὸ τοῦ Καντουαρίας, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν, πάντες δὲ ἐξήλθον ἐν ἡ καὶ εἰσῆλθον τάξει, τελευταῖοι δὲ ἡμεῖς. Ἀληστὸς θὰ μείνη ἡ ἐκ τῆς λειτουργίας ταύτης ἐντύπωσις ἡμῶν ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρατηρηθεῖσαν τάξιν, τὴν εὐλάβειαν, τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Τῇ ἑσπέρᾳ τῆς αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ πάντοτε προθύμου Κλίντων, ἐπεσκέφθημεν τὴν ἑτέραν καθεδρικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Λονδίνου, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὴν ἐπισημοτέραν ἐκκλησίαν τῆς πόλεως, τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἐν ἣ τῷ 1716 ὁ Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Ἀνωμότων Κάμπελλ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς προτάσσειν αὐτοῦ περὶ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν, προέτεινεν, ἵνα συντελουμένης τῆς ἐνώσεως τελῆται κοινὴ λειτουργία Ἐλλήνων καὶ Ἀγγλῶν, καὶ καθιερωθῆ αὕτη πρὸς τοῦτο. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Παύλου, κεῖται πλησίον τῆς τοῦ Ὀδεσρινίσταρ, ἐν ἣ θέσει ὑπῆρχε πρότερον γοτθικὸς καθεδρικὸς ναὸς, πυρποληθεὶς τῷ 1666, ἰδρῦθη τῷ 1675—1710 ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Χριστοφόρου Βρένς καὶ ἐστοίχισεν 847,954 λίρας στερλίνας. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει σχῆμα σταυροῦ, μήκος 152 μ. καὶ πλάτους 76, ὑπέρκειται δ' αὐτῆς θόλος 32 μέτρων τὴν περιφέρειαν. Ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ κλίμαξ φέρει εἰς μεγαλοπρεπῆ στοὰν 36 μ. πλάτους καὶ 15 ὕψους, ἔξ ἧ ζευγῶν στιλῶν ρυθμοῦ κορινθιακοῦ, ἀνωθεν τῆς ὀπίσθεν ὑψοῦται δευτέρου ὑπερώϊον μετὰ στιλῶν μικροῦ ὕψους. Ἐκατέρωθεν τοῦ προαίου τούτου ἠψοῦνται μεγαλοπρεπῆ κωδωνοστάσια ὕψους 67 μέτρων. Ἐν τῷ ἑσπερικῷ τοῦ ναοῦ ἴστανται διάφορα μνημεῖα ἐπισήμων Ἀγγλῶν, ἐν δὲ τῇ κρύπτῃ μεταξὺ ἄλλων ὑπάρχουσι τὰ τοῦ Νέλσονος καὶ Βέλλιγγτον.

8. Ἐν Λονδίῳ μεταξὺ ἀπειραρίθμων καὶ ποικίλων φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, ὑπάρχει καὶ *μονή* τις τῶν *θηλέων*, φέρουσα

τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, πρὸς τῷ μοναχικῷ αὐτῆς χαρακτῆρι ἔχουσα καὶ φιλανθρωπικὸν τοιοῦτον. Οἱ εὐγενεῖς ἡμῶν συνοδοὶ Ράλεϋ καὶ Κλίντων ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσαγάγωσιν ἡμᾶς εἰς ἅλα τὰ εἶδη τοῦ Ἀγγλικοῦ βίου, προσεκάλεσαν ἡμᾶς ὡς καὶ τὸν ἐκ Μαγχεστρίας ἐλθόντα πρωτοπρεσβύτερον κ. Καλλίνικον τῇ 23/6 Ἰουλίου ἵνα ἐπισκερθῶμεν ἀπὸ πρωίας τὴν ἐν λόγῳ μονήν, ἀγούσων τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἑορτὴν τῆς καθιέρωσεως αὐτῆς. Ἡ ἡγουμένη μετὰ τιμῆς ὑπεδέχθη ἡμᾶς ἐν τῇ θύρᾳ τῆς μονῆς· καὶ κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς καὶ ἄλλων ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐνδύθεις τὸν μανδύαν καὶ φέρων τὴν Ἀρχιερατικὴν ἑσθῆδον ὠδηγήθη μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου· ἐτελέσθη τότε λειτουργία, ψαλλουσῶν τῶν μοναχῶν καὶ ὑπηρετούντων παιδίων ὄρφανῶν ἐν καταύξει καὶ εὐλαβείᾳ μετὰ τὸ πέρας τῆς ὀπίσθεν, δοθείσης εὐλογίας ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, παρεκθίσασμεν εἰς τράπεζαν λιτὴν, παρόντων καὶ πολλῶν ἐξόχων προσώπων, συντελούντων εἰς ὑποστήριξιν τῆς μονῆς, ἦτις πρὸς βοήθειαν αὐτῆς ἔχει διαφόρους ἀντιπροσωπείας ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἰνδίαϊς. Ὡς προείπομεν ἡ μονὴ ἔχει χαρακτῆρα μοναστικόν, πρὸς ὃν ἐνασκούνται ἐν αὐτῇ περὶ τὰς 60 μοναχίς, γῆραι ἢ κόραι, ἐπὶ τρία ἔτη δοκιμαζόμεναι καὶ εἰτα δι' εὐχῆς τοῦ Ἐπισκόπου Ὁξφόρδης εἰσαγόμεναι εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, καταγίνονται εἰς προσευχὰς καὶ διάφορα ἔργα· ἐκτὸς τούτου ἔχει καὶ ἕτερον χαρακτῆρα τὸν τῆς μετανοίας διαφόρων πεπτωκότων εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὄντων, ἅτινα μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας αὐτῶν, δύνανται νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀποκατασταθῶσι. Περιεργαζόμεναι τὰ διάφορα τμήματα τῆς μονῆς καὶ τὸν ὄρθρον αὐτῆς ναόν, ἐν ᾧ διεκρίνοντο καὶ διάφοροι εἰκόνας καὶ λάβαρα, ἐπεσκέφθημεν καὶ τὸ τμήμα, ἐνθα εἰργάζοντο αἱ μετανοοῦσαι πᾶσαι τότε ἐγονοπέτηται πρὸ τοῦ προέδρου τῆς πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς ἐξαιτούμεναι τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ· τοῦτο ἐγένετο εὐχαρίστως, μετ' ἐπιγγελίαν δὲ λόγων παρακλήσεως καὶ ἐλπίδος εἰς τὸν σωτήρα Χριστόν, ἀπῆλθον μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως. Ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης ἀναχωρήσαντες ἐπεσκέφθημεν τὸ βασιλικὸν παλάτιον τοῦ *Οὐίνσορφ*, ἔξω τοῦ Λονδίνου κείμενον ἐν θέσει μαγευτικῇ καὶ θμιοισ πρὸς στρατιωτικῶν φροῦδων καὶ οὐχόρμα. Ἐπὶ μακρὸν περιεργασθέντες τὰς διαφόρους μεγαλοπρεπεῖς ἀιδνάσεις τοῦ παλατίου ἐθαυμάζομεν τὰ ἐν αὐταῖς ποικίλα ἔπλα, παλαιὰ καὶ νεώτερα μετὰ ἀδαμάντων καὶ

χρυσῶν, σιτήν πολίτιμα, εἰκόνας λαμπρὰς ζωγράφων διασήμων, ἀγάλματα, τάπητας ἰδιόκους καὶ ποικίλα ἄλλα προκαλοῦντα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐπισκέπτου· ἐπεσεύφθημεν ἡμεῖς καὶ τὴν ἀρχαίαν καπέλλαν τοῦ παλαιῶν, ἡ σὺζυγος τοῦ δεκανίου τῆς ὁποίας μᾶς περιλειπῆθη πολὺ, προσηνεργουῖσα καὶ τὸ τέλειον. Τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας παρεκαθήσαμεν εἰς τὸ τραῦς τερπὴν ἡμῶν δωρὸν δειπνον, ἐν ᾧ παρήσαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν· μεγάλα τιμὰ καὶ ἐνταῦθα ἐγένοντο ἡμῖν παρὰ πάντων, συνδιελέχθημεν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τοῦ συνεδρίου, ὃ δὲ Καντουαρίας διηγῆθη ἡμῖν τὰς μέχρι τοῦδε ἐργασίας αὐτοῦ, περιστροφόμενας εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς προσφθερινοὺς καὶ ἄλλους καὶ μετὰ τῶν ἄλλων συνέστησεν ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸν γερωμομαθῆ ἐπίσκοπον Βομβάης, ὅστις εἶναι ἕγγονος τοῦ καὶ πατρ' ἡμῶν γνωστοῦ **Πάλλμερ**. Ὁ Βομβάης ἐν ταῖς μεθ' ἡμῶν διαλέξεσιν αὐτοῦ ἐφάνη φιλοφροδοξότατος καὶ ἀποδεχόμενος τὴν ἐκ τοῦ συμβύλου ἀπίληψιν τοῦ filioque.

9. Καθ' ἃ ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὁ Καντουαρίας ἐν τῷ δειπνῷ, τῇ ἐπισημῇ (24)7 Ἰουλίῳ προῖκεται κατ' ἀπόφασιν τοῦ συνεδρίου νὰ παραστώμεν καὶ συστηθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὰ μέλη αὐτοῦ· πράγματι δὲ περὶ τὴν 4 ¹/₄ μ.μ. συνοδουόμενοι ὑπὸ τῶν κ. Ράλεθ καὶ Κλίντων μετέβημεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Λάμπρεθ Πύλας, ἐν ἣ παρήσαν πλέον τῶν 250 Ἀγγλικανῶν καὶ Ἀμερικανῶν ἐπισκόπων· μᾶς ὑπεδέχθησαν πάντες ἐν χειροκροτήμασιν, ὃ δὲ προεδρεύων Καντουαρίας παραλαβὼν ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τὰ μέλη τῆς πατριαρχεικῆς ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ συνοδευόντος αὐτὴν ὡς διεοικονεῖ κ. **Μονθάου Χρουσάκη** νέου εὐγενοῦς καὶ λογιστάτου, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ συνέδριον εἶπε πολλὰ τὰ κατὰ περὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἵτις εἴκουσα τῇ προτάσει τῆς Α. Σ. ἀπέστειλε τὴν πατριαρχεικὴν ἀποστολήν, ἵνα συνεργασθῇ πρὸς σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, οἰστήσας δὲ πρὸς τὸ συνέδριον τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς, ἐπανεικώτατα ἐξεφράσθη περὶ αὐτῶν καὶ τοῦ προέδρου ἰδίᾳ. Οἱ λόγοι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐκαλύπτοντο ἐκαστοτε ὑπὸ χειροκροτημάτων αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπανελαμβάνετο καὶ ἐν τῇ ἀντιφωνήσει τοῦ προέδρου

τῆς ἀποστολῆς. Οὗτος εὐχαριστήσας τὸν Σ. Καντουαρίας καὶ ἐκδηλώσας τὴν συγκίνησιν τῆς ἐπιτροπῆς τὸ πρῶτον παρισταμένης ἐν μέσῳ τῆς χορείας τοσούτων ἐπισκόπων τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ἐξέφρασε τὸν ἀμοιβαῖον πόθον, ἡμ' οὗ καὶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐμπνέεται πρὸς σύσφιγξιν τῶν σχέσεων ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν· καίτοι προσέθηκε, χρόνοι βαρεῖς ἐπήνεγκον τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀμφοτέρων, ἀλλ' ἤσαν τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης διέπνεεν αὐτὰς ἀπὸ μακροῦ. Ἰγνη τῆς προσεγγίσεως ταύτης συναντῶμεν ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18 αἰῶνος, κατὰ δὲ τὸν 19 γεγονότα εὐχάριστοι καὶ πρόσωπα γεραρά, ἀπὸ μέρους μὲν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας οἱ Πατριάρχαι Ἀνθίμοι, Σωφρόνιος, Γρηγόριος ὁ Σ', Κωνσταντῖνος ὁ Ε' καὶ Ἰωακείμ ὁ Γ', ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας οἱ ἀρχιεπίσκοποι Καντουαρίας Γουλιέλμοι, Ἀρχιεπίσκοπος Κάρβελ, Ἐδουάρδος καὶ ὁ νῦν εὐκλεῖς προεδρεύων συνετέλεσαν τὸ μὲν εἰς τὴν ἄνοιαν διαφόρων παρεξηγήσεων, τὸ δὲ εἰς τὴν βαθύτεραν καὶ οὐσιαστικωτέραν γνώσιν καὶ κατανόησιν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ βίου ἀμφοτέρων. Ἡ ἡμετέρα κατ' Ἀνατολὴς ἐκκλησία ἐν χρόνοις δυσχεμεροῦς καὶ τυραννίας μοναδικῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ διατηρήσασα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῆς Ἀρχαίας ἀδιαμέτου ἐκκλησίας τῶν ἐκτὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐδραζομένη οὐδέποτε ἀπέκρουσε τὴν προτεινομένην χεῖρα τῆς συνεννόησεως καὶ προσεγγίσεως μετὰ τῆς μεγάλης Ἐπισκοπιανῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν· καὶ νῦν ἀποδεξαμένη εὐχαρίστως τὴν ὑπὸ τοῦ γεραροῦ αὐτῆς προηιεράρχου εὐαγγελικὴν πρότασιν τοῦ νὰ συμμετάσχη εἰς τὸ μέγα τοῦτο Λαμπριανὸν συνέδριον, ἀπέστειλεν ἡμᾶς, ἵνα ἀντιπροσωπεύσωμεν αὐτήν. Διατηρούμενοι καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς εὐαγγελικῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης, διαβεβαιούμεν ἡμᾶς εὐκρινῶς ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι θέλομεν συνεργασθῆ μεθ' ἡμῶν, δεόμεθα δὲ τοῦ δομήτορος τῆς ἐκκλησίας, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ. Χριστοῦ, ἵπως ἀποστείλῃ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τὸ Πανάγιον αὐτοῦ Πνεῦμα, τὸ φωτίζον καὶ ἀγαθίζον τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ. Ἐπελθούσης ἡσυχίας κατόπιν πταγωγῶν χειροκροτημάτων, ὁ γεραρὸς Ἀρχιεπίσκοπος διέλυσε τὴν συνεδρίασιν καὶ ἐν ταῖς δόγμασιν αὐτοῦ προσέφερε πᾶσι τέλειον. Ἐνταῦθα πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν συνδιελέγον

το μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, τινὲς δ' αὐτῶν ἠσπάζοντο καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ προέδρου.

10. Μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν συζητήσεων ἐπὶ τῶν διαφόρων θεολογικῶν ζητημάτων, αὐτὴ δὲ ὁρίσθη τῇ Δευτέρᾳ τῆς 29)12 Ἰουλίου, ὑπελείποντο ἡμέραι τινεῖς, κατὰ τὰς ὁποίας, τὸ μὲν ἐπεσκέφθημεν διάφορα πρόσωπα καὶ καταστήματα, τὸ δὲ ἐλάβομεν μέρος εἰς διάφορα δεῖπνα· αὐτῶ π. γ. τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 24)7 Ἰουλίου προσεκλήθημεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ μέγα καὶ ἐπίσημον δεῖπνον, τὸ ὁποῖον προσήνεγκεν ὁ Λόρδος δῆμαρχος εἰς τὸ Δημαρχεῖον, τοῦ ὁποίου τὸ οἰκιστήριον ἱδρυθέν τῷ 1411, ἀνεκαινίσθη μετὰ ταῦτα πολλαπλῶς.

Ὁ Λόρδος δῆμαρχος ὑπεδέχτο τοὺς προσκεκλημένους εὐγενεῖς, φέρων τὰ διόσημι αὐτοῦ, ἐν τραπέζαις δὲ πλουσίως διακεκοσμημέναις κατέλαβον πάντες τὰς ὠρεσμένας θέσεις. Ἐκτὸς πάντων τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ Ἀμερικανῶν ἐπισκόπων, διεκρίνοντο καὶ διάφοροι λόρδοι, μαρκήσιοι, κτλ. Τῇ 25)8 Ἰουλίου, ἐπεσκέφθημεν τὸν γέροντα πρόην ἐπίσκοπον Ὁξφόρδης Γκόρ, μεθ' οὗ πολλὰ διελέχθημεν καὶ συνεζητήσαμεν, τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς αὐτῆς παρεκαθήσαμεν εἰς δεῖπνον παρετεθὲν ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληρος καὶ φιλορθοδόξου κ. Ἀδελστον Ράλεϊ· ἐν τῷ δεῖπνῳ παρήσαν καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Κυκλαμίνος καὶ ὁ πρόην τοιοῦτος κ. Γεννάδιος καὶ διάφοροι ἐπίσκοποι Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοί. Ὁ ἀμιτρούων ἐποίησε, πρόποσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προέδρου αὐτῆς, οὗτος δὲ ὑπὲρ τῶν παρόντων καὶ μὴ ἐπισκόπων, εἰς τὴν ἀντιπανετῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης πολλὰ τὰ καλὰ εἶπε περὶ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐν Χάλκη θεολογικῆς σχολῆς. Μεταξὺ τῶν δαιτυμόνων διεκρίνεται καὶ ὁ μαρκήσιος Σαλισβουρή καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀμερικῇ Harrisburg *Δάρλινγκτων*, ὅστις φέρων τὸ ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οὐκαμινικοῦ θρόνου δωρηθὲν αὐτῷ ἐγκόλπιον, διηγήθη τὴν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην αὐτῷ δεξίωσιν. Μεταξὺ διαφόρων ἡμῶν ἐπισκέψεων ἀναφέρομεν τὴν πρὸς τὸν πρεσβευτὴν κ. Κυκλαμίνον, τὴν πρὸς τὸν κ. Γεννάδιον, οὗτινος ἡ βιβλιοθήκη εἶναι πλουσιωτάτη διὰ τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων καὶ τὸ σπάνιον τῶν διαφόρων ἐκδόσεων, τὴν πρὸς τὸν Ράλεϊ, οὗτινος ἡ οἰκία ὁμοία πρὸς ἡμεῶν καὶ μεγαλοπρεπὲς μέγεθος, περιέχει μικρὰν κεντέλλην καὶ βιβλιοθήκην

πλουσιωτάτην ἐν χειρογράφοις, συριακοῖς καὶ ἀραβικοῖς καὶ τὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Λονδίνου, κατοικοῦντα εἰς τὸ Ρουλου Πάλας· οὗτος γέρον ἡσίων ἔτι, εἶναι ἄγαθος, πολὺ συμπαιθὴς καὶ διαχρυσικός.

Συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ κ. Κλίντων ἐπεσκέφθημεν τῇ 26)9 Ἰουλίου κατὰ τὸ κατῆσθημα τοῦ στρατοῦ τῆς σωτηρίας, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ κ. *Ἐδγάρδου* Rowan, τὸ ἴδρυμα τοῦτο σκοπὸν προτίθεται νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ πάσχοντας, πορίζον αὐτοῖς ἐργασίαν, ἔχει δ' ἅμα καὶ προορισμὸν προσηλυτιστικῶν διὰ μερακρομένης χώρας· τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλων καὶ πλουσίων ἀνδρῶν, ἔχει διοργανισμὸν τέλειον, πολλὰ ὑποκαταστήματα καὶ διαφόρους τάξεις σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν εἰς τὸν προορισμὸν σκοπὸν. Τοῦ λοιποῦ τοῦ καταστήματος γέφυμας μετέσχε καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιτροπὴ, ὁ πρόεδρος τῆς ὁποίας παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ ἐξεφώνησε πρόχειρον λόγον περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων δεινοπαθημάτων τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου γυνυπετήσαντες πάντες οἱ παρόντες προσηυχήθησαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔλαβον τὴν ἀληθεύσαν εὐλογίαν. Ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμεινδρίτου Παγγώνη συνοδευόμενοι ἐπεσκέφθημεν καὶ τὸ κατῆσθημα τοῦ *Οὐάιτελι*, ὅπερ κατέχον διόκληρον τετράγωνον εἶναι τεράστιον καὶ πλουσιωτάτον ἐν παντί, οὗτινος χορῆσι τις ἐν τῷ βίῳ ἀρκεῖ νὰ λαχθῇ ὅτι ἔχει πλέον τῶν 4000 ὑπαλλήλων καὶ 300 αὐτοκίνητα· πρὸς μεταφορὰν τῶν πωλουμένων ἀντικειμένων ὁρίσθη ἡ Δευτέρα τῆς 20)12 Ἰουλίου ἐν τῇ ἐν Οὐδενσμίστερ αἰθούσῃ τῆς Ἱερουσαλήμ. Πρὶν ἢ εἰσαέλθωμεν ἡμῶς εἰς τὴν σύνοτον ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, κρίνομεν καλόν, ἵνα ριθώμεν βλέμμα γενικῶν ἐπὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπισκοπιανῆς ἐκκλησίας· διότι φρονοῦμεν ὅτι ἐντεῦθεν πολλὰ σημεῖα τῶν διαλέξεων ἡμῶν θέλουσι διευκρινισθῆναι, ἅμα δὲ θέλει διαλευκανθῆναι καὶ ἡ στάσις τῶν Ἀγγλικανῶν θεολόγων. Ὡς γνωστοῦν ἡ μεταρρυθμίσις εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ *Ἐρρίκου τοῦ Η'* (1504—47) διὰ τοῦ Καντουαρίας *Θωμᾶ Κράμμερ*, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν κενάργειαν τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα, διατηρηθεῖσα τὸ πλεῖστον τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπατήθησα τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βιβαλέως ὡς ἀρχηγὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ *Ἐδουάρδου τοῦ ΣΤ'* (1547—53) ὁ αὐτὸς Κράμμερ ἀπεξέτεινε τὸ μεταρρυθμιστικὸν ρεῦμα ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν στη-

μείων τῆς διδασκαλίας καὶ πράξεως, παρέσχε τῇ νεολαίᾳ τὴν *κατήχησιν*, τῷ 1548 καὶ 1552 τὸ *εὐχολόγιον* καὶ τῷ 1553 τὸ ἐκ 42 ἄρθρων *σύμβολον τῆς πίστεως*, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζομένης ὡς πηγῆς τῆς θεολογίας τῆς Γραφῆς, διδάσκειται ἡ ἐκ πίστεως δικαίωσις, ὡς μυστήριον ἀναφέρονται τὸ βάπτισμα καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν ἄξιωμα θεωρεῖται μὲν ὡς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κατασταθέν, ὑπερένωθως αὐτοῦ ἴσταιται ὁ βιοῦντος. Ἀκολούθως ἐπὶ τῆς Ἐλισάβετ (1558—1603) ἀναθεωρηθέντος τοῦ λειτουργικοῦ βιβλίου, ἀποκρουσθείσης πίστεως σχέσεως πρὸς τὴν Ρώμην καὶ ἀναγνωρισθείσης τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας κυριαρχίας, διὰ τοῦ *Καντοναρίας Ματθαίου τοῦ Πάριου* (1559) συνοψισθήσαν τὰ 42 ἄρθρα εἰς 39 καὶ ἀπετέλεισαν τὸ *σύμβολον τῆς πίστεως*, ὡς γνόμονα τῆς πίστεως τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας (1562) καὶ θεμελιώδη νόμον τοῦ κράτους (1571). Ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις ἀπορρίπτεται ἡ παράδοσις, ἡ παπικὴ ἐξουσία, ἡ θυσία ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ καὶ ἡ μετουσίωσις, τὸ καθαρτήριο, αἱ ἀφέσεις, ἡ ἐπίκλησις καὶ ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων καὶ τῶν εἰκότων, ὡς μυστήρια ἀναγνωρίζονται τὸ βάπτισμα καὶ ἡ εὐχαριστία, περὶ ἧς διδάσκειται ὅτι τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου μεταλαμβάνομεν μόνον πνευματικῶς καὶ ἀπορρίπτεται ἡ περὶ προσηρισμοῦ διδασκαλία τοῦ Καλβίνου. Ἡ περὶ πολιτεύματος καὶ λειτουργίας διδασκαλία δὲν μεταβάλλεται, διατηροῦνται δὲ πολλὰ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμῶς, αἱ εἰκόνας, ὁ ἐσταυρωμένος, τὸ ὄργανον, αἱ λειτουργικαὶ στολαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὴν οὕτω καθορισθείσαν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ἐπολέμησαν ἐκτὸς τῶν παπικῶν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ προτεσταντῶν, οἱ οὕτω λεγόμενοι *Καθαροὶ* (Puritani), ἐδραζόμενοι ἐπὶ μόνον τοῦ λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ *προσβυτερικοί*, ἴσταντες συνοδῶ τῷ Καλβίνῳ ἀπέρριπτον τοὺς ἐπισκόπους ἀκαδεχόμενοι μόνον πρεσβυτέρους καὶ συνόδους, τὰς λειτουργικὰς στολὰς, τὰ θυσιαστήρια, τὸν ἐσταυρωμένον, τὰς γονυκλισίας, τὰς ἐσθίας κτλ. κατὰ πάντων ταύτων ἐρημύσθη ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ τῷ 1563 ὁ περὶ *ὁμοιομόρφου ἐν τῇ πίστει νόμος* οἱ δὲ μὴ *συμμορφούμενοι* ἢ *διαφωνοῦντες* (Non conformisten ἢ Dissenters) ἐμμορφῶντο διαφορετικῶς. Οὕτως ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ μεταρρυθμίσις διεσχίσθη εἰς τοὺς *ἐπισκοπιακοὺς*, τοὺς *σταδοὺς τῆς θρησκείας* τοῦ

κράτους (Established Church) καὶ τοὺς *καθαροὺς καὶ προσβυτερικούς*, ἔξ ὧν προήλθον οἱ *ἀνεξάρτητοι* (independent), ἀπορρίπτοντες τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τὰς συνόδους καὶ ἀναγνωρίζοντες τὰς κατὰ μέρος ἐκκλησιαστικὰς κοινότητας, ταῦτοι δὲ σὺν τῷ χρόνῳ προσετέθησαν διάφοροι ἄλλαι ἀφέσεις καὶ οὕτως ἐξήθη ὁ ἀριθμὸς *τῶν διαφωνούντων*, οἵτινες ἕνεκα τῶν διαφορῶν προσηρισμῶν, ὧν ἀπῆλθον κατὰ διαφορὰς ἐτοχὰς ἐκ μέρους τῆς πολιτείας, ἐπολεμήσαν πρὸς τὴν ἐπισκοπικὴν ἐκκλησίαν, ἧς ὑπερεπέσθη αὐτῶν κατὰ τὴν τιμῆν, τοὺς τίτλους, τὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ τὴν κτῆσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

12. Καὶ ὅμως καὶ μεθ' ὅλην τὴν λαχὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀγγλὴν ἢ *ἐπισκοπικὴν Ἐκκλησίαν* τοῦ κράτους ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν διαφωνούντων καὶ δὴ τῶν *Μεθοδιστῶν*, *Ἰρβιγγινιανῶν*, *Σκωτιανῶν* κτλ. ἀπόλαστος πολὺ τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτῆς ἐνότητος καὶ ὑπέστη διάφορα ρήγματα. Ἐν αὐτῇ ἐμορφώθη ἐν πρώτοις ἡ *Ἵψηλὴ ἀδοτηρὰ Ἐκκλησιαστικὴ* μερὶς ἢ *τάσις* (High-Church Party), ἧς ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατῶν μισοῦνται τοὺς διαφωνοῦντας διακατέχουσα δὲ τοὺς ἀρχαίους τύπους τῆς λειτουργίας, τοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ δόγματος προσπαθεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἀπέναντι τῆς μερῆς ταύτης ἀπετελέσθη ἔτερα ἡ *Ἐθαγγελικὴ, νομικὴ, κάτω ἐκκλησιαστικὴ μερὶς* (Evangelical-Low-Church-Party) ἧς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν Μεθοδιστῶν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς διαφωνοῦντας, διεκδικεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς πολιτείας καὶ ἀπέναντι τῆς λειτουργίας ὑπεριμαχίᾳ τῆς καθολικότητος καὶ τῆς ἱερωσύνης· ἡ μερὶς αὕτη, καίτοι ἀντέχει πολλῶν καλβινικῶν θεωριῶν ἀναγνωρίζει ὅμως τὴν ἱεραρχικὴν τιμῆν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν οἰκονομικῶν συγγραμμάτων τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς, συνειρησιμένων μετὰ θεωριῶν χιλιεστικῶν καὶ ἀποκαλιπτικῶν ἀπετέλεσε τὸ ἅλας τῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἔξασκῆσει τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ὀνόματα τοῦ *Χόβαρτ* (1790), τοῦ *Βύβερφορς* (1759—1833), τοῦ *Μῶρ* (1833) καὶ ἄλλων. Πρὸς ταῦς δυοὶ ταύτας τάσεις ἐμορφώθη ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τρίτη, ἡ *εὐρεῖα Ἐκκλησιαστικὴ μερὶς* (Broad-Church-party) ἧς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γερμανικῆς θεολογίας

υποβάλλει τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ θεολογίᾳ βίαιαις ἐκρυτέρας καὶ ὀρίζονται ἐλευθερώτερον, περιπίπτει εἰς θεωρίας ὀρθολογιστικὰς καὶ θεωρεῖ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κράτους ἀντιπροσωπεύουσαν τὴν ἐθνικὴν θέλησιν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδείκνυται ὅτι ὅσοι καὶ ἂν ἠθέλομεν νὰ προσδώσωμεν εἰς τὰς τάσεις ταύτας χαρακτῆρα θεωρητικόν, ὥς ἐναρμονίζονται σήμερον πολλοὶ τῶν ἀγγλῶν θεολόγων, ἐν τούτοις ἔντεθεν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἐπισκοπιανῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις φάσει στερεῖται ἐκωτερικῆς ἐνότητος καὶ καταλλήλου ὄργανου πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀθιεντίας αὐτῆς ἐν τοῖς ἀντικειμένοις τῆς πίστεως καὶ τῆς πειθαρχίας, εἰσεχώρησε μετῶν διαφόρησις καὶ ἀποσύνθεσις· τοῦτο παρατηρεῖται οὐ μόνον ἐν τοῖς δόγμασι καὶ ταῖς ὁμολογίαις τῆς πίστεως, διαφόρως ὑπὸ διαφόρων ἐξηγητησόμενων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τελεουργίας· ἐνθ' ἐν τῇ ἐπισκοπιανῇ ἐκκλησίᾳ διετηρήθησαν πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς λατρείας, ταῦτα κατὰ τὸν 18 καὶ 19 αἰῶνα ἀρχόμενον περιήλθον εἰς τελείαν λήθην καὶ ἔκλειψιν· οὔτε διέκωσμοι ἐκκλησιαστικοὶ ἀναφαίνονται, οὔτε ἀγαλλμαθῆαι οὐθιμικαί, οὔτε λειτουργία τακτικαὶ καὶ ἄμφια ἱερατικὰ καὶ τὰ τοιαῦτα. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἀνιχνόντων εἰς τὴν *ὕψηλὴν ἐκκλησιαστικὴν μερίδα*, ὀρμώμενοι τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐκλείψεως ἐνότητος καὶ τῆς παραλασίας ἐν τῇ ἐπισκοπιανῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ δὲ ἐκαιμῶντες τὴν σπουδαίαν δριάνην τῶν διαφοροῦντων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συνδεομένων εὐαγγελικῶν, ἀνέλαβον τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, τὴν διατήρησιν τῶν ἐν αὐτῇ στοιχείων τῆς ἀρχαίας καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου ἢ τιμῆ αὐτῆ ὀφείλεται εἰς τὸ ἐν Ὁξφόρδῃ πανεπιστήμιον καὶ τοὺς καθηγητὰς αὐτοῦ *Ἰωάννην Κέλς, Ριχάρδον Φρώδ, Ἐδουάρδον Πούξεϋ, Ἐρρίκιον Νιοῦμαν* κτλ. αἵτινες διὰ τῶν 10 *διατριβῶν τῶν ἐπιμαθῶς δημοσ εὐθεισῶν* (Tracts for the times) ἀπὸ τοῦ 1833-41 καὶ πραγματευομένων περὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς τῆς ἱεροσύνης καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ, περὶ ἐκκλησίας, λειτουργίας, ἁγίων, νηστειῶν, καὶ ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας, μετὰ ἀπολασμάτων ἐκ τῶν ἀρχαίων Πατέρων ἐπέκλυσαν τὴν ἕδρυσιν εἰδους τινός *Ἀγγλοκαθολικισμοῦ*. Οἱ ὄπαδοι τῆς τάσεως ταύτης ἐκ τῶν δημοσ-εὐθεισῶν διατριβῶν (Tracts) ὀνομασθέντες *Τρακταριανοὶ* καὶ ἀπὸ τοῦ *Πούξεϋ, Πουξεῦται*, ἀποβλέποντες εἰς μεταρρυθμίαν τῆς Ὑψη-

λῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀποφυγῆς τῶν ἄκρων τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ Παπισμοῦ, ἐπεζητοῦν ἵνα διὰ τῆς προσευχῆς, συχνῆς μεταλήψεως τῆς εὐχαριστίας, τοῦ καιοῦ παραδείγματος καὶ κηρυγμάτων καὶ συγγραφῶν ἀνυψώσῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, ἐνισχύσῃσι χριστιανικὰς ἀληθείας, παραγνωρισθείσας καὶ στερεωθῶσιν ἐν τῇ διακρατήσει τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς τοῦ ἐπωκωνικῶν βαθμοῦ. Ἐν καινοῖς δόγμασιν οἱ Τρακταριανοὶ προσήγγιζον εἰς τὴν ἀρχαίαν διδασκαλίαν ὡς πρὸς. ἐν τῇ διδασκαλίᾳ περὶ παραδόσεως, τῆς δικαιοσύνης, τῆς πραγματικῆς παρουσίας ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ, τῇ τιμῇ καὶ προσκυνήσει τῶν ἁγίων, τῶν εἰκότων, καὶ τῶν λειψάνων, ἀναγνωρίζοντες τὰς παρεκτροπὰς καὶ παραμορφώσεις τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, ἀφ' ὧν ἠθέλον νὰ καθάρωσι τὴν ἰδίαν ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν· καὶ ὅμως ὅσον καὶ ἂν ἠθέλον νὰ ἀποφύγῃσι τὸν παπισμὸν, προσήγγιζον εἰς αὐτὸν πολλοί, ἀντιπροβλάντως δὲ ὁ *Νιοῦμαν* τῷ 1845 προσήλθεν εἰς αὐτόν, τῷ παραδείγματι δ' αὐτοῦ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι· ἕνεκα τούτου τὰ πανεπιστήμια τῆς Ὁξφόρδης καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἀπεκήρυξαν τὰς διατριβὰς ἐκείνας, ἐπῆλθε δ' αὐτοσύγχυσις καὶ διαίρεσις μετὰ τῶν Τρακταριανῶν, καί τ ο ι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι προσφιλὲς παρὰ τῷ ὑψηλῷ κλήρῳ καὶ τῇ ἀριστοκρατίᾳ. Ὁ Πούξεϋ ὅμως δὲν ἀπεμακρύνθη τῶν ἀρχῶν τοῦ συστήματος, οἱ δὲ ὄπαδοι αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1850 ἕνεκα τῆς τάσεως πρὸς τὸν σύνδεσμον τῆς πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως διδασκαλίας, πρὸς τὴν ἀνύψωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς θείας λατρείας καὶ τὴν μετὰ ζήλου εἰσαγωγὴν εἰκότων, φωταψιδῶν, σκευῶν λειτουργικῶν, ἀμφίων κτλ. ἐν τῇ λατρείᾳ ὀνομασθήσαν καὶ *τελεόφιλοι* (Ritualisten).

13. Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων σαφῶς καταδείκνυται, ὅτι ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐπισκοπιανῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα τῆς συγγενείας αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐκκλησίαν, ἀπέβαινε δὲ τῶν ἀντιθέσεων αὐτῆς πρὸς τὸν Παπισμὸν καὶ τοὺς διαφοροῦντας, ἀφ' ὧν διέτρεχε σοβαρὸν κίνδυνον, ἐκράτει ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ συναρμολογῆ πρὸς τὴν ἡμετέραν κατ' ἀνατολίας. Τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἐμβλέπομεν ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18 αἰῶνος παρὰ τῇ μερίδι τῶν *ἀνωμότων* non jurors, οἵτινες μὴ ἀναγνωρίζοντες *Γεώργιον τὸν Α'* 1716-27 ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν *Κάμπελλ*, ἦλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὸν *Θη-*

βαδός Ἀρσίνιον καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Γεννάδιον, ἀποστάλοντας εἰς Λονδίνον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Σιμουήλ τοῦ Καπασούλη τῷ 1712 πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος θρόνου. Ὁ Κάμπελλ μετὰ τῶν ἀπαδῶν αὐτοῦ τῷ 1716 ἐπέβαλε σχέδιον περὶ ἐνώσεως μετὰ τῶν Πατριάρχων τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν Πέτρου τοῦ Μ. τῆς Ῥωσσίας, ἐνῶ ἀπορρίπτων τὴν μερίδα αὐτοῦ λείψανα τῆς Ἀρχαίας Ὁρθοδοξίας, ἐξέφραζε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μεθ' ἡμῶν ἐνώσεως· οἱ ὅροι, ὑφ' οὓς θὰ ἐγίνετο ἡ ἐνωσις ἦσαν 16 τῶν ἀρθιῶν, ἐκ ταύτων, ἑκατὸς τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν λυτρείαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν καὶ κυβέρνησιν, ὁ μὲν δ' ἀνέγραφε ἀπάλειψιν τοῦ ἱεροσχευαίου καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς Γραφῆς ὡς θεοπνεύστου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀλλανθιάστου συνοδικῶς ἀποφαινομένης, ὁ δὲ ε' ἀπέρει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐκκλησίας ἀνεξαρτήτου τῆς πολιτείας. Ἐν τῷ νε', ἀνεγνωρίζετο ἡ μετάληψις ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἶδη, ἐν τῷ ιβ'. ἡ ἀποδοχὴ πάντων τῶν μυστηρίων καὶ τῆς μερικῆς κρίσεως, ἐν τῷ ιγ'. ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κύριου τῶν κανόνων τῶν ἀρχαίων συνόδων, σὺν ἡμῶς ἰσοστασίον πρὸς τὸ τῆς Γραφῆς καὶ ἐν τῷ ιδ'. ιε'. ἡ ἀποδοχὴ τῆς προσομοίουσις τιμῆς εἰς τὴν θεοτόκον, τοὺς ἁγίους καὶ τὰς εἰκόνας, ὡς καὶ τῆς μετουσίωσης, ἀλλὰ μετ' ἐπιφυλάξεως. Τὸ σχέδιον τοῦτο διὰ Πέτρου τοῦ Μ. ἐστάλη τοῖς Πατριάρχαις τῷ 1717, **Χρῦσανθος δὲ ὁ Ἱεροσολύμων** τῷ 1718 ἔγραψε τὴν ἀπάντησιν, ἣν ἐπισημασμένη ὑπ' αὐτοῦ, **Γερεμίου τοῦ Γ'** Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας **Ἀθανασίου τοῦ Δ'** καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημούντων Ἀρχιερέων, ἐξέφραζε τὴν πεποιθησὶν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία σὺδέποτε ἐξέπεσε τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐξεδήλου τὴν γαράν τῶν ἡμετέρων ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν ἀνομιῶν ἀποδοχῇ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἀνοθεύτου, τοῦ θεοπνεύστου τῆς Γραφῆς, τοῦ ἀλλανθιάστου τῆς ἐκκλησίας, συνοδικῶς ἀποφαινομένης, τῆς ὑποταγῆς τῶν πιστῶν ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν, τῆς μεταδόσεως τῆς εὐχριστίας ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἶδη καὶ τῇ ἀναγνώρισει καὶ τῶν λοιπῶν μυστηρίων, ἀνάγκη ὅμως προσετίθετο νὰ διατηρηθῶσιν ἀπαρασάλευτοι καὶ οἱ κανόνες, ἐν αἷς περὶ πίστεως καὶ δογματικῶν ὁ λόγος· προκηρῶντος περὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας δὲν ἀποκαλεῖται ἡ οἰκονομία, δὲον ὅμως νὰ ἀναγνωρισθῶσι πάντα αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἡ ἀπονεμομένη τῇ Θεοτόκῳ καὶ τοῖς ἁγίοις τιμῇ καὶ μεσιτείᾳ, ὡς καὶ ἡ πραγματικὴ μεταβολὴ καὶ μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἐν τῇ εὐχριστίᾳ. Ἡ

ἀπάντησις τῶν Πατριάρχων, ἐφθάσεν εἰς Λονδίνον τῷ 1721, καίτοι δὲ ἐκεῖ ἐπὶ ἐπὶ διὰ τισιν μεταξὺ τῶν Ἀγγλων, οὐδὲν ἦσαν ὁ Κάμπελλ ἀνταπήντησε τοῖς Πατριάρχαις τῇ 24 Μαΐου 1722, προβάλλων ἀντιρρήσεις τινὰς εἰς τὰ περὶ μεσιτείας τῶν ἁγίων, τῆς μετουσίωσης καὶ τῶν εἰκότων· ἀλλὰ καὶ οἱ Πατριάρχει, ἐν οἷς πρὸς τοὺς τρεῖς ὑπογράφηται καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Σιμουήλ Καπασούλης, ἀπαντῶσι καὶ δευτερον τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνοντες, *εἰς ἃ μήτε προσθεῖναι ἕτερον ἔξεσαι μήτε τι ἀφαιρῆσαι ἐν τούτων προκειμ' νου δὲ περὶ ἐθῶν καὶ τάξεων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς διορθώσεως τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, εὐχερὲς τοῦτο, λίγουςι, καὶ ἔραδιον ἀποῦ δὴ καὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων δηλόν ἴσιν ὅτι ἐθῆ μὲν καὶ τάξεις τινὰς παρηλλαγμένα ἦσαν τε καὶ εἰσὶν ἐν διαφόροις τόποις τε καὶ Ἐκκλησίαις, ἡ ἐνότης δὲ τῆς πίστεως καὶ ἡ δημοφροσύνη περὶ τὰ δόγματα σώζεται ἡ ἀνή.*

14. Ὁβίτος ἐπετροπὴ ἢ πρὸς τοὺς Πατριάρχαις τῆς Ἀνατολῆς ἀλληλογραφία τῶν ἀνομιῶν, ἐξ ἧς ἂν μὴ ἄλλο, ἐξεδηλώθη ὅμως ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν τιμὴ καὶ ἀγάπη καὶ ἡ ἀνομιολόγησις πολλῶν δογματικῶν αὐτῆς. Σχέσις τῆς ἐπισκοπιανῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν πρὸς τὴν ἡμετέραν καὶ ἀντάλλαγι γραμμάτων καὶ σκέψεων ἀπαντῶσι καὶ καθ' ἕνα τὸν 19 αἰῶνα μέχρι τῆς σήμερον ὅτε πρὸς τῷ 1840 ὑπὸ τοῦ Καντωνορίας Γουλιέλμου καὶ τοῦ Λονδίνου Ἰακώβου ἀπεστάλη πρὸς τὸν Κωνσταντινούπολι **Ἀνθιμον τὸν Β'** καὶ εἰς Ἀθήνας ὁ **Τόμπρισον** πρὸς διαπραγματεύσειν τῆς ἐκδόσεως τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων, τῷ δὲ 1861 ἢ ἐν ταῖς ἡνωμέναις πολιτείαις σύνοδος τῶν λαϊκῶν ἐγγράφη πρὸς τὸν Πατριάρχη, διατεροῦσαι τὸ βιβλὸν αὐτῆς σέβας πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, τῷ δὲ 1862 ἐν τῇ κατὰ Νεοβόρκαρον συνόδῳ ἐξεδηλώθη καὶ ταῖς πρὸς ἑνωσιν φιλικαὶ διαθέσεις πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν ἐξεδηλώθησαν καὶ ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς συνόδοις τοῦ 1866, 1867, καὶ 1868, οἱ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐπίσκοπος Γιβραλτάρ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Πέτρῳ Ἀγγλικοῦ ναοῦ, τῇ αἰτίσει αὐτοῦ ὁ πατριάρχης Φηγηρίας ὁ Γ' ἀπέστειλε πατριαρχεικὴν ἀντιπροσωπείαν εἰς τὴν τελετήν, ὁ δὲ Καντωνορίας Κάμπελλ δραξίμενος τῆς εὐκαιρίας, ἠδύχριστος τῷ πατριάρχει

τῷ 1864 καὶ ἐπισυνέλιπον τὰ 39 ἄρθρα διηρημένα τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ φιλορθόδοξοι αἰσθήματα. Ὁ Γρηγόριος ἀπαντῶν ἤϊχστο τὴν ἔνουσιν, ὑπεδέκνυν ὅμως καὶ τὰς ὑπαγούσας ἐκείτωθεν διαφορὰς καὶ εἶκον τῇ αἰτήσει τοῦ Κάμπελλ διέταξε τὸν ὑπὸ ὀρθόδοξον ἱερέων ἐνταρυσμῶν τῶν Ἀγγλων, ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἱερεῖς αὐτῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο μεγάλως ἠδραρίστησεν τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν φιλικῶν σχέσεων, ἀναμειβόμενος δὲ πολλὴ συνεβιάζοντο εἰς ταῦτα τὸ ὑπὸ τῶν *τελετοφίλων* διαδοθὲν φιλορθόδοξον πνεῦμα, ἡ κατὰ τὸ 1870 μεταβάσις εἰς Ἀγγλίαν τοῦ Σίρου καὶ Τήνου *Ἀλεξάνδρου τοῦ Δυμούργου*, ἡ κατὰ τὸ 1872 τελεσθεῖσα ἐν Πέραν δοξολογία ὑπὲρ τοῦ *πρ' ἡγεμῶνος τῆς Οὐαλίας* τελεταρχοῦντος τοῦ *Εὐσταθίου Κλεοβούλου* καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1865 ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ *Ὁρερμπεκ* ἐκδοθεμένη *Ὁρθόδοξος καθολικὴ ἐπιθεώρησις*. Συμπαιθεῖς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τῶν δογματικῶν αὐτῆς ἐξεδήλωσαν καὶ οἱ ἐν Βόννη τῷ 1874 καὶ 1875 Ἀγγλικανοὶ θεολόγοι, κοινῶς μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καταδικάσαντες τὸ *liberisme* καὶ ἀποδεχθέντες τὴν παρῆδοσιν, ὡς κληρὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τὴν ἐξομολόγησιν καὶ. Τοὺς Ἀγγλοὺς ἐπισκοπιανοὺς μισοῦμενοι καὶ οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἐπεμφθῆσαν τῷ 1871 ἐπιστολὴν πρὸς *Ἀνθίμον τὸν 5'*, ἐξαιτούμενον τὸν σύνδεσμον τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ τὸν ἐνταρυσμῶν τῶν Ἀμερικανῶν ὑπὸ ὀρθόδοξον ἱερέων. Αἱ μετὰ τῶν ἡμετέρων σχέσεις τῶν Ἀγγλων ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ *Ἰωάννη τοῦ Γ'*, πρὸς ὃν τῷ 1875 ἔγραψεν ὁ Καντουαρίως *Ἀρχιεπίσκοπος Κάμπελλ*, ὡς καὶ τῷ 1878, ἐπίσης δὲ καὶ ἐπὶ *Διονυσίου τοῦ Ε'*, πρὸς ὃν ὁ διάδοχος τοῦ Κάμπελλ *Ἐδουάρδος* ἔγραψε τῷ 1887 Ἀγγέλιον τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀποστολὴν τοῦ ἐπισκόπου *Βλάσιου*. Αἱ σχέσεις αὗται ἐπετάθησαν ἐπὶ *Κωνσταντίνου τοῦ Ε'*, πρὸς ὃν διὰ τοῦ *Σαρισβουρίας Ἰωάννου* ἀνεκοινώθησαν αἱ ἀποφάσεις τοῦ λαμπροῦ συνεδρίου τοῦ 1867, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνεγράφετο ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν στενωτέρων δεσμῶν τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἀπερμασίθη ἡ δι' ἀλληλογραφίας καὶ ἀμειψιῶν ἐπισκέψεων αὐτὸ τοῦτο προοίμιον τῷ Κωνσταντίνῳ ὁ Καντουαρίως Φριδερίκος, ὅστις γράφων αὐτῷ τῷ 1899 εἶπται ὑπὲρ στενωτέρας ἐπικοινωνίας τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ὡς μέσον προτείνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐν ἐπισήμοις ἡμέ-

ραις ἀμειψιῶν ἐπίσκεψιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Λονδίῳ καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν σημαντικῶν γεγονότων, ἐλίπει δὲ ὅτι ἀκολούθως ἔσται δυνατὴ καὶ ἡ πρὸς διάδοσιν τῶν Γραφῶν συνεργασία. Ὁ Κωνσταντίνος ἀπαντῶν δέχεται ταῦτα, παρῆκει δὲ ἵνα οἱ ἐν Ἀνατολῇ ἱεραπόστολοι ἀπέχωσι τοῦ ἀκάμπτου αὐτῶν ἔργου, ὡς καὶ τῆς πωλήσεως μεταφράσεων τῶν Γραφῶν καὶ ἑτέρων σκανδαλωδῶν βιβλίων, ἀφοῦ μάλιστα τὸ Πατριαρχεῖον ἀνέλαβε τὴν ἐκτύπωσιν τῆς Κ. Διαθήκης. Ὁ Καντουαρίως συνεπῆς εἰς ἑαυτὸν ἀνήγγειλε τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ 1901 τὸν θάνατον τῆς βασιλείας *Βικτωρίας* καὶ τοῦ ἐπισκόπου Λονδίνου, ἐκεῖνος δὲ ἤδη τῷ 1899 συνέστησεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις *ἐπιτροπὴν θεολόγων* πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἀνάκρισιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διαφορῶν. Ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ *Θεόδωρος Δάουλιγγ* ἱερεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῆς πρεσβείας, ἀνεγνωρίσθη δὲ ἡ ἀνάγκη σαφοῦς ἐκθέσεως τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἔργον ἀνέλαβεν ὁ Σαρισβουρίας Ἰωάννης εἰς ἀπάντησιν πέντε προτάσεων, τὰς ὁποίας προέτεινεν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ περὶ μὲν τῶν θεμελιῶν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας λέγει ὅτι αὕτη ἐκτὸς τῆς γραφῆς στηρίζεται ἐπὶ τῶν τριῶν συμβόλων τοῦ Ἀποστολικοῦ, τοῦ μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Νικαίας, ἀλλ' ἄρα καὶ ἐπὶ τοῦ *Ἐὐαγγελίου καὶ τῶν 39 ἁρθῶν*, καίτοι ταῦτα δὲν ἀπαιτοῦσι τὴν εἰς αὐτὰ τυπικὴν συναίνεσιν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου· περὶ δὲ τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων παρὰ τὴν παραδοχὴν καὶ μεθ' ὅλην τὴν σημασίαν ἣν ἀποδίδει αὐταῖς, ἀρνεῖται τὸ *ἀλάθητον*, ὑπερ δὲν *ὑπεάρχει*, οὐδὲ δύναται νὰ προσνέμηται εἰς ὁμάδα ἀνθρώπων *ὁσωνδήποτε ἐξόχων ἢ πολυαριθμῶν*, διὸ καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι δεδουλευμένη εἰς τὰς διατάξεις τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Περὶ *πίστεως καὶ καλῶν ἔργων*, ὁμιλεῖ ὡς οἱ Προτεστάνται· περὶ *μυστηρίων* ποιεῖται διάκρισιν τῆς *Ἐὐχαριστίας καὶ τοῦ βαπτίσματος* ἀπὸ τῶν λοιπῶν πέντε καὶ περὶ τοῦ *καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ* ἀνεγνωρίζει μὲν τὴν ἄτακτον εἰσχώρησιν αὐτοῦ ἐν τῷ συμβόλῳ, ἀποδέχεται ὅμως τὴν ἔκφρασιν τῶν ἡμετέρων δι' *Υἱοῦ*. Αἱ μετὰ τῶν ἡμετέρων σχέσεις τῶν Ἀγγλικανῶν ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δάουλιγγ, ἀντηλλά-

γησαν δὲ φιλόφρονα γράμματι μετὰ τοῦ Γουακίμ Γ'. καὶ τοῦ Καντουαρίας Ἀρχιεπισκόπου Γουλιέλμου 1902 καὶ **Ραϊνδαλ Θωμά** (1903). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς οἱ Ἀγγλικανοὶ συνήψαν κατὰ καιροὺς σχέσεις, ὡς τῆς ἐν Ρωσσίᾳ, ἐσχάτως δὲ καὶ μετὰ Σέρβων καὶ Ρουμάνων ἐν Ὁξφόρδῃ ὡς καὶ τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν Μελέτιον ἐκκλησιαστικῆς ἀποστολῆς ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Λονδίῳ, προηγουμένως δὲ καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ τελευταῖον μετὰ τῆς πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποσταλείσης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως συνεπέμψατο προσκελήσειν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας **Ράνδαλλ**.

15. Ὡς ἄνω ἐδηλώθη τῇ 29ᾷ Ἰουλίου ἐγένετο ἡ πρώτη συνεδρίασις τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀποστολῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν Λάμπει Πάλας. Ἦ συνεδρίασις αὕτη, ὡς καὶ ἡ Β', Ε', Σ', Ζ' καὶ Η', ἐγένοντο μετὰ τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς, τῆς διορισθείσης κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, πρὸς μελέτην τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορρόντων τὴν ἡμετέραν καὶ τὰς ἄλλας ἐν Ἀνατολῇ Ἐκκλησίας πρὸς βελτίωσιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων, πρόεδρος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ὁξφόρδης κ. **Γκῶρ**, ἐνῶ ἡ Γ' καὶ Δ' ἐγένοντο μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Λαμπειοῦ συνεδρίου ἐλεγεσίης προσωρινῆς ταυτέως, συγκατεμένης ἐξ Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν Ἐπισκόπων καὶ προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου **Γκλῶστερ** (Glocster) **Ἐδγάρδου**. Ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει παρῆσαν δώδεκα μέλη τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς, ἐν οἷς διεκρίνετο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος **Μελβούρνης**, ὁ Λόρδος Hugh Cecil, ἀδελφὸς τοῦ μαρκησίου Σαλιςβουρῆ, οἱ καθηγηταὶ Margollouth καὶ White ὁ εὐγενὴς **Ράλεϋ** καὶ ἄλλοι. Ὁ πρόεδρος πρῶτον Ὁξφόρδης Γκῶρ παρουσιάσας εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἀποστολὴν τοὺς παρισταμένους ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ διότι πολλὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐλείπον, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν αὐτοῦ διὰ τὴν παρουσίαν τῆς Πατριαρχικῆς Ἀποστολῆς ἐν τῇ κρισίμῃ ἐποχῇ διὰ τὸν ἑλληνισμόν, οὕτως τοὺς ἐνόητους ἀγῶνας μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦσιν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐκδηλωθεῖσα ἐπιθυμία πρὸς στενοτέραν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν δὲν θὰ ἦναι ἄκαρπος, δεδομένου ὅτι ἡ ἀποστολὴ διεβλήθη εἰς τόσῃ μεγάλην θυσίαν. Ἐρωτήσας δὲ τὴν ἀποστολὴν, πῶς

αὕτη ἐφρόνει ὅτι καλλίτερον θὰ διεξήγοντο αἱ συνεδριάσεις, ἐξέφρασε τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐν αὐταῖς θὰ ὑπηρετεῖ εὐλακρῶνεια ἐκατέρωθεν. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ πρόεδρος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀποστολῆς ἠθροίσθησεν τὸν πρόεδρον τοῦ συνεδρίου διὰ τὰ εὐφρήμως ὑπὲρ αὐτῆς λεχθέντα, παρέστησε τὴν θυσίαν εἰς ἣν διεβλήθη ὡς λίαν ἐγκρίτως, ἐξέφρασε τὴν ὀφειλετικὴν ἐγνωμοσύνην τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν φιλίαν τῶν Ἀγγλων καὶ τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς συνεργασίας ἀφείλε τὴν ἐκλογὴν εἰς τοὺς Ἀγγλους, ἐδήλωσεν ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες ὑπὸ εὐλακρῶνειας ἐπίσης ἐμπνέονται καὶ ποθοῦσι τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ. Κατόπιν λαβὼν τὰ λόγον ὁ αἰδεσιμότητος **Φάινς Κλίτων** γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς, ἐδήλωσεν ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ ἐπιτροπὴ τρεῖς συνεδριάσεις ἔκαμε μετὰ τῶν Σέρβων, Ρουμάνων καὶ Ἑλλήνων ἐξ Ἀθηνῶν, περιστρεφομένως εἰς τὰ βθ ἄρθρα, τὸ φίλοσμε, τὸ βάπτισμά, τὸ χρίσμα, τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ τὴν Ἱεροσύνην. Καὶ περὶ μὲν τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ρουμάνων προσέειπεν ὅτι οὗτοι παρεδέχθησάν ἵνα Ἀγγλοὶ βαπτίζονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνων ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ γὰ ἀνατρέφονται ὡς Ἀγγλοὶ, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ χρίσματος ἢ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν συνεζητήθη ἱστορικῶς, ὅτι οἱ Σέρβοι ἐν Σερβίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ τῇ γνώσει τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν μεταδίδουσιν εἰς Ἀγγλους τὴν θείαν κοινωνίαν, ὅπερ διέταξε καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς Ρωσσίας Τύχων, ὅτι ἡ ἐξουμολόγησις ἐν Ἀνατολῇ εἶναι κυρίως ἀπλοῦς τύπος καὶ ὅτι ἐν Ρουμανίᾳ ὡς λόγος διαζυγίου ἰσχύει μόνον ἡ μοιχεία. Περὶ δὲ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἀσολουθίας αὐτοῦ, ὅτι ἡ συζήτησις αὐτῶν ἔχουσα χαρακτηριστὰ ἀκαδημαϊκὸν περιεστράφη Α') εἰς τὸ Βάπτισμα τῶν Ἀγγλων, τὸ ὁποῖον εἶναι διατεθειμένη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ἀναγνωρίσῃ, Β') εἰς τὸ χρίσμα ὅπερ θεωροῦσιν ἀναπόφευκτον τοῦ ἐπισκοπικοῦ αξιώματος καὶ ὅτι δὲν ἔχει μόνον χαρακτηριστὰ πειθαρχικὰ ἀλλὰ καὶ δογματικὰ, Γ') περὶ τῆς μετάδοσεως τῆς θείας κοινωνίας εἰς Ἀγγλους καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἀγγλικοῦ χρίσματος περὶ οὗ δέον νὰ ἀποφανθῇ Σύνοδος καὶ Δ' εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ζ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῆς προσακνήσεως τῶν εἰκόνων ὅτι ἀπεδέχθησάν τὴν ἀποψιν τῶν Ἀγγλων, ἵνα τετῆ ὡς βίας ἢ διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ Λαμασκηνοῦ. Παρελθούσης τῆς ὥρας ἡ συνεδρίασις ἐσυνεχίσθη μετὰ μεσημβρίαν, τοῦ προέδρου Γκῶρ, προβαλόντος εἰς συζήτησιν τὸ περὶ ἀναγνωρίσεως ἢ μὴ τοῦ ἐγκύριου

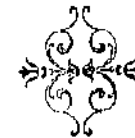
τοῦ βαπτίσματος τῶν Ἀγγλικανῶν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, τοῦ προέδρου τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς ἐκθέτοντος ἱστορικῶς τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἀφρικοῦν προᾶξιν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας καὶ τὴν μετὰ τὴν ἄλωσην ἐν Κωνσταντινῶν, ἐκαμφοτερίζουσαν, κυρίως ἕνεκα τῆς στάσεως τῆς πατρικῆς ἐκκλησίας καὶ καταδείξαντος ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία θὰ ἀνεγνώριζε τὸ βάπτισμα τῶν Ἀγγλικανῶν, ὁ Γκὼρ ὁμολόγησεν ὅτι ὁ διὰ καταδύσεως τρόπος τοῦ βαπτίσματος εἶναι ὁ ὀρθότερος καὶ προτιμότερος· εἶτα ὁ αὐτὸς προὔτεινε τὴν πρότασιν, ἂν πορὰ τοῖς ὀρθοδόξοις γίνεται διάκρισις τοῦ μίθου καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, δοθείσης δ' ἀπαντήσεως ἀρνητικῆς, προὔταθῃ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἂν θὰ ἀνεμυρίζετο Ἕλληνας προσερχόμενος εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀπαντηθέντος δ' αὐτῷ ὅτι ἡ συνήθης πράξις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀναμύρσις, ὁ ἴδιος γενικεύων τὴν θεωρίαν αὐτοῦ εἶπεν ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος πρὸς συμπερίληψιν θὰ ἦτο ἂν ἐπετρέποντο πράξεις τινές, ὡς π.χ. ἡ κοινωνία τῆς θείας εὐχαριστίας εἰς Ἕλληνας ὑπὸ Ὄρθοδόξων καὶ τανάπαυιν καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν. Ἡ πατριαρχικὴ ἀποστολὴ ἀντιπαρετήρησεν ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ δὲν ἀπεφασίσθη τι περὶ μυστηριακῆς κοινωνίας καὶ ὅτι, ἐπειδὴ, ἂν τῶν κατὰ μέρος πράξεων δὲν προηγοῦντο ἀρχαί, αἱ πράξεις θὰ ἀνετρέποντο, εὐκαιρὸν θὰ ἦτο νὰ ἐτίθεντο τοιαῦτα ὡς ἡ ἀμοιβαία συνεννόησις ἐπὶ τῆς διδασκαλίας· καίτοι ὁ πρόεδρος κ. Γκὼρ, ἐδήλωσεν ὅτι πρὸς ἀμοιβαίαν συνεννόησιν ἵκει νὰ τεθῇ βᾶσις πρακτικὴ καὶ οὐχὶ δογματικὴ, ἐν τέλει ὅμως συμφωνήθη, ἵνα ἐκατέρωθεν δοθῇ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἕκθεσις περὶ τῶν δογματικῶν σημείων τῶν δεομένων διευκρινίσεως πρὸς τὴν ποθητὴν ἔνωσιν, καὶ οὕτως ἐπιστάσης τῆς ὁρας διελύθῃ ἡ συνεδρίασις, ὀρισθέντος, ἵνα ἡ δευτέρα συνεδρίασις γένηται τῇ 4)17 Ἰουλίου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κατοικίᾳ.

16. Πράγματι τῇ ὀρισμένῃ ὥρᾳ προσήλθον ἐννέα μόνον μέλη ὑπὸ τὸν πρόεδρον κ. Γκὼρ, ἐν τῇ κατοικίᾳ ἡμῶν ἐν King's College Hostel, παρόντων πάντων τῶν μελῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς μετὰ τοῦ διερμηνέως κ. Χρυσάκη. Ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἐβλήθη τὸ ζήτημα, ὅτι ἡ συμφωνία ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῷ περὶ χρίσματος καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς θείας εὐχαριστίας, ἐξηρητύο

ἐκ τῆς θεωρίας περὶ ἱερωσύνης καὶ εὐχαριστίας ὡς μυστηρίων, ὁ κ. Γκὼρ λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὅτι θὰ ὁμίλει περὶ ἱερωσύνης, διότι γινώσκει καλῶς ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ἀμφιβάλουσιν, ἂν ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία θεωρῇ αὐτὴν ὡς μυστήριον, ἢ ἀμφιβάλλῃ δ' αὕτη προσέρχεται ἐξ ἑνὸς τῶν 39 ἄρθρων. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πρὸς τῆς συνεδριάσεως συμφωνήθη, ἵνα ἡ συζήτησις διεξαχθῇ ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰοποτηρητοῦ τῆς 20 Ἰανουαρίου, ἀποσταλείσης· καὶ εἰς τὸν Καντοναρίας. Ὅποσδήποτε ὁ σοφὸς ἐπίσκοπος τὸ κεντρικὸν σημείον ἐμβλέπων ἐν τῇ τελειῇ τῆς χειροτονίας, ἤρξατο διὰ μακρῶν ἐκτιθέμενος τὸν τύπον αὐτῆς διὰ τε τοὺς διακόνους, ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους, ἐξέθηκε τὰ κατὰ τὴν δογμασίαν τῶν ὑποψηρίων, τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀποτετασμένην πρότασιν καὶ διηγοῦντος πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἂν ἀποδέχονται τὰς Γραφάς, ὡς τὴν ὀλικὴν καὶ ἐπαρχικὴν πηγὴν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ θὰ ἐκκληροῦσι τὰ ἀνατιθέμενα αὐτοῖς καθήκοντα, τὴν ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων ἐπίκλησιν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγ. Πνεύματος καὶ τὴν μεταδομένην αὐτοῖς εὐλογίαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τύπον *προστακτικόν*, ἔνθα τονίζεται, εἰπε, καὶ ἡ ἐξουσία ἀφιέναι ἀμαρτίας, τὴν συμπαραστάσιν καὶ ἄλλων ἱερέων, *οἵτινες καὶ συνεπιθέτουν τὰς χεῖρας* ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων δικαίων καὶ πρεσβυτέρων, τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου παρασχὴν τῆς Γραφῆς καὶ τοῖς μὲν διακόνοις καὶ τοῦ ὄραριου, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις καὶ τοῦ περιτραχιλίου καὶ τὴν κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐπισκόπου συνεισρογίαν τριῶν ἐπισκόπων· ταῦτα ἐξέθηκεν ἐν ἐκτάσει ὁ κ. Γκὼρ ἀναλύων τὰ ἐν τῷ εὐχολογίῳ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας περὶ χειροτονίας λεγόμενα καταλήγων δὲ προσέθηκεν ὅτι *αἱ ἀκολουθίαι αὗται εἶναι μυστηριακαί*, ὅτι *ἀναλογοῦσιν εἰς τὸν συνήθη ὄρισμὸν τοῦ μυστηρίου*, ὅτι *ἔχουσιν ὁρατὸν ἢ ἐξωτερικὸν σημεῖον*, ὅτι *εἰδικὴν μεταδίδουσι χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁρατῶς* καὶ ὅτι ὁ μελετῶν ταῦτα δὲν ἀμφιβάλει ὅτι *εἶναι μυστήριον*, οἷτως δὲ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἀκολουθίας λέγεται ὅτι σκοπὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας εἶναι νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ προϋφειστώτα ἀξιώματα πρὸς διατήρησιν τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Τοῦ προέδρου τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς εὐχαριστήσαντος τὸν κ. Γκὼρ διὰ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ παρατηρήσαντος ὅτι τὰ ἐν τῷ προσευχητηρίῳ δὲν συνάδουσι πρὸς τὰ 39 ἄρθρα, οὕτως ἀνέλαβε καὶ πάλιν διὰ μακρῶν,

ἵνα ὁμιλήσῃ περὶ τῶν ἄρθρων τούτων καὶ τῶν περιστάσεων ὑφ' ἃς ἐγράφησαν. Ἡ μεταρρυθμισ εἶπεν ἐγένετο ἐν ἐποχῇ ἰσχυροῦ ἐθνικοῦ αἰσθηματοῦ· ἕκαστος μονάρχης ἤθελε νὰ ἔχῃ ἐθνικὴν ἐκκλησίαν· μετὰ τὴν βασιλείαν τῆς Μαρίας, ἀποκλεισθείσης τῆς παπικῆς ἀναγνωρίσεως, παρὰ τοῖς Ἄγγλοις ἄλλοι μὲν ἦσαν συντηρητικοὶ τῆς καθολικῆς παραδόσεως ἄλλοι δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου. Σκοπὸς τῆς Ἐλισάβετ καὶ τῶν συμβούλων της ἦν νὰ ἐξευρεθῶσι μέσα πρὸς διαλλαγὴν τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων· τὸ Παρλαμέντον ἀνεγνώρισε τὸ κῆρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ δὲ ἐπίσκοποι οἱ συντάξαντες τὰ 39 ἄρθρα διέταξαν τοὺς ἱερεῖς νὰ διδάσκωσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς ἀδιαιρέτου ἐκκλησίας, τηροῦντες τὴν διυδοχίην τῆς ἱεροσύνης, τὸν κανόνα τῆς Γραφῆς καὶ τὰ μυστήρια, ὡς ὁρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· *μὲ τὰς βάσεις ταύτας ἐζήτησαν τὸν συμβιβασμὸν τῶν καθολικιστῶν καὶ προτεσταντιστῶν.* Ἦτο ἐποχὴ ἀταξίας καθ' ἣν ὑπὸ διαφόρων ἐξεδίδοντο ἐν Εὐρώπῃ διάφορα ἄρθρα πίστεως, οἷτω συνέβη καὶ ἐπὶ τῶν 39 ἄρθρων, περὶ ὧν οἱ ἡμέτεροι θεολόγοι ἐτόνισαν *ὅτι δὲν ἐπιβάλλουσι νέαν πίστιν ἀλλὰ συνετάχθησαν διὰ νὰ καταπνίξωσι τὰς συζητήσεις·* εἶναι λοιπὸν ἄρθρα *συνενοήσεως* καὶ *ὄχι πίστεως*, σκοποῦσιν οὐχὶ τὸν καθορισμὸν *δογμάτων*, ἀλλὰ τὴν ἐξασφάλισιν *κρατικῆς ὁμολογίας*, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τοῦ *ἀσαφοῦς αὐτῶν χαρακτήρος*, διὰ τοῦτο ἀμφότεραι αἱ μερίδες *ἀναφέρονται εἰς αὐτά, ὡς δικαιολογοῦντα τὰς ἀπόψεις των*· καὶ *ἑμὸς δὲν ἀντιβαίνουσιν εἰς τὴν καθολικὴν διδασκαλίαν τῆς ἀδιαιρέτου ἐκκλησίας*· Ἐξακολουθῶν ὁ κ. Γκῶρ, προσέθηκεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μυστηρίων δὲν εἶναι καθορισμένος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ Κύριος ἔδωσε δύο μόνον μυστήρια ὡς καὶ πολλοὶ τῶν Πατέρων ὁμολογοῦσι μόνον περὶ δύο καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία *καλεῖ αὐτὰ (τὸ βάπτισμα καὶ τὴν εὐχαριστίαν) εὐαγγελικὰ καὶ θεωρεῖ ταῦτα ἕξωχῶτερα τῶν λοιπῶν σιγῆμας δὲ αὐτῆς τὸν λόγον εἰς τὰ 39 ἄρθρα, περιέστησε τὸ 25 ὡς ἀσαφέστατον, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα 50 ἔτη τὰ ἄρθρα ἐν Ἀγγλίᾳ κατέπεσαν ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐκτιμῆσει, ἐντὺ τὰ σύμβολα ἐξυψώθησαν καὶ ὅτι ἐ βουλόμενος νὰ μείνῃ τὸ φρόνημα τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας, ἀνάγκη νὰ μελετήσῃ τὸ Προσευχιτήριον αὐτῆς καὶ οὐχὶ τὰ 39 ἄρθρα. Ταῦτα διὰ μακρῶν ἐξέθηκε ὁ κ. Γκῶρ.*

Ἡ πατριαρχικὴ ἀποστολὴ μὴ κατορθώσασα, ἕνεκα τοῦ στενοῦ χρόνου νὰ συζητήσῃ ἐπὶ τῶν 39 ἄρθρων, ἀπήντησε μόνον εἰς τὸν καθηγητὴν White, προτείνοντα τὸν ὀρισμὸν τῶν μυστηρίων, ὅτι δηλ. ὑπὸ τὰ μυστήρια ἐννοοῦμεν τελετὰς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων συσταθείσας, ἐν αἷς ὑπὸ ὁρατὰ σημεῖα μεταδίδεται ἡ θεία χάρις καὶ ὅτι ταῦτα θεωροῦμεν θεοσώστατα, μὴ ὑπαρχούσης διακρίσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ διακρίνονται εἰς εὐαγγελικὰ καὶ μυστηριακά, διότι ἡ ἱεροσύνη καὶ ἡ μετάνοια εἶναι θεοῦδωρα, δὲν πρέπει δὲ ἐν τῷ μυστηρίῳ νὰ τονίζηται τὸ ἐξωτερικὸν εἶδος, ἀλλ' ἡ οὐσία. Εἰς ταῦτα ὁ πρόεδρος κ. Γκῶρ ἀπήντησεν ὅτι προσωπικῶς λυπεῖται διὰ τὴν ὀξείαν τῶν δύο κατηγοριῶν τῶν μυστηρίων διακρίσιν καὶ οἱ λοιποὶ δὲ κατέληξαν εἰς συμφωνίαν, ὅτι τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτὰ. Τοῦ προέδρου κ. Γκῶρ δηλώσαντος ὅτι ἦτο ἡ νικησιμὸς νὰ ἀποχωρήσῃ διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΡΟΔΟΥ

1522 - 1655

 Ιάκωβος Βόσιος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων διηγείται ὅτι ὁ τελευταῖος ἐπὶ τῶν ἱπποτῶν Ἕλληγν μητροπολίτης Ρόδου Κλήμης καλούμενος ἠκολούθησε τοὺς ἔτι 1522 φεύγοντας ἐκ Ρόδου ἱππότας καὶ κατέφυγεν εἰς Ρώμην ἔνθα ἔτι 1527 ἐφρονεῖται ἐν Βιτέρνῃ ὑπ' ἀγνώστου. Ἐπελθόντων τῶν Ὀσμανιδῶν ἔτι 1522 διεζέετο τὸν Κλήμενα ὁ Ἐϋθύμιος εἴηνος τοῖς ἱππόταις γενόμενος πρὸς ἐπ' ἀνοδὸν αὐτῶν εἰς Ρόδον γνωστὸς ὄν μέχρι τοῦ ἔτους 1527(1). Τοῦ τε Κλήμεντος καὶ τοῦ Ἐϋθυμίου ἐκτὸς τοῦ Ἰακώβου Βοσίου μνημονεῖται καὶ ὁ Μεχαήλ Λέκιεν (2)· τοῦ Ἐϋθυμίου μνημονεῖται καὶ Ἄνθιμος ὁ Ἀμασειᾶς (3). Ἀλλὰ ἔ, τε Κλήμης καὶ ὁ Ἐϋθύμιος μόνον ἐκ φραγκικῶν βιβλίων τυγχάνουσι γνωστοί. Ἀναγραφὴν ἀτελή τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιδρομῶν ἱπποτῶν ἑλλήνων ἱεραρχῶν Ρόδου ἐδημοσίευσεν ὁ Guy Sommi Picenardi (4).

Ἄφ' οὗ χρόνου κατέλαβον οἱ Ὀσμανεῖς τὴν νήσον Ρόδον παρεμπιπτουσιν ἔτη καθ' ἃ οὐδεὶς τυγχάνει γνωστὸς ἱεράρχης προστὰς τῆς μητροπόλεως ταύτης. Ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας ἔτι 1548 μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἐν ταῖς κατ' αὐτοῦ κατηγορίαις φέρεται καὶ «ὅτι τε καὶ εἰς ἀνοσίτους καὶ ἀνιέρους καὶ σχισματικούς καὶ λατινόφρονας ἐπισκόπους τῶν Κυπρίων τὸν μητροπολίτην

1) Luciano Bosio Dell' istoria della religione et illustissima militia di S. Giovanni Giusulimitano, (Roma, 1594, in fo), part. III, p. 19, 52-53, 67-68.

2) Michaelis Le Quien Oriens christianus, in quatuor patriarchatus digestus, (Parisii, 1740, in fo), tom. I, col. 928.

3) Χρονολογικὸν κατάλογο τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατῶσαντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, ἔτι ΚΒ'. 1891, ἀριθ. 6510.

4) Itinéraire d'un chevalier de St-Jean de Jérusalem dans l'île de Rhodéa, (Lille, 1900, in 8), p. 117-118.

Ρόδου ἐξαπέστειλες» (5). Ἐκ δὲ ἐπιστολῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ μαρθάνομεν ὅτι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας ἐστάλη ὁ μητροπολίτης Ρόδου Καρύδης ἐπικαλούμενος ἐξάρχος αὐτοῦ εἰς τὰ Δωδεκάνησα, ἐξ ὧν μετέβη εἰς Κύπρον καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ἐὰν «ἔποιικεν ζητεῖαν ἀκείσε» αὐτὸς ὁμιως ἠρνήθη· (6) πιθανῶς οὗτος εἶναι ὁ μητροπολίτης Θεοδόσιος ὁ φερόμενος συνοπογεγραμμένος ἐν γράμματι συνοδικῷ, δι' οὗ ἔτι 1541 ἐπικυροῦται γράμμα τῆς ἱερᾶς συνάξεως τοῦ ἁγίου Ὁραῦς περὶ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Σταυρονικήτα ἐπὶ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Σοφίας, τὸ τρίτον πατριαρχούντος(7) καὶ παρέστη ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἔτι 1541 τοῦ μητροπολίτου Ἄργου καὶ Ναυπλίου Λωροθέου (7α). Ἀγνώστου ὀνόματος ἱεράρχης Ρόδου εἶναι ὁ ἐξ ἱκετηρίου γράμματος τοῦ ἔτους 1570 τοῦ Γρηγορίου Μαλαξοῦ πρὸς τὸ ἐν Βενετίᾳ συμβούλιον τῶν δέκα, ἐξ οὗ μαρθάνομεν ὅτι σὺν ἄλλοις ἱεράρχαις καὶ ἡ Ρόδος μετὰ δύο προκρίτων τῆς πλείους ἀνεσκαλοπίσθησαν ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν (8) ταῦτα ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν Ἐχινάδες καταναυμαγήσῃ τῶν Ὀσμανιδῶν ὅτι πολλοὶ Ἕλληγες ἱεράρχαι ἐθανατώθησαν διὰ πυρὸς καὶ δι' ἀγχόνης, γενόμενοι μάρτυρες τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων.

Κάλλιτος προΐστατο τῆς μητροπόλεως Ρόδου ἔτι 1576 καταλεγόμενος ἐν τοῖς ἐλλογίμοις Ἕλλησι τῶν τότε χρόνων ἐν τῇ ἱστορικῇ

5) Emile Legrand Notice biographique, sur Jean et Théodos Zygomalas, (Paris, 1889, in 4), p. 89-90—B. A. Μυστακίδου. Περὶ τῶν πατριαρχῶν Διονυσίου Β' καὶ Μητροφάνους Γ' καὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν κατὰ νέα ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐν ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1800, φύλλ.), ἔτι Δ', σελ. 187-188.

6) Γερμανοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐπιστολὴ ἐγκυκλίος, ἐν Ἄθων. Παπαδοπούλου—Κεραμέως Ἀναλκτικῶν Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, ἤτοι συλλογῆς ἀνεκδότων καὶ σπανίων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, (ἐν Πέτρουπόλει, 1804, εἰς 8), τόμ. Α', σελ. 217.

7) Γ. Σταυρονικήτανος Στιγίλια Ἱερεμίου τοῦ Α', ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμά, (ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1920, εἰς 8), τόμ. Δ', σελ. 221-228.

7α) Ἀναστάσιος τῆς μητροπόλεως Ἄργου καὶ Ναυπλίου ἔτι 1511. ἐν Ἄθωνας, (ἐν Ἀθήναις, 1915, εἰς 8) τόμ. ΚΖ, σελ. 203-207.

8) Vladimir Lamansky Secret d'état de Venise documents extraits notices et études, (Saint-Petersbourg, 1884, in 8), p. 089.

Θεοδοσίου Ζυγομαλά (8α)· τοῦ Καλλίστου ἐδημοσιεύθη ἀπολυτικίον ἱερέως γραφέν μηνί Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ἐβδόμης, καὶ δύο γράμματα πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως περὶ τινος ἐν Ρόδῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγίου καὶ τὰ τρία ταῦτα γράμματα φέρονται ἄνευ ἔτους, ἀλλ' ἐγράφησαν ἔτει 1580 καθ' ὃ ἔτος συμπύπτει τὸ ἐν τῇ ἀπολυτικίῳ ἔβδομον ἔτος τῆς ὀγδοηκοστῆς τετάρτης ἰνδικτιῶνος(9). Ἐκ τῆς Μαρτίνου Κρουσίου Τουρκογραφικῆς μέμνηται τοῦ Καλλίστου ὁ *Μιχαὴλ Λέμιεν* (10). Ἄνθιμος ὁ Ἀμασειᾶς καταλέγει τὸν Κάλλιστον ἔτει 1572—1594 (11). Ἐν γράμματι τοῦ Πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ ἀπὸ Ἀαρύσης, τὸ τρίτον πατριαρχούντος ἔτει 1590 μηνί Μαΐῳ φέρεται συνυπογεγραμμένον· καὶ ὁ Ρόδου Κάλλιστος (12)· ἐὰν δὲν πρόκειται περὶ ἡμαρτημένης ἀναγνώσεως τοῦ ὀνόματος ἢ τῆς ἐπαρχίας τοῦ συνυπογεγραμμένου ἱεράρχου Καλλίστου ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας παρεπιπτούσης, τότε ὁ Κάλλιστος προέστη τὸ δεύτερον τῆς μητροπόλεως Ρόδου ἢ ἄλλος τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἱεράρχης διεδέξατο τὸν Νικάνδρον.

Νικάνδρος προέστη κατ' ἐπίδοσιν τῆς Ροδίων ἐκκλησίας ἀλλ' ἄγνωστον ἀπὸ ποίας μετετέθη ἐκκλησίας ἐπιστολῇ τοῦ Μελετίου Πηγᾶ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἐπισιέλλεται ἔτει 1581 «*Νικάνδρῳ προέδρῳ Ρόδου ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ τῶν Κυκλάδων νήσων*» (13).

Παΐσιος Ἀγιαποστολίτης ἐπικαλούμενος, ἀνὴρ Ζακύνθιος, ἱερομόναχος Σιναΐτης προέστη τῆς μητροπόλεως ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Μελετίου Πηγᾶ πρὸς τὸν Παΐσιον, μηνί Φεβρουαρίῳ τοῦ ἔτους 1598 μαγθάνομεν δ.ι. ὁ Παΐσιος ἦν ἤδη μητροπολίτης Ρόδου (14). Μελέτιος ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἔτει 1600 ἔγραψε τοῖς Καταγελορηζῶσις ἐρωτήσα-

8α) Martini Crusii Turcograeciae libri octo, (Basiliae, 1584), p. 506. — Émile Legrand Notice biographique sur Jean et Théodose Zygomalas, p. 135.

9) Martini Crusii Turcograeciae libri octo, p. 299, 300, 300—301.

10) Oriens christianus in quatuor patriarchatus, digestus tom. I, col. 927.

11) Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας ἐν Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει ΚΕ', 1891, ἀριθ. 6510.

12) W. Regel Analecta Byzantino-russica, (Petropolis, 1891, in 8), p. 85-91.

13) Émile Legrand Lettres de Meletius Pigas, (Paris, 1902, in 8), p. 45.

14) Ἄθων. Παναδοπούλου-Κερμιάς Παΐσιου Ἀγιαποστολίτου μητροπολίτου Ρόδου Ἱστορία τοῦ ἔτους Σινᾶ καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ, (ἐν Πετρούπολει, 1891, εἰς 8), σελ. 159—160.

σιν αὐτὸν «περὶ τῶν ἐν ἑπτὰ βαθμοῖς γάμων» ἀπήνησεν αὐτοῖς τὸ ἄνοιμον αὐτῶν περὶ δὲ ἄλλου σχετικοῦ γεγονότος ἔγραψεν αὐτοῖς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν μητροπολίτην Ρόδου (15), προέστατο δὲ τότε τῆς ἐκκλησίας Ρόδου ὁ Παΐσιος. Μηνί Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1603 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ραφαὴλ τοῦ ἀπὸ Μηθύμνης ὁ Παΐσιος ἐπαΐθη τῆς μητροπόλεως Ρόδου, διότι κατέλιπε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ παριεφέρετο εἰς ξένας χώρας (16) δὲν προήχθη ὡς ἐνομίσθη συγχωρηθεὶς εἰς τὴν μητρόπολιν Γένου καὶ Χώρας, διότι ἀπέθανεν μηνὸς Ἰανουαρίου τετάρτη τοῦ ἔτους 1609 (18)· μέμνηται τοῦ Παΐσιου ὡς μητροπολίτου Ρόδου ὁ Ἀμασειᾶς Ἄνθιμος ἔτει 1595—1603 (19). Ὁ Παΐσιος συνῆψε ἐπίγραμμα εἰς Μάξιμον Μαργαύμιον (20).

Ἰερεμίας διεδέξατο τὴν μητρόπολιν ἔτει 1603, ὃς παρητήσατο

15) Ἀγαθαγγέλου Νινολάκη. Ἡ πρὸς τοὺς Κρήτας ἀλληλογραφία Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, (ἐν Χανίοις, 1908, εἰς 8), σελ. 76—77.

16) Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσόλων Νομικῆς συναγωγῆς), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Πανατίῳ, 1872, εἰς 8), τόμῳ Ρ', σελ. 551. — Ἄθων. Παναδοπούλου — Κερμιάς Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἐν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως περιοδικῷ, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1887, εἰς 4), τόμῳ ΙΧ', σελ. 75—τοῦ αὐτοῦ Παΐσιου Ἀγιαποστολίτου μητροπολίτου Ρόδου Ἱστορία τοῦ ἔτους Σινᾶ καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ, σελ. ΙΧ—Χ.

17) Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἐν τοῦ ἑθνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως περιοδικῷ τόμῳ ΙΖ', σελ. 57—Σπυρ. Π. Λάμπου. Αἱ ὁμιλίαι Παΐσιου μητροπολίτου Ρόδου, ἐν Νέου ἑλληνορηνόμενος (Ἀθήνησι, 1904, εἰς 8), τόμ. Α', σελ. 514.

18) Ἱστορικὰ σημεῖωματα ἐκ τοῦ βραβίου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτρῳι μοναστηρίου ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐν Ἱστορικῶν ἐρευνῶν περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήσων, (ἐν Ἐρμούπολει, 1903, εἰς 8), τόμῳ Α', σελ. 158—Ἰωάννου Βογιατζῆδου—Παΐσιου μητροπολίτου Ρόδου νέος κώδιξ, ἐν Φιλολογικοῦ συλλόγου Πανασσῶ ἐπετηρέδος, (ἐν Ἀθήναις, 1917, εἰς 8) ἔτει ΙΒ', σελ. 259.

19) Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει ΚΕ', 1891, ἀριθ. 6510.

20) Ἀνδρόνικου Δημητριοπούλου Ὀρθόδοξος Ἑλλάς, ἤτοι περὶ τῶν ἑλληνικῶν τῶν γραφάντων κατὰ τὸν Λατίνων, (ἐν Λειψίᾳ, 1872, εἰς 8), σελ. 135.

ταύτην μηνί Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1604 (21) μέμνηται τοῦ Ἱερεμίου καὶ Ἀρσαείας Ἀνθίμου ἔτει 1603 (22).

Φιλόθεος διετέξατο τὴν μητρόπολιν ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν Ρωδιῶν, τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως αὐτοῦ ἐγένετο μηνί Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1604 (23). Τὸν Φιλόθεον ὡς ἱεράρχην Ρόδου μνημονεῖε ὁ Κύριλλος Λούκαρις ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς Λινδίους ἔτει 1609 μὴνός Νοεμβρίου εἰκοστῇ (24). Ὁ Φιλόθεος παραγενόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παραστὰς ἐπὶ συνόδου ἔτει 1610 μὴνί Ἀπριλίῳ διὰ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν ἐπανήγαγε τὰς νήσους Ἀστυπάλαιαν καὶ Κέλυμνον ὑπὸ τῆ ἐπισκοπῇ Λέρον ἀποσπασθείσας ταύτης καὶ γενομένης πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας (25). Ὁ Φιλόθεος ἀπέθανεν ἐν Ρόδῳ ἔτει 1625 (26) ἐν χειρογράφῳ τεύχει ἀποκειμένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Ἀθῶν τῆ ἔρει μοναστηρίου τῆς Λαύρας καὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου περιέχοντι ὁμιλίαν φέρεται ὑπογεγραμμένος «ὁ ταπεινὸς Φιλόθεος μητροπολίτης Ρόδου (27)». Ὁ Ἀρσαείας Ἀνθίμος καταλέγει τὸν Φιλόθεον ὡς μητροπολίτην Ρόδου ἔτεσι 1603—1610 καὶ μετὰ ταῦτον καταλέγει μητροπολίτην Ρόδου ἔτεσι 1622 Ἰγνάτιον

21) Περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Νομικῆς συναγωγῆς), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, τόμ. Γ', σελ. 552.

22) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει ΚΒ', 1891, ἀρ. 6510.

23) Περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, τόμ. Γ', σελ. 552.

24) Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au dix-septième siècle, (Paris, 1806, in 8), tom. IV, p. 203—204.

25) M. I. Ραδεῶν Μνημεῖα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν ταῖς Καλύδναις νήσοις, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1883—1884, εἰς φύλλ.), ἔτει Δ', σελ. 450—451.

26) Περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων, (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, τόμ. Γ', σελ. 572.—Ἀθαν. Παπαδοπούλου—Κεραμίδος Ἱεροσολυμικὴ βιβλιοθήκη, ἦτοι κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ... πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων... ἑλληνικῶν κωδίκων (ἐν Περτρούπολει, 1890, εἰς 8), τόμ. Δ', σελ. 19.

27) Σωφρονίου πρῶην Λεοντοπόλεως Ἀγιορειτικῶν κωδίκων σημεῖώματα, ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικῶ, (ἐν Θεσσαλονικῆ, 1917, εἰς 8), tom. Α', σελ. 622.

καλούμενον (28) καὶ ὁ Βασίλειος Μυστακίδης ἐδημοσίευσεν γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τοῦ ἔτους 1622 μὴνί Ἀπριλίῳ περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ρέοντος μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐν ᾧ φέρεται συνοπογεγραμμένος ὁ Ρόδου Ἰγνάτιος (29) ἐξ ἡμαρτημένης ἀναγνώσεως ἢ τῆς ὑπογραφῆς ἢ τῆς ἐπαρχίας τοῦ εἰρημένου ἱεράρχου καὶ ἐν τῇ ἔτει 1606 μὴνί Μαρτίῳ γενομένη καθαιρέσει, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ραφαήλ τοῦ ἀπὸ Μηθύμνης, τοῦ μητροπολίτου Σερρών Ἰωάσαφ φέρεται συνοπογεγραμμένος ὁ Ρόδου Παΐσιος (30) ἀλλ' ἐκ τῶν προρρηθέντων γίγνεται δῆλον εἶτι πρόκειται περὶ ἡμαρτημένης ἀναγνώσεως τῆς ἐπαρχίας τοῦ συνοπογεγραμμένου ἱεράρχου διότι ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν συνοπογραφῶν συνδικῶν ἐν τῇ εἰρημένῃ καθαιρέσει ἄς ἐδημοσίευσεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως Σερρών ὁ Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου Ρόδου ἱεράρχης Παΐσιος δὲν καταλέγεται (31),

Παχώμιος διετέξατο τὴν μητρόπολιν (32), ἐδιδάχθη ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ἰησοῦιτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει (33) καὶ ἔτει 1637 καθρέθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως (34). Τοῦ Παχω-

28) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει ΚΒ', 1811, ἀρ. 6510.

29) Βασιλείου Μυστακίδου Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρουτσεμί, ἐν Πανασσῶ, ἐν Ἀθήναις, 1888, εἰς 8), τόμ. 1Α', σελ. 541—546.

30) M. I. Ραδεῶν Ἀνατολὴ ἐφημερίς, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1877, εἰς φύλλ.), ἔτει Α', σελ. 42—43.

31) Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου. Αἱ Σέρραι μετὰ τῶν προαιτίων τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ μονὴ τοῦ τιμίου Ἰωάννου Προδρόμου, (ἐν Λειψίᾳ, 1894, εἰς 8) σελ. 51.

32) Περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, τόμ. Γ', σελ. 572.—Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, ἦτοι κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ... πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων... ἑλληνικῶν κωδίκων, τόμ. Δ', σελ. 19.

33) August Carayon Relation inédits des missions de la compagnie de Jésus à Constantinople et dans le Levant au XVIIe siècle, (Poitiers et Paris, 1864, in 8), p. 4.—Émile Legrand Relation de l'établissement des pp. de la compagnie de Jésus au Levant, (Paris, 1800, in 8), p. 6.

34) Περιλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, tom. Γ', σελ. 572—Μηνὴ Χα-

μείου μνημονεύει έτεσι 1610—1637 ὁ Ἀμασειας Ἀνθίμος (35). Ὁ Παχώμιος εὐαγγελήθη ὑπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ ἐδέσθη αὐτῷ κατὰ προεδρείαν ἢ ἐπίσκοπὴν Λέρου καὶ ὡς τοιοῦτος φέρεται συνοπογεγραμμένος ἐν γράμματι τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων μηνὶ Ἀυγούστου τοῦ έτους 1643, δι' οὗ ἐπετρέπη τοῖς ἐν Καίρῳ Συναίταις νὰ λειτουργῶσιν ἐν τῇ ἐν Τσουβανίᾳ μεταχίῳ αὐτῶν (36). Μετὰ ταῦτα ὁ Παχώμιος κατέφυγεν εἰς Ρώμην, ἐνθα πρόεστη τῆς ἐν Λιβέρνῳ οὐνικτῆς ἐκκλησίας (37). Ὁ Κύριλλος Λούκαρις ἐξόριστος ὄν ἐν Ρόδῳ γράφει ἐν έτει 1636 μηνὶς Μαρτίου τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τῇ Κορνηλίῳ ἄγῳ περὶ τοῦ μητροπολίτου Ρόδου Παχωμίου τάδε «il metropolita di Rhodis se ne viene per accomodarsi, come dice, perchè non sia levato; e goffo e traditore; egli merita malamente per der gli male acquisiti (37α)».

Μελέτιος διεδέξατο τὴν μητρόπολιν, τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως αὐτοῦ ἐγένετο μηνὸς Ἀυγούστου τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ έτους 1637 (38)· οὗτος συνοπέγραψε τῇ γράμματι τῆς ψηφίσεως τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μηνὸς Ἰουλίου πρώτῃ τοῦ έτους 1639 (39)· τοῦ Μελετίου μνημονεύει έτεσι 1637—1643 ὁ Ἀμασειας Ἀνθίμος (40).

μουδοπούλου Ἀρχιερατικαὶ ἐναλλαγαί, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1881—1882, εἰς φύλλ.), έτει Β', σελ. 695.

35) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, έτει ΚΒ', 1891, ἀριθ. 6510.

36) Δ. Ι. Οἰκονομοπούλου Ἀσριακά, ἤτοι χειρογραφία τῆς νήσου Λέρου, (ἐν Ἀθήναις, 1888, εἰς 8) σελ. 113.

37) Centi storici della nazionale chiesa Greco-cattolica di Livorno, (Livorno, 1850, in 42), annualetti, p. 6.

37α) Κρυπτογραφικὴ ἐπιστολὴ παρ' ἐμοί.

38) Περὶληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Ι', σελ. 572.—Ἀρχιερατικαὶ ἐναλλαγαί, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, έτει Β', σελ. 695.

39) Ἀθαν. Παπαδοπούλου—Κεραμίδας. Ἀνάλεκτα ἱεροσολομιτικῆς σταχυολογίας ἢ συλλογῆς ἀνεκδότων καὶ σπανίων ἐλληνικῶν συγγραμμάτων, (ἐν Πετροουπόλει, 1897, εἰς 8), τόμ. Δ', σελ. 100—104.

40) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρ-

Χίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, έτει ΚΒ', 1891, ἀριθ. 6510.

Παῖσιος διεδέξατο τὴν μητρόπολιν καὶ ὡς πρῶτον Ρόδου έτει 1639 μηνὸς Σεπτεμβρίου δεκάκαδεκάτῃ ἐγένετο μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας (41) τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῆς Νομικῆς συναγωγῆς τοῦ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερατικῶν ἐναλλαγῶν, ἀλλὰ ἴσταν πιθανῶς ὁ Παῖσιος έτει 1639 προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ρόδου καὶ μετὰ ταῦτα έτει 1643 ἢ καὶ πρότερον μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Γάνου καὶ Χώρας.

Μελέτιος διεδέξατο τὴν μητρόπολιν μηνὸς Μαρτίου ἐνδεκάτῃ τοῦ έτους 1643· ὁ Μελέτιος συνοπέγραψε τῇ γράμματι τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων, δι' οὗ ἐνεκρίνετο ἡ ἐξιμολογία τῆς ἀρθοδόξου πίστεως τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (42). Ὁ Μελέτιος μηνὶ Σεπτεμβρίου τοῦ έτους 1647 καθήρθη, ἀλλὰ τῇ συστάσει τοῦ Βασιλ-βόδα ἠθροώθη διὰ γράμματος συστατικοῦ πρὸς τοὺς Ροδίτας μηνὶ Νοεμβρίου τοῦ έτους 1648 (44)· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐκ τῶν ρηθησομένων δηλοῦται ὅτι ὁ Μελέτιος καθήρθη· τοῦ Μελετίου μνημονεύει καὶ ὁ Μιχαήλ Λέκιεν (45) ἐκ τοῦ εἰρημένου

χίας, ἐν Νεολόγου Κωνσταντινουπόλεως, έτει ΚΒ', 1891, ἀριθ. 6510.

41) Περὶληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Ι', σελ. 574.—Ἀρχιερατικαὶ ἐναλλαγαί ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, έτει Β', σελ. 696.

42) Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siècle, (Paris, 1891, in 8), tom. II, p. 202—216.—Καλλινίκου Δελικάνη Πατριαρχικῶν ἐγγράφων τόμος τρίτος, ἤτοι τὰ ἐν τοῖς κώδικεσι τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεπισκοπείου... ἔγγραφα, πρὸς τὰς ἐκκλησίας Ρωσίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, Σερβίας, Ἀλβανίας καὶ Περσίας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1906, εἰς 8), σελ. 31—32.—A Schelstrate Acta orientalis ecclesiae contra Lutheri haeresim monumentis, patris... (Romae, 1739, in 8) pars 2, p. 408—410. Τὸ γράμμα ἐδημοσιώθη εἰς ἑλας τὰς ἐκδόσεις τῆς «Ὁρθοδόξου ὁμολογίας».

43) Περὶληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Ι', σελ. 581.

44) Περὶληψὶς πατριαρχικῶν ἐγγράφων, (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Ι', σελ. 581.

45) Oriens christianus in quatuor patriarchatus, digestus tom. I, col. 926.

γράμματος τοῦ Παρθενίου· καὶ ὁ Ἀμασείας Ἀνθίμος καταλέγει τὸν Μελέτιον ἔτεσι 1637—1648 (46).

Μετὰ τὸν βίαιον θάνατον τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου Ἀδριανουπόλεως ἔτει 1651 μηνὶ Μαΐῳ σημειοῦται Δοσιθέος ὁ Ἱεροσολύμων περὶ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου Μελετίου τάδε· «Ἦ ἔσα δὲ κακῶς ἐσώναξεν (ὁ Πατριάρχης Παρθένιος) τὰ εἶχεν εἰς φύλαξιν ὁ Ρόδου Μελέτιος, ὅστις ἐπήγεν εἰς τὸν Σουλτάν Μεχμέτην νέον ὄντα καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι πατριάρχης καὶ ἐτούρκισε καὶ τὸν ἔκαμε *παπισζήμιασσην* καὶ τὸν ὠνόμασεν Ἰσμαήλ καὶ ἔτιζεν τὰ ἐκλήρονέμησεν ἔλα. Πλὴν ἡ θεία δίκη μήτε τοῦτον ἀπέηκεν ἀτιμώρητον· ἐχειροτονήθη γὰρ Ρόδου κάποιος Ἰωακείμ Ἀράκης Ἀλεξανδρινός, καὶ ὁ Ἰσμαήλ βία καὶ δυναστεία ἐπῆρε γράμματα ἀπὸ τῆν ἐκκλησίαν νὰ πέρνη, αὐτὸς τὰ εἰσοδήματα τῆς Ρόδου καὶ αὐτως ἔγραφεν εἰς τοὺς ἐκεῖ ἱερεῖς καὶ ἐπρόσταξε μὲ τὸ χέρι του εἶτι ἤθελε· τὰ ὅποια γράμματα λαβὼν ὁ Ἰωακείμ καὶ ἔλθων εἰς Ἀδριανούπολιν τὰ ἔδειξε τῷ θεζύργῳ. Ὁ θεζύργος τὰ ἔστειλε τῷ μουφτῇ, ὁ δὲ ἔδωκε φετρὰν νὰ κόψουν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰσμαήλ. Καὶ ἂν καλὰ καὶ συχνὰ μετὰ θαυρῶν καὶ ὀλοφρομοῦ ἐφώναξε καὶ ἔλεγεν ὅτι εἶναι Μουσουλμάνος ἀλλήθινός, οὐδὲν ὠφελήθη· ἀλλὰ τέλος λέγων τὸ *σαλαβάτη* μὲ μεγάλην φωνὴν τοῦ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ θεὸς οὐκ ἠθέλησε τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ ἵνα κἄν ἐν τῷ τέλει ὁμολογήσῃ τῆς πίστεως τὴν ἀλήθειαν (47)».

Κατὰ τὸν Δοσιθέον τὸν Ἱεροσολύμων ὁ Πατριάρχης Παρθένιος ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν κρατούντων μηνὶ Μαΐῳ τοῦ ἔτους 1651 (48), ὃ ἔτος δὲν συμπίπτει μετὰ τῶν περὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Μελετίου εἰρημένων καὶ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Γρηγορίου λίαν δὲ πιθανὸν εἶναι ὅτι αἱ περιλήψεις καὶ τὰ ἀντίγραφα τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων εἶναι ἡμαρτημένα κατὰ τε τὰ ἔτη καὶ τὰ ὄνόματα τῶν πατριαρχῶν, οὗ ἕνεκα ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Με-

46) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει ΚΒ', 1891, ἀριθ. 6510.

47) Δοσιθέου Νοταρὰ Παραλειπόμενα ἐκ τῆς ἱστορίας περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. ἐν Ἀθανασίου Παπαδοπούλου—Κεραμέως Ἀναλέκτων Ἱεροσολυμειτικῆς σταχυολογίας ἢ συλλογῆς ἀνεκδότων καὶ σπανίων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, (ἐν Πετροπόλει, 1891, εἰς 8), τόμ. Α', σελ. 280—281.

48) Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. (ἐν Βουκουρεστίῳ, ἄφιε', εἰς φύλλ.), σελ. 1176.

λετίου πρέχει δυσκολίας εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν μητροπολιτῶν Ρόδου.

Ἰκ τῶν διηγηθησομένων δηλοῦται ὅτι ὁ διαδεξάμενος τὸν Μελέτιον ἑκαλεῖτο Γρηγόριος καὶ οὐχὶ Ἰωακείμ, ἀλλὰ τούτο ἀπαδοτέον εἰς μνήμης ἀμάρτημα τοῦ Δοσιθέου. Ἐνεκα δὲ τῆς κακοηθείας αὐτοῦ ὁ Μελέτιος καθαιρεθεὶς ἠδυνήθη δι' ὅτι ἐκέκτητο μέσων τριῶν νὰ ἀποκηθῆ, ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Γρηγόριος ἔτει 1649 ἐνήγαγεν αὐτὸν νὰ παραστῇ ἐνώπιον τῆς συνόδου πρὸς ἀπολογία.

Γρηγόριος διεδέξατο τὴν μητρόπολιν, ἔτε ἐξεδόθη τόμος συνοδικὸς κατὰ τοῦ προαρχιερατευσάντος Μελετίου ἐναγομένου παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν νὰ παραστῇ ἐνώπιον τῆς συνόδου μηνὶ Ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1649 (49) δι' ὃ ἐκατηγορεῖτο. Ὁ Γρηγόριος συνυπέγραψε γράμματι τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τὸ δεύτερον πατριαρχούντος, μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1650, δι' οὗ προσεκαλεῖται εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως καὶ δι' ἑγγράφων παραίτησιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ (50). Ὁ Γρηγόριος ἀπέθανεν ἔτει 1655 (51), μὲννηται αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀμασείας Ἀνθίμος (52).

Μητροπολιταὶ Ρόδου ἔτεσι 1622—1655

Θεοδόσιος	1541—1548
Κάλλιστος	1576—1590
Νικωνδρος, πρόεδρος	1581

49) Παρλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκῃς, τόμῳ Γ', σελ. 589.

50) Ἀθαν. Παπαδοπούλου—Κεραμέως Κατάλογος, τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλολογικῇ συλλογῇ χειρογράφων βιβλίων, ἐν Παραρτήματος τοῦ κ'—κδ' τόμου (τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φ. συλλόγ.) (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1892, εἰς 4), σελ. 103—104.

51) Παρλήψεις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), τόμῳ Γ', σελ. 592.

52) Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν Νεολόγῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτει, ΚΒ, 1891, ἀριθ. 9510.

Παΐσιος	1598(?)--1608
Ίεραμίας	1608--1604
Φιλόθεος	1604--1625
Παχώμιος	1625--1637
Μελέτιος	1637--1639
Παΐσιος	1639--1643(?)
Μελέτιος	1643--1651
Γρηγόριος	1651--1655

Ἐκ Ζήρου

Περικλῆς Γ. Ζερλέντης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΣΕΡΡΑΣ ΙΒΡΑΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓ. ΜΟΝΗΣ

ΙΩΑΝ. ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους 4—8)

ζ'. Ὑπόμνησις τῶν ἤδη αὐτῷ προλεχθέντων, ὅτι θάνατον καὶ λύπην ἢ ἁμαρτία μόνη εἰς τὸν βίον εἰσενεγκοῦσα ὑπ' αὐτῶν τοῦτων ἀναρρεῖται πάλιν. Καὶ εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὐχὶ τιμῶν μόνον ἡμᾶς οὐδὲ εὐσεργετῶν, ἀλλὰ καὶ κολάζων ὁμοίως ἐστὶν ἀγαθός. Καὶ περὶ τῆς τῶν ὄρκων ἀποχῆς.

η'. Προτροπὴ εἰς ἀρετὴν. Καὶ εἰς τὸ «περιεπάτει ὁ Θεὸς τὸ δειλινὸν ἐν τῷ παραδείσῳ». Καὶ περὶ τοῦ φεύγειν τοὺς ὄρκους.

θ'. Ἐπαινος τῶν κατορθωκότων μὴ ὀμνύειν. Καὶ ὅτι οὐκ ὀφείλει τις διακρίνεσθαι μετὰ ἐστίασιν ἀκροᾶσθαι θεῖων λογίων ἐν ἐκκλησίᾳ. Καὶ διατὶ μετὰ χρόνον πολλὸν ἐδόθησαν αἱ ἅγιοι Γραφαί. Καὶ εἰς τὸ «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ». Καὶ φυσιολογία κόσμου. Καὶ πρὸς τῷ τέλει περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

ι'. Ἐπαινος τῶν μετὰ τὴν ἐστίασιν ἀπηντηκότων εἰς τὴν ἀκροᾶσιν. Καὶ φυσιολογία κόσμου. Καὶ κατὰ τῶν θεοποιούντων τὴν κρίσιν. Καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

ια'. Εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκ τῆς στείσεως προσδοκηθέντων κακῶν καὶ ἀνάμνησις τῶν τότε συμβάντων. Ἔτι δὲ καὶ κατὰ τῶν τὸ σῶμα ἡμῶν διαβαλλόντων. Καὶ δι' ἔλου περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς. Καὶ πρὸς τῷ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

ιβ'. Ἔτι εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεὸν περὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἡμαρτηκότων εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ φυσιολογία περὶ τῆς κτίσεως. Καὶ ὅτι ποιήσας ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον νόμον φυσικὸν ἐγκατέθηκεν αὐτῷ. Καὶ περὶ τοῦ πάση σπουδῇ ἀπέχεσθαι τῶν ὄρκων.

ιγ'. Ἐν εὐχαριστίᾳ πρὸς τὸν Θεὸν περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀπὸ τῶν σκυθρωπῶν καὶ ἀνάμνησις τῶν διὰ τὴν σιάνην κατασφραγισθέντων καὶ τιμωρηθέντων. Ὁμοίως δὲ πάλιν περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας. Καὶ ὅτι φυσικὸν νόμον ἐδέξατο διὰ τῆς γνώσεως τῶν πρωιτέων καὶ τῶν οὐ πρακτέων. Καὶ περὶ τοῦ κατορθώσαι μὴ ὀμνύειν.

ιδ'. Τοῦ δήμου παντὸς ἀπεθέντος τῆς ἀγωνίας καὶ θαρσήσαντος τινὲς πάλιν τὴν πόλιν ἐσάραξαν φήμασι φοβεραῖς καὶ ἠλέγχθησαν, εἰς τοῦτο γοῦν ἡ ὁμιλία εἴρηται. Καὶ εἰς τὴν περὶ τοῦ ὄρκου παραίνεσιν. Ἀὐτὸ καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰωνάθαν καὶ Σαουλ καὶ τὸν Ἰερθὰε ἱστορία παρήχθη καὶ ἐδείχθη πόσαι ἐξ ἑνὸς ὄρκου γίνονται ἐπιπορκαί.

ιε'. Εἰς τὴν συμφορὰν τῆς πόλεως Ἀντιοχείας καὶ ὅτι χρήσιμον πανταχοῦ φόβος. Καὶ ὅτι πένθος γέλωτος λυσιτελέστερον. Καὶ εἰς τὴν ρῆσιν τὴν λέγουσαν «ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις». Καὶ ὅτι τοῦ φρονεῦν τὸ ὀρθοῦν χεῖρον.

ις'. Φημισθείσης εἰς τὸν ἄρχοντα Πραΐδαν καὶ πάντων βουλευομένων περὶ φυγῆς καὶ τοῦ κόμητος εἰσελθόντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρακαλέσαντος ταῦτα ἐλέχθη. Καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν. Καὶ εἰς τὸ Ἀποστολ. ρητὸν «Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ».

ιζ'. Ἐς τοὺς ἄρχοντας τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου ἀποσταλέντας Ἑλλέβριον στρατηλάτην καὶ Καισάριον Μάγιστρον. Καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν πεπλημμελιμένων καὶ εἰς τὴν εἰς τοὺς ἀνδριάντας καταστροφὴν.

ιη'. Εἰς προειρημένην ὑπόθεσιν τῆς σιάνεως. Καὶ περὶ νηστείας. Καὶ εἰς τὸ ἀποστολ. ρητὸν «Χαίρετε ἐν Κυφ πάντοτε».

ιδ'. Τῇ Κυριακῇ τῆς ἐπισωζομένης πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας. Καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν.

κ'. Εἰς τὴν διαλλαγὴν τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν. Καὶ εἰς τοὺς πλημμελήσαντας εἰς τὴν τῶν ἀνδριάντων καταστροφὴν. Καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐπισκόπου.

κα'. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φοιτῆσθαι. Καὶ περὶ γυναικῶν τῶν ἐν πλέγμασι καὶ χρυσῷ κατακοσμουσῶν ἑαυτάς. Καὶ περὶ τῶν κληρονομοῦσι ἢ περιπάτοις ἢ ἐπορδαῖς κεχορημένων, ἅτινα πάντα ἀλλότρια χριστιανῶν ἀποδέδεικται.

κβ'. Περὶ μνησικακίας ἦτοι ὀργῆς. Καὶ περὶ μετανοίας. Καὶ περὶ πάσῃ σπουδῇ φεύγειν τοὺς ὄρκους.

κγ'. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ τὰ μύρια εὐέλαντος ἀφείλαντος καὶ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαυτοῦντος. Καὶ ὅτι παντὸς ἁμαρτήματος τὸ μνησικακεῖν χεῖρόν ἐστι.

κδ'. Λόγος ρηθεὶς εἰς τὴν μεγάλην ἐβδομίδα, ἐν ᾗ καὶ διδασκαλία τίνος χάριν καλεῖται μεγάλη ἐβδομία. Καὶ εἰς τὸ εἶναι ἡ ψυχὴ μὴ τὸν Κύριον. Ὅτι μέγα ἀγαθὸν τὸ μὴ ἐκκαεῖν ταῖς εὐχαῖς (πιθανῶς ἐν ἀρχῇ τοῦ Γ' ἢ ΙΑ' αἰῶνος).

28

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΜΙΛΙΑΙ 19

Ὡς ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐν ἀρχῇ περιεχόμενα ὡς καὶ εἰς τὸν τόμον τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ. Χειρόγραφον ἑλληνικὸν ἐν ἀρχῇ δι' ἑκοστὴν φύλλον καὶ βεβλαμμένον ἐν τέλει κατὰ τὸ ἐν ἄκρον. Ἐκ τῆς ἀρχῆς λείπει μία ὁμιλία ὁλόκληρος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης τῶν σωζομένων, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ αἰξοντος ἀριθμοῦ αὐτῶν προχοροῦντος μέχρι 20. Ὡς ἐξόφυλλον ἐν τέλει ὑπάρχει ἐν τεμάχιον μεμβράνης ἐκ τῆς Παλ. Διαθήκης μετὰ σημείων μουσικῶν, περιέχον περικοπὴν ἐκ τῆς προφητείας Ἰωνά. (ὡς τοῦ ΙΒ' αἰῶνος).

29

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΜΙΛΙΑΙ 24

Ὡς ἡ πρώτη ἑλληνικὴ δι' ἑκοστὴν φύλλον. Ἐστὶ λόγος τοῦ Γεωργίου Νικομηδείας. Βιογραφία Κλήμεντος Ρώμης αὐτογγραφεύσει καὶ διήγησις ἑνὸς θαύματος αὐτοῦ ὑπὸ Ἐφραίμ ἐπισκόπου Χερσῶνος Ἐφραίμ ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 718, ἀπὸ Χριστοῦ 1006. Χειρόγραφον ἑλληνικὸν ἐν ἀρχῇ καὶ βεβλαμμένον ἐν μέρει.

Σημ. α'. Λείπουσιν ἐν ἀρχῇ δι' ἑκοστὴν φύλλον ζ' ὁμιλίαι καὶ μέρος τῆς ιγ'.

Σημ. β'. Εἰς αἰξοντα ἀριθμὸν τῶν ὁμιλιῶν οὐ μόνον αὐτὰ σημ.

περιλαμβάνονται ὥστε ἀποτελοῦνται ὅλαι 31, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Γεωργίου Νικομηθείας καὶ Κλήμεντος Ρώμης καὶ Ἐφρ. Χερσώνος.

Τὰ δὲ περιεχόμενα εἰσι τὰ ἑξῆς:

Αον Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Χρυσοστόμου λόγοι 24 ὡς ἑξῆς:

α'. Εἰς τὸ περὶ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ λυπήσθε (η').

β'. Περὶ προσευχῆς (θ').

γ'. Περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν, μηδὲ κατεύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν. Καὶ περὶ προσευχῆς (ι').

δ'. (ια') Περὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν τινὰ ἑαυτὸν, μηδὲ ἀπαγορεύειν ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν αἰτοῦντα. Καὶ πρὸς ἄνδρας περὶ τῆς πρὸς τὰς γυναῖκας εἰρήνης.

ε'. (ιβ') Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ προφήτου Δαβὶδ τὸ λέγον. «Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος». Καὶ περὶ φιλοξενίας.

ς'. (ιγ') Εἰς τὰ κατὰ τὸν Δαυὶδ καὶ Σαοὺλ καὶ περὶ ἀνεξικακίας καὶ τοῦ δεῖν φεῖδασθαι τῶν ἐχθρῶν καὶ μηδὲ ἀπόντος λέγειν κικῶς.

ζ'. (ιδ') Μέγα ἀγαθὸν οὐ τὸ μετιέναι μόνον ἀρετῆν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπαινεῖν ἀρετῆν. Καὶ ὅτι μείζον ἔστησε τρώπαιον φεισάμενος τοῦ Σαοὺλ ὁ Δαβὶδ ἢ ὅτι τὸν Ἰολιάθ κατήνεγκε, καὶ ὅτι ἑαυτὸν μάλλον ἢ τὸν Σαοὺλ ὠφέλησε τοῦτο ποιήσας. Καὶ εἰς τὴν ἀπολογίαὺν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Σαοὺλ.

η'. (ιε') Ὅτι ἐπισφαλὲς τὸ εἰς θέατρα ἀναβαίνειν καὶ ὅτι μοιχοὺς ἀπληρομένους ποιεῖ καὶ ὅτι ἀθυρίας αἴτιον καὶ πολέμου τοῦτο. Καὶ ὅτι πᾶν εἶδος ἀνεξικακίας ὑπερεβάλετο ὁ Δαβὶδ ἐν ταῖς κατὰ τὸν Σαοὺλ ἐβεργείαις. Καὶ ὅτι τὸ ἰφθίμην ἀρπαγῆν πρῶτος τοῦ δοῦναι ἐλεημοσύνην ἴσον.

θ'. (ις') Τοῦ αὐτοῦ πρεσβυτέρου ὄντος ἔτι τῆς Ἀντιοχείας πρὸς ἀνομοίους περὶ ἀκαταλήπτου, ἀπόντος τοῦ ἐπισκόπου.

ι'. (ιζ') Πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας ἐπὶ ταῖς δυσημερίας ταῖς γινόμεναις καὶ τῇ τοῦ λαοῦ καὶ πολλῶν ἱερέων διώξει καὶ διυστροφῇ. Καὶ περὶ ἀκαταλήπτου. Καὶ κατὰ Ἰουδαίων.

ια'. (η') Μετὰ τὸ ἐπανελθεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν συσκευὴν τὴν γενομένην παρὰ τῶν ἰδίων κληρικῶν. Καὶ εἰς τὴν Χαναναίαν.

ιβ'. (θ') Εἰς τὴν Χαναναίαν λόγος β' οὐ τὸ προύμιον περὶ σεισμοῦ τότε γενομένου.

ιγ'. (κ') Εἰς τὴν αὐτὴν λόγος γ'.

ιδ'. (κα') Εἰς τὴν Σαραφθίαν λόγος α'.

ιε'. (κβ') Εἰς τὴν αὐτὴν λόγος α'

ις'. (κγ') Εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ εἰς τὴν Σαραφθίαν λόγος γ'.

ιζ'. (κδ') Εἰς τὸν ἄσωτον υἱὸν καὶ περὶ μετανόιας. Καὶ εἰς τὸ ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. Καὶ εἰς τὸν ληστήν.

ιη'. (κε') Εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ. Καὶ εἰς τὸ πάντες μὲν πικρασιζόμεθα ἰψ βήματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕκαστος ὑπερ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ.

ιβ'. (κς') Εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου ἀποσταλέντας Ἐλλίβιχτον στρατηλάτην Καισάριον μάγιστρον. Καὶ περὶ νηστείας. Καὶ εἰς τὸ ἀποστολ. «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε.

κ'. (κζ') Εἰς τὸν Ἰὼβ λόγος α'.

κα'. (κη') Εἰς τὸν αὐτὸν λόγος β'.

κβ'. (κθ') Εἰς τὸν αὐτὸν λόγος γ'.

κγ'. (λ') Εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον τοῦ Σωτήρος περὶ τῆς τοῦ Ἰουδα προδοσίας. Καὶ κατὰ Ἰουδαίων καὶ μνησικακῶν.

κδ'. (λα') Περὶ κατανίξιος καὶ διακρίαν. Καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον.

Βον (λβ') Γεωργίου ἐπισκόπου Νικομηθείας λόγος εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸ πάθος τὸ σωτήριον καὶ εἰς τὴν θεόσωμον ταφήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γον (λγ') Βίος τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κλήμεντος ἐπισκόπου Ρώμης μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου.

Σημ. Ὁ βίος αὗτός ἐστιν ἐκτενέστατος περιεχόμενος εἰς 46 1/2 φύλλα μεγάλα μαριβαίνης καὶ ἐγρόφη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐν εἴδει ἐπιστο-

λῆς πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Ἰερόσηβόν, ὃν καλεῖ κύριον καὶ ἐπίσκοπον καὶ διέποντι οὐ μόνον τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπανταχοῦ εὐχριστομένην καὶ πρὸς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ λοιποὺς ἁγίους ἀδελφοὺς τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ Ἐκκλησίας.

Μετὰ τοῦτον τὸν βίον ἐπιφέρεται ὡς παρὰρτημα εἰς 5 1/2 φύλλα ἐν ἀρχῇ τοῦ ὁποίου σημειοῦται ἐν τῷ περισελιδίῳ ὅπου ἔρα περιέχον ἐγκωμιαστικά τινα τοῦ Κλήμεντος, διήγησιν τῆς εἰς Χριστὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστροφῆς Σισινίου τινὸς φίλου τοῦ Βασιλέως Νερούα, τὰ περὶ ἐξουσίας αὐτοῦ εἰς Χερσῶνα καὶ τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν μετὰ θάνατον θαυμάτων.

Δον (λδ') Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἱερομάγουρος Ἰερραίου ἐπισκόπου Χερσῶνος περὶ τοῦ γενομένου θαύματος ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἱερομάγουρος Κλήμεντος.

Ἐργίαρη τὸ παρὸν χειρόγραφον ἐν ἔτει 6514 ἀπὸ Κτ. κόσμου ἦτοι ἀπὸ Χρ. 1006, ὡς σημειοῦται εὐαναγνώστως ἐν τέλει. (ἔξαιρασιόν ἴσως 6704 ἀπὸ κτ. κόσμου ἦτοι 1196 ἀπὸ Χρ. ΠΒ' αἰῶνος).

30

ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ 55

*Αναγινωσκόμενοι ἐπ' ἐκκλησίας κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστήν, ὅν προτάσσεται καὶ πίναξ, ἀλλ' ἑλλιπὴς ἐν τέλει δι' ἑκακοτὴν ἐνάς φύλλον. Καὶ ἐκ τῶν λόγων δὲ ἑλλιπεῖς εἰσι ὁ κβ', κβ' καὶ κε'.

Εἰσι δὲ οὗτοι τῶν ἑξῆς πατέρων:

21 Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὁ α', β', γ', δ', ε', η', θ', ιδ', κ', κδ', λδ', λε', λς', λς', μα', με', μς', μι', μδ', νβ'.

2 Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὁ ζ' καὶ κγ'.

2 Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὁ ς' καὶ νδ'.

3 Ἰερραίου τοῦ Σύρου ὁ ι', κα' καὶ κβ'.

1 Ἐπολύτου ἐπισκόπου Ρώμης ὁ ια'.

3 Μεγάλου Βασιλείου ὁ ιβ', ιε' καὶ ις'.

2 Γρηγορίου Νύσσης ὁ ιγ' καὶ κε'.

2 Ἀνιστασίου μοναχοῦ Συναΐτου ὁ ις' καὶ μγ'.

1 Ὄσιου Λοφροθέου ὁ ιη'.

3 Ἀνδρέου Κρήτης ὁ ιθ', να' καὶ νε'.

3 Νεκταρίου Κων)πόλεως ὁ κς', κς', καὶ κη'.

2 Γρηγορίου τοῦ Ρώμης ἐπιστολά ὑπ' ἀριθμ. κδ' καὶ λ'.

4 Ἀνωνύμου ὁ λα', λβ', λγ' καὶ μβ'.

1 Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὁ λη'.

1 Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης ὁ λθ'.

1 Χωνειάου Ἀθηνῶν ὁ μ'.

1 Σαφρονίου Ἱεροσολύμων ὁ μδ'.

1 Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ὁ νγ'.

1 Ἰσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων ὁ ν'.

55 Ὀκτινὲς εἰσι οἱ ἑξῆς

α'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῆς Χαναναίας, ὅτε παθεγένοντο οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ περὶ τοῦ συνεχῶς εὐχεσθαι καὶ ἐν παντὶ τόπῳ.

β'. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία περὶ εὐχῆς καὶ ὅτι ῥῆα καὶ πηγή καὶ μήτηρ ἐστὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας δυνατωτέρα καὶ εἰς τὸν Φαρισαίων καὶ τελόνων.

γ'. Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία εἰς τὸν τελόνων καὶ Φαρισαίων.

δ'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἄσωτον υἱὸν καὶ περὶ μετανοίας καὶ εἰς τὸ ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ καὶ εἰς τὸν ληστὴν τῆ Κυριακῆ τοῦ ἄσώτου.

ε'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ἄσωτον τῆ αὐτῆ ἡμέρα.

ς'. Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ λόγος περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐχαῖαι τούτοις ὀνήσῃ τῷ σαββάτῳ τῆς ἀπόραου.

ζ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως τοῦ Θεολόγου λόγος περὶ ὀριδοπτοχίας τῆ Κυριακῆ τῆς ἀπόραου.

η'. Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία εἰς τὸ πάντες παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ τῆ αὐτῆ ἡμέρα.

θ'. Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὁμοιοῦς καὶ κτανύξας καὶ ἐπιθυμίας τῶν

μελλόντων αγαθῶν καὶ περὶ τῆς β' παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ι'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἐφραίμ λόγος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ περὶ συντελείας καὶ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ ἀντιχρίστου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ια'. Ἱπολίτου τοῦ μακαριωτάτου καὶ μάρτυρος ἐπισκόπου Ρώμης λόγος περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου καὶ εἰς τὴν β' παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ιβ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας λόγος εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ τῇ δευτέρᾳ τῆς Τυροφάγου.

ιγ'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Νύσσης εἰς τὴν παράβασιν τῶν ἁγ. νηστειῶν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ιδ'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλία εἰς τὸν προφήτην Ἰωνᾶν καὶ Δανιὴλ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς παῖδας καὶ περὶ μετανοίας τῇ τρίτῃ τῆς Τυροφάγου.

ιε'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μ. Ἀρχ. Καισαρείας Καππαδοκίας λόγος περὶ νηστείας τῇ δ' τῆς Τυροφάγου.

ις'. Ἀναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὄρους ὁμιλία εἰς τὸν ζ' ψαλμὸν εἰς παράβασιν τῶν νηστειῶν τῇ ε' τῆς Τυροφάγου.

ιζ'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μ. Ἀρχ. Καισαρείας Καππαδοκίας λόγος περὶ νηστείας τῇ παρισκευῇ τῆς Τυροφάγου.

ιη'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δωροθέου λόγος περὶ νηστείας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ιθ'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου λόγος εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ εἰς κοιμηθέντας τῷ Σαββάτῳ τῆς Τυροφάγου.

κ'. Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἰω. ἀρχιεπ. Κων)πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν σφόδρα τοὺς τελευτῶντας, ἀλλὰ μνήμης καὶ εὐχὰς καὶ ἐλεημοσύνας ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, εἴγε βουλοίμεθα τοῦτοις ὠφελεῖσθαι· μεγάλα γὰρ εὐεργετοῦναι τοὺς τελευτήσαντας

αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι ἐλεημοσύναι εὐχαὶ καὶ προσευχαὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

κα'. (κβ') Κατὰ λάθος ἐν τε τῷ προτασσομένῳ πινάκῳ καὶ ἐν τῷ αὔξοντι ἀριθμῷ τῶν λόγων). Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἐφραίμ λόγος εἰς πατέρα τελευθόντας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Τοῦτου σόζεται ἐν μόνον φύλλον.

κβ'. (κγ') Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρος λόγος, οὕτως λείπει, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἐν ἀρχῇ πίνακος.

κγ'. (κδ') Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπ. Κων)πόλεως τοῦ Θεολόγου λόγος εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χιλιάδος. Τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου. Λείπει ἐν φύλλον τοῦ λόγου τούτου ἐκκοπέν.

κδ'. (κε') Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἰω. Ἀρχ. Κων)πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὴν ἔξορίαν τοῦ Ἀδάμ καὶ περὶ πονηρῶν γυναικῶν. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

κε'. (κε') Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης εἰς τὸν ἁγ. μεγαλομάρτυρα Θεόδωρον. Σαββάτῳ α' τῶν ἁγ. νηστειῶν.

κε'. (κς') Διήγησις Νεκταρίου Ἀρχιεπ. Κων)πόλεως δι' ἣν αἰτίαν τῷ α'. Σαββάτῳ τῶν νηστειῶν δορυτίζομεν τὴν μνήμην τοῦ ἁγ. μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου καὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

κς'. (κζ') Διήγησις διαλαμβάνουσα περὶ τῶν σεπτῶν εἰκότων καὶ ὅποις καὶ δι' ἣν αἰτίαν παρέλαβε τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν τῇ α'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Καθολικῆ Μεγ. Ἐκκλησίας τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας.

κη'. (κθ') Διήγησις ψυχωφελῆς περὶ τῆς τοῦ Κυρίου εἰκόνης τῶν Χαλκοστρατίου, δι' ἣν αἰτίαν ἐκλήθη ἀντιφωνητῆς καὶ περὶ Θεοδώρου Ναυκλήρου καὶ Ἀβραμίου τοῦ Ἐβραίου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

κθ'. (λ') Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου πάπα Ρώμης πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα τὸν Ἰσχυρον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λ'. (λα'.) Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ δευτέρα πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα Λέοντα· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λα'. (λβ'.) Ὑπόμνημα εἰς τὴν ἐπονυμίαν τῆς ἀχράντου καὶ προσκυνητῆς εἰκόνας τῆς παναγιώμου Δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Ῥωμαίας· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λβ'. (λγ'.) Διήγησις θαυμαστῆ περὶ τοῦ γενομένου θαύματος ἐν Βηρυτῶν παρὰ τῆς ἀγίας εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λγ'. (λδ'.) Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ φράει τῆς Μ. Ἐκκλησίας μεγάλτου θαύματος γενομένου παρὰ τῆς ἀγίας καὶ σεβασμίας εἰκόνας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου καὶ φιλοχρίστου Νοταρίου· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λδ'. (λε'.) Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἰω. Ἀρχιεπ. Κων/πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ἐγγραφὴν τοῦ ὄθου φαλμοῦ καὶ εἰς τὸν βασιλέα Δαβίδ περὶ τῆς τοῦ Οὐρβίου γυναικὸς καὶ περὶ μετάνοίας· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

λε'. (λς'.) Τοῦ αὐτοῦ περὶ μετάνοίας ἐξ ἁγροῦ αὐτοῦ ἐπανελθόντος· τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.

λς'. (λζ'.) Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ μὴ ἐπαισχύνεσθαι ὀμολογεῖν τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ ὡς δι' αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς καὶ δεῖν ἐν αὐτῷ κενῶσθαι καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ ὅπως ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ περὶ ἐλεημοσύνης τῇ γ' Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.

λζ'. (λαγ'.) Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

λη'. (λθ'.) Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν καὶ ὀμολογητοῦ Ἰωσήφ Ἀρχιεπ. Θεσ/νίκης λόγος εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν Σταυρὸν· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

μ'. (μα'.) Τοῦ Πανιεφ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν τοῦ Χωνεΐτου λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ καὶ τίνος ἕνεκα προτίθεται εἰς προσκύνησιν ὁ Σταυρὸς τῷ μεσασμῷ τῆς ἀγίας Ὁμοιωστῆς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

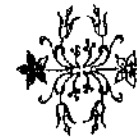
μα'. (μβ'.) Τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἰω. Ἀρχιεπ. Κων/πόλεως

τοῦ Χρυσοστόμου περὶ μετάνοίας καὶ κατανύξεως καὶ ὅτι ταχὺς ὁ Θεὸς εἰς σωτηρίαν καὶ βραδὺς εἰς τιμωρίαν ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς Παύλου παραδόξου ἱστορίας τῇ δ' Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.

μβ'. (μγ'.) Διήγησις ὀφέλματος ἐκ παλαιῆς ἱστορίας συλλεγεῖται καὶ ἀνάμνησις δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος ἦντινα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδαν πολέμῳ περιεκύκλωσαν, οἱ καὶ ἀπὸλοντο θείας δόξης περιθνήτες· ἡ δὲ πόλις ἀσινῆς συντηρηθεῖσα πρεσβείας τῆς θεοτόκου ἐτησίως ἕκτοτε ἄδει εὐχαριστήριον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.

μγ'. (μδ'.) Τοῦ μακαρίου Ἀναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὄρθρος λόγος περὶ τῆς ἀγίας συναξέως καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

μδ'. (με'.) Βίος καὶ πολιτεία τῆς Ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, συγγραφεὶς παρὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων εἰς τὴν καννυχίδα τοῦ μεγάλου κανόνας.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ»

Καθ' ἕν χρόνον ὁ μέγας πόλεμος καὶ τὰ ἐπιβεβαιωσάμενα ἀποτελέσματα αὐτοῦ μετῆνεγκαν καὶ ἡμᾶς ἀπὸ μιᾶς περιόδου εἰς ἄλλην, εἰς περιόδον πλήρη προβλημάτων καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, ἀναντιρρήτως ὑπῆρξεν ἐμπνευσμένη καὶ φαινή ἰδέα ἢ ἐνταῦθα, ἐν τῇ κέντρῳ τῆς Ὀρθόδοξης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Ἰερουσαλὴμ τινὸς συμματείου, συλλόγου τινὸς τῶν Ἑλλήνων Θεολόγων, σκοπὸν καὶ πρόγραμμα ἔχοντος τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνένωσιν καὶ ὀργανώσιν ὧν ἔχομεν ἐκαστοῦ διαθεσίμων δυνάμεων καὶ τὴν ἀνάλογον χρησιμοποίησιν αὐτῶν πρὸς αὐτὸ τοῦτο, πρὸς τὴν προσηκούσαν λύσιν τῶν πολλαπλῶν προβλημάτων τῆς νέας περιόδου. Ἦτε πρόθυμοι ἐπιδοκιμασία καὶ ἔγκρισις τῆς ἰδέας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ πρόφρων ὑποδοχή, ἣν εὔρε μέχρι τοῦδε παρὰ πολλοῖς ἢ Ἐκκλησίαις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπαρκῆς ἐνδείξις καὶ μαρτύριον τῆς ἀνάγκης τοιοῦτου συμματείου καὶ παρ' ἡμῖν, συγχρόνως δὲ εἶναι ἐχέγγυον καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ μέλλοντι εὐδοκίμησεως αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδόσεως αὐτοῦ. Βεβαίως ἔχει καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ὁ κανὼν ὅτι πᾶσα ἀρχὴ εἶναι πικρὰ καὶ ὑπόκειται εἰς δυσχερείας. Οὐχ ἤττον θμως ἀληθεύει καὶ τοῦτο ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ἡμῖν τοῦ παντός, ἐδραίαν δὲ ἔχομεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Οὐρανοῦ ὁ πρὸ μικροῦ βεβηλὸς σπόρος καὶ ἤδη ἀνατείλας ἐλαστός θὰ ἀυξήθῃ ἐπὶ μάλλον καὶ θὰ ἀποβῆ δένδρον, αὐτὸ τοῦτο ἐλαῖα Φαλακρὰ καὶ καλλίκαρπος ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Κυρίου πρὸς εὐκαιρὸν χρόνον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ πληρώματος. Crescat in dies magis magisque.

Τοῦ Συλλόγου τούτου τὸ διάγραμμα δημοσιεύομεν παραπέδοντες εἰς λαμβάνοντες γινώσκιν τὰ ἐκαστοῦ μέλη αὐτοῦ καταγίνωσκιν εἰς ὃ ἕκαστον ἔχει κλίσιν καὶ βροπήν καὶ προπαρασκευάσιν εἰδικὴν ἐργασίαν ἀποδοθησομένην δαπάναις τοῦ Συλλόγου.

Ἐν ἐκ τῶν μέσων, δι' ὧν ἐπιτελεῖται ὁ Σύλλογος τὸ πρακτικὸν ἰδίως μέρος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐθεωρήθη καὶ τὸ τῶν διαλέξεων σύστημα. Τὴν πρώτην τιαύτην ἐποιήσατο ἡδὴ τῇ Κυριακῇ 31 παραλλ. Ἰανουαρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλλ. φιλολ. Συλλόγου, παραχωρηθεῖσα προφρόνως ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου Προέδρου αὐτοῦ, ὁ μέγας Κατηχητῆς τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ Σχολάρχης τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Ἀλέξανδρος Ζώτος, ἐνώπιον τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἴκου κ. Βρόνου Μ. Πρόσης κ. Δαυιδίου, τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου τῶν ἡμετέρων Θεολόγων Σεβ. Γέροντος ἁγ. Κυζικίου κ. Κωνσταντίνου, πολλῶν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ πικνοῦ ἀκροατηρίου, μετὰ θέματος ἐπὶ πόλεμος καὶ ἡ Ἐκκλησία». Δημοσιεύομεν καὶ ταύτην χάριν τῶν ἀναγκαιότητων τοῦ Ν. Παιμῆνος καὶ τῶν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ μελῶν τοῦ Συλλόγου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Α'. Θεωρητικόν, περιλαμβάνον ὡς εἰκὸς καὶ τὸ ἱστορικόν. (Καλλιέργεια τῆς ἐξηγητικῆς, ἱστορικῆς καὶ συστηματικῆς Θεολογίας κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, γνωριμία καὶ ἐξοικείωσις καὶ μετ' ἄλλων γνώσεων καὶ ἐπιστημῶν (φιλοσοφικῶν, ἱστορικῶν, φυσικῶν καὶ ἑμοίων) αἱ ἐποῖται ἔχουσι ποιάνα τινὰ σχέσιν καὶ συνάφειαν πρὸς τὴν Θεολογίαν καὶ ἐξασκοῦσι ποιάνα τινὰ βροπήν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς καθόλου. Ἐρευνα τῆς ἱστορίας τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἕνα αὐτῶν τὰς ὄψεις καὶ ἐκδηλώσεις ἔρευνα ἰδίως τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐν σχέσει πάντοτε πρὸς τὰς πολιτικὰς συνθήκας ὅφ' ἃς ἔδρα, πρὸς τὰς δυνάμεις πρὸς ἃς εἶχε ν' ἀντεπεξέρχεται, πρὸς τὰ μέσα ἀπερ' οἷκοθεν διέθετε, πρὸς ὅτι τῇ ἐπεβάλλετο νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ πρὸς ὅτι ἐπετέλεσε.

Β'. Πρακτικόν. Τοῦτο περιλαμβάνει τὸ κυρίως ἠθικὸν ἢ ἠθικοκοινωνικόν. (Ἐξέτασις τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ καὶ κοινωνιολογικὰ καὶ ἠθικὰ προβλήματα — σοσιαλισμοῦ ὅφ' ἕνα αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις, ἐργατικῶν γενικῶς, θρησκευτικῆς καὶ ἠθικοκοινωνικῆς καταστάσεως, πολιτικοῦ γάμου, ἐλευθέρου γάμου, γυναικείας χειραφετήσεως, οικονομικῆς θέσεως τοῦ κλήρου, φιλανθρωπικῆς κινήσεως ἐν γένει καὶ τῶν ὁμοίων.

Γ'. Διοικητικόν (Κανονικόν): Τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ διὰ τῶν αἰώνων. Βάσεις αὐτοῦ

πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα μετὰ τῶν αἰτίων αὐτῶν. Σημερινῇ θέσει τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καθόλου καὶ αἱ ἐπιβλλόμεναι τροποποιήσεις; (Αὐτοκέφαλον κτλ.) Βιβλικῶς ἢ Ἐκκλησιαστικῇ Διοικήσει τῶν Ὁρθοδόξων ἐν τῇ-ἐξωτερικῇ κοινοτήτων.

Δ'. Λειτουργικόν. (Θεία λατρεία ἐξεταζομένη ὑπὸ τὴν διπλῆν αὐτῆς ὄψιν τῶν τελούντων ἢ λειτουργῶν καὶ τῶν τελουμένων, ἱστορικὴ ἐξέτασις, σημασία, σκοπός. Ζωγραφικὴ, ἁσματολογία καὶ τὰ παρόμοια. Ἐπιβλλόμεναι μεταρρυθμίσεις.

Ε'. Παιδευτικόν. (Τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς καθόλου μορφώσεως. **Παιδεύοντες καὶ παιδευτικὰ μέσα** μόρφωσις τοῦ κλήρου. μόρφωσις τῆς μικρᾶς ἡλικίας ἐλληνοπρεπῆς καὶ ἐλληνορθόδοξος. Οἰκία, Σχολή, κοινωνία. Μορφωτικὰ σύγγραμμα μέσα.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ ταχύς χρόνος, τῶν ἐνιαυτῶν ταχέως περιπλωμένων, ἀναγκάζομενος κατὰ τὸν τεταγμένον ὑπὸ τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ νόμον, ἐμφανίζει πρὸ τῶν ἡμετέρων τῆς ἱστορικῆς παρατηρητικότητος τὰ ἐν τῇ ῥοῇ αὐτοῦ ἐξελισσόμενα γεγονότα καὶ συμβάματα, καὶ τὰς νέας καταστάσεις τῶν πραγμάτων, ἀρ' ὧν οὗτος δέχεται τὴν τοῦτον χαρακτηρίζουσαν ἐπίκλησιν καὶ ἐπωνυμίαν. Καὶ οὕτω λοιπὸν ἐπωνομάζεται ὁ χρόνος, χρόνος χειμερινός ἐκ τοῦ χειμῶνος, χρόνος πολεμικός ἐκ τοῦ πολέμου, χρόνος νυκτερινός ἀπὸ τὴν νύκτα, χρόνος εἰρηνικός ἐκ τῆς εἰρήνης καὶ οὕτω κατ' ἐξῆς.

Ὅθεν ὁ χρόνος δὲν εἶναι χριστιανός ὀρθόδοξος ἢ δυτικὸς ἀπαξ ὡς αὗτος, πλὴν τῶν ἀναβαπτιστῶν, ἐν τῇ κολυμβήθρα τῆς ἐξελίξεως καὶ ἐναλλαγῆς τῶν γεγονότων βαπτιζόμενος καὶ ἐπ' ἀπαξ ὄνομα προσλαμβάνων καὶ προσωνομούμενος, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐν αὐτῷ διαδραματιζομένων γεγονότων καὶ ὡς αἱ βέων διὰ τῆς ἀενάου ῥοῆς αὐτοῦ νεοφανῆ ἐναλλαγὴν τῶν συμβαμάτων ἐμφανίζων, πολλάκις μεταβαπτίζεται καὶ ποικιλοτρόπως ἐπανομείται, πάντοτε ὅμως καθήκοντα ἀναδόχου τὸ ἐν αὐτῷ ἐξελισσόμενον γεγονός τελεσιουργεῖ.

Ἡ ἀνθρωπότης ἢ τὴν ἀρηίφιλον καὶ σιδηρόπλακτον ἐσθῆτα τοῦ φιλομάχου Ἄρειος περιβλήθεισα κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1914 καὶ σφαιρίως τὸ αἵμοστάλακτον ἔργον ἐπὶ τῶν ἰθίων αὐτῆς τέχνων τελείασα καὶ τὸ ἀηδὲς καὶ εἰδεχθῆς πρόσωπον τοῦ Βανδαλιστοῦ ἐπὶ τῶν

θαυμασιῶν αὐτῆς ἔργων δραματίσασα, ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ αὐτῆς πεδίου ἀπεχώρησεν ἤδη εἰς τὴν ἡρεμον πόλιν ἢ ἐκ τῆς ἡττης κατασχυμένη καὶ αἰμόφυρτος ἢ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυριῶσα ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπὸ αἰμόσυτα μῆκη καταπόφυρτος καὶ κατερρακιωμένη. Καὶ οὕτω, ὁ πάνδημος τοῦ κόσμου παντός, μοναδικὸς ἐν τῇ παγκοσμίῃ ἱστορίᾳ πόλεμος οὗτος, ἔληξεν ἤδη καὶ ἀπετερματίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1918. Τὰ δὲ μετ' αὐτὸν νέα γεγονότα ἐνήλλαξαν τὸ περίβλημα τῆς ἱστορικῆς κόνιστρας καὶ ὁ πολεμικός ἐκεῖνος χρόνος μετεκλήθη ἤδη μεταπολεμικός.

Ἄν δὲ που εἰς τινὰ εὐρυτάτην τοῦ ἕανθοῦ γένους χίρην τῆς Ἰουρωπαϊκῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἡπείρου εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῶν Τατάρων, κροταὶ ἀκόμη τὸ πολεμικὸν τηλεβόλον, ἐκεῖ μὲν τὴν διόδοσιν καὶ κυκλοφορίαν νεοσπεπλασμένων τοῦ ἀρχαίου θρακῆς Σπαρτάκου κοινωνιστικῶν ἀρχῶν διώκων, ἐδῶ δὲ τὴν ἀνατροπὴν καὶ σύγχυσιν τῆς ὁμοιοῦσας τῶν εἰρηνοθετῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργαστασίου τῶν Σεβρῶν σκοπούμενον, ἢ ἀνάδοχος τοῦ χρόνου ἱστορία δὲν ἐνοματίζει τὸν χρόνον τοῦτον ἐκ τοῦ ἐκφύλου, καὶ ἀντικανονικοῦ, καὶ ἐπαναστατικοῦ γεγονότος τούτου, ἀλλὰ τὴν κανονικὴν τροχίαν τῶν γεγονότων ἀκολουθοῦσα καὶ εἰς τὸ πᾶγκοινον διαφέρον τοῦ κόσμου παντός προσέχουσα, ἐπωνομάζει τὸν χρόνον τοῦτον, χρόνον **μεταπολεμικόν**.

Καὶ ὁ μεταπολεμικός οὗτος χρόνος πρὸ τοῦ ἐργαστασίου τῶν διανοουμένων καὶ ἰδία τῶν σκεπτομένων τὰς σοβαρὰς ἐθνολογικὰς, γεωγραφικὰς, πολιτικὰς, κοινωνικὰς, καὶ οἰκονομολογικὰς, συνεπειὰς τοῦ πολέμου τούτου, πληθῶραν θεμάτων ὑπὸ σκέψιν καὶ ἔρευναν καὶ συγγραφικὴν ἐργασίαν προβάλλει καὶ προτίθησι. Καὶ πρῶτον τὸ ζήτημα τὸ ἐργατικόν, τὸ ἀπὸ πολλοῦ τοῦς τε κοινωνιολόγους καὶ οἰκονομολόγους ἀπασχολήσαν, τὸ κυοφορηθὲν μὲν πολὺ πρὸ τοῦ πολέμου, μετ' αὐτὸν ὅμως ζητοῦν ἐπιμόνως τὴν ὀριστικὴν διακανόνισιν τῆς τὴν ἐργασίαν δημιουργούσης χειρὸς, πρὸς τὰ ἄψυχα πλὴν ζωηφόρα κεφάλαια καὶ κέρδη, εἰς τὸ ζήτημα τῆς πολιτικῆς ἰσοτιμίας τῆς γυναικὸς πρὸς τὸ ἀνδρικὸν φύλον, τὸ τὰς κεφαλὰς ἀλλὰ καὶ τὰ χρηματοθυλάκια τῶν πλουσίων διασεύσαν ζήτημα τῶν κεφαλαίων, τὸ ζήτημα τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διακανόνισεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν διαφόρων ἐθνῶν πρὸς ἀλληλα καὶ τὸ σὺχ ἦττον σπουδαιότητος ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῶν ἀπὸ χρόνον πολλῶν ἀπεσχισμένων ἐκκλησιῶν.

Πάντα τὰ θέματα ταῦτα, ἕκαστα, ἔχουσι τὸν ἀρμόδιον αὐτῶν ἔρευνητὴν καὶ λύτην. Ἐγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ πολέμου τούτου τοῦ ποιητικοτρόπως καταβλήσαντος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ καταστρέψαντος τὰ ἐπὶ γῆς ἀνθρώπινα ἔργα, τὴν ἀφορμὴν λαμβάνων οὐχὶ λύτου εἰς τὸν ἔπικρον ἐνασμενιζόμενος, ἀλλὰ τοὺς κόπους τοῦ ἔρευνητοῦ ἀναδεχόμενος ἀπ' οὗ τὰς περὶ πολέμου κρίσεις ἐκδιέσω καὶ τὸ αἷτιον τούτου ἔρευνησῶ, καὶ τὸ ἔργον τῆς καθολικῆς εἰρήνης, ὡς ἔργον καὶ τῆς ἐκκλησίας ὑπαδείξω, ἵνα καταστρώσω γνώμην, ἐνηγηθεῖσαν μὲν ἐν κύκλῳ ἀνθρώπων ἐμβριθῶν κατὰ τὰς δυσμὰς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, μὴ ἀκουσθεῖσαν δὲ κατὰ τὰς ἀνατολάς αὐτοῦ, ὅπου ἐγὼ σήμερον ἐκείθεν χιθίζα ἐπανακάμψας διατρίβω, ἢ ἴσως ἐνταῦθα ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς οἰκτιρῆς καταστεγασθεῖσαν γνώμην, καθ' ἣν ὁ σκίτανοτρεφὴς καὶ ἐρρινυώδης καὶ τραμακτικὸς αὗτος πόλεμος δὲν ἤθελεν ἐκκραγῆ εἰάν ἡ Ἕκκλησία ἠνωμένη καὶ συμπαγῆς οὖσα, συνεκράτει στιβαρῶς τὰ ἡνία τῶν πολεμικῶν ὄρμων τῶν κατοικούντων ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀνθρώπων, καταντῶν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι διὰ τὴν ἀριπαγῆ οἰκοδομὴν καὶ στερερὰν θεμελίωσιν τοῦ μεγάρου τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, οὕτινος σχεδιαστὴς εἶναι ὁ ἄλλοτε διδάσκαλος καὶ εἶτα πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς Οὐίλιαμ Βίλσον, δὲν ἀπαιτεῖται μόνον ἡ τῶν ἔθνων ἔνωσις διὰ τῆς ἀμμοκονίας τῶν ἐξωτερικῶν αὐτῶν σχέσεων, ἀλλὰ προαπαιτεῖται καὶ δὴ ἐπιβάλλεται καὶ ἡ πέτρα τῆς πίστεως, ὡς λίθος ἀκρογωνιαίος, ἀπαιτεῖται ἡ ἐσωτερικὴ τῶν καρδιῶν ἐνότης, ἐνότης ἐσωτερικῶν πεποιθήσεων, ἐπιτυχανομένη καὶ ἐπιδαλλομένη ὑπὸ τῆς εἰς πολυσχιδεῖς ἐκκλησιαστικὰς ὁμολογίας σήμερον κατατετημημένης μᾶς ἑμῶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεμελιωθείσης ἀπ' ἀρχῆς ἐκκλησίας.

Αἱ περὶ τοῦ πολέμου κρίσεις, τὰς ὁποίας ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀπαντῶμεν εἰσὶ ποιητικοὶ καὶ διάφοροι, κατὰ περιέργων δὲ τρόπον συναντῶμεν ἄνδρας φιλοσοφούντας, ἀντιθέτου μὲν πνεύματος καὶ τάσεως, ἔχοντας ὁμοῦ τὴν αὐτὴν περὶ πολέμου κρίσιν, καὶ ἄλλους, ἑμοίας μὲν σκέψεως φιλοσοφικῆς καὶ ἀντιλήψεως, ἐκ διαμέτρου ἐν τούτοις ἀντιθέτους γνώμας περὶ πολέμου ἀποφειγγομένους.

Ὅπως ὁ ἀπὸ Rotterdam Ἑρασμος κατακρίνει τὸν πόλεμον ὡς ἀνοίκειον τῇ ἀνθρώπῳ πράξιν καὶ δὴ χείρωνα τῆς θηριωδίας, οὐδὲν ἄλλο ἢ ληστείαν καὶ φόνον ὁμάδος καθ' ὁμάδος ἀνθρώπων, διαπραττέμενον, καὶ τῇ κρίσει αὐτοῦ ταύτῃ οὐ μόνον οἱ Ἀναβαπτισταὶ ἀλλὰ καὶ οἱ Κουάκεροι καθ' οἱ Μεγονοῦνται δημογνωμονοῦσιν, ὡς ἐπίσης καὶ αὐτὸς ὁ Voltaire ὡς πρόδρομος, καὶ πάντες καθόλου οἱ ἐγκυκλοπαι-

δισταί, ὡς μέλη τῶν νεωτέρων συνδέσμων τῶν Εἰρηνοφίλων ὁμοφρονούσιν. Ἐτεροὶ ζῆως, οἵτινες ἠθικῶς τε καὶ πνευματικῶς εὐχὴ εἰς κατωτέρων τῶν προμνησθέντων βαθμίδα ἴστανται, κρίνουσι τὸν πόλεμον, συμφώνως τῇ γνώμῃ τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου Ἡρακλείτου, ὅστις τὸν πόλεμον *πατέρα πάντων καὶ βασιλέα καὶ Κύριον ὀνομάζει*, ἐμβλέποντες ἐν αὐτῇ τὸν φορέα τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ τὴν τροφὴν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Ὁ δὲ ἀγγλὸς φιλόσοφος Βάκων, ὡς ὕψιστον κριτήριον τοῦ δικαίου τὸν πόλεμον χαρακτηρίζει, καὶ ὁ γάλλος σοσιαλιστὴς Brudhon, ὡς ἔσχατον φαινόμενον καὶ σύμπτωμα τοῦ ἠθικοῦ βίου τούτου ἀναγνωρίζει, καὶ πρὸς τὰς γνώμας αὐτῶν ταύτας συμφωνεῖ καὶ ὁ γερμανὸς Moltke, ὅστις τὴν μὲν εἰρήνην ὡς ὠραιοφάνταστον ὄνειρον ὀνομάζει, τὸν δὲ πόλεμον ὡς ὄρθρον τῆς τοῦ κόσμου θέας διατάξεως συναριθμεῖ καὶ κατατάσσει.

Ἡ ἀντίθεσις τῶν ἀνωτέρω κρίσεων καὶ γνώμων φανεροὶ πάντως τὴν διαφορὰν τῆς βάσεως τῶν πεποιθήσεων τῶν ἀποφανομένων αὐτάς. Ἄλλ' ἡ καθόλου ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς φιλολογίας ταύτης βαθεῖα καὶ ἐξέχουσα ἐντύπωσις εἶναι, ὅτι ὁ πόλεμος τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ τῶν Ρωμαίων Ἰανσοῦ φέρει, διπλὴν τὴν προσωπίδα φοροῦντος. Ἄλλὰ ἡ τοῦ θέματος τούτου ἀκριθὴς φιλοσοφικὴ ἔρευνα καὶ πιστὴ ἐξέτασις καὶ ὁ ἐκ ταύτης τῆς φιλολογίας ἀληθὴς τοῦ πολέμου χαρακτηρισμὸς τοῖς φιλοσόφοις κυρίως ἐνδιαφέρει, ἡμῖν ὅμως τοῖς τοιούτου πνεύματος ἐστρατημένοις ἐνδιαφέρουσι πράγματα, τὰ ἀπτά, τὰ πραγματικὰ καὶ ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν προσέπεσον, καὶ ὅσα ἐδοκιμάσαμεν καὶ τὰς συνεισέας αὐτῶν ἀκόμη ἀποδυρόμεθα μεμφόμερον καὶ ἀνήσυχον καὶ ἀπελπιστικὸν βλέμμα ἐπὶ τὸ ἀπώτερον μᾶς ἢ οὐ καὶ πλέον γενεῶν μέλλον ρίπτοντες. Ὅτι σήμερον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κεῖται ἐπὶ τοῦ θαλάσσιου ἐρριμμένον καὶ τεθρυματισμένον, ἢ ὑπὸ τὸ χῶμα τῆς γῆς κατεχωσμένον καὶ ὑπὸ τοῦ πηλοῦ αὐτῆς, εἰς πηλὸν καὶ τοῦτο μεταμορφωθέν, τοῦτο εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐνέργεια τοῦ πολέμου καὶ τὸ ἀδήριτον αὐτοῦ συντέλεσμα. Καταστροφή τῶν κατὰ χέρσον ἢ θάλασσαν ἀγωνιζομένων δυνάμεων τῶν ἀντιπάλων εἶναι ὁ κύριος τοῦ πολέμου σκοπός. Πάσαι αἱ δυνάμεις αἱ σωματικαὶ καὶ αἱ πνευματικαὶ ἐκάστου λαοῦ εἰς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται, εἰς ψθορὰν τοῦ ἐχθροῦ καὶ εἰς ἀφανισμόν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ὅπου ὁ δυσοίωτος καὶ πελματοπλατὺς ποὺς τοῦ πολεμιστοῦ εἰσέρχεται, ἐκεῖ καταστρέφει αὗτος πᾶν ὅτι φιλοπότιος ἐν εἰρήνῃ ἢ φιλοτεχνικῇ ἐργασίᾳ παράγει καὶ δημιουργεῖ. Ἱστορικοὶ καὶ ἀρχέγονοι τόποι πολιτισμοῦ, καλλιτεχνίας καὶ ἐπιστη-

μῶν, ὑπὸ τὸν ἐπισεισμικὸν κρότον τοῦ τηλεβόλου καὶ τὴν καύσιν τῆς πυρρίτιδος εἰς τέφραν μεταποιῶνται καὶ ἐκηθενίζονται. Ἐναρτήρητοι φερέλπιδες νεαροὶ καὶ σφριγῶσαι ὑπάρξεις εἰς τὸ ἀνθος τῆς ἡλικίας εὐρισκόμεναι καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ σταδίου αὐτῶν ὑφωθεῖσαι, ἐν ριπῇ ἀπονεκρούμεναι ἀφανίζονται καὶ εἰς τὰ ἐρέβη τοῦ Ἄδου προεάπτονται. Ἐκαστὸν πολέμαχον διαρκῶς περιστοιχίζει μυστηριωδῶς καὶ ἀφνειῶς ὁ θροτολογῶς κίνδυνος ἢ ὑπὸ τὴν ὑγρὰν κέλευθον ἢ ἐπ' αὐτῆς ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ὑπὸ αὐτῆν καὶ ὁ πένθος κώδων τοῦ θανάτου λαθραῖω; περιηγεῖ ἢ διὰ θολῆς βαρυγδοποῦ τηλεβόλου ἢ δι' ἵπταμένης βομβίδος ἀφ' ὑψηλοῦ ἀνοίθεν ἐξ ἀεροπλάνου.

Εἰς ἐντεταμένον ἀγῶνα ἐν μέσῳ ἀφορήτου καύσωνος καὶ φύχους δριμυτάτου καὶ παγετώδους καὶ ὑγρασίας ζωηκτόνου καὶ ἀκαθαρσίας λοιμῶδους καὶ παλλαπλῶν ἐξευτελισμῶν καὶ ταπεινώσεων ἐκτίθεται ἐν τῇ πολεμικῇ ἀναπεπταμένῃ πεδίῳ ὁ μετὰ τινος χλιδῆς καὶ εὐμαρείας τὸν βίον ἐν ἐστεγασμένῃ πόλει διανύσας καὶ κανονίσας Ἐὸ πλεῖστον ἐμόθηρσοι, συνήθως ὁμόφυλοι, οὐχὶ σπανίως φίλοι καὶ συγγενεῖς ἀκόμη, καὶ τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον, τὰ τέκνα ἐναντίον τοῦ χορηγοῦ τῆς ζωῆς αὐτῶν, εἶτι δὲ καὶ αὐτῆς ὁ τῆς ζωῆς χορηγός, πατήρ, τῶν εἰς ἀντίπαλα στρατόπεδα παρατεταγμένων τέκνων τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκχυθείσαν ζωὴν ν' ἀφαιρέσῃ πυρετωδῶς ἀγωνίζεται. Μίσση καὶ δυσπιστίαν καὶ ἐχθρότητα καὶ ἀντιπάθειαν μεταξὺ τῶν ἀγωνιζομένων λαῶν ἐμφυτεύει ὁ πόλεμος καὶ γεννᾷ τὴν ἀποξένωσιν μεταξὺ τῶν ἀτόμων, ἕτινα δι' εἰρηνικῆς κοινοπραγίας καὶ προσωπικῆς φιλίας εἰσι πρὸς ἀλληλα ἀγαπητῶς καὶ φιλίως συδεδεμένα. Ἄμβλυσις τοῦ αἰσθητήματος τοῦ Δικαίου καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἡθικὴ ἀναλγησία, ἡθονικὴ] πορνοκρατεία, πῶρωσις συναλλαγῆς, πείνα, ταλκιοπορία, ἀσθένεια καὶ λοιμῶδεις ἐπιδημίαι, εἶναι τὰ ἐφόνια τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἔργονα αὐτοῦ, καὶ συνελόντι εἰπεῖν, πόλεμος εἶναι κατωφερῆς ἐπ' ἀνοδός καὶ ἐπιστροφή εἰς τὴν βαρβάρτητα.

Ἄλλὰ πρὸς τί ἢ λεπτομερῆς αὕτη πλὴν ἀχαρῆς τῶν ἀφαντάστων τούτων τοῦ πολέμου δεινῶν περιγραφῆς, ἀφ' οὗ τὴν τούτων ἀφήγησιν δὲν περικοσμεῖ ἢ ἐξοχος περιγραφικὴ δύναμις ἐνδὸς τοῦ φλοῦ ἀρχαίου Παιητοῦ, πρὸς ποιητικὴν ἔξαρσιν αὐτῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἄλλως τε πάντες σχεδὸν ἡμεῖς οἱ τούτων ἀκρασταὶ τὰ καματηρὰ καὶ δυσδόστακα τεύτα τοῦ πολέμου δεινὰ ὑπὸ μορφῇ

ἀπαλιωτέραν ἢ σκληροτέραν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πικρῶς καὶ δὴ πικρότατα ἐδοκιμάσαμεν;

Ἄναμφιβόλως, φρικωδῶς φρικῶδες γεγονός εἶναι ἐπόλεμος εἰνεφθορά, εἶναι ζημία, εἶναι καταστροφή, ἀνίσχυρος πάντῃ καὶ ἀνίκανος πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προξενουμένου κακοῦ, δηλοῦν τὴν ἡκρωτηριασμένην τὸ ἀρτιμελές, τὴν τυφλωθέντι τὸ φῶς καὶ τὴν ὑπὲρ πατρίδος θανάτου τὴν ζωὴν τὸ φῶς καὶ τὸ μέλος ἀραιρεθέντα νὰ χορηγήσῃ, νὰ ἐπαναδώσῃ, καὶ προσκολληθῇ.

Ὁ πόλεμος εἶναι ὁ ἀμειλικτος μάρτυς τῆς ἡθικῆς ἰδιοφυίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ συγγητὴ μάστιξ αὐτῆς καὶ τὸ φρικαλιότατον ὄλων τῶν κακουργημάτων. Δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἐξεγείρῃ καὶ ἀγαθὰς δυνάμεις, δυνατὸν ἰθὺς ἐλά τις νὰ διακαθαίρῃ τὴν ἀτμοσφαιρὰν καὶ νὰ πικρῆ προόδους εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἄλλ' οὐδὲ ἡ ἀμαρτία παύει τοῦ νὰ εἶναι ἀμαρτία καίτοι ἐκτάκτως προκαλεῖται τι ἀγαθόν, οὐδὲ ὁ πόλεμος παύει τοῦ νὰ εἶναι ἀποτρόπαιος καὶ εἰδενθῆς καὶ τοι γίνεται καὶ που καὶ σχολῆ ἀρετῶν. Ὁ πόλεμος εἶναι λοιπὸν καὶ μένει πάντοτε λοιμὸς καὶ θροιστῆς λοιμικῶς ἀπόνως καὶ ἀτίως καὶ ἀδιακρίτως τὴν ἀνθρωπότητα θροίζων. Εἶναι κακοῦργος, ὁπότεν τέρας, πλάσμα τῆς αὐθαρεσίας ἢ τῆς πλεονεξίας ἢ τῆς σπουδαρχίας, οὐχὶ δὲ τῆς ἀνάγκης ἀποτέλεσμα εἶναι, ὡς οἱ πόλεμοι τῆς ἀμύνης καὶ οἱ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνες, αἵτινες χρωματίζονται ἡθικῶς καὶ μέγιστα ὡς καθήκον ἐπιβάλλονται ὡς ἐκφάνσεις τῆς θείας Δικαιοσύνης ἀναγνωρίζεμενοι.

Ἐπιτραπήτω μοι, ὑπὸ φῶς ἀμυδρὸν δαδὸς φιλοσοφικῆς τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ τὸν πόλεμον προκαλοῦντα ὅπως ἀνιχνεύσω, καὶ διὰ τῆς οὕτω διανοιγομένης θυρίδος τοῦ φιλομαθεῖς ἀκραστῆς εἰς τὸ κυρίως θέμα τοῦ ὁμιλοῦντος ὅπως εἰσαγάγω.

Ὁ λαὸς ἦτοι ἢ ὁμάς τῶν ἀνθρώπων, τῶν διὰ κοινῶ βίου συδεδεμένων, εἶναι τι φυσικῶς δεδομένον. Καὶ αἱ μονάδες τῶν ἐπὶ γῆς οἰκούντων ἀνθρώπων τείνουσι πρὸς σχηματισμὸν ὁλότητος, ἀφ' οὗ τὰ ἄτομα τὰ τοὺς λαοὺς συγκροτοῦντα φύσει πεπρωτισμένα εἶσιν ὑπὸ τινος ἐπικοινωνίας αἰσθητήματος τοῦ δόντος τὸ δικαίωμα εἰς τὸν φιλόσοφον Σταγειρίτην, τοὺς ἀνθρώπους ζωῶ κοινωνικῶς νὰ προσονομάσῃ. Ἐν τῇ βίῳ δὲ τῶν λαῶν τούτων συμβαίνει, εἶτι καὶ ἐν τῇ φυσικῇ ζωῇ, παρὰ τῇ συμφύσει καὶ ὁ ἀγῶν τῆς ὑπάρξεως ἐκ τοῦ ἐνστικτοῦ τῆς αὐτοσυντηρησίας ἀνα-

φαίνεται. Καί ἀγωνίζονται λοιπὸν οἱ λαοὶ πάντες καὶ πολεμῶσι καὶ διαπληκτίζονται, ὅπως ἕκαστος μίαν θέσιν ὑπὲρ τὸν θερμογόνον ἥλιον ἀποκτήσῃ καὶ τὰς ἐν αὐτῇ διακριθῆς αὐτοῦ μονιμοποίησιν ἱκανοποιῶν τὴν τάσιν τοῦ εὖ ἔχειν καὶ πλεόν ἔχειν.

Μετὰ τῆς ὑγιοῦς δὲ ζωῆς καὶ παραγωγῆς ἐνὶς ὑγιοῦς λαοῦ παρουσιάζεται καὶ τάσις τις πρὸς ἐπέκτασιν καὶ ἐξάπλωσιν, καίτοι ὅλα τὰ κατοικήσιμα μέρη τῆς γῆς εὗρον πρὸ πολλοῦ τοῦς κυρίου αὐτῶν, αὐτοῦ τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὴν «ὄρισαντος προστεταγμένους καιροῦς καὶ τὰς ἐροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν». (Πραξ. 17,26) Ἐξ ἀρχικῶς δὲ τῶν καθ' ἕκαστα λαῶν καὶ πρωτόγονα αἰσθήματα εἰσὶν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν οἶκον, ἡ ἔρως πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ φίλον αἰσθημα πρὸς τὴν γῆν τὴν γενέθλιον καὶ πρὸς τὴν γειτονίαν. Ἡ ἐθνικὴ συνειδήσις ἢ τὸ ἄλλως καλούμενον ἐθνικὴν συναίσθημα, μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἤδη μνησθέντων, δὲν συγκαταλέγεται τὸ κατ' ἀρχάς, διότι ὁ εἰς τὰς πρώτας ἀπλᾶς σχέσεις, ἀπλοῦς, ἀφελῆς καὶ λιτὸς ἄνθρωπος, τὸ ἐσωτερικῶς ἀδιαχώριστον μετὰ τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν ἠνῆκει καὶ τὰς διαφορὰς τὰς χωρίζουσας αὐτὸν ἀπὸ ἄλλης ξένης ὁμάδος ἀνθρώπων, οὔτε γνωρίζει, οὔτε νοεῖ, οὔτε αἰσθάνεται. Καὶ κατὰ πρῶτον καιρὸν ἱστορικῶς ἐμπειρίαι καὶ δοκιμασίαι καὶ ἰδίαι ἐχθρικαὶ συγκρούσεις καὶ προστριβαὶ πρὸς ἄλλους λαοὺς καὶ τις κοινὴ ἐργασία πολιτισμοῦ πνευματικοῦ ἄγουνε τοὺς λαοὺς εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐθνότητος ἢ τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἔχει συνειδηθῆναι καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν δικαίων. Βεβαίωτατα βαθμῶς τις πνευματικὸς πολιτισμὸς μεταξὺ αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὅπως δι' αὐτοῦ κατανοηθῇ ἀπὸ τι τοῦ ἔθνους συγκροτεῖται καὶ τὸ τι τοῦτο διαρκῶς ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ὁμάδος ἐκείνης ἐντετυπωμένον καὶ ἐνοσηνωμένον νὰ φυλάσσεται. **Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐθνικὴν συνειδήσιν.** Μετὰ τῆς ἐθνικῆς δὲ ταύτης συνειδήσεως εἰσὶ συνδεδεμένα καὶ ἰδεώδη τινὰ καὶ πρὸ πάντων μεγάλα ἱστορικῶς ἀναμνήσεις πρῶτον μεγαλείου, αἵτινες τρέφουσι τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν ἀτόμων καὶ ἐξαιρουσι τὸ ἐγὼ αὐτῶν, ἔτι τὰ ἔτεμα εἰς τοιαύτην κοινότητα ἀνθρώπων ἀνήκουσιν. Αὗται δὲ αἱ ἱστορικῶς ἀναμνήσεις καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη ἀποτελοῦσι τὴν κυρίαν ἀφετηρίαν πρὸς νέους ἐθνικοὺς σκοποὺς καὶ ἀγῶνας καὶ πολέμους.

Ὅπως π. χ. ἡ Σερβία ἐπεθύμει μέγα σερβικὸν κράτος νὰ ἐπανιδρύσῃ, οἷον ἄλλοτε ἐπὶ Δουρᾶν τοῦ Στεφάνου κατεῖχε (1331—1356) καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπέθιχον νὰ γίνωσιν ἕτι ἦσαν πρότερον ἐπὶ Συμεῶν

τοῦ Μεγάλου (893—927) καὶ ἐπὶ Ἀσεν (1218—1241) ὑπὲρ τὰ αὐτὰ ἰδεώδη καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐξετέθη εἰς ἀγῶνας σκοποῦντας τὴν ἐπανάκτησιν τῆς ἱερᾶς κληρονομίας τοῦ Παλαιολόγου.

Λοιπὸν, ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς γεννᾷ μὲν καὶ ἐξεγείρει τὴν ἐθνικὴν συνειδήσιν, ταυτοχρόνως ὁμως δημιουργεῖ μεταξὺ τῶν λαῶν, ἰσχυρῶν προσκρίβων τὰ ἐπίπεδα, τὰ ὅποια ἐμπλατύνει ἢ ἀνάγκη τῆς ἐπεκτάσεως ἐπὶ πλείονων πλείωρων κατοικησίμου γῆς, τὰ ὅποια εὐρύνει ὁ κίβητος τῆς διαδόσεως τοῦ ἴδιου δικαίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μετ' οὗ ἕκαστος λαὸς γεννᾶται καὶ τὴν ὅποιαν οὗτος ἀναπτύσσει καὶ τὰ ὅποια μεταμορφώνει εἰς ἀληθῆ μάχης στρατόπεδα τὸ ἐνοτικὸν τῆς αὐτοσυντηρησίας ἢ ὑπερηφάνειας τῆς ἐπικρατήσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος μὴ ὑπὸ τῆς ὑπεροχῆς ἑτέρου λαοῦ ἐξαφανισθῇ καὶ διαγραφῇ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦς δέλτους τῆς ἱστορίας. Τὰ ἐλατήρια ταῦτα χρησιμεύουσιν ὡς ἐναυσμα εἰς τὴν πᾶν τὸ προστυχόν φθιέρουσαν πυρίτιδα, ἐξάπτουσι τὰς ὁρμὰς πρὸς ἀκονισμόν τοῦ ἀλληλοκτονοῦντος σιδήρου καὶ τὰς ἀφορμὰς πρὸς αἱματοχυσίαν καὶ ἀνθρωποκτονίαν προσδίδουσι. Καὶ οὕτω λοιπὸν γεννᾶται ὁ πόλεμος. Ἀληθεύει ἄρα ἡ ὑπὸ τινος ἀρχαίων κρημνιδιῶν συγγραφείως ἐξενεχθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ νεωτέρου τοῦ ἐξ Ὁξφόρης φιλοσόφου Thomas Hobbes ἀνανεωθείσα φράσις ὅτι ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ λύκος δηλονότι οἱ ἄνθρωποι ὡς τινα αἰμοβόρα θηρία ἐπιπτόντες κατ' ἀλλήλων ἀλλήλους αἰμοβόρως κατακρεουργοῦσι.

Ὅθεν ὁ φιλοσοφικὸς μίτος διὰ τῆς ἐρεῦνης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐκτεθὲν κατάντημα. Ἡ δὲ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπικρατεῖ καὶ ἡ τάσις τῆς διὰ μέσου τῆς βίας εἰς ἐνότητα συγκεντρώσεως τῆς τῶν λαῶν πληθῆος ἐν μεγάλῃ κοσμοκρατορίᾳ ἥτις δι' ἀνθρωπίνων ἐπίσης μέσων ἐμελλε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ροπὴν τῆς καρδίας πρὸς τὸν σχηματισμὸν μιᾶς μεγάλης. Ἀλλὰ τὴν τάσιν ταύτην ἀνεχαίτισε καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῶν τοῦτον ἐματαίωσε καὶ τὸ συγκεντρωτικὸν τοῦτο πείραμα συνέτριψε τὸ θεῖον, ἀνιταχθὲν κατὰ πάσης βίας εἰς ἐνότητα συγκεντρώσεως. Μάρτυς τῆς κληθείας τῆς δε εἶναι ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ καὶ ἐν ταύτῃ ὁ χωρισμὸς τῶν γλωσσῶν, ὅπερ ἐκκληπτέον περὶ τῶν ἐθνῶν, διότι ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ἐκτόπισμα τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος.

Καὶ εἶτα ἐν τῇ ροῇ τῶν χρόνων ἐν ἐποχῇ ἀπωτέρω τὸ κοσμοκρατορικὸν ἐπιχείρημα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὡς

έπειτα και τὸ τῆς κοσμοκρατείας Ρώμης αἱ ἐπὶ πάντα τὸν κόσμον κατακτητικαὶ τάσεις, καὶ ἡ ἀπόπειρα τῶν Ρωμαίων Ποντιφῆκων κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα πρὸς ἴδρυσιν θρησκευτικῆς παγκοσμίου μοναρχίας, καὶ τὸ μονοκρατορικὸν ἐπιχείρημα Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ αἱ πρόσφατοι κατακτητικαὶ ἐπέσεις καὶ ἐπιθυμίαι τοῦ τε Παναλαϊσμοῦ καὶ τοῦ Παγγερμανισμοῦ, ταῦτα πάντα ἐναυάγησαν προσκρούσαντα ἐπὶ ὕψους τῆς διατακτικῆς βουλῆς τοῦ διατάκτοντος τῶς τύχαις τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων Θεοῦ, τῆς βουλῆς τῆς σαφῶς καὶ ὠρισμένης ἐγκλεισμένης ἐν ταῖς ἐξῆς λόγοις τοῦ οὐρανοβάμωτος Παύλου «ἐποίησέ τε ἐξ ἐνὸς αἵματος, πᾶν γένος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁρθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν» (Πρ. 17, 26). Καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Προνοητικοῦ Νοῦ διὰ τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἱστορίας μέχρις αὐτῶν τῶν προσφάτων γεγονότων τῆς ἕλης ἀνθρωπικότητος ἀποδέδεικται ἀπρόσβλητος καὶ ἀπαραβίαστος καὶ ἀκώλυτος χωρεῖσα διὰ τῆς ἀναπόξεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν Χριστιανικῶν ἰδεῶν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκάστης μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐθνικότητος. Αὕτη εἶναι ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ, ἡ ματαιοκώμπος τῆς μονοκρατικῆς τάσεως ἀποδεικνύουσα, καὶ τὸ ἀσκοπεῖν καὶ ἀτελέσφορον τῶν αἱματοχυσιῶν καὶ τῶν πολέμων μαρτυροῦσα καὶ οἰκτι:μοῦ ἕξιας τῆς πανολεθρίας αὐτῶν φανεροῦσα καὶ ὡς νόμος ἀκατάλυτος τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐθνῶν ἀνάσσουσα.

Εἶναι ἀλήθεια ἀναντίρρητος καὶ γεγονὸς ἀναμφέρηστον ὅτι ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς ὁ διδοὺς τὸ σπέρμα τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἐντεῦθεν γεννήσεως τῆς ἀφορμᾶς τῶν συρράξεων μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, αὐτὸς οὗτος ἐβλάστησε μὲν καὶ τὰς πρὸς εἰρήνην βροπὰς καὶ τάσεις αὐταὶ ἕμως δὲν εἶναι ἀρκούντως ἰσχυραὶ, ὥστε τοὺς ἱστορικοὺς πόθους καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη ἐπαρκῶς νὰ ἱκανοποιήσῃ, καὶ μετ' ἐπιτυχίας νὰ ἀσφαλίσῃ, ὥστε ἀκατάσχετα αἰσθήματα ἀλληλοσυμπαιθέας νὰ ἐξεγείρῃ καὶ διὰ κρίκων σιδηρῶν καὶ ἀρρήκτων πάντας τοὺς λαοὺς φιλέως νὰ συνδέσῃ. Ὁ πολιτισμὸς, τὸ γνήσιον τοῦτο τέκνον τῆς φιλοσοφίας, εἶναι ἀνίσχυρος τὸν πόλεμον νὰ παρεμποδίσῃ διότι δὲν καταστέλλει τὰ ἀνθρώπινα ἑκεῖνα πάθη, τὰ διὰ σπαραγμῶν καὶ τῆς αἱματοχυσίας τὴν εἰρήνην τῶν ἀνθρώπων διαταράττοντα. Καὶ ἐφ' ὅσον ἄρα τὰ πάθη, καὶ αἱ ἠθικαὶ παραφοραὶ καὶ αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζηλίξι καὶ συναλλαγῆς ἀνταγωνισμοὶ κοχλάζουσιν ἐν ταῖς στέροις τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τοσοῦτον διὰ ἐξακολούθησιν ἐν τῇ κόσμῳ

ὑφιστάμενος καὶ ὁ πόλεμος. Ἡ φιλοσοφία ἢ ἐπιτυχῶς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ἀναταμοῦσα, ἀλλ' ἄποτυχοῦσα ἐν τῇ ἐξευρέσει τῶν ἐξυγιαστικῶν καὶ ἀνακατήφρικτων τῆς ποιηρᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως μέσων δὲν ἠδυνήθη τὸν πόλεμον νὰ παρακωλύσῃ.

Μόνον ἢ ἐν τῇ Χριστῷ ἐνοικοῦσα δύναμις ἢ ἀνακαινιστικὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ δύναμις ἢ ἀναμορφωτικὴ τοῦ ἑσῶ ἀνθρώπου, ἢ δύναμις ἢ συνέλκουσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς συναδέλφους ἀσφαλῶς δὲηγοῦσα, αὕτη ἐμφανίζεται ἀσφαλίζουσα πάντας διὰ μίας κατηγορηματικῆς ρήτρας τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ ἀπαγορεύσαντος τὴν ξιφουλκίαν ἐνὸς θερμοαἵμου συνοδοῦ αὐτοῦ αὐτῇ διατάξαντος «Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τύπον αὐτῆς. Πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μάχαιρᾷ ἀπολοῦνται». (Ματθ. 26, 52). Διότι ὁ χριστιανισμὸς κατέβη εἰς τὸν κόσμον μετὰ τοῦ μεγάλου ἐκεῖνο γεγονότος, ἔπερ ἀρχεῖ τοῦ κόσμου ὡς ἀρχον τῶν καρδιῶν. Καὶ τὸ γεγονὸς, ἔπερ ἀποτελεῖ τὴν τροπὴν τῶν χρόνων, εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ τέκτονος, εἶναι ὁ Γαλιλαῖος, εἶναι ὁ Ναζωραῖος Χριστὸς, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀποκάλυψις τῆς ἀγάπης ὡς καινῆς καὶ πρὸ δύο χιλιετηρίδιον ἀγνώστου καὶ ἀνεφαρμύστου ἀρετῆς. Ἡ γενέθλι τῶν ἐνεργειῶν τῆς νέας θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξόδιον αὐτῶν εἶναι ὁ ἐσώτατος βίος τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ καρδίᾳ εἰσῆγαγε τὸν σπινθῆρα τῆς ἀδελφικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀγάπης καὶ ὁ σπινθῆρ οὗτος ἔπρεπε νὰ ἐξακμάσῃ εἰς τὴν ἀδελφοπαίτησιν καὶ εἰρήνευσιν αὐτῶν Ἡ θεμελιώδης θάσις, ἢ ψυχὴ, ἢ οὐσία τῆς νέας τοῦ Γαλιλαίου θρησκείας, εἶναι ἡ ἡμέρωσις, εἶναι ἡ κοινωνικότης, εἶναι ἡ ἀδελφωσις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ εἰρήνη τῶν πολυειδῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἐθνικότητων. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἀξιοὶ νὰ ἐπιδηθῇ καὶ εἰς τὰ φυλετικὰ μίση καὶ ἡ εἰρήνη διεθνοποιοῦμένη ἀπευθύνει τὴν φωνὴν αὐτῆς πρὸς πάντα ἀδιακρίτως τὰ ἔθνη. Δὲν ὑπάρχει Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἑλλήν, διετυμπάνισεν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα μεταλαμπαδεύσας εἰς αὐτὸν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἰαῦλος, Γνωστῆν, κυρούμενον ὑπὸ τῆς πείρας καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐπιμαρτυρούμενον, ὅτι τὰ πάθη τοῦ ἔλου ἰσομέτρως μεταβιβάζονται καὶ εἰς τὰ μέρη. Παράδειγμα σύγχρονον, ὁ Γερμανὸς καὶ Ἕλληνας, ὁ Ἑλλήν καὶ Βούλγαρος, ὁ ἕρθῶδοξος καὶ Λατίνος. Ἐδὲ μίσος τῶν ἐθνῶν μεταποιεῖται εἰς μίσος τῶν ἀτόμων καὶ αἱ καρδίαι αὐτῶν ἐν αἷς ἀναθρᾶζει τὸ αἰσθημα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐκδικήσεως, ἐκδιώκει τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ νέα θρησκεία παρὰ τῶν ὁπαδῶν αὐτῆς ἀδιακρίτως ἐθني-

κέρητος και ἐκκλησιαστικῆς ὁμολογίας. Νὰ ἀγαπᾷ τις ὡς ἄτομον και νὰ μισῇ ὡς μέλος ἔθνους, ἢ μέλος ξένης ὁμολογίας, νὰ εὐεργετῇ ὡς ἰδιώτης και νὰ σφάζῃ ὡς πατριώτης, νὰ εἶναι μέγιστος ὡς Χριστιανὸς και δῆμιος ὡς Βούλγαρος, νὰ ἰσχοί ὡς ἐπαδὸς τοῦ Ναζωραίου τὴν σημαίαν τῆς εἰρήνης, και ἐν ὀνόματι τοῦ Ἄρειος τὸ κήρυγμα τοῦ πολέμου νὰ σκληρῶσῃ, ταῦτα πάντα εἶναι ἀντιθέσεις στανικαί, εἶναι γεννήματα ἐχιδνῶν, εἶναι τῆς ἀμαρτίας τὰ εἰδεχθῆ ὀφθόνια. Ἡ ἀρσις τῶν ἐθνικῶν και φυλετικῶν ἀντιθέσεων, ἢ κατὰπαυσις τῶν προστριβῶν, ἢ ἰσότης τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἰσοτιμία τῶν λαῶν ἀπάντων και τῶν κρατῶν ἢ συναδέλφωσις και εἰρηνοποιήσις, τοῦτο εἶναι τὸ ἀγάλαν κατὰθεωμα τοῦ Χρισμοῦ· μόνον «*Δημοκρατίαν*» «*Θέλομεν και δημοκρατίαν σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου «γένους», ἀνεφῶναι ἐν-θουσιῶν ὁ Τερτουλλικῶν: πρὸ μιᾶς και ἡμισείας χιλιετηρίδος ἐνιαυτῶν ταύτην ὡς καρπὸν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἐξαγγέλλων. Οἱ Στωϊκοὶ και ὁ Κικέρων ἐρρυψαν μὲν τὴν ἰδέαν τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων ἀπάντων, ἀλλ' ἐγκατέλειψαν ταύτην ὡς ἰδέαν ἀνευ θερμότητος, σκελετὸν μόνον ἀνευ ζωῆς. Ἐν τῇ ὁ Χ)σμοῦ διὰ τοῦ πνεύματος τῆς καθολικῆς ἀγάπης, ἀνέδειξεν αὐτὴν ὡς ζωτικὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπότητος και εἰς ἀνώτατον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς νόμιον. Οὐκ ἐνι Ἄγγλος οὐδὲ Γάλλος, οὐδὲ Βέλληγ, οὐκ ἐνι Ἰώσσοσ οὐδὲ Βέλγος, οὐδὲ Βούλγαρος, οὐχὶ διότι ἐξοντοῦται ἢ ἐθνικότης, ἀλλὰ διότι αἱ φυλαὶ τοῦ κόσμου καλοῦνται εἰς ἁρμονίαν, και ἂν διακρίνη τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ἀλλήλων ἢ φυλῆ, ἐνώνει ἕνιμος και συνδέει αὐτοὺς πάντας ἢ κοινὴ ἰδιότης ἀπαξᾶπάντων ὡς τέκνων ἐνὸς δημιουργοῦ. Ἡ ἰδιότης αὕτη συμπλέκει τὰ νήματα τῆς ἐπικοινωνίας ἐδώσε κακεῖσε μεταξὺ τόπων και ἐθνῶν, αὕτη συνδέει τὰ μέρη τοῦ κόσμου παντός, αὕτη, ὅταν τὰ ἐθνικὰ μίση ἐξερθεταμένα τείνουσι μέχρι βιαίων ἐκκρήξεων και μέχρι καταστροφῆς τῶν εὐεργετημάτων τῆς εἰρήνης διὰ τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ πολέμου, αὕτη παρεμβαίνει εἰρηνοφόρος ἐν μέσῳ τῆς αἰμαχαροῦς πάλης παρορμῶσα εἰς συνδιαλλαγὴν, και ἀποβαίνει οὕτω ἄγγελος τῆς εἰρηνεύσεως τῶν λαῶν, τῶν ἐθνῶν και τῶν κρατῶν.*

Και διὰ τῆς ἰδιότητος ταύτης αἱ φυλαὶ τῆς γῆς αἱ τὴν ποικίλιαν ἀποτελοῦσαι προσεγγίζουσιν ἀλλήλαις, καταρτίζουσιν τὴν ἁρμονίαν και δι' αὐτῆς μὲν ἐνστερνίζονται τὴν συγκοινωνίαν οἰκαιοποιῶνται τὴν κοινωνικότητα ἐμπολιτεῦνται τὴν ἀδελφότητα διὰ δὲ τῆς φυλετικότητος τὴν ἀναρχίαν και αὐτοκυριαρχίαν σημειοῦσι, και

οὕτω καταγωνίζονται πᾶσαι αἱ κακίαι ἐκείναι αἱ διασαλεύσασαι τὴν εἰρήνην τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἐπιμειξίας. Καὶ οὕτω παράγεται ἡ ὑγιὴς ἐκείνη τῆς συζῶσας ἀτμοσφαῖρα, ἣτις σκορπίζει ἀφθόνως τὰ μύρα τῆς ἡθικοποιήσεως και τοῦ ἐξευγενισμοῦ και ἀπολύει οὕτω τὰς δροσοθόλους αὔρας τῆς κοινωνικότητος και ἡ δρόσος αὕτη ἰθωπεύει και ζωογονεῖ τὰ ἐν τῇ λειμῶνι ὑπὸ τοῦ καίσιονος ἀπεξηραμμένα ἄνθη.

Διοπόν, ἀναμφισβήτητον και ὑπὸ τῆς ἰστορίας τῶν πραγμάτων μεμαρτυρημένον εἶναι, ὅτι ἡ Χ)νικὴ ἀδελφότης ὑπήρξε και εἶναι ἀρχὴ ζωῆς, ἡθικῆς δύναμις ἀκμασία, κινῶσα ἄτομα, οἰκογενεῖας, μέλη κοινωνικῶν ὁμάδων, διαπρεπεῖς πολιτευτάς, ἐπιστήμονας, και διαπνέουσα αὐτὰ τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη και τοὺς λαούς. Ὁ γνωρίζων νὰ μελετᾷ τὴν ἰστορίαν και νὰ διακρίνη ἀναμῆσον τῶν ἀνταγωνιζομένων ἐν αὐτῇ δυνάμιον, διαβλέπει ὅτι αἱ καρδίαι και τὰ πνεύματα πρὸς τὴν ἀδελφότητα ταύτην βλέπουσι, ἐν αὐτῇ ζητοῦντα τὴν λύσιν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, πολιτικῶν και διεθνῶν προβλημάτων, ἅπερ ἀπασχολοῦσι σύμπαν τὸ ἀνθρώπιον γένος, ὅπερ θαρυνθέν πλέον ἰς διαίρουσας αὐτὸ ἐρίδας και τῆς αἰματοχυσίας ἀποτροπιαζόμενον, συναισθάνεται ὅτι ἐν τῇ καθολικῇ ἀδελφοποιήσει και τῇ ἐκ ταύτης εἰρήνῃ θὰ εἴρη τὴν ἀνάπαυσιν, δυνάμενον ἐν αὐτῇ και δι' αὐτῆς νὰ ἐπδοθῇ ἁρμονικῶς εἰς τὰς ἐργασίας μίαν τῆς πραότου και τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Ἐπὶ τῆς ἰδέας ταύτης κινῶνται και τὰ ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης συνέδρια, και σύνδεσμοι εἰρηνοφίλων ὁργανοῦνται, και διαιτητοῖαι και διαιτητικὰ δικαστήρια συμπέγγονται και τῆς εἰρήνης μέγαρα κρυστάλλινα ἐν Χάγγῃ τῆς Ὑλλανδίας ἀνυφοῦνται, και ὁ Βίλσον κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον καταλυσμέντου 1914 σχεδιάζει ὡς κωδὸν τοῦ Νῶε τὴν εἰρηνευσιν τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς Ἀμφικτυονίας.

Ἡδὴ ἐπὶ τοῦ 17ου αἰῶνος ἐκδηλοῦται ἡ πρὸς παγκόσμιον εἰρήνην τάσις. Ἐρρίκος ὁ τῆς Γαλλίας μονάρχης σχεδιάζει Χριστιανικὴν Δημοκρατίαν ἐκ δέκα πέντε πολιτειῶν ἀπαρτιζομένην και ὁ γαλλῆ τῆς κληρικὸς Saint Pierre ὀλίγον βραδύτερον, ἐκπονεῖ σχεδίον πρὸς ἐγκατάστασιν αἰωνίου εἰρήνης και ὁ Rousseau και ὁ Kant (1795) παγκόσμιον Δημοκρατίαν καταστράφουσι, και κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος συμπέγγονται ἡ ἄγλια Ἰνωσις (Alliance) και σωματεῖα καταρτίζονται τῶν φίλων τῆς εἰρήνης και τοῦ ἀφοπλισμοῦ

ἐν Ἀμερικῇ (1826) καὶ Ἀγγλῶν καὶ Ἑλβετῶν (1841). Les amies de la paix συγκροτοῦσι διεθνεῖς συνέδους ἐν Λονδίῳ τῷ 1842 καὶ εἰρηνικὰ συγκαλοῦνται Συνέδρια ἐν Βρυξέλλαις 1848 καὶ ἐν Frankfurt καὶ ἐν Ρώμῃ 1841 καὶ τελευταῖον ὁ τοῦ ξανθοῦ γένους πανταδύναμος Τσάρος ἀπολύει ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς μιστάρχας τῆς Ἑυρώπης διὰ τοῦ περιουσιότου πολιτευτοῦ Μουραβιέφ καλῶν αὐτοὺς εἰς εἰρήνευσιν. Ἄλλ' εἰς πάσας τὰς εἰρηνοφίλους ταύτας τάσεις καὶ τὰς εὐλαχρεῖς ἀποπειράς τῶν τε φιλοσόφων καὶ πολιτευτῶν καὶ μοναρχατέρων παρευωρήθη ἢ ἐλησμονήθη ἢ μοναδικῇ αὐτῇ ἀλήθειᾳ, ὅτι ἀρχὴ τις ἔπιως καρποφορήσῃ, δέον πρῶτον ἔπιως βλαστήσῃ εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν καρδιῶν ἕδαφος.

Μοναδικὸς δὲ κυρίαρχος καὶ ἐξουσιαστὴς καὶ γαιωργὸς καὶ καλλιεργητὴς τοῦ ἔδαφους τούτου δὲν εἶναι ἡ πολιτεία ἀλλ' ἡ ἐκκλησία. Ὑπάρχει πολύμορφον βιωτικὸν στάδιον, ὅπερ ἡ πολιτεία προσεῦρσκει, ὅπερ αὐτὴ δὲν δημιουργεῖ, ἀλλ' εἰς ὃ μόνον ἐντυπῶι τὸν τύπον τοῦ νομικοῦ θεσμοῦ πρὸς περιτροπῆσιν αὐτοῦ καὶ ὀρθοῦσιν τῆς ζωτικῆς αὐτοῦ κινήσεως. Ἡ πολυειδὴς αὐτῆ ζωτικῆ ἀρχὴ ἢ μὴ ὀφείλουσα τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς ἐν τῇ κράτει ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ τιθεμένη ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κύκλου τῆς προσωπικότητος, ἐκ τοῦ ἐκκογενειακοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Τὸ κράτος δὲν δημιουργεῖ τὴν θρησκευτικὴν Κοινότητα, αὕτη ὑπάρχει ἤδη χωρὶς νὰ εἶναι προῖον αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐκκογένεια δὲν ὀφείλει τῇ πολιτείᾳ τὴν γένεσιν αὐτῆς, δὲν χορηγεῖ εἰς τὴν προσωπικότητα τὸ δικαίωμα τοῦ αὐτοπροσορισμοῦ ἀλλὰ ἀναγνωρίζει μόνον καὶ ἐπικυροῖ αὐτό. Ἡ θρησκευτικὴ κοινότης τίθεται ὑπὸ τὴν τὰ πάντα διατάσσουσαν ἐξουσίαν τοῦ κράτους, ἀλλ' οὐδὲν παρ' αὐτοῦ δανειίζεται τῆς ἰδίας ἐξουσίας χωρίζουσης αὐτὴν ἀπὸ τῆς σφαιρας τοῦ κράτους. Ἰσχυροὶ καὶ κράτος εἶναι ἀμφότεροι θεῖας διατάξεως θεσμοί, ἕκαστερος ἔχων αὐτοῦπαρκτους δι' ἑαυτὸν ρίζας, ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῇ ἐνεργείᾳ συνανωμένοι ὅμως ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ. Οὐδεὶς ἀμφοτέρων τῶν θεσμῶν τούτων δικαιούται ν' ἀναμειγνύηται τῷ ἑτέρῳ καὶ οὔτε τὸ κράτος δύναται νὰ ἐπιτάξῃ τῇ ἐκκλησίᾳ πῶς καὶ τί πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν νὰ κηρύξῃ, οὔτε ἡ ἐκκλησία νὰ ἐπιβάλλῃ τῇ πολιτείᾳ νομικὰς περὶ πολιτικῶν πραγμάτων διατάξεις.

Ἀμφότεροι ὅμως οἱ θεσμοὶ οὗτοι δέον ἔπιως ἀλληλοδιακονῶνται ἐνα ὑπηρετῶσιν ἐκ συμφώνου καὶ μετὰ συμπνοίας εἰς τὸν ἀθρόον ἐθνικὸν βίον. Καθῆκον ἄρα τῆς Ἀμφικτυονίας τῶν ἔθνων τῆς κρηπίδομένης

ἐπὶ τῶν γνωστῶν 14 πινακῶν τοῦ Βίβλων, θεωρουμένης ὡς πολιτειακοῦ θεσμοῦ, ἐνα προσδόσῃ ἐπὶ τῶν νομικῶν αὐτῆς ἀποφάσεων τῶν ἀφρουσῶν ἐξωτερικὰς τῶν διαφόρων ἐθνῶν σχέσεις καὶ τὸ ἠθικὸν κύρος, τὸ πολλὴν τὴν ἐπίδρασιν ἔχον ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἔδει νὰ προσκαλέσῃ ὄφειλε νὰ ἐπιταλασθῇ ἔπρεπε νὰ ἐκζητήσῃ τὴν ἀπαραίτητον ἀρωγὴν καὶ συναντίληψιν τῆς Ἑκκλησίας διὰ τὸ ἀθρόον εἰρηνευτικὸν τῆς ἀνθρωπότητος ἔργον. Διότι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῶν συγκρούσεων καὶ τῶν διαιρέσεων, ἢ συνέλκουσα τοὺς θεσμοὺς δύναμις, ἢ συνάπτουσα ἀρρήκτως τὰς χεῖρας, ἢ συνδέουσα τὰς καρδίας καὶ τὴν ἁμόνοιαν στεφανοῦσα, εἶναι οὐχὶ τὸ ἐξωτερικὸν νομικὸν συμφέρον ἀλλὰ τὸ ἠθικὸν κράτος τῆς ἀγάπης καὶ ἢ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλλοχεύουσα κοινωνιστικὴ καὶ ἀδελφικοποιητικὴ δύναμις.

Ὁ νόμος καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ἀληθῆς ὅτι τηροῦσι τὴν τάξιν καὶ ἐκδιόξουσι τὴν ὑπακοήν, ἀλλὰ μετὰ αὐτῶν καὶ τοῦ αἰσθημῆτος οὐδὲν κοινὸν ὑπάρχει. Τὸ κράτος ὅμως τῆς θρησκείας εἶναι πολὺ ἰσχυρότερον τοῦ κράτους, τῶν νόμων, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας, καὶ ἡ δύναμις τῆς θρησκείας εἶναι ὁ μοναδικὸς ἐκεῖνος χαλινός, ὁ χαλινωγαγὼν τὰ πάθη, καὶ κατευθύνων τὴν ἐλευθέραν παθῶν ἀνθρωπότητα εἰς τὸν προσρισμὸν αὐτῆς καὶ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν. Ὅθεν ἡ ἐνωρὶς αὕτη, ἡγοῦν τὸ πνεῦμα τοῦ δικαίου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης ἀποτελοῦσι τὸν ἀρραβῶνα τῆς ἀσφαλούς κοινωνικότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ ἀρετικῆς κρηπίδωμα τῆς εἰρηνεύσεως αὐτῶν.

Καὶ λοιπὸν ἡ συνεργασία ἀμφοτέρων εἶνε ἀναγκαῖα ὡς ἀναγκαῖοτάτη εἶνε καὶ ἡ ἀλληλοδιακονία καὶ συμβολὴ ἕκαστ' ἑκτὸς πρὸς τὸ ἀθρόον ἔργον τῆς τῶν λαῶν, ὡς τέκνων κοινῶ πατρὸς εἰρηνεύσεως. Ἄλλ' ὅμως ἡ ἐκκλησία σήμερον ὡς σήμερον ἐμφανίζεται, εἶναι ἐξησθενημένη, ὑπὸ μαρασμοῦ καὶ παραυσίας προσβεβλημένη καὶ πάντῃ ἀνίσχυρος τὴν συνεργασίαν αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ πρὸς ἡμελίωσιν καὶ παγίωσιν τῆς κῆλικῆς εἰρήνης νὰ προσφέρῃ. Πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων ἀπώλεσε τὴν, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰσραὺτοῦ αὐτῆς, ἠθικὴν καὶ ἀναμορφωτικὴν ἐπὶ τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων ἐπιρροήν. Διότι τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο σπέρμα, τὸ ὑπὸ τοῦ μισοκάλλου ἐν τῇ ἀγαθῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐνσπαρὲν καὶ τὴν δυσαρμονίαν μετὰ αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κόσμου εἰσαγαγόν, τὸ πονηρὸν αὐτὸ σπέρμα, πρὸς ἀντριψιν τοῦ ἐπαιῶ ὁ Θεὸς οὐρανοῦς ἐκλίνε καὶ κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πονηρὸν αὐτὸ σπέρμα, οὗτινος ἢ

ἐκρίζωσις ὑπὸ τοῦ Δομήτορος· τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς κύριον καὶ πρῶτιστον μέλημα ὄρισται, τὸ τὴν διαίρεσιν ἐγκυμονοῦν πνεῦμα τοῦτο συγκαταβάσει ἀναξιοχρήστῃ καὶ χαμαιζήλῳ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ ἐπέστρεψεν ἡ ἐκκλησία καὶ ἠνέχθη ἐν τῇ περιθώρῳ αὐτῆς νὰ βλαστήσῃ, τὸ δύσμορφον καὶ πολύμορφον καὶ ὡς ἡ λεοναία ὕδρα, πολυκέφαλον τέρας τὸ **Σχίσμα**.

Τὸ σχίσμα, τὸ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκ λόγων δογματικῶν, πράγματι δὲ ἐκ τάσεως προσωπικῆς φιλαρχίας ἢ μᾶλλον ἐκ συμφερόντων καθαρῶς προσωπικῶν καὶ ἀνθρωπίνων ἐλαττωμάτων τῶν ἐλέω Θεοῦ κυβερνητῶν τῆς Ἐκκλησίας προσιθῶν, διέρρηξε τὸν ἄρρακτον Χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, μεταβαλὼν αὐτὸν εἰς ράκος, καὶ τὸ ράκος τοῦτο κατερράκωσε καὶ τὸ ἠθικὸν ἐπὶ τῶν ποιμενομένων κύριος, καὶ οὕτω τῆς μιᾶς ἐκκλησίας, τῆς καὶ οὐρανίῳ ὀπισμῆι καθοπισθησίσσης, ἡ δύναμις ἐθραύσθη ὑπὸ τῆς πολυκεφάλου ἀρχῆς τῆς πολλαπλότητος.

Σκεπτόμεθα, καὶ ἡ σκέψις ἡμῶν αὕτη εἶναι ὁμοία τῇ σκέψει τῶν Ἑβραίων λογίων μεθ' ὧν συνδιάλεξεν ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος ἔσχομεν καὶ παντὸς τοῦ ἀπλήν ἰδέαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας ἔχοντος οὐα πρέπει νὰ ἡ ἡ σκέψις, ὅτι ἐὰν αἱ πολύμορφοι ἐκκλησιαστικαὶ ὁμολογίαι, εἶαι μεταξὺ τῶν πρώτων ἡ Ρωμαϊκὴ, ἡ Ἑλλ. ὀρθόδοξος, ἡ Προτεσταντικὴ, ἡ Ἀγγλικανικὴ καὶ ἄλλαι, ἦσαν συμπαγεῖς καὶ οὕτως ἠνωμέναι, ὥστε νὰ παριστῶσι τὴν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ θεμελιωθεῖσαν μίαν Ἐκκλησίαν, εὐσυνειδήτως καὶ σκοπίμως ἐργαζομένην πρὸς ἐξαγνισμόν τῶν, τὸ σπέρμα τῆς διχονοίας ἔχουσῶν καρδιῶν καὶ πρὸς ἀπάλειψιν τῶν παιθῶν τῶν εἰς ἐθνικὰς συρράξεις ἀγόντων, ἡ παγκόσμιος εἰρήνη δὲν ἤθελε παραχθῆ, τὴν σάρκα αὐτῆς προσλαβούσα ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας, ἐν ἣ τὴν εἰρήνην ὡς ἐμβλημα αὐτῆς ἐχάραξεν ἡ ταύτης θεμελιωτὴς Χριστός· Δὲν ἤθελεν ἐκτραχῆ ὁ τελευταῖος κτασσορευτικὸς πόλεμος, καὶ δὲν ἤθελε μεταβάλλει οὗτος τὴν γῆινον σφαιρὰν εἰς θέατρον ἀδίκων αἱματοχυσιῶν καὶ μυσσαρῶν ἀδελφοκτονίας, μηδὲ ὑψισθῆ ἐπὶ τοῦ θωμοῦ τῆς λατρείας ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τε τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει παρὰ τε τῇ ἐψήβῳ καὶ τῇ μεγάλῳ ἀνδρὶ, παρὰ τῇ καρδοσλοποῦντι πλουσίῳ τῇ τὸ χρῆμα βουλιμῶντι πτωχῷ ὁ Χρυσόφορος Μαιμμωνᾶς, καὶ δὲν ἤθελε καταπέσῃ τὸ ἦθος παρὰ πάσαις ταῖς τάξεσι τῆς κοινωνίας, καὶ ἡ ἠθικὴ ἀναρχία δὲν ἤθελε ἐπικρατήσῃ καὶ παρὰ τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ οἰκογενείᾳ, ὥστε νὰ εὔρη εἰκαιον ὁ ψαλμῆδὶς λέγων περὶ

τῶν μεταπολεμικῶν ἀνθρώπων. «Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἡ χρειώθησαν οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός» (ψαλμ. 13. 3).

Ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος Βίλσον ἔδρυνε τὴν κεινωνίαν τῶν ἐθνῶν σκοποῦσαν τὴν κντάργησιν τοῦ πολέμου διὰ τῶν φίλων πολιτικῶν, καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν διαφόρων ἐθνῶν πρὸς ἄλληλα. Ἀλλ' ἡ ἀμφικτυονία αὕτη τῶν ἐθνῶν ἡ ἐπὶ 14 νομικῶν πινακῶν κρηπιδαίθεισα ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ ἔλου ἔργου. Πρὸς ἀσφάλειαν καὶ παγίωσιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης ἀπαραιτήτως προσυπαίτεται πρὸς τῇ νομικῇ καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος, ἐπιβάλλεται ἄρα καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας σύμπραξις πρὸς τὸ καθολικὸν τῆς εἰρήνης ἔργον.

Ὅθεν συμπερρίνομεν, ὅτι τὴν ἐγκατάστασιν τῆς κεινωνίας τῶν ἐθνῶν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς ἐνώσεως μόνον ἐπανακτώσῃ τὴν διὰ τῆς ἀποσχίσεως ἀπολεσθεῖσαν δύναμιν πρὸς πλήρωσιν τοῦ υπερτάτου αὐτῆ ὡς μιᾷ ἐκκλησίᾳ ἐμπειπιστευμένου παρὰ τοῦ Χριστοῦ καθήκοντος τῆς ποιηγητήσεως τοῦ ποιμνίου εἰς νομάς διὰ τῆς εἰρηγεύσεως σωτηρίου.

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ σπουδαῖον σημεῖον, εἰς ὃ πρέπει τὸ εἰλικρινὲς καὶ ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον καὶ παντὸς μὲν τοῦ κόσμου νὰ στραφῆ ἰδίᾳ ὅμιος τῶν ἀνωθῶν ἢ κάτωθιν, τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ αὐτεπαγγέλτως τεταγμένων φρουρῶν τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου.

Οἱ τὸ σχίσμα προκαλέσαντες λόγοι, αἴρονται καὶ ἀφανίζονται πρὸ τοῦ λογικοῦ συλλογισμοῦ ἀρχαίου τινὸς πατρὸς τῆς Ἀφρικανικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Τερτουλλιανοῦ λέγοντος ὅτι «*πᾶσα ἔρευνα τῆς ἀληθείας ἔχει τὸ πέρας αὐτῆς, μεθ' ὃ κατ' ἀνάγκην πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ κοινὴ πίστις τοῦ διὰ τῆς ἐρεῦνης ἀποκαλυπτομένου*» (Tertull de praescrip II, 5).

Ἄρα φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἡ παραμέρισις τῶν τὸ σχίσμα προκαλεσάντων λόγων οὐκ ἔστιν ἀδύνατος, ἀν ἀγαθῇ, θεόφιλος καὶ φιλόανθρωπος θέλησις πρὸς τοῦτο ὑπάρχει.

Ὁ Ὑραλὸς δὲ, ὡς τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἀναντιρρήτως διασαφηνίζεται ἀπὸ τὰς δέλτους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐψ' οὐ προσκρούσασαι πᾶσαι αἱ ἐν τῇ ῥοῇ τῶν δέκα ἀπὸ τοῦ λυπηροῦ σχίσματος Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐνατοντάδων ἐτῶν, γινόμεναι πρὸς ἐνωσιν ἀπείπειραι, εἶναι ὁ πολιτικὸς λόγος, ὁ ἐκβιζίζιον τὴν μίαν τῶν μεγάλων ἀντιπάλων πρὸς τὴν ἐκ πολιτικῆς ἀδυναμίας ὑποταγῆν, θραιαμβέουσαν

ἑμῶς ἐν τῇ θρησκευτικῇ διδασκαλίᾳ, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τὴν εὐκαιρίαν παρέχων πρὸς κρισμὸν τῆς φιλαρχίας καὶ παρῶν τοῦ μοναρχικοῦ αὐτῆς ἐγχειρήματος, ὑστεροῦσαν δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν.

Δύο μόνον σερροὶ καὶ διὰ τίστοι συλοβᾶται τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος ὑπάρχουσιν, ἡ ἀμιγῆς εὐαγγελικὴ ἀλήθεια ὡς αὕτη κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἐκ Λειρῶνης Βικεντίου, «πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ παρὰ πάντων ἐπιστεύθη» ἀπ' ἐνός, καὶ ἀπ' ἑτέρου ἢ ἀκλόδηλος καὶ ἀκεραία καὶ ἀγνή καὶ ἄδολος ἀγάπη, τῆς δευτέρας ὡς κεντρομόλου ροπῆς χρησιμοποιοῦμένης, τῆς δὲ πρώτης ὡς ἄξιος, περὶ ὧν αἱ φηλῆσεις αἱ εἰάνοιαι, τὰ αἰσθητάματα πάντων ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ ἐθνότητος ἀνθρώπων συγκεντρωθήσονται καὶ παρῶνθήσονται ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ ἕνα Χριστὸν πιστεύουσιν μίαν πίστιν ἔχουσιν ἐν βάπτισμα τελεσιουργοῦσαν.

Ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε καὶ τοῖς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ἀποδεχομένοις ἐδωροδότησε τὴν ἐπίκλησιν, Χριστιανοί, χωρὶς νὰ διακρίνη αὐτοὺς εἰς Δυτικούς καὶ Ἀνατολικούς εἰς Προτεστάντας καὶ Παλαιοκαθολικούς, εἰς Συροχαλδαίους καὶ Κόπτας, καὶ ἄλλους, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι λεγεῶν.

Ἡ κατὰ τὴν γλώσσαν διαφορά πρέπει νὰ ὑπάρχη, τῆς διαφορῆς τῶν γλωσσῶν ἀνωθεν δεδαμένης, μία ἑμῶς καινὴ ἢ τῶν ἀνθρώπων ὡς Χριστιανῶν πίστις ἕξον νὰ ὑπάρχη ἢ συνέχουσα τὰς καρδίας καὶ μία ἢ ἐκκλησία ἢ ἀδελφοποιούσα πάντας καὶ μίαν κιβωτὸς, πάντας τοῦτους περιλαμβάνουσα ὡς πιστεύοντας εἰς ἕνα Χριστὸν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν διδασκαλίαν ἀποδεχομένους. Αἱ ἀνωτέρω ὀνομασίαι, Ρωμαϊκὴ, Ἑλληνικὴ, Ἀγγλικανικὴ, Παλαιοκαθολικὴ, Προτεστάντικὴ εἶναι γεννήματα τῶν χρόνων, εἶναι ἀποκυήματα τῆς διαφόρου καὶ διαστροφῆς ἀνθρωπίνης ἀντιλήψεως, εἶναι τοπικισμοί, μονομέρειαι τὴν μίαν ἀλήθειαν εἰς πολλαπλότητα διαχωρίζουσαι καὶ οὕτως ὡς χαμαιλέοντα εἰκονίζουσαι τὴν διὰ μίαν χροιάς κεραισμένον καὶ γυμριζόμενον Χριστιανόν.

Μὴ πλανώμεθα. Σήμερον οὔτε ἡ διδασκτικὴ φωνὴ τοῦ Ἀγιωτάτου Πάπα τῆς Ρώμης ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ Βατικανοῦ εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα ἀπειθυνομένη εὐρίσκει ἀπήχησιν εἰς τὰ ὦτα τῶν εἰς ποικίλας ἑμολογίας διηρημένων Χριστιανῶν οὔτε ἡ ἐποικοδομητικὴ διδασκαλία τοῦ Π. Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης, ἢ ἀπὸ τῆς ἑχθῆς τοῦ Θεσπεσίου Βασίλεως θροντοφονοῦσα εὐρίσκει ἡχίῳ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐκ ποικίλων πεποθήσεων διχα ἰσταμένων πιστῶν, οὔτε ὁ προτρέ-

πτικός τόνος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίας καὶ αἱ πραινετικαὶ συμβουλαι τῶν προτεστάντικῶν Κομισαριῶν ἀσλοῦσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐλότητος τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ προσωπίδα ποικίλας φοροῦντος.

Εἰς εἰνα ὁ Σαμαρεῖτης ὁ δὲ ἑλαίου καὶ οἴνου τὰς πληγὰς τοῦ εἰς τοὺς ληστάς ἐμπεσέντος ἐπουλώσα. Μία ἢ ἰαματικὴ κολυμβήθρα τοῦ Σιλωῆ ἢ διὰ τῆς ταραχῆς τοῦ ὕδατος θεραπεύουσα τοὺς οἴμ θήτιν νοσήματι κατεχομένους. Ἡ ἀνθρωπότης ἢ ὑπὸ τῶν ἀπεριγράπτων θειῶν τῶν ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου πεφορτισμένη καὶ κεκοπιαιῖα ἐκζητεῖ παρὰ μᾶς ἐκκλησίας τῆς τὸ πακαμυθητικὸν ἐχούσης καθήκον τὸ ἐκφαινόμενον ἐν τῇ παρηγόρῳ φωνῇ ταύτῃ τοῦ Χριστοῦ τοῦ κληροδοτήσαντος ταύτην τῇ Ἐκκλησίᾳ «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ οἱ πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ἡμᾶς» (Ματ. 11, 28).

Ἡ τάλαινα ἀνθρωπότης αἰμόφυρτος ἀπὸ τῆς αἰμοστικτοῦς πληγῆς τοῦ πολέμου καὶ ὑπὸ τὸ βῆρος τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ συνεπειῶν βεβαρυνμένη, κεκυρτωμένη καὶ κλαυθμηρικῶς στείνουσα, ἐκζητεῖ τὴν ἀπὸ τούτων τῶν τοῦ παρελθόντος χρόνου ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν πρόληψιν ἀπακδέχεται τῶν ἐν τῇ μέλλοντι ἀπειλούντων, παρὰ τῆς πρὸς τοῦτο τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ἐχούσης Ἐκκλησίας ἀλλὰ τῆς ἐν σῶμα ἀποτελούσης καὶ μίαν συμπαγῆς ἐλότητος κιβωτῶν (Β'. Κορ. 6, 2)

«Ἴδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος. Ἴδοὺ καιρὸς μετανοίας.» Ἡ ἐκτάκτως ψυχολογικὴ αὕτη στιγμὴ καλεῖ πάσας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἑμολογίας πρὸς ἑνωσιν, μόνον διὰ τῆς ἐνώσεως ἐνιτχυομένης, δυναμουμένης καὶ δικαιουμένης νὰ καταθέσῃ τὸ δεύτερον θεμέλιον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης τῆς ὑπὸ τῆς Ἀμρικτυονίας τοῦ Βίλωνος ἐπιδιωκομένης, τῆς θεμελιώσης ταύτην μόνον ἐπὶ τοῦ νομικοῦ αὐτῆς κύρου.

Μὴ ἀπελπίσωμεν ἀλλ' ἐνστερνισθῶμεν τὴν πεποθήσιν τὴν ἐδραζομένην ἐπὶ τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, τοῦ διαπρυσίως δικηκρύξαντος, ὅτι «οἱ οὐρνοὶ παρελεύσονται οἱ λόγοι ἑμῶς αὐτοῦ οὐ μὴ παρέλθωσι» ὅτι ἐλεύσονται ποσ' ἤματα, καθ' ἃ τὰ τῆδε κακαῖα ἐσκορπισμένα πρόβατα καὶ τὰ ὑπὸ ποικιλομόρφους μάνδρας μεμανδρισμένα, συναυλισθήσονται, καὶ συναχθήσονται εἰς Ποίμνην μίαν περιθρυκωμένα ὑπὸ τὴν εὐστοχον ποιμαναίν τοῦ ἀληθοῦς ἀρχιποίμενος Χριστοῦ — ἐνστερνισθῶμεν τὴν γλυκύθυμον ἐλπίδα, ὅτι ὁ πινδκμάτωρ Χρόνος, ὡς εὐμαρῆς εὐρυπέδεις θεοῦ, προλαίγιων τὰ ἐδάφη καὶ ἀποκαταίριον αὐτὰ

ὕπὸ τῶν ζιζανίων, καὶ ὡς λέγει ὁ Μέγας Φώτιος, πᾶσαν σκανδάλου ρίζαν καὶ πέτραν προσκόμματος ἐκποδῶν ποιούμενος, θέλει ἀθήσῃ ἀπαξ ἀπάσας, ὅπως τεινωσιν τὴν ἀδελφικὴν πρὸς ἀδιάσπαστον ἑνωσιν αὐτῶν χεῖρα, τὴν χεῖρα τὴν συνεχούσαν ἕλον ἐκεῖνο τὸ ἠθικὸν κράτος μεθ' οὗ δύναται αὕτη καὶ ἐπὶ τῆς Ἀμφικτυονίας τῶν ἔθνῶν ἐπιβαλλομένη, νὰ πείσῃ αὐτήν, ὅτι πρὸς τοὺς δεκατέσσαρσι πύλαξι τοῦ Ἀμερικανοῦ Βίβλωνος ἀφείλει νὰ ἐρχοῖ καὶ ἀφείλει νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν ἑκάτον πέμπτον ἡγουν τὴν ἠθικὴν σύμπραξιν τῆς ἐκκλησίας, — ὅτι τὸ ἡμιτελές ἔργον τῆς κοινωνίας τῶν ἔθνῶν συμπληροῦται καὶ ἀποτελεῖται διὰ τοῦ ἠθικοῦ κράτους τῆς ἡνωμένης ἐκκλησίας πρὸς ἀδιάσειστον καὶ ἀνεπισηπλήν εἰρήνην καὶ θεοαίαν τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίαν.

Ἄλλὰ μνησθῶμεν ἐνταῦθα ἐπικαίρως τοὺς προφητικοὺς λόγους τοῦ θεολόγου τῶν Παλαιοκαθολικῶν Dollinger τοῦ ἐν τινι συγγράμματι αὐτοῦ χαραξάντος τάδε (Wiederweininigung der christlichen kirche München 1886) «Ὁ εἰς Χριστὸν πιστεύων καὶ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς Χριστιανούς τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν ἀγαπῶν, οὗτος δύναται νὰ ἀναμένῃ μέλλον προσεχέστατον τὸ τὴν ἑνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν προσκομίζον, εἰς μίαν ἐκκλησίαν, ἣτις ἀληθῶς διάδοχος τῆς ἀρχαίας τῶν πρώτων αἰώνων ἔσται».

Οἱ λόγοι λοιπὸν τοῦ Κυρίου ἐλέχθησαν διὰ νὰ γίνων. Καὶ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη εἶναι ἐντολή ἥτις μίαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν σύμπραξιν ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας θὰ ἐμφανισθῇ ὡς τὸ ἐπισημότερον καὶ λαμπρότερον τῆς ἱστορίας γεγονός, ὡς λέγει καὶ ὁ Ρώσος στρατηγὸς Kirrieff (ἐν τῇ συνεδρ. Ἑλβετίας 1895).

L'avenir est dans la main de Dieu il connaît le jour et l'heure, mais ce beau jour doit venir: tôt ou tard il viendra»

Ἐγγραφὸν ἐν ἐρυθρῇ Πύργῳ τοῦ Φαναρίου 1921

† Ο Μ. Κατηχητής

Ἄλ. Ζώτος

Ἡ ἹΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ἈΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

ΕΝ ΧΑΛΚῃ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

§ 4.

Ἐν τούτοις δὲν παρήλιθε τριετία καὶ λόγῳ μὲν ὅτι ὁ ἡγουμένος Ἰάκωβος δὲν ἐξελήρωσε τοὺς ἄρους τοῦ Συμβολαίου κυρίως ὁμῶς διότι παρουσιάσθη ἄλλος ἐραστής τῶν καλλονῶν καὶ πλεονεκτιμάτων τῆς Μονῆς ἰσχυρότερος αὐτός, ὁ Ἄρχων Χατμάνος Στέφανος Βογορίδης ἡμερώθη ἢ προτέρα συμφωνία καὶ παρεδόθη ἡ Μονὴ εἰς τὸν Ἄρχοντα Χατμάνον ἐνοικιάσαντα αὐτὴν διὰ μίαν πενταετίαν μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1834 ἔτους. Τότε δὲ συνετάχθη καὶ ἐπίσημον ἔγγραφον ἀπαράλλικτον τοῦ πρωτοτύπου καὶ κατεχωρήθη εἰς τὸν οἶκον κώδικα (50) ἔχον ὡς ἑξῆς :

Ἀγαθὰγγελλος κ.τ.λ.

Ἀείποτε ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς κοινὴ μήτηρ καὶ κεφαλή πάντων, ἔργον ἔχουσα τὴν διηνεκῆ σύστασιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴν καὶ βελτίωσιν τῶν ἱερῶν πηνωμάτων, ἐπειδὴν κατὰ αὐτὰ ἀτάκτως καὶ μὴ καλῶς διακυβερνώμενα δι' ἀμέλειαν, ἢ ἀνικανότητα τῶν ἐπιτροπέντων τὴν οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν αὐτῶν μεθαρμόζουσα κρείττωσιν οἰκονόμοις καὶ ἀξιωτέροις ἐπιστάταις, ἐπιτρέπει τὴν διοίκησιν αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον κατασφαλίζουσα, πάσης ἐπικειμένης ἀπαλλάττουσα βλάβης καὶ προσβολῆς. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τὸ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην ἱερὸν καὶ σεβίσιμον ἡμέτερον πατριαρ-

χικόν και σταυροπηγιακόν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁμοουσίου καὶ ζουαρχικῆς Τριάδος, πρὸ χρόνων ἤδη τριῶν ἐδέδοτο τῷ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχῳ κυρ. Ίακώβῳ, μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτημάτων αὐτοῦ, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ἐν καταστάτῳ ἀκριβῶς καταγεγραμμένων ἐπὶ πενταετίᾳ, διὰ συνοδικοῦ πατριαρχικοῦ γράμμα-τος, γεγραμμένου κατὰ τὸ ῥῶς· κατὰ μῆνα Δεκέμβριον, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅπως ἔχον τὴν διοίκησιν αὐτοῦ καὶ νεμόμενος χρόνους πάντε τὰς προ-σόδους καὶ ἐπικυρσίας αὐτοῦ, ἀποδῶ εἰς τὸ κοινόν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, λόγῳ πικρώσεως ἐπὶ μετρητοῖς γροσίοις δεκαπέντε χιλιάδων, τὰ μὲν ἡμίση γρόσια=7,500 ἐπὶ προθεσίμῳ χρόνῳ ἐνός, ὧν τὴν ἀπόδοσιν ὀφείλων ποιῆσαι κατὰ τὴν συμφωνίαν ἢ αὐτοῦ ὁσιότης, διὰ τὸ ἀνώμαλον ὅμως τῶν περιστάσεων, καὶ τὴν προβεβλο-μένην παρ' αὐτοῦ δυστυχῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ ἀφορίαν καὶ ἀνέγκιαν, μέχρι νῦν οὐκ ἠδυνήθη ποιήσασθαι, τούτου ἕνεκα ἀφαι-ρεθείσης ἀπ' αὐτοῦ κατὰ λόγον δίκαιον τῆς ἐπιστασίας, καὶ πάσης πληρεξουσίου διοικήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου καὶ τῶν πραγ-μάτων αὐτοῦ, ἢ μετριότης ἡμῶν, καὶ ἢ περὶ ἡμᾶς ἱερὰ ἀδελφότης, τῇ ὁμοφώνῳ συγκαταθέσει καὶ τῶν τιμωτάτων τοῦ κοινῆς ἐπιτρόπων με-τενεγκόντες δεδώκαμεν αὐτὸ ἐπὶ ταῖς ἀνωτέρω συμφωνίαις, μετὰ προ-σθήκης ἐτι τριῶν πρὸς τοῖς πάντε καὶ ἐπὶ ἐπιμετρήσει τῶν ὀφειλομένων γροσίων 7500, τῷ εὐγενεστάτῳ Ἀρχοντι Χατμάνῳ, ἡμετέρῳ κατὰ πνεῦμα υἱῷ ἀγαπητῷ καὶ περιποθητῷ, κυρίῳ Στεφάνῳ Βογορίδῃ, ἀξίωσιν ἡμῖν περὶ τούτου προσενεγκόντι καὶ κατὰ θεοφιλή σκοπὸν τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ αἰτησιμένῳ καὶ ἀνεθέμεθα τὴν διοίκησιν καὶ οἰκονο-μίαν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν πληρεξούσιον ἐπιστάσιαν τῆς αὐτοῦ Εὐγενείας, ὑπισχνουμένῳ ἐν προσφῶρῳ καιρῷ τὴν ἀπόδοσιν καὶ τῶν ὀφειλομένων γροσ. 7,500. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ τῷ λόγῳ ἐγένετο καὶ ἡ προσθήκη τῶν τριῶν ἐτῶν, ὥστε ἔχειν τὴν προστασίαν καὶ διοίκησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, καὶ κτημάτων καὶ μετὰ πάσης τῆς καρποφορίας τῶν προσόδων αὐτοῦ· ἐπ' ᾧ καὶ γράφον-τες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ εἰρημένον ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἱερὸν καὶ Σεβί-σμιον ἡμέτερον πατριαρχικόν καὶ σταυροπηγιακόν μοναστήριον τῆς

ἀγίας καὶ ζουαρχικῆς Τριάδος, μετὰ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κτη-μάτων καὶ ἀφιερωμάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ἀγρῶν δηλονότι καὶ ἀμπελώνων, ἐλαιόνων καὶ ἄλλων, ἅτινα διὰ καθαροῦ καταστάτῳ πα-ρεδόθησαν τῇ αὐτοῦ Εὐγενείᾳ, ὑπόρρη καὶ γνωρίζεται ὑπὸ τὴν ἐπι-στασίαν, διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν τοῦ διαληθθέντος κατὰ πνεῦμα ἡ-μῖν υἱοῦ ἀγαπητοῦ εὐγενεστάτου Ἀρχοντος Χατμάνου κυρίου Στεφάνου Βογορίδου, ἐπὶ χρόνους πάντε, ἀρχομένης τῆς προθεσμίας ἀπὸ τοῦ ἤδη τρέχοντος χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εικοστοῦ ἐνάτου σιτηρίου ἔτους, κατὰ Δεκέμβριον, μέχρι τοῦ ἐλευσομένου 1834 ἔτους κατὰ Δεκέμβριον καθ' ὃ ἔτος τελευτῇ ἢ πενταετίᾳ τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἢ αὐτοῦ Εὐγενεῖα καρπῶται αὐτὰ καὶ νέμεται καὶ ἀπολαμβάνη πάσης τὰς προσόδους καὶ ἐπικυρσίας αὐτοῦ, καὶ πᾶν ἄλλο κύριον καὶ τυχερόν εἰσόδημα μετὰ τῆς ἐξ ἰδίων καταβολῆς τῶν εἰς περιποίησιν καὶ ἐπισκευὴν καὶ καλλιέργειαν ἀπαιτουμένων ἐξόδων καὶ ἄλλων συνήθων δαπανημάτων, μηδὲν ἐνεχομένου ἐν τούτοις τοῦ κοινῆς, προνοῶν ἐμψρόνως καὶ ἐπρόρων περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν συ-ζομένων ἐν αὐτῷ πραγμάτων καὶ ἀφιερωμάτων, ἵνα μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἐξίτηλον γένηται, καὶ ἀξίους ἀποκαθιστῶν οἰκονόμους καὶ ἐπιστάτας ἐπιμελουμένους εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων, καὶ ἔργον ἔχοντας τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω αἰψίην καὶ βελτίωσιν αὐτῶν, ἐλευθέρου φυλαττομέ-νου παντὸς χρόνου τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, ὡσπερ καὶ παρεδό-θη τῇ αὐτοῦ Εὐγενείᾳ, εἰ δὲ ἐν τῷ διαστήματι τῆς συμφωνημένης προθεσμίας φανῇ χρός πολὺ ἢ ὀλίγον ἔχει λογίζεσθαι ἴδιον, καὶ οὐκ τοῦ μοναστηρίου. Συμπληρωθείσης δὲ τῆς πενταετοῦς προθεσμίας ἔχει παραχωρεῖν καὶ ἐπιστρέφειν αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ πάντων τῶν εἰρημένων πραγμάτων καὶ κτημάτων αὐτοῦ κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων διὰ τοῦ εἰρημένου καταστάτῳ, ὡσπερ καὶ παρέλαβεν. Ἐπὶ τούτοις οὖν συμφωνίαις καὶ ἀμοιβαίαις ὑποσχέσεσιν, ἔχει διοικεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐνθέσμου ἐπιστασίας τῆς αὐτοῦ Εὐγενείας τὸ εἰρημένον ἱερὸν μοναστή-ριον, ὑπὸ κανονικοῦ ἡγουμένου, ὅστις ἂν ἀξίος ἐκλεγεί ἀποκατασταθῇ ἐν αὐτῇ τῇ κυριαρχικῇ ἡμῶν ἀδελφῆ καὶ κανονικῇ ἐπικυρῶσει τῆς ἀπο-καταστάσεως αὐτοῦ, ὅστις ὀφείλει ἀνυσιάκτως διατηρεῖν ἀπαραχάρκτα μέχρι κεραίας τὰ ἐπιχειρηθέντα τῷ ἱερῷ τούτῳ μοναστηρίῳ προνόμια τῆς Σταυροπηγιακῆς ἀξίας, ἐτι δὲ καὶ τὴν ἐπιτροποῦσαν ἐν αὐτῷ τάξιν

τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ἐν αὐτῷ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τὴν σεμνότητα καὶ κοσμιότητα τῶν ἡθῶν τῶν ὑπ' αὐτῷ διατηρούμενων ἱερωμένων καὶ ἄλλων ὑπουργῶν. Ὅθεν εἰς ἐνδείξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ Συνοδικὸν γραμμα καταστρωθὲν ἐν τῷ τοῦ κοινοῦ κώδικι καὶ τῇ σφραγίδι αὐτοῦ ἐπιστημηνθέν.

Ἐν μηνί Ὀκτωβρίῳ Ἰνδικτιῶνος αὐκθ'

† Ὁ Χάλκηδόνος Ζαχαρίας

† Ὁ Λέριον Νικηφόρος

Μετ' ὅλα ταῦτα, ὡς συμπεριάνει ἕκαστος, ἡ κατάστασις τῆς μονῆς ἡμῶν δὲν ἦτο ποσῶς εὐχάριστος· εἰς ἐπίμετρον ὁ ἐπελθὼν σφοδρῶς σεισμὸς κατηδάφισε καὶ κατέστρωσε πᾶν τὸ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς περισωθὲν, μὴ φεισθεὶς οὐδὲ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας. Καὶ ἔκειτο πάλιν διὰ πολλοστήν φορὰν ἡ Μονὴ οἰκτρὸν ἐρείπιον καὶ ἄμορφος μᾶζα λίθων καὶ πλίνθων προκαλοῦσα τὸ ἄλγος καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν θεωμένων αὐτῆν.

ΜΕΡΟΣ Ζ΄.

ΝΕΟΣ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ Ο Δ΄.

§ 1.

»Νῦν δ' αὐτὴν τὸ τρίτον πατριαρχῆς κῆρυξ αὐτῆς
τῆς Τριάδος λάτρης Γερμανὸς ἰδρύσαστο·
Ἄμφι δὲ δώματ' ἔτευξεν, ἀνάκτορον ἔμμεναι ἐσθλά
τῆς θείης σοφίης, πᾶσι διδασκομένους».

Δὲν ἦτο θέλημα Θεοῦ νὰ ἐκλείψῃ ὀλοτελῶς τὸ ἀθάνατον τοῦτο καθίδρυμα τοῦ ἀθανάτου Πατριάρχου Φωτίου· ἡ θεία Προνοία προσεβίζουσα αὐτὸ εἰς αἰῶνα δόξαν καὶ ἐγκυλλώτισμι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἠδύκρησε ν' ἀγαδείξῃ νέον κτήτορα καὶ ἀνακαινιστὴν

αὐτῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοεθνοῦς Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ΄. Ὅστις παλαίων ἐν μέσῳ ποικίλων ἀντιδράσεων ἀπὸ μέρους μιτοκάλων φεοδιελέγων, ἐμπλεως ἀγίου πυρὸς καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, μὲ μόχθους ἀπείρους καὶ θυσίας ὑπερανθρώπους οὐ μόνον ἀνεκαίνισε καὶ εἰς τὴν προτέρην αὐτῆς περιορῆν ἀποκατέστησεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ ὄνειρον προσφιλές, τὸ ὁποῖον ἦλοι ὠτειροτόλημαν, *καθιδρῦσας ἐν αὐτῇ τὴν πρώτην Σχολὴν τῆς Θεολογίας* ἀνὰ τὸ κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅπως ἐν αὐτῇ σφρηλατηθῶσιν οἱ θρησκευτικοί, ἠθικοὶ καὶ ἐθνικοὶ διδάσκαλοι καὶ καθηγητόνες, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας «πλειὰς ὄλη ἱεραρχῶν καὶ ἀνοτέρων κληρικῶν διὰ τῆς θερμῆς καὶ πεφωτισμένης αὐτῶν φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀτρομήτου ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν ἐθελουσίας ἀνεδείχθησαν γενναῖοι φρουροὶ καὶ ἀμύνητορες τῶν ἐθνικῶν καὶ τοῦ ἀληθοῦς ποιμένος τὰ φωτεινὰ ὑποδείγματα».

Ἰδοὺ πῶς ὁ ἀοίδιμος πατριαρχῆς ἐξιστορεῖ τὰ τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς μονῆς καὶ τῆς συστάσεως Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν αὐτῇ εἰς τὸ κατὰ τὸ 1843 ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ὑπὲρ τῆς μονῆς συγγιλιῶδες γραμμα:

«Τοῖς τὰ κοιὰ πράττουσι καὶ μάλιστα τοῖς ἀναξιοσμένοις τὴν ἀνωτίτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὀφειλὴ καθέστηκεν ἀπαραίτητος ἡ διηγετικῆς μέριμνα εἰς τοῖς καλῶς ἀρξασμένοις, ὅπως τε αὐτοῖς τὸ ἀνάλογον τέλος θηράσιμον γένηται καὶ κατὰ σκοποῦ χωρῆσιν τοῦ γχείρημα καὶ πάσης περιπετείας ἀμιγῆς καὶ ἀνώτερον... Καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἐκ παλαιῶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῷ ἐντεῦθεν ἐκεῖ καταπλέοντι λόφου ἰδρυμένον ἱερὸν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος, διαφόροις περιπεσὸν περιπετείας καὶ ὑπὸ διαφόρων περιελθὼν προσώπων διοίκησιν, καὶ διαφόρους ὑποστάς ζημίας καὶ ἀτυχίας, τῶν τε κινήτων καὶ ἀκινήτων κτημάτων καὶ ἀριερωμάτων, ἐφ' ὧν οὐσιώδης τις πρόσσδος ἐγένετο αὐτῷ στερηθὲν καὶ ἐσχάτως καὶ μέρους μὲν πυρὶ καυστον γενόμενον, κατὰ μέρος δὲ καταστρωθὲν καὶ κατακρημνισθὲν, τέλος κατέστη ἐρείπιον διασφαγείσης ἐκ τοῦ σεισμοῦ τῆς ἐν αὐτῷ ἱερᾶς ἐκκλησίας.

»Ἡ μετριότης οὖν ἡμῶν, ἡ ἐλέῳ Θεοῦ ἀναλαβοῦσα τοὺς πνευματικούς ὄλακας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μέριμναν τῶν ἀπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ θείων σινηωμάτων, εἴτε δὴ καὶ

πρότερον γνώσκουσα καλῶς καὶ ἤδη ἀπελθοῦσα ἐπίτηδες ἐπεὶ μετὰ τινῶν τῶν περιποηθέντων συναδέλφων καὶ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσα τὴν τοιαύτην ἔλκειν τούτου κατάστασιν καὶ περιλήψασα, ὡς εἰκός, κατ' ὀφειλετικὴν αὐτῆς· πρόνοιαν καὶ φροντίδα ἔγωγε ἀναλαβεῖν τὴν ἀνοικοδομὴν τούτου ἐπὶ **θεοφιλεῖ σκοπῷ τοῦ ἀναδειχθῆναι σχολὴν θεολογικὴν**, ἐν εὐθέτῳ καιρῷ, ὅτε δηλονότι ἡ θεία εὐσπλαχνία καὶ φιλανθρωπία ἐπιχορηγήσῃ τοὺς ἀναγκαίους πόρους πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ τοιούτου θεοφιλοῦς σκοποῦ. Καὶ δὴ οὐκ ὀκνησάντων ἐλκοσι πέντε χιλιάδας γροσίων καὶ τὸν παναγιώτατον καὶ σεβασμιώτατον προκατόχον ἡμῶν κύριον Κωνσταντῖνον τὸν Α', τὸν μακαριώτατον καὶ ἀγιώτατον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων κ. Ἀθανάσιον καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς συμπαραλαβοῦσαν προθύμους συνδρομητάς, καθὼς καὶ τὰ ἀπανταχοῦ κείμενα σταυροπηγιακὰ καὶ ἐνοριακὰ ἱερὰ μοναστήρια, ἐπραγματοποιήσατο τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκημάτων καὶ ἀνεκαλέσασθαι τὸ ἱερὸν σκήνωμα εἰς τὴν ἀρχαίαν μοναστηριακὴν μορφήν.

«Ἄλλ' ἵνα διαμένῃ τοῦ λοιποῦ τοῦτο ἀνώτερον οἶασον καταγράψεως καὶ ἰδιοτελοῦς γνώμης καὶ ἵνα ἐν εὐθέτῳ καιρῷ ἀναδειχθῇ **Σχολεῖον Θεολογικόν**, ἀναγκαιότατον ἤγησατο τὴν ἀνιένεσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος... ὅπως ὑπάρχη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γνωσθήσεται ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ σταυροπηγιακόν, ἐλεύθερον, ἀδούλωτον, ἀκαταπίητον καὶ ἀκαταξήνητον καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον εἰμὴ τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῳ Πατριαρχικῷ Ἀπιστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνον διοικουμένον καὶ διεξιγόμενον μνημονοούμενον ἐν αὐτῷ ἀεννάως καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ ὡς ἀνοικοδομηθῆναι ἐπὶ θεοφιλεῖ σκοπῷ σχολεῖου θεολογικοῦ, οἰκῆται παρὰ διδασκάλων θεολόγων καὶ μαθητῶν ἱερομένων καὶ μελλόντων ἱεροθῆναι, καὶ **σὸχι παρ' οἰκογενειῶν** μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων».

Παραισαυτικώτερον ἕως ὁ ἀειμνηστὸς Πατριάρχης ἐκτίθει τὰ τῆς ἀνοικοδομῆς εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως τῶν καθ' ἡμᾶς δημοσιογράφων, τοῦ θαλεροῦ καὶ ἀκαταπότητου γέροντος κ. Στ. Βουτυρά ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Χρόνος» κατὰ τὸ 1869 καὶ τὰ ὅποια διὰ τὸ δυσεύρετον τοῦ ἡμερολογίου θὰ ἐπε-

θύμουν νὰ περιλάβω ἐν τῇ παρούσῃ Μελέτῃ μου, ἐὰν μὴ αἱ ἐκδοτικαὶ δυσχέρεια μὲ ἀπέτρεπον τοῦτο(*)

Τοῦτο μόνον θὰ ἀναφέρω, ὅτι ὁ ἱερὸς πατριάρχης τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1844 ἐπετέλεσε τὰ ἐγκαίνια τῆς μονῆς καὶ εἶτα ἐν τῷ Μ. Συνόδικῳ αὐτῆς ἀπέξεδύθη τὴν πατριαρχικὴν στολήν, ἐπέπε μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» τοὺς ἀξιοσημειώτους τούτους λόγους: «Δόξα σοι ὁ Θεός· ἀτελείωσε τὸ ἔργον τοῦτο τὸ θαύραστον, δὲν ἔγεινα Πατριάρχης διὰ κέρδος ἢ διὰ δόξαν. Τώρα ἄς πάρουν τὴν Πατριαρχεῖαν νὰ ἡσυχάσουν!».

Πόσας ἄρα γε πικρίας θὰ ἐδοκίμασεν ὁ αἰδιδίμος, πόσα πικρὰ ποτήρια θὰ ἐποτίσθη παρ' ἐκείνων, οἵτινες λόγῳ τῆς κλήσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως ἔπρεπε νὰ τῷ εἶναι ὄχι ἐνάντιοι, ἀλλ' ἐν παντὶ συνεργάται προθύμοι, ὥστε νὰ ἐκφέρῃ μὲ τόσην ὀδύνην τὸ ἐγκάρδιον παρὰ πονον «τώρα ἄς πάρουν τὴν πατριαρχεῖαν νὰ ἡσυχάσουν!» Μακίριε Πατριάρχη Γερμανῆ Δ' ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ. Τὸ ἔργον τὸ σὸν ἐπετεύχθη. ἡ δόξα σου ἀπεκρυσταλλώθη καὶ ἡ πρὸς σὲ εὐ-

(*) Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς Συνόδικῃ ἀποφάσῃ ἐπέβαλε συνδρομὴν ἀνά 12 καὶ 20 γροσια παρ' ἑκάστου τῶν ἐνεῶς καὶ ἐκεῖς τῆς Βασιλευούσης ἱερομένων, ἐγκυκλίους δὲ ἐπιστολὰς ἀπέστειλεν εἰς ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἴκου. Θρόνον καὶ τὰς Ἀυτοκεφάλους ἐκκλησίας, καθὼς καὶ εἰς τὰς Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπὰς τῆς Μολδοβλαχίας, καὶ τὸ ἅγιον Ὄρος. Αἱ δύο πρὸς τοὺς τελευταίους ἐπιστολαὶ ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: (*)

«Ὅσιώτατοι ἡγούμενοι καὶ λοιποὶ πατέρες τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίῳ ὄρει τοῦ Ἁθῶνος κειμένων Ἱερῶν καὶ σεβασμιῶν ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν εἰκοσι μοναστηρίων· τέσσα ἀγαπητὰ κτλ. Διὰ τῶν ἐνταῦθα ὁμοιωμάτων Ἐπιτρόπων ἐλάβημεν τὰς προσνεχθεῖσας κοινῶς δέκα χιλιάδας γροσια ὑπὲρ συνδρομῆς εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν ἐν Χάλκῃ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἀποδεξάμενοι σὺν εὐμένῳ τὴν τοιαύτην θαύραστον προσφορὰν σας, κατεστέψαμεν ἅπαντας τοὺς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, τὰς ὁποίας ἀπαδίδοντες ἡμῖν καὶ διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, καὶ ἐξαιτούμενοι ἀνωθεν ὑπὲρ ὑμῶν ἀντάξιον τὴν ἀντίδοσιν τῆς τοιαύτης ἀγαθοεργίας, δὲν λείπομεν ἅμα νὰ δηλοποιήσωμεν, ὅτι διὰ τὰ ἀδράστατα ἔξοδα τῆς ἀνοικοδομῆς τῶν οἰκημάτων, καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα χρεὴ μετὰ τὴν κοινὴν συνδρομήν, ἔμεινεν ἀνοικοδόμητος ἡ Ἱερὰ Ἐκκλησία,

(*) Κῶδιξ 21 σελ., 349

γνωμοσύνη τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας περιμένει ἀναλλοίωτος, Ἄν, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ τινες ἐκ τῶν συναδέλφων σου, τῶν προκατόχων ἢ διαδόχων σου ἀπεδείχθησαν ἀνάξιοι τῆς κλήσεως καὶ τοῦ προσρισμοῦ των, μόνον πρὸς κενὴν δόξαν καὶ κέρδος ἴδιον ἀναρριχηθέντες ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου, ἀλλὰ πολυπλοῦς θρόνου σου, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινες ὡς σὺ ἀξιοὶ καὶ ἀνεπαίσχυντοι ἐργάζονται ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, γενναῖοι καὶ ἀκλόνητοι πρόμαχοι τῶν παραδόσεων, ἀληθῆ ἀγαλλισματα καὶ ἐγκαλλωπίσματα τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΤΟΥ Δ' ΕΓΓΕΡΘΕΝΤΟΣ

ΚΤΙΡΙΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐπιζώντων μαθητῶν τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων καὶ πρὸς πληροφορίαν τῶν νεωτέρων δὲν ἐθεώρησα ἀσκοπον νὰ δημοσιεύσω σύντομον περιγραφὴν τῆς Μονῆς ἡμῶν ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν τῆς θεολογίας, γραφείσαν κατὰ τὸ ἔτος 1858 καὶ περιέχουσαν ἔμυδρον εἰκόνα τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ' ἀνεγερθέντος κτιρίου αὐτῆς, ὅπερ ὑπελείπετο μὲν κατὰ τὸ μεγαλύτερον τοῦ σημερινοῦ, ἐνεῖχεν ὅμως, τι τὸ ἐπιβάλλον καὶ συγκιναῦν.

«...Καὶ ἐν πρώτοις ἀρχομαὶ ἀπὸ τῆς ἔξωθεν τῆς Μονῆς πλατείας, ἥτις κατέχει τὸ δυτ. μέρος αὐτῆς, κατάρτυες καὶ εὐφρόσυνοι ἀείποτε

ἄμια δὲ καὶ νὰ προτρέψωμεν τὴν ἱερότητα σας, ὅπως, ἐπειδὴ χρεῖα τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξηγήθη καὶ παρ' ἄλλων μερῶν προαιρετικῆ ὑπὲρ αὐτῆς συνδρομῆς, φιλοτιμηθῆτε καὶ ὑμεῖς νὰ προσενέγκητε προαιρετικῶς καὶ περὶ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης, καταγράφοντες τὸ προαιρετικὸν σας ἔλεος ἐν τῷ πρὸς τὴν Κοινότητα στελλομένῳ ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ σας καταστήῳ τὰ ἀτομικά σας ὀνόματα, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γονέων καὶ συγγενῶν σας καὶ ἐγχειρίζοντες ἅπαντα πρὸ τὴν κοινότητα μετὰ τῆς προαιρετικῆς σας συνδρομῆς εὐσεβάτως, ὅτι ἐκτὸς ὑποῦ θέλετε ἔχῃ αἰώνιον τὸ μνημόσυνον ἐν τῇ οἰκοδομηθησομένῃ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ καθοσίῳ τῆς ἐκτελέσαντες πατριαρχικῶν συλλετουργῶν, θέλει μνημονεύσω-

οὔσα διὰ τὸ ζουγόνον καὶ καθαρὸν τοῦ ἀέρος. Ἐν τῇ πλατείᾳ ὑπάρχουσι ποικίλα δένδρα, οἷον κυπάρισσοι, ἐλαῖαι, πίτνες, δρυῖς, φιλιάραι καὶ λοιπά. Ἐἰς ἀπόστασιν 15 βημμάτων ἀπὸ τῆς δυτικῆς πύλης ὑπάρχει δεξαμενὴ, ὑποδεχομένη διὰ σωλήνων τὸ ἐκ τῆς στέγης τῆς Μονῆς διαρρέον βροχίον ὕδωρ, γλυκύτατον ὄν καὶ πρὸς πέμψιν λίαν ἐπιτήδειον ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ στομίῳ λαξευτὸς λίθος ἔστι μαρμαρίνως καὶ στρογγύλος ἐπὶ τούτῳ στηρίζονται ὀρθῶς τρεῖς σιδηραὶ ράβδοι, ἐφ' ὧν περιτρέφεται στροφέϊον δι' οὗ ραδίως ἐκ τῆς δεξαμενῆς τὸ ὕδωρ ἀντλοῦται. Πέριξ τοῦ λίθου τούτου καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν ὑπάρχουσι γραμμата μεγάλα λαξευτά, καὶ σταυρῶς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἔχουσι δὲ αὐτως:

- ὕδωρ ἀρύσασθε γλυκὺ, πίετε δροσισθήτε
- » τὸν Σαμοὴλ ἠγοούμενον, ἅπαντες ἐδῆθηθητε,
- » καὶ τοῦ φιλελεήμονος, κτήτορος συγχωρεῖτε,
- » οὗ ἔργον τὸ ψυχωφελές, δέομαι, μιμηθεῖτε».

Ἐξ ὧν πᾶς τις εὐκόλως ἐννοεῖ, ὅτι ἐνταῦθα ἐτέθη ὅτε ἐπὶ Σαμοὴλ ἀνεκαινίσθη. Ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς μέχρι τῆς πύλης τῆς Μονῆς τὸ μέρος

μὲν τῶν ἐν τῇ καταστάῳ σας, ὡς εἴρηται, ὀνομάτων ἡμῶν καὶ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν σας. Ὅθιω προτροπόμεθα ὑμῶς καὶ ἤδη ἐκκλησιαστικῶς καὶ περιεμένομεν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν προτροπῶν.

Ἡ δὲ τοῦ Κυρίου χάρις καὶ. αἰετὶ Ἰούnius.

Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Καισαρείας Παΐσιος, Ἡρακλείου Διονύσου, Κυζικίου Μελέτιος, Νικομηδείας Διονύσιος, Χαλκηδόνος Ἱερόθεος, Δέρκων Νεδόφυτος, Ἰωαννῶν Ἰωαννῆμ, Διδυμοτείχου Βησσαρίων».

Κατὰ τὴν ἐννοίαν αὐτοῦ ἐγένετο ὁμοία Συνοδικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Κοινότητα τοῦ Ὄρους.

Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, οἱ τε ὑποκείμενοι τῇ ἀγνωστῇ μητροπόλει Μολδαβίας, καὶ οἱ λοιποὶ ἐντὺς τῆς θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας τιτουλάριοι ἄρχιερεῖς, ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀγαπητοὶ καὶ περιπόθητοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, Ὁσιώτατοι ἠγοούμενοι τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων, Ἀρχιμανδρίται καὶ ἄλλοι ἐμπρέποντες ἐν ἱερατικοῖς βαθμοῖς, πανευγενέστατοι ἄρχοντες, τι-

ἦτο λιθόστρωτον· ὁ δὲ βουλόμενος ἐν τῇ Μονῇ εἰσελθεῖν ἄμω πλησιάσας τῇ θύρᾳ θεωρεῖ ἐν πρώτοις τέσσαρας λευκοὺς κλονας ξυλίνους, ἔρ' ὧν στηρίζεται μέρος θαλάμου ἐξέχοντος τῶν ἄλλων τῆς μονῆς πλευρῶν, ἑκατέρωθεν δὲ τῆς πύλης ὑπάρχει μικρὰ ἀχηβιάς, ἀναπληροῦσα θέσιν καθίσματος. Ἐκτὸς τῆς θύρας εἶναι ἐναποτεθειμένον λεπτότατον μάγμαρον, διακατέχον ἅπαν τὸ τῆς θύρας πλάτος, ἔρ' ἧς ὁ Σοφώτατος ἐν διδασκαλίᾳ Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκονόμος ἔχει ἀναγεγραμμένον θαυμαστὸν ὄντως ἐπίγραμμα, ὡς καὶ ἔτερον ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς (τὰ «χαῖρέ μοι ἀνθεμιόεσσα» καὶ «Ἴομεν εἰς Χάλκης νήσου Βυζαντίδος, ἄκρην», (περὶ ὧν κατωτέρω).

μιώτατοι πραγματευταὶ καὶ πάντες οἱ ἐνοικοῦντες φιλόκαλοι καὶ φιλελεήμονες εὐσεβεῖς υἱοὶ ἡμῶν ἐν πνεύματι περισπούδαστοι κτλ. — Ἡ κοινὴ μήτηρ, ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀκριβεῖς ἔχουσα πληροφάνειαν τῶν φιλοκαλῶν καὶ φιλελεημόνων αἰσθημάτων ἡμῶν, οὐ διαλείπει καταστήρουσα ἡμᾶς μὲ τούτοις ἀνήκοντας ἑαίνους, καὶ τὰς ἐγκαρδίους μητρικὰς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας. Ἐρ' ἧ καὶ προαγομένη ἦδη ἀπὸ τῆς πολυδακρύου ἀνοικοδομητῆς τοῦ ἐνταῦθα κατὰ νῆσον Χάλκην ἱεροῦ τῆς Ἰωαννινοῦ Τριᾶδος μοναστηρίου ἔγνω ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσι τὰ διεγείρη τὸν φιλόκαλον καὶ φιλελεήμονα ἡμῶν ζῆλον, καὶ τὰ προσκαλέσῃ ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὴν μετὰ τῆς γενναιότητος συνδρομῆν καὶ βοήθειαν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος, ὅπως καθυπεβλήθῃ εἰς ὑπέρογκα χρέη, καὶ ἐν ἧ πρόκειται θεοφιλῆς ἀκαπὸς τοῦ τὰ συγκροτηθῆ θεολογικὸν σχολεῖον, ἀναγκασιότατον ὄν ὡς πρὸς τοὺς παρόντας καιροὺς, καθ' οὓς πολλὰ ἀναφαίνονται ἐπιβουλὰὶ κατὰ τοῦ Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικοῦ Δόγματος, ἀναθεμένη τὴν ἐπιστάσιν τῆς συλλογῆς τῆς συνδρομῆς καὶ βοήθειας ἡμῶν πρὸς τὸν πανευγενέστατον καὶ ἡμέτερον ἐν πνεύματι περισπούδαστον υἱὸν ἀρχοντα Μέγαν Βόρνικον, καὶ Μέγαν φήτορα κύριον Θεόδωρον Γρίκον, ὡς ἐπίσης διακαῆ ζῆλον φιλοκαλίας τρέφοντα, καὶ ἀνδεικνύμενον περὶ τὰς τοιαύτας ἀγαθοεργίας. Ὅθεν γυμνῶντες διὰ τῆς παροῦσης ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς καὶ ἀποδιδόντες ἡμῖν τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφικοῦς ἀσπασμοὺς καὶ τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, προτρέπομεθα πατρικῶς, ὅπως πληροφροῦμενοι τὰ κατὰ τὸ μνησθὲν ἱερῶν μοναστηρίων, ἀναλάβητε τὸν φιλόκαλον καὶ φιλελεήμονα ἡμῶν ζῆλον καὶ ἐξ οἰκίας προαιρέσεως μετὰ γενναιότητος συνδράμητε καὶ βοηθήσητε τῷ κοινωφελῇ τούτῳ Καταστήματι καταγράφοντες τὸ τοιοῦτον ἔλεος ἡμῶν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἐπιβεβαιωθέντι καὶ ἐπιδεδόκῃ τῇ αὐτοῦ πανευγενεῖᾳ καταλόγῳ, καὶ ἐγγειρίζοντες τὸ προσηροῦμενον ποσόν, ἵνα τὸ μὲν ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον ἀνακουρισθῇ τῶν ἐπιτεθέντων χρεῶν, ἡμεῖς

Ἐισελθὼν διὰ τῆς μεγάλης σιδηρᾶς Πύλης θεωρεῖ ἀμφοτέρωθεν θυρίδας, καὶ παρὰ τοὺς τοίχους ὑπεράνω τοῦ ἀριστεροῦ καθίσματος κρέματα μεγάλη εἰκὼν, γεγραμμένη ἐπὶ χονδροῦ πένιου καὶ ἐξιστοροῦσα τὴν δευτέραν καὶ φρικτὴν τοῦ Κυρίου παρουσίαν, καίτοι δὲ παλαιά, ζωηροτάτη ὅμως πᾶσι τοῖς εἰσελευσομένοις καὶ ἐξελευσομένοις διαδηλοῖ, ὅτι οἱ μὲν δίκαιοι κληρονομήσουσι ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ ἀμαρτωλοὶ κόλασιν ἀπελευθεριῶν. Ἡρὸς δὲ τὸ δεξιὸν μέρος συνημαμένως τῇ ἩἸῆλ ἐξήρηται ἑτέρα εἰκὼν, παριστώσα μορφὴν Γέροντος, σεμνοπρεπῆ καὶ χαριέσσαν, ἔχοντος τὸ μὲν πώγωνα λευκότατον, τὴν δὲ ὄψιν γλυκεῖαν καὶ ζωηροτάτην. Εἶναι δὲ οὗτος ὁ δεύτερος τῆς ἱερᾶς μονῆς ἀνακαινιστῆς, Σαμουὴλ κηλούμενος, γεννηθεὶς καὶ ἀσκήσας ἐν Χάλκῃ ὀλίγους δὲ πόδας προβαίνων ἅπαντὰ ξυλίνια κιγκλίδας, δι' ὧν περὶ τὸ μέσον καὶ θύρα μεγάλη ἦν ἐσχηματισμένη. Πρὶν ὅμως φθάσῃ ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων διαλεύκων στηλῶν, ἀμφοτέρωθεν αὐτοῦ θεωρεῖ θύραν, δι' ἧς εἰσελθὼν ἀναβαίνει εἰς μεγάλην αἴθουσαν, ἐκτεταμένην καθ' ὅλην τὴν περίμετρον τῆς Μονῆς. Διευθυνόμενος δὲ πρὸς ἕνα μὲν θεωρεῖ πλεῖστα δωμάτια τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας, ἐνθὲ δὲ πλευρὰν ἀποτελουμένην δι' ἀπειραριθμῶν θυρίδων, δι' ὧν αἱ ζωογόνοι αἰμαὶ εἰσπνέουσαι καὶ αἱ φεγγαβόλοι ἀκτίνες ἀντανωλῶσαι καθιστῶσι τὴν αἴθουσαν ταύτην νέον τῶ ὄντι παρῆδεισον· ἀριθμῶνται δ' ἐνταῦθα ὑπὲρ τὰ 35 δωμάτια ἐκτὸς ἄλλων τινῶν κάτωθεν τούτων. Ἐν ἐκείνοις τοῖς δωματίοις διατελοῦσιν οἰκοῦντες ἅπαντες οἱ σεβαστοὶ τῆς Σχολῆς· Καθηγηταὶ καὶ

δὲ οἱ ἐλεήσαντες καὶ βοηθήσαντες, ὡς ἐγγίται μᾶς τοιαύτης ἀγαθοεργίας λογιζόμενοι κτήτορες, πρὸς ταῖς δαψιλεσιτέρας εὐρημίαις καὶ ἐγκαρδιωτέραις ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις μνημονεύσθε ἀενάως ἐν αὐτῇ προσηροῦντες ἀναξίων τῆς ἀγαθοεργίας ἡμῶν καὶ τῶν οὐρανίων ἀναδόσεων παρὰ τοῦ δικαιοδότη Θεοῦ οὐ ἡ χάρις κτλ.

μοιγ' Ὁκτωβρίου 14'

Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
καὶ διάκρυος εὐχέτης. (*)

(*) Κἀδίς 21 σελ. 301

ἐπέκεινα τῶν 50 φοιτητῶν, ἐκπαιδευομένων καὶ μουμένων τὴν εὐφροσύνην τοῦ Σωτήρος διδασκαλίαν.

Ἄμα λοιπὸν τὰς ἀνωτέρω ρηθείαις στήλας παρέβη τις εὐρίσκειται ἔμπροσθεν τοῦ Πανσέλιτου ναοῦ τῆς Ὑπερουσίου Τριάδος, οὗτινος ἡ δυτικὴ πλευρὰ ἐφελκεί τὴν προσοχὴν τοῦ ἐλευσομένου, διότι προχωρῶν πρόσω ἐν πρώτοις θεωρεῖ τὴν μεγάλην Πύλιν τοῦ ναοῦ, ἀνοίθεν τῆς ὁποίας ἐπὶ ἐξέχοντος μικροῦ καὶ λευκοῦ μαρμάρου διακρίνονται οἱ ἀκόλουθοι στίχοι:

- » *Ἀθανάτου Τριάδος περικαλλ' αἰοίδιμον αἰ.*
- » *Θεῖον τόπονδε Νεών, πρὶν γε δαμέντα χρόνῳ*
- » *Ἀθάνατα φρονέων ἀγαλυτὸς εὖς Παιριάρχης*
- » *Γερμανὸς ἐκ βάρθρων καίνισεν αὖτε νέον*
- » *ἧς τὸ πλέον δαπάνης ἰδ' ἀγαυῶν Ἀρχιερέων,*
- » *Βουλαῖς οἱ ἀγαθαῖς ἐσπομένην προφρονῶς*
- » *Τῶν δι' ἱεραῖς μέμνησθε λιταῖς Τριάδος λάτρως ἱερό,*
- » *ἕφα κεν ὑψιμέδων ἐσθλά διδοίη ἀναξ.*

Ἄνοθεν τῆς πύλης καὶ ἐντὸς λευκατάτου μαρμάρου, συναντῶ τις εἰκόνα παριστώσαν τὴν φιλοξενίαν τοῦ Ἀβραάμ διὰ κασιτανῶ χρώματος: δεξιόθεν ταύτης ἕτερον μικρὸν μάρμαρον φέρον λελαξασμένον ἐπιτηδεύως τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὁ ἄριστος τῆς ζωῆς. Ἐκ τούτων δ' ἐξέρχονται διαυγεῖς ἀκτῖνες, ἀριστερόθεν δὲ ἐπὶ ἀπαρτάκτου μαρμάρου τὸ βιβλίον τοῦ Νόμου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου διακρίνεται ὁ Τίμιος Σταυρὸς μετὰ τοῦ ἀνωφωθέντος ὄψεως ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἄνοθεν δὲ ἀπάντων τούτων τρεῖς θυρίδας κινῶσι πεφραγμέναι καὶ σχηματιζούσαις ἡμισφαιρίον, ἔχον τὴν περιγέρσειαν ἐπὶ τῶν στεγῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς γωνίας ὑψοῦται μέγας σιδηροῦς Σταυρὸς, ἕτερος περὶ τὸ μέσον τῆς στέγης καὶ ἕτερος ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ αἰετώματος».

Δὲν θὰ προχωρήσω ἀναγράφων τὴν περιγραφήν τοῦ ναοῦ διότι εὐτυχῶς σώζεται οἷος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ ἐκτίσθη. Ἀντιγράφω μόνον ὀλίγας γραμμὰς σχετικὰς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην. «Ἐξώθεν τοῦ Ναοῦ ὁ περίβολος λιθόστρωτος ὢν, περιέχει καὶ τινα δένδρα κοσμοῦντα ἀρκούντως αὐτόν, ἐντὸς τούτου υπάρχουναι ἕτεραί τρεῖς

δεξιμενοί. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ναοῦ κεῖται ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς κτίσμα τοῦ αἰοίδιμου Γερμανοῦ τοῦ καὶ ἀνωκαινιστοῦ τῆς Μονῆς ἀναδειχθέντος, ἔσωθεν καὶ ἐξώθεν λαμπρῶς ἠκοδομημένη καὶ ἔχουσαι ἐναποταμιευμένα πλεῖστα πολυτίμη βιβλία καὶ πρὸς βορρῶν ταύτης ὑπάρχει ξύλινον κωδωνοστάσιον, ἐφ' οὗ κρέμονται τέσσαρες μικροὶ κώδωνες»

ΜΕΡΟΣ Η'.

ΟΙ ΓΝΩΣΤΟΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

§ 1.

Ἦρην ἢ καταθέσωμεν τὸν κάλαμον, τὸν ἀτέχνως καὶ ἀδεξίως ἱστορήσαντα τὴν ὑπερχλιετῆ βίον τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐλάχιστα μόνον περὶ αὐτῆς ἔγραψαμεν, διότι ἐλαχίστας πληροφορίας μεθ' ἧλας τὰς συντάκτους ἡμῶν προσπαθείας, ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν. Μάτην ἀνευρήσαμεν τὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς, ἀλλὰ συγγνώμην, κατὰ παραδορῆν εἶπον ἀρχεῖα, διότι, ἐκτὸς τῶν χειρογράφων, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἱερῶν σκευῶν καὶ τινῶν εἰκόνην, ἐκτὸς τοῦ πολυτίμου ἀληθῶς αἰγυλιώδους γραμματος τοῦ Πατριάρχου Γαβριήλ, ἀνευρῶ οὐδὲν ἕτερον περισσώθη, καὶ ἂν ὑρίσκαται ἔτι, Κύριος οἶδε ὑπὸ πόσα στρώματα κόνεως θὰ ἀναπαύεται. Εὐτυχῆς ὦθεν ἐκεῖνος, ὅστις θὰ δυνήθη, ἀποτινάσσων τὸν κονιορτόν, νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ διαλύσῃ τὴν πυκνὴν ἀχλύν, τὴν περικαλύπτουσαν ἔτι τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς καὶ συμπληρώσῃ τὰ οὐκ ὀλίγα χάσματα, τὰ ὁποῖα εἰς ἡμᾶς, μεθ' ἧλην τὴν καλὴν μας θέλησιν καὶ τὴς τόσας προσπαθείας μας, ἐστῆθη ἀδύνατον νὰ κατορθώσωμεν.

Ὡς μικρὰν δὲ συμβολὴν διὰ τὸ ἔργον τοῦ μέλλοντος ἱστορικοῦ τῆς μονῆς παραθέτομεν ἀνευρῶς ἑλλιπὴ κατάλογον εὐαριθμῶν ἡγουμένων αὐτῆς, ἐκ τῶν ἀπειρῶν τοιούτων, ὅσοι ἐπὶ ἕλους αἰῶνας προσέστησαν τῆς πωλυμάρτου ταύτης Μονῆς, ἧς τόσον ἐνδοξον ὑπῆρξε τὸ παρελθὸν καὶ, ὡς ἐλπίζομεν, ἐνδοξότερον θὰ ἀποβῆ τὸ μέλλον.

Ἠρώτος γνωστός ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Χαλκίτου κατὰ τὰ ἔτη 809—811, ἦτο ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὸν αἰφνίδιον θάνατον ἀναφέρει

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐν τῇ ΙΓ'. Κατηγήσει αὐτοῦ, τὴν ἀποσταλείσαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Χάλκη ἐξορίας του, πρὸς τὰ πνευματικά του τέκνα τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου « Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, λέγει, ἡ μὲν ἡμέρα ἀναστάσιμος· ἐμοὶ δὲ περὶ θανάτου διαλεκτέον. Ἵστε γὰρ ὅπως συχνότερον ἄλλος ἐπ' ἄλλου τῶν τε ἀδελφῶν καὶ πατέρων ἔξεισι τοῦ βίου. Τοῦτο οὐδὲν ἔστιν ἄλλο ἢ μήνυμα, ὅτι καὶ ἡμεῖς θάττον μεταβαίνομεν ἐντεῦθεν μεταβαίνομεν δὲ οὐκ εἰς ἐπικήρους καὶ γεώδεις τόπους καὶ χώρας, ἀλλ' εἰς ἀθλοὺς καὶ αἰδίου μονάς, ἀπ' ὧν οὐκ ἔστιν ἐπιστρέφειν τὸ ἄταξ ἐξοδεύσαντα. Καὶ φοβερός μὲν ὁ θάνατος ὠροντιζόμενος, φοβερότερος δὲ ἔστιν ὀληνίκα ὀφθαλμοῖς ὑπολαμβάνεται, ὅπερ ἡμεῖς πρὸ ἕξ ἡμερῶν ἐν τῷ τῆς Χαλικίου Καθηγουμένῳ ἱστορήσαμεν. Ἐπειδὴ γὰρ κτελείβομεν αὐτῶν τὰ τελευταῖα πένοντα, συνεξέστημεν ἐπὶ τῷ γεγονότι, πῶς ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ μεθ' ἡμῶν ἦν καὶ ἀπ' ἡμῶν ἀπέστη παραδοθεὶς τῷ τάφῳ. Καὶ ὄντως φοιτῶν τὸ ἄκουσμα, καὶ βεβαίσιον τὸ ἴσραμα. Ἐβλήκει οὖν ἔτι ἐμπνέων ὁ μακάριος τοιάνδε φωνὴν « ἐφθάσθην μικρὸν » ὁμοῦ τῷ λόγῳ ἐπισπάσις καὶ τὴν κεφαλὴν σὺν τῇ χειρὶ, καὶ τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐξεκάλυψεν, ἡμεῖς δὲ ἦσθημεν οὐτινος χίρην τὸ ἀπορούμενον. Καὶ ταῦτα εἶρηκα οὐκ ἐκείνου καθεκτόμενος μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἑμυτὸν φοβῶν καὶ ἡμᾶς συνασφαλιζόμενος ».

Διάδοχος τούτου ἐπῆρξεν ὁ Ἰωάννης, ὅστις δι' ἀγριῶν κόπων καὶ μόχθων τὴν τέως μικρὰν Μονὴν τῆς Χαλικίου ἀνακαινίσας κατέστησε περιβλεπτοῦ, ὁ τεράλιμπουσαν τῶν εἰς τὰς πέριξ νήσους μονῶν. Ὁ Ἰωάννης οὗτος μετὰ τοῦ κλεινοῦ Ἀθανασίου ἡγουμένου τοῦ Παυλοπετρίου καὶ ἄλλων πολλῶν ἐγκρίτων μοναχῶν ταχθεὶς μετὰ τοῦ μεγάλου προασπιστοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου διέμεινε πιστὸς συναγωνισθεὶς μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τὸ πλεῖστον ὁ ἱερός Θεόδωρος μετὰ εὐλοκιστοῦς λύπης καὶ ἐγκομίον ἀναγ-
(Ἀκολουθεῖ)

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Σελ. 2 στχ. 26 ὄνοθεν ἀνυπόστατος ἀντὶ ἐνυπόστατος